

**ENDÜSTRİYEL TASARIM LİSANS
EĞİTİMİNDE SOSYAL FAYDA ODAKLI
TASARIM GİRİŞİMCİLİĞİ EĞİTİM İHTİYAÇ
ANALİZİ**

Yüksek Lisans Tezi

Halime Şule AK

Eskişehir 2025

**ENDÜSTRİYEL TASARIM LİSANS EĞİTİMİNDE SOSYAL FAYDA ODAKLI
TASARIM GİRİŞİMCİLİĞİ EĞİTİM İHTİYAÇ ANALİZİ**

Halime Şule AK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Endüstriyel Sanatlar Anabilim Dalı

Endüstriyel Tasarım Programı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Duysal DEMİRBAŞ

Eskişehir

Eskişehir Teknik Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Kasım 2025

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Halime Şule AK'ın ENDÜSTRİYEL TASARIM LİSANS EĞİTİMİNDE SOSYAL FAYDA ODAKLI TASARIM GİRİŞİMCİLİĞİ EĞİTİM İHTİYAÇ ANALİZİ başlıklı çalışması 07/11/2025 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından değerlendirilerek "Eskişehir Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği"nin ilgili maddeleri uyarınca, Endüstriyel Sanatlar Anabilim dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Unvan Adı Soyadı

İmza

Üye

: Dr. Öğr. Üy. Duysal DEMİRBAŞ

Üye

: Dr. Öğr. Üy. Tolga YILMAZ

Üye

: Dr. Öğr. Üy. Selin GÜRDERE AKDUR

Prof. Dr. Harun BÖCÜK

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

07/11/2025

DANIşMAN ONAYI

Danişmanlığını yürüttüğüm Yüksek Lisans ğrencisi Halime şule AK, ENDÜSTRİYEL TASARIM LİSANS EğİTİMİNDE SOSYAL FAYDA ODAKLI TASARIM GİRİşİMCİLİğİ EğİTİM İHTİYAC ANALİZİ başlıklı tez çalışmasını tamamlamıştır. Hazırlamış olduğu tez tarafımca incelenmiş ve öğrencinin tez savunma sınavına alınması bilimsel ve etik açıdan uygun grlmştr.

Tez Danişmanı

Dr. Öğr. Üyesi Duysal DEMİRBAş

ÖZET

ENDÜSTRİYEL TASARIM LİSANS EĞİTİMİNDE SOSYAL FAYDA ODAKLI TASARIM GİRİŞİMCİLİĞİ EĞİTİM İHTİYAÇ ANALİZİ

Halime Şule AK

Endüstriyel Sanatlar Anabilim Dalı

Endüstriyel Tasarım Programı

Eskişehir Teknik Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Kasım 2025

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Duysal DEMİRBAŞ

Sosyal ve çevresel problemlerin giderek arttığı, hepimizin ortak sorunu haline geldiği bir çağda, tasarımın bu sorunlara verdiği cevaplar ve oluşturabileceği olumlu etkiler olduğu bilinmektedir. Endüstriyel Tasarım disiplini kapsamında geliştirilen tasarım fikirlerinin toplumsal fayda odaklı olması ve bir sosyal girişime dönüşmesi bu iki disiplini yakınlaştırarak olumlu etkilere sahip yenilikçi çözümler sunabilmektedir. Bu tez kapsamında sosyal ve toplumsal problemler için çözümler geliştirme çerçevesinde endüstriyel tasarım süreç ve yaklaşımlarının, sosyal fayda odaklı tasarım girişimlerine dönüşebilmesi ve iki disiplinin bütünleşme potansiyelini keşfetme süreçlerini eğitim ihtiyaç analizi çerçevesinde ele alarak bir öğretim programı geliştirilmesi ve araç seti önerilmesi amaçlanmıştır. Tez araştırması kapsamında Eskişehir Teknik Üniversitesi ortak kodlu dersi olan THU203 Topluma Hizmet Uygulamaları dersi 2023-2024 güz dönemi boyunca Endüstriyel Tasarım Bölümü'nde pilot ders olarak kurgulanmış tez danışmanı ve araştırmacı tarafından 8 Endüstriyel Tasarım Lisans öğrencisi ile birlikte yürütülmüştür. Pilot ders çerçevesinde yürütülen araştırmanın eğitim ihtiyaç analizi kapsamında Tepebaşı Sosyal Kuluçka Merkezi iş birliğinde ve gerçek paydaşlar ile öğrencilerin sosyal iş modeli geliştirme sürecindeki aşamaları üretici tasarım araştırması yaklaşımları ile deneyimlemeleri sağlanmıştır. Yerel ve sosyal problemler çerçevesinde sosyal girişimcilik ve tasarım odaklı düşünce yaklaşımlarını içeren çalışmalar ve atölyeler gerçekleştirilmiştir. Gerçek paydaşlar ve mentorler ile kurgulanan ders kapsamında simülasyon iş fikri sunumu ortamları hazırlanmıştır. Akademisyenler, sosyal girişimciler ve sosyal girişim koordinatörleri ile uzman görüşmeleri gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuç bölümünde Sosyal Fayda Odaklı Tasarım Girişimciliği çerçevesinde bir eğitim modelinde bilgi ve becerileri setlerini, ders materyallerini, değerlendirme kriterlerini ve ders kurgusunu önerecektir. Bu eğitim modeli Endüstriyel Tasarım Lisans Eğitiminin program eğitim amaçları ve çıktılarına katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Sözcükler: Sosyal fayda odaklı tasarım, Sosyal girişimcilik, Endüstriyel tasarım, Eğitim ihtiyaç analizi

ABSTRACT

SOCIAL BENEFIT-FOCUSED DESIGN ENTREPRENEURSHIP EDUCATION NEEDS ANALYSIS IN INDUSTRIAL DESIGN UNDERGRADUATE EDUCATION

Halime Şule AK

Department of Industrial Arts

Programme in Industrial Design

Eskişehir Technical University, Institute of Graduate Programs, November 2025

Supervisor: Asst. Prof. Dr. Duysal DEMİRBAŞ

In an age where social and environmental problems are increasing and becoming a common problem for all of us, it is known that design has answers to these problems and the positive effects it can create. The fact that the design ideas developed within the scope of Industrial Design discipline are social benefit-oriented and turn into a social initiative can bring these two disciplines closer and offer innovative solutions with positive effects. Within the scope of this thesis, within the framework of developing solutions for social and social problems, it is aimed to develop a curriculum and propose a toolkit by addressing the processes of transforming industrial design processes and approaches into social benefit-oriented design initiatives and exploring the integration potential of the two disciplines within the framework of educational needs analysis. Within the scope of the thesis research, THU203 Community Service Practices course, which is a common coded course of Eskişehir Technical University, was designed as a pilot course in the Department of Industrial Design during the autumn semester of 2023-2024 and carried out by the thesis advisor and researcher together with 8 Industrial Design Undergraduate students. Within the scope of the educational needs analysis of the research conducted within the framework of the pilot course, in cooperation with Tepebaşı Social Incubation Centre and with real stakeholders, students were enabled to experience the stages in the social business model development process with productive design research approaches. Studies and workshops involving social entrepreneurship and design-oriented thinking approaches were carried out within the framework of local and social problems. Simulation business idea presentation environments were prepared within the scope of the course designed with real stakeholders and mentors. Expert interviews were conducted with academics, social entrepreneurs and social enterprise coordinators. In the conclusion part of the research, it will propose the knowledge and skills sets, course materials, evaluation criteria and course design in an education model within the framework of Social Benefit Oriented Design Entrepreneurship. This educational model aims to contribute to the programme educational objectives and outcomes of Industrial Design Undergraduate Education.

Keywords: Social benefit oriented design, Social entrepreneurship, Industrial design, Training needs analysis

TEŞEKKÜR

Akademiye başladığım ilk andan itibaren bilgisi ve duruşuyla beni büyüleyen ve desteğini her zaman hissettiğim, tecrübelerini bana ıfık eden sevgili danışmanım kıymetli hocam Dr. Öğr. Üy. Duysal DEMİRBAŞ'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Araştırmama değerli görüşleri ile katkı sağlayan tüm gönüllü hocalarıma ve araştırmamın aynı zamanda örneklemine oluşturan sevgili öğrencilere teşekkür ederim.

Araştırmam sürecinde emeğini, bilgisini ve kaynaklarını esirgemedi sunan ve hiç bilmediğim sulara yüzmeme sağlayan sevgili Esra KARAN'a teşekkürlerimi sunarım.

Hayatım boyunca sevgilerini, desteklerini her zaman hissettiğim sevgili aileme ve tüm zorlu süreçlerimde yanımda olan desteklerini her zaman hissettiğim sevgili ikinci aileme teşekkürlerimi sunarım.

Her zaman yanımda olan, akademisyen eşi olmanın tüm sancılarını ve bu süreçteki tüm anlarımı göğsünde yumuşatan sevgili yol arkadaşım Mert AK'a teşekkür ederim.

Halime Şule AK

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Eskişehir Teknik Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Halime Şule AK

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BAŞLIK SAYFASI	I
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	II
DANIŞMAN ONAYI	III
ÖZET	IV
ABSTRACT.....	V
TEŞEKKÜR	VI
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	VII
İÇİNDEKİLER.....	VIII
TABLolar DİZİNİ.....	XIII
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	XXIV
GÖRSELLER DİZİNİ	XV
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	XIX
1. GİRİŞ.....	1
2. LİTERATÜR TARAMASI.....	5
2.1. Sosyal Girişimcilik Kavramı	7
2.1.1. Sosyal girişimcilik kavramı gelişimi ve öncüleri.....	9
2.1.2. Sosyal girişimcilik iş modeli kanvasları.....	12
2.1.3. Tepebaşı sosyal kuluçka merkezi iş birliği sürecinde kullanılan sosyal iş modeli geliştirme materyalleri.....	16
2.1.4. Lisans eğitiminde sosyal girişimcilik yaklaşımı	17
2.1.5. Türkiye’de sosyal girişimcilik ders içerikleri.....	18
2.1.6. Sosyal girişimcilik eğitimleri ve konferansları.....	24
2.1.7. Tasarım odaklı sosyal girişimler	26
2.1.7.1. <i>Joon</i>	27
2.1.7.2. <i>Toyi</i>	27
2.1.7.3. <i>Arkerobox</i>	28
2.1.7.4. <i>Blink to Speak</i>	29

2.1.8. Sosyal girişimciliğin istihdama katkısı	29
2.2. Sosyal İnovasyon	31
2.2.1. Sosyal inovasyon kavramı ve tanımlamaları	31
2.3. Sosyal Girişimcilik, Sosyal İnovasyon ve Tasarım İlişkisi	33
2.4. Sosyal Fayda Odaklı Tasarım - Sosyal Girişimcilik ve Endüstriyel Tasarım Lisans Eğitimi İlişkisi	36
2.5. Üniversitelerin Misyon ve Vizyon İçeriklerinin İncelemeleri	42
3. YÖNTEM	44
3.1. Araştırma Yaklaşımı.....	44
3.2. Araştırma Yöntemi	46
3.3. Araştırma Modeli	48
3.4. Eğitim İhtiyaç Analizi.....	49
3.5. Araştırmanın Katılımcıları	52
3.6. Literatür Taraması	53
3.7. Üretici Tasarım Araştırması	54
3.8. Yarı Yapılandırılmış Görüşme	56
3.9. Araştırmada Kullanılan Verilerin Toplanması ve Veri Toplama Yöntemleri	57
3.10. Anket	60
3.11. Çalıştay, Atölye ve Eğitimler.....	61
3.12. Araştırmanın Nitel Yönü	62
4. BULGULAR.....	64
4.1. Sosyal Fayda Odaklı Tasarım, Sosyal Girişimcilik Kavramlarının Öğrenciler tarafından Bilinirliği ve Farkındalığını Anlamaya Yönelik Anket Bulguları	64
4.2. Sosyal Fayda Odaklı Tasarım Girişimciliği Eğitim İhtiyaç Analizi Ders İzlençe Önerileri ve Ders İçeriği Planlama Kronolojisi.....	74
4.3. THU203 Dersi Kapsamında Üretici Tasarım Araştırma Sürecinde Sosyal İş Fikri Geliştirme Atölyelerinden Elde Edilen Bulgular	77
4.3.1. Sosyal girişimciliğe giriş eğitiminden elde edilen bulgular	78
4.3.2. Toplumsal sorun haritalama atölyesi 1 elde edilen bulgular.....	80
4.3.3. Sosyal fayda odaklı tasarım örnekleri sunumu	82

4.3.4. Sosyal girişimcilik fikirlerinin sınıflandırılması ve grupların oluşturulması.....	83
4.3.5. Toplumsal sorun haritalama atölyesi 2 elde edilen bulgular.....	85
4.3.6. Sosyal iş modelleri eğitimi.....	86
4.3.7. Toplumsal sorun haritalama atölyesi 3 elde edilen bulgular.....	88
4.3.8. Sosyal fayda odaklı tasarım girişim projeleri ara sınav sunumlarından elde edilen bulgular	91
4.3.8.1. <i>THU203 dersi ara sınavı sosyal fayda odaklı tasarım girişimi sunumları Yumart</i>	92
4.3.9. Toplumsal sorun haritalama atölyesi 4 maliyetler kanvası.....	93
4.3.10. Sosyal girişimci seminer sunumu Onaranlar Kulübü.....	95
4.3.11. Atık kâğıt ve kumaşlardan yaratıcı dönüşüm atölyesi.....	97
4.3.12. Finansal düşünme egzersizi elde edilen bulgular	98
4.3.13. Sosyal girişimciler için destekler ve sosyal finansman araçları eğitimi	99
4.3.14. Sosyal iş fikri sunumları ve jüri Sürecinden elde edilen bulgular	101
4.3.14.1. <i>Özgür keyif sosyal fayda odaklı tasarım girişimcilik projesi</i>	103
4.3.14.2. <i>KRİTİKO sosyal fayda odaklı tasarım girişimcilik projesi</i>	105
4.3.14.3. <i>NOURISH-U sosyal fayda odaklı tasarım girişimcilik projesi</i>	107
4.3.14.4. <i>Createen sosyal fayda odaklı tasarım girişimcilik projesi</i>	109
4.3.15. Üretici tasarım araştırması kapsamında gözlem sürecinde elde edilen bulgular	112
4.4. Görüşmelerden Elde Edilen Bulgular	113
4.4.1. Akademisyenler ile görüşmelerden elde edilen bulgular	114
4.4.1.1. <i>Akademisyenlerin endüstriyel tasarım lisans öğrencilerinin sosyal problemlere farkındalığı ve eğitimdeki yeri hakkında görüşleri</i>	114

4.4.1.2. Akademisyenlerin sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği kapsamında beceriler, yetkinlikler ve disiplinler arası gereksinimler hakkında görüşleri.....	115
4.4.1.3. Akademisyenlerin eğitimdeki yapısal eksiklikler ve model önerileri	116
4.4.1.4. Sosyal faydanın girişime dönüşmesi hakkındaki akademisyen görüşleri	116
4.4.1.5. Değerlendirme kriterleri ve eğitmen rolü hakkında akademisyenlerin görüşleri.....	117
4.4.2. Akademisyenler ile görüşmelerden elde edilen farklı görüşler	118
4.4.2.1. Dersin eğitim düzeyi ve uygulama zamanı	118
4.4.2.2. Endüstriyel tasarım lisans öğretim programında sosyal girişimcilik eğitimi ders çıktısı	119
4.4.2.3. Eğitmenin rolü ve dersin yapısındaki konumu	119
4.4.2.4. Sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği dersi eğitim amaçlarına yönelik akademisyen görüşleri.....	120
4.4.2.5. Disiplinler arası İş birliği.....	120
4.4.3. Akademisyenler ile görüşmelerin yorumlanması	120
4.4.4. Sosyal girişimciler ve sosyal girişim koordinatörleri ile görüşmelerden elde edilen bulgular	121
4.4.4.1. Tasarım eğitiminin sosyal problemlerle ilişkisinin sosyal girişimciler tarafından değerlendirilmesi.....	122
4.4.4.2. Sosyal girişimcilerin perspektifinden sosyal problemlerde tasarımcının rolü	122
4.4.4.3. Sosyal girişimciler perspektifinden tasarımcı kimliği.....	123
4.4.4.4. Sosyal girişimciler tarafından mevcut eğitimdeki eksikliklerin değerlendirilmesi.....	123
4.4.4.5. Sosyal girişimcilerin Etik ve eleştirel yaklaşıma yönelik görüşleri.....	124
4.4.4.6. Topluluk, disiplinlerarası ve kolektif öğrenme ortamları hakkında sosyal girişimcilerin görüşleri	125
4.4.4.7. Sosyal girişimcilerin sosyal müdahale alanları kapsamında görüşleri.....	125

4.4.4.8. Sosyal girişimcilerin hikâye anlatımı ve etki hakkında görüşleri.....	126
4.4.5. Öğrenciler ile görüşmelerden elde edilen bulgular	126
4.4.5.1. Dersin öğrenciler perspektifinden değişen algısı.....	127
4.4.5.2. Disiplinler arası çalışma ve iş birliğine yönelik öğrenci görüşleri.....	127
4.4.5.3. Maliyet ve bütçe planlama aşamalarında yaşanan zorlukların öğrenciler tarafından değerlendirilmesi	128
4.4.5.4. Dersin haftalık süresine yönelik öğrenci görüşleri.....	128
4.4.5.5. Dersin mentor ve profesyonel destek süreçlerini içermesine yönelik öğrenci görüşleri.....	128
4.4.5.6. Tasarım çözümlerinin iş modeline dönüşme potansiyeline yönelik öğrencilerin tutumları.....	129
4.4.5.7. Ders çıktılarına yönelik öğrenci görüşleri	129
4.4.5.8. Dersin öğretim programı düzeyine yönelik öğrenci görüşleri.....	130
4.4.5.9. Öğrencilerin sosyal girişimcilik kavramına aşinalıkları ve süreç değerlendirmeleri	130
4.4.6. Yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen bulguların değerlendirilmesi	132
5. TARTIŞMA.....	137
6. SONUÇLAR	139
7. ÇALIŞMANIN ALANA KATKISI.....	147
KAYNAKÇA.....	148
EKLER	
ÖZGEÇMİŞ	

TABLÖLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 2.1. Lisans programlarında yer alan sosyal girişimcilik ders içeriklerinin tablollaştırılması.....	23
Tablo 2.2. Manzini(2015) kitabından uyarlanan sosyal inovasyon yaklaşımları.....	33
Tablo 2.3. Türkiyede Endüstriyel Tasarım Bölümlerinin misyon ve vizyonları derleme.....	42
Tablo 2.4. Üniversitelerin misyon ve vizyonlarının araştırma perspektifinden derlenmesi	43
Tablo 3.1. Araştırma soruları ve kullanılan yöntemler	46
Tablo 3.2. Katılımcı grupları dağılımı	52
Tablo 3.3. Araştırmada kullanılan araştırma sorularına yönelik veri toplama yöntemleri	59
Tablo 3.4. Araştırma sürecinde veri toplama yöntemi ve veri toplama kaynakları	59
Tablo 4.1. İş fikri sunumlarına katılım sağlayan sosyal kurumların perspektifleri	103
Tablo 4.2. Akademisyenler ile yapılan görüşmelerden elde edilen ortak görüşler	117
Tablo 4.3. Görüşmelerden elde edilen farklı görüşler	131
Tablo 4.4. Görüşmelerden elde edilen ortak görüşler	132

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 2.1. Sosyal sorumluluk sahibi tasarım modelinin 8 alanı (Davey vd. , 2005'ten çevrilmiş ve uyarlanmıştır).....	37
Şekil 3.1. Araştırma modelinin şeması.....	49
Şekil 4.1. Öğrencilerin daha önce aldıkları sosyal girişimcilik eğitimi, sertifikası ve seminer	65
Şekil 4.2. Sosyal girişimcilik kavramının öğrenciler tarafından bilinirliği	66
Şekil 4.3. Öğrencilerin sosyal problemleri tespit edebilmek için gerekli araçlar ile ilgili bilgi sahibi olduklarına yönelik ifadeleri	66
Şekil 4.4. Lisans eğitimi sürecinde öğrencilerin sosyal tasarım proje deneyimleri	67
Şekil 4.5. Öğrencilerin lisans eğitimleri boyunca toplumsal fayda (sosyal tasarım) odaklı bir proje konusu üzerinde çalışma alanları	68
Şekil 4.6. Öğrencilerin toplumsal fayda (sosyal tasarım) odaklı bir proje konusu üzerinde çalışma tercihleri	69
Şekil 4.7. Öğrencilerin tasarım ve sosyal girişimciliğin kesiştiği, alandaki bilgi ve becerilerini değerlendirmeleri.....	70
Şekil 4.8. Öğrencilerin sosyal girişimcilik ve girişimcilik alanlarındaki bilgi ve becerilerini değerlendirmeleri.....	72
Şekil 4.9. Öğrencilerin ders sonu sosyal girişimde bulunma hakkında görüşleri.....	73
Şekil 4.10. Ders taslak programlarının oluşturulma aşamaları kronolojik görsel şeması.....	74
Şekil 4.11. Sosyal girişimcilik ekosistemi girişimler için sosyal finansman araçları eğitimi sunumundan faydalanılarak tablolaştırılmıştır.....	101

GÖRSELLER DİZİNİ

Sayfa

Görsel 2.1. Social entrepreneurship ecosystem map (Condie and Cooper, 2015).....	8
Görsel 2.2. Business model canvas Business model generation'dan uyarlanmıştır Osterwalder A. and Pigneur Y. (http-1)	14
Görsel 2.3. Social Innovation Lab Social business model canvas (http-2).....	14
Görsel 2.4. Social lean canvas Yeoman and Moskovitz (2013)(http-3)	15
Görsel 2.4. Sosyal kuluçka merkezi fikir geliştirme atölyesi kanvası örneği 1	16
Görsel 2.5. Sosyal kuluçka merkezi fikir geliştirme atölyesi kanvası örneği 2	17
Görsel 2.6. Sosyal kuluçka merkezi fikir geliştirme atölyesi kanvası örneği 3	17
Görsel 2.7. İstanbul Bilgi Üniversitesi GE 212 kodlu Ekolojik ve Sosyal Girişimcilik dersi içeriği	19
Görsel 2.8. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek ve Yüksekokulu Sosyal Girişimcilik ve Gönüllü Yönetimi dersi içeriği	20
Görsel 2.9. Medipol üniversitesi işletme ve yönetim bilimleri fakültesi işletme bölümü müfredatında yer alan BUS4112158 kodlu Sosyal girişimcilik dersi içeriği.....	21
Görsel 2.10. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İşletme bölümü İŞİK4027 kodlu Sosyal Girişimcilik dersi.....	22
Görsel 2.11. JOON Sosyal Girişimi anasayfasından bir görsel	27
Görsel 2.12. TOYİ'nin web sitesinden alınmış bir görsel	28
Görsel 2.13. Arkeorobox websitesinden alınmış görsel.....	29
Görsel 2.14. Blink to speak websitesinden alınmış görsel	29
Görsel 3.1. Sosyal kuluçka merkezi ile sosyal girişimcilik tanıtım dersi	62
Görsel 4.1. Ders öğretim programı taslağı 1	75
Görsel 4.2. Ders öğretim programı taslağı 2	76

Görsel 4.3. Ders öğretim programı taslağı 3	77
Görsel 4.4. Sosyal girişimciliğe giriş araştırmacı gözlem formu 1	79
Görsel 4.5. Toplumsal sorun haritalama atölyesi öğrencinin sürecine ait bir görsel	80
Görsel 4.6. Araştırmacı gözlem formu 2	81
Görsel 4.7. Araştırmacı tarafından pilot ders kapsamında gerçekleştirilen sunum.....	82
Görsel 4.8. Toplumsal problem haritalama Atölyesi Nourish-u grubu 1. kanvas 2. Sayfa	83
Görsel 4.9. Araştırmacı gözlem formu 3, 2. Ve 3. hafta	84
Görsel 4.10. Araştırmacı gözlem formu 4, öğrenci ödevleri.....	84
Görsel 4.11. Tepebaşı Sosyal Kuluçka Merkezi'nde THU203 dersi esnasında çekilen bir görsel	85
Görsel 4.12. Araştırmacı gözlem formu 5	86
Görsel 4.13. Araştırmacı gözlem formu 6 sosyal iş modelleri eğitimi içeriği	87
Görsel 4.14. Toplumsal sorun haritalama atölyesi 3 Kritiko proje geliştirme süreci	88
Görsel 4.15. Nourish-u grubu proje geliştirme sürecine ait toplumsal sorun haritalama atölyesi 3/2	89
Görsel 4.16. Nurish-u grubu toplumsal sorun haritalama atölyesi 3/3	90
Görsel 4.17. Ara sınav sunumuna ait kuluçka merkezinden bir görsel.....	91
Görsel 4.18. YUMART ara sınav sunumu.....	92
Görsel 4.19. Araştırmacı tarafından alınan sunum notları	92
Görsel 4.20. Özgür keyif projesine ait toplumsala sorun haritalama atölyesi maliyetler kanvası	93
Görsel 4.21. Özgür keyif projesine ait toplumsala sorun haritalama atölyesi gelir kaynakları kanvası	94
Görsel 4.22. Onaranlar kulübü proje yöneticisi seminer sunumu	95

Görsel 4.23. Onaranlar Kulübü resmi sitesinden alınan bir görsel	96
Görsel 4.24. Tepebaşı Sosyal Kuluçka merkezi ve Endüstriyel Tasarım Bölümü iş birliğinde yürütülen çalıştay süreci	97
Görsel 4.25. Arinkom mentorlüğünde projelendirme ve bütçelendirme eğitimi	99
Görsel 4.26. Sosyal destekler ve finansman araçları eğitimi araştırmacı gözlem formu.....	100
Görsel 4.27. Sosyal fayda odaklı tasarım iş fikri final sunumları akış	102
Görsel 4.28. Sosyal destek kurumları ile sosyal iş fikirleri sunumu sürecine ait görsel.....	102
Görsel 4.29. Özgür keyif projesi sunumuna ait problem tanımı	105
Görsel 4.30. Özgür Keyif projesi, BEBKA ve ESGİAD temsilci değerlendirmeleri	106
Görsel 4.31. Kritiko projesi BEBKA ve ARİNKOM temsilcileri değerlendirme formları	106
Görsel 4.32. NOURISH-U projesi sunumuna ait problem tanımı	107
Görsel 4.33. NOURISH-U projesi fikir haritalama atölyesi kanvasları.....	108
Görsel 4.34. NOURISH-U ARİNKOM ve BEBKA temsilci değerlendirme formları	109
Görsel 4.35. CREATEEN Kuluçka merkezi ve BEBKA temsilcileri değerlendirme formları	110
Görsel 4.36. CREATEEN grubu sosyal fayda odaklı tasarım girişimi sunumu	111
Görsel 4.37. Bulgular kapsamında sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği dersinin yapılandırılması-1	134
Görsel 4.38. Bulgular kapsamında sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği dersinin yapılandırılması-2	135
Görsel 4.39. Bulgular kapsamında sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği dersinin yapılandırılması-3	136
Görsel 6.1. Sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği 1 ders izlencesi.....	140
Görsel 6.2. Sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği 1 ders izlencesi.....	141

Görsel 6.3. Sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği dersi kapsamında tasarlanan kanvaslar	145
---	-----

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

WDO	: Worl Design Organization
DESI	: Design for Social Innovation and Sustainability
THU	: Topluma Hizmet Uygulamaları
Koord.	: Koordinatör
KUSIF	: Koç Üniversitesi Sosyal Etki Forumu

1. GİRİŞ

Tasarım perspektifinden sosyal, politik, ekonomik eşitsizlikler, ekolojik ve çevresel problemler gibi toplumsal sorunlara odaklanan yaklaşımlar ve tasarımın sosyal yönüne olan ilgi tarihsel süreçte ekonomik kriz dönemlerinde artış göstermektedir. Victor Papanek'in manifesto ve önerileri de savaş öncesi ve sonrası ekonomik kriz dönemlerinde tepki olarak ortaya çıkar. Tasarımın toplumu etkileyebilme, değişim yaratabilme ve etki odaklı çözümler geliştirme gücünün farkına varılması ile birçok araştırmacı tarafından tasarımın sosyal sorumluluk boyutunun önemine vurgu yapılır. Hükümetlerin sadece ekonomik konulara değil sosyal ve kültürel düzenlemelere de dikkat etmesi gerekmekte olduğu savunulmaktadır (Urama ve Acheampong, 2013, s. 9) . İklim değişiklikleri, göç, tüketici kültürü, sosyal ve ekonomik eşitsizlikler gibi toplumsal ve kompleks problemlere çözüm getirilmesi yönünde artan tasarım çalışmaları "Sosyal/Toplumsal Tasarım" şemsiyesi altında gruplandırıldığı görülmektedir (Armstrong vd., 2014; Veiga ve Almendra, 2014).

"Triple Bottom Line" olarak literatürde yer alan ifade, çevresel, sosyal ve ekonomik kaygıları eşit şekilde ele alan proje ve girişimlerin sürdürülebilirliğini çerçeveleyen uluslararası bir terim olmakla beraber tanımlanabilmesi, ölçülebilmesi ve uygulanabilmesi zor olan sürdürülebilirliğin sosyal yönü; ekonomik ve çevresel yönlere görece daha az dikkate alınabilmektedir (McKenzie, 2004). Tasarım perspektifinden ise terminolojide "Kalkınma için tasarım", "Diğer %90 için tasarım", "Geri kalan için tasarım", "Piramidin tabanı için tasarım" ve "sürdürülebilir veya sosyal sorumluluk tasarımı" gibi birçok isimle anılmaktadır. Endüstriyel kapasiteleri düşük ülkelerde genellikle afet sonrası yardım ve yoksulluk, etik değerler, aktif vatandaşlık, kültürel çeşitlilik, bütüncül bakış açıları ve kişisel ve sosyal sorumluluğu kapsayan çalışmalar yürütülmektedir (McMahon ve Bhamra, 2010).

Araştırma kapsamında Endüstriyel Tasarım'ın odaklandığı sosyal fayda odaklı tasarımların iş modeline dönüşebilme potansiyeli ele alınmıştır. Sosyal Tasarım sürecinin bir Sosyal Girişime dönüşmesi sürecinde öğrencilere rehber olabilmesi amacı ile bir ders içeriği önerilmesi hedeflenmiştir.

Endüstriyel Tasarım eğitimi ürün tasarımı derslerinde ve çeşitli mesleki seçmeli derslerde inovasyon, sosyal inovasyon, sürdürülebilir kalkınma amaçlarını müfredatlarına dahil etmekte ve içermektedir. Ders içerikleri incelendiğinde; sosyal girişimcilik ve endüstriyel tasarım eğitimi arasında kurulan iş birliği örnekleri,

endüstriyel tasarım mezunlarının sosyal girişimcilik alanında istihdamı, öğrenci projeleri ya da bireysel tasarım projelerinin iş modeline dönüştürülmesi ve gelir sağlaması konuları incelenmiş sayıca az oldukları gözlemlenmiş, potansiyel bir problem alanı olarak tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamında sosyal girişimcilik, sosyal fayda odaklı tasarım ve girişimcilik noktaları ve endüstriyel tasarım disiplini çerçevesinde yürütülmüştür. Sosyal Girişimin çıktısı olarak tasarım ve endüstriyel tasarım disiplini ilgi alanına giren özellikle ürün, hizmet, sistem ve deneyim yaratmaya odaklanan bir müfredat nasıl olabilir bu çerçevenin bilgi ve becerileri nasıl geliştirilebilir sorularına cevap aranması amaçlanmıştır. Bu kapsamda öğrencilerin mevcut bilgi ve becerileri; üniversite müfredatlarında yer alan sosyal girişimcilik ders içerikleri incelenmiş öğrenciler ile yürütülen çalıştay ve atölyeler; akademisyenler ve sosyal girişimciler ile yapılan görüşmeler kapsamında hedeflenen bilgi ve beceriler ortaya konmuş ve Endüstriyel Tasarım Lisans Eğitiminde yer alması önerilen Sosyal Fayda Odaklı Tasarım Girişimciliği ders içeriği, öğretim programı ve ders materyallerinin tasarlanabilmesi amacı ile eğitim ihtiyaç analizi yöntemleri ve süreci kullanılmıştır. Bu amaçla Eskişehir Teknik Üniversitesi ortak kodlu dersi olan THU203 kodlu Topluma Hizmet Uygulamaları dersi 2023-2024 Güz dönemi boyunca Sosyal Fayda Odaklı Tasarım projeleri geliştirilmesi, sosyal girişimcilik ve tasarım odaklı düşünce yöntemini içeren çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Pilot ders olarak kurgulanan THU203 dersi Tepebaşı Sosyal Kuluçka Merkezi iş birliğinde sosyal kuluçka merkezi proje koordinatörü mentorluğunda sürdürülmüştür.

Araştırma sosyal problemlerin farkındalığı ve çözüm önerilerinin geliştirilmesi gibi kapsamlı bir süreci endüstriyel tasarım lisans eğitimi ve sosyal girişimcilik çerçevesinde ele alınmasını kapsamaktadır. Bu çalışma, başarılı sosyal girişimlerin vaka çalışmalarını inceleyerek ve tasarım metodolojilerini analiz ederek, sosyal faydayı en üst düzeye çıkarmak için endüstriyel tasarım ilkelerini sosyal girişimcilikle birleştiren bir eğitim modelinde bilgi ve becerileri önerecektir. Araştırma kapsamında endüstriyel tasarım öğrencileri belirli periyotlar ile sosyal girişimcilik aşamalarında yer alan alanlarda uzmanlardan eğitimler, tasarım tabanlı sosyal girişimciler ve sosyal girişim projelendirme ve destekleri konularında gerçek paydaşlar ile bir araya gelmişlerdir. Bu eğitim modeli Endüstriyel Tasarım Lisans Eğitiminin program eğitim amaçları ve çıktıklarına katkı sunmayı amaçlamaktadır. Bu çalışmada eğitim ihtiyaç analizi kapsamında, Endüstriyel

Tasarım öğrencileri ile sosyal fayda odaklı tasarım atölye ve çalıştayları gerçekleştirme sürecinde üretici araştırma yöntem ve araçları kullanılmış, mevcut literatür incelenmiş, doküman analizi ve vaka incelemeleri yapılmış, akademisyenler ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiş; Endüstriyel Tasarım Lisans düzeyinde bir ders içeriği, ders kurgusu ve ders materyalleri sunulmuştur.

Sosyal Girişimcilik eğitiminin yükseköğretime entegrasyonu geleneksel eğitim yöntemlerinin üstünde bir çaba gerektiren kapsamlı bir yaklaşım gerektirir (Rojas ve diğ., 2024). Üniversitelerin öğrencileri ve mezunlarının kariyer planlamaları süreçlerinde karşılaşılabilecekleri mesleki ve kişisel deneyimlerinde çeşitli problemlere etik, sürdürülebilir çözümler önerebilmelerini sağlayabilmesi gerekmektedir. Öğrencilerin bu süreçlerde verdiği kararlar, geliştirdikleri etkili ve sürdürülebilir çözüm önerilerini sağlamak sadece teknik kapsamda girişimcilik becerilerine değil disiplinlerarası, sosyal ve kültürel düşünebilme becerileri ve yetkinlikleri geliştirmeleri gerektiğini söyleyebiliriz. Bu yetkinliklerin geliştirilmesi yükseköğretimdeki eğitimin bir parçası olmalıdır. Çoğunlukla işletme fakültelerinin eğitimlerinde uygulansa da sosyal girişimcilik yetkinliği yükseköğretimde disiplinler arası olmalıdır. (Vásquez-Parra ve ark., 2020; García-González ve ark., 2020; Gupta ve ark., 2020).

Literatür araştırması çerçevesinde tez araştırmasının amacını oluşturan araştırma soruları ve süreçte araştırmanın yönlendirmesi ile beraber oluşan alt sorular;

1. Sosyal girişimcilik, sosyal tasarım odaklı düşünme ve sosyal inovasyon kavramları endüstriyel tasarım eğitimi ile nasıl bütünleştirilebilir?

a. Öğrencilerin, sosyal etki, etik duyarlılık ve sürdürülebilirlik gibi kavramları kendi tasarımlarına entegre edebilmeleri için hangi eğitimsel stratejiler uygulanmalıdır ?

2. Sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği, endüstriyel tasarım eğitimi bağlamında nasıl tanımlanabilir ve konumlandırılabilir?

b. Sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği için nasıl bir öğretim programı ve ders modeli önerilebilir?

3. Endüstriyel tasarım öğrencileri, sosyal problemleri tanımlama, analiz etme ve çözüm geliştirme süreçlerinde ne tür bilgi, beceri ve araçlara ihtiyaç duymaktadır?

c. Mevcut endüstriyel tasarım lisans müfredatları sosyal etki yaratmaya yönelik ne tür içerikler ve yöntemler içermektedir?

d. Gerçek paydaşlarla gerçekleştirilen saha temelli bir ders süreci, öğrencilerin sosyal girişim becerilerinin gelişimine nasıl katkı sağlar?

Bu çalışma, yedi ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm olan giriş bölümünde, çalışmanın konusu amacı ve araştırma soruları yer almaktadır.

İkinci bölümde; literatür araştırması çerçevesinde sosyal girişimcilik kavramı ve tarihsel olarak tanımları, sosyal inovasyon kavramı, sosyal fayda odaklı tasarım, sosyal girişimcilik ve endüstriyel tasarım lisans eğitimi ilişkisi incelenmiştir. Sosyal girişimcilik ders içerikleri, tasarım odaklı sosyal girişimler, sosyal girişim modelleri anlatılacaktır.

Üçüncü bölümde; araştırma yöntemi detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Araştırma yaklaşımı, yapısı ve modeli, veri toplama sürecinde kullanılan yöntemler, araçlar ve kaynaklar ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Bu bölümde araştırma süreci çerçevesinde kullanılan yöntemler kapsamında; eğitim ihtiyaç analizi, üretici tasarım araştırması, veri toplama yöntem ve kaynakları, anket, yarı yapılandırılmış görüşmeler detaylı olarak anlatılmış araştırma kapsamında yöntem tercihleri sebepleri ile birlikte ilişkilendirilerek sunulmuştur.

Dördüncü bölümde; araştırmadan elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Bulgular öğrencilerin sosyal girişimcilik ve sosyal fayda odaklı tasarım kavramlarına olan farkındalıklarını ölçebilmek amacı ile yapılan anket bulguları, üretici tasarım araştırması sürecinden elde edilen bulgular ve yarı yapılandırılmış uzman görüşmeleri olarak üç başlıkta sunulmuş ve detaylı olarak analiz edilmiştir.

Beşinci bölümde; araştırma amacı ve elde edilen sonuçlar literatür sürecinde yer alan kaynaklar kapsamında incelenmiş ve yorumlanmıştır.

Altıncı bölümde; sonuç bölümü yer almaktadır. Sonuç bölümünde araştırmanın amacını oluşturan sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği ders izlencesi ve ders materyalleri detaylı olarak açıklanmış ve sunulmuştur. Sonuç bölümünde sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği iki dönemlik ders planı ve 28 adet ders materyali sunulmuştur. Ek olarak sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği eğitim ihtiyaç analizi sürecinde elde edilen tüm sonuçlar sunulmuştur.

Yedinci bölüm çalışmanın alana katkısı bölümü yer almaktadır. Araştırma sürecinde elde edilen bulgu ve sonuçların alana ve literatüre katkısı açıklanmıştır.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Araştırma kapsamının literatür kısmında, tasarım literatüründeki toplumsal sorunlara odaklanan kavramlar ve tanımlamalar ele alınmaktadır. Literatürde Sosyal Tasarım başlığı altına giren birçok kavram tanım ve yaklaşım bulunmaktadır. Sosyal Fayda Odaklı Tasarım bu bölümde Sosyal İnovasyon, Sosyal Girişimcilik ve Endüstriyel Tasarım başlıkları altında incelenecektir. Sosyal Girişimcilik ve Sosyal inovasyon kavramları birbirlerinden farklı tanımlar ile açıklansa da bu iki kavramın birbirini destekleyen ve sosyal etki yaratma hedeflerinde ortaklaşan alanlar mevcuttur. Tasarımın toplum üzerinde değişim yaratabilme gücü, sistemleri eleştirme hatta bozabilme kapasitesini öne süren tasarımcılar ve araştırmacılar tasarımın sosyal boyutlarına ve önemini vurgularlar.

Sosyal inovasyon ya da en azından sosyal ihtiyaçlara cevap verebilecek inovasyon, sosyal girişim kavramları etrafında gelişen hızlı gelişen literatürün merkezinde yer almaktadır (Defourny ve Nyssens, 2013). Dolayısıyla sosyal girişim araştırması ve sosyal inovasyon dinamikleri arasında var olabilecek gerçek bağlantıları insan ihtiyaçlarının karşılanması, genel olarak insanlar arasındaki ve özellikle sosyal gruplar arasındaki ilişkiler ve ihtiyaçlarını karşılamaya çalışan insanların güçlendirilmesi olarak tanımlanabilmektedir. Sosyal girişimcilik ve sosyal inovasyon kavramları ne kadar birbirlerinden farklı olsalar da; ikisinin birbirini desteklediği birçok çalışma bulunmaktadır. Davies (2014), sosyal girişimcilik kavramının sosyal inovasyon tartışmalarına hâkim olduğunu ve iki terimin aynı olmasa da genellikle kapsamı ve yaklaşımlarının benzerliğinin tartışıldığını belirtmiştir. Sosyal inovasyonun sektörleri aştığı ve mikro seviyeden makro seviyeye ve hatta sistem seviyesine kadar çeşitli seviyelerde değişiklikleri hedeflemek ile beraber sosyal girişimcilik pazar odaklı, sektörel ve bireysel çerçevede sosyal konuların ele alındığı girişim merkezli olarak kabul edilir (Nicholls and Huybrechts, 2012; Westley and Antadze, 2010; Phills vd., 2008).

Sosyal inovasyon ve sosyal girişimcilik arasındaki ilişki hakkında daha derinlemesine bir analiz için, sosyal girişimciliğin kısmen sosyal inovasyonla örtüştüğünü, ancak tamamen içermediğini savunmaktadırlar. Sosyal girişimciler yenilikçidirler çünkü sürekli yeni modeller geliştirirler ve yeni yaklaşımlara öncülük ederler. Yenilik çok farklı şekillerde gerçekleşebilir. Var olan bir fikri farklı bir şekilde veya farklı bir duruma uyarlamak da yenilik olarak düşünülebilir. Fon bulma açısından bakıldığında sosyal girişimciler, sosyal değer yaratacak şekilde yatırım yaptıkları zaman,

inovatif arayışlar içinde olurlar. İnovasyon yapma istekleri ve gereklilikleri onların süreklilik arz eden çalışma biçimlerinden kaynaklanmaktadır (Budak, 2015).

Papanek Design For The Real World kitabında ilk kez başlattığı ve küreselleşme üzerine olan tartışmalar ve iş tanımlarının yeniden konumlandırılması; gözle görülür sosyal eşitsizlikleri ortaya çıkarmıştır. Margolin, V. ve Margolin, S. (2002), tasarım pratiklerinin ve tasarım sürecinin artış gösteren toplumsal ilgi ve katılım için yeni sosyal boyutlara yol açılabileceğini söylemişlerdir. Tasarımın değiştirici ve dönüştürücü boyutlarına dikkat çekilmeye çalışıldığını söyleyebiliriz. Tasarımcıların toplumu yeniden şekillendirmede sosyal rollerini öğrenen ve farkına varan, çalışmalarını içinde çalıştıkları toplumun kültürü açısından değerlendirmesi ve kullanıcı ihtiyacını gözetmesi gerekliliğini anlatır (Morelli, 2007).

Buchanan (1992), modern toplumların sosyal ve karmaşık sorunlarının üniversite müfredatında ele alınmasının yeniliğe katkıda bulunulması amacı ile öğrenciler, akademisyenler ve kuruluşlar arasındaki etkileşim ve iş birliğinin gerekliliğine değinir. Tasarım disiplininin birinin işbirlikçi, sosyal açıdan sorumlu bir sosyal etki sürecinde oynayabileceği rolü bulmak ve keşfetmek için araştırma gündemi önerildiğini belirtebiliriz. Endüstri Devrimi'nden önce üretimi sağlayan tasarım, süreci basit bileşenlere bölmekten oluşmaktaydı. Endüstrileşme süreci ile birlikte zanaatkarların üretimi ve üretimdeki bilgi endüstriyel tasarım ile açık bir şekilde iletebilir ve yeniden modellenebilir bir sürece dönüştü. Bu sürece standardizasyon, iş bölümü ve kaynakların kullanımı gibi yeni kavram, yöntem ve araçlar dahil oldu; kısaca yerel düzeydeki karmaşık bir üretim sistemi endüstrileşme ile yeniden şekillendi. Endüstriyel tasarım disiplininin değiştirici ve dönüştürücü yapısı, sistemleri 3 eleştiren hatta sorgulayan ve bozan yetenekleri günümüzün yereldeki örtük bir takım bilgi ve potansiyelleri var olan araçları yakalayarak geliştirebilir ve dönüştürebilir. Toplumsal ihtiyaçların çözülmesinde birçok sistem geliştirebilir. Bu araştırmanın amacı potansiyel sosyal fayda odaklı tasarım girişimcilerinin temel öğrenme ihtiyaçlarını tanımlayan birleştirici bir çerçeve sağlamaktır. Endüstriyel tasarım mevcut lisans müfredatına sosyal girişimcilik sürecinin entegrasyonu nasıl sağlanabilir sorusu araştırmanın temel motivasyonu olduğunu söyleyebiliriz.

Bu araştırma 'Sosyal girişimci', 'Sosyal girişimcilik' ve 'Sosyal Fayda Odaklı Tasarım süreci' gibi temel kavramların tanımlanmasına büyük önem vermektedir. Amaç, tasarım odaklı sosyal girişimcilik sürecinde sosyal girişimcinin rolünün net bir şekilde

belirlenmesini, süreci tasarım düşüncesi araçları ile disiplinler arası çalışmanın avantajlarını kullanmasını sağlayarak kavramsal bir çerçevede yürütebilmesini amaçlamaktadır. Araştırma, sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği sürecinde etkili olmak için gerekli olan temel 'sosyal girişimcilik ve tasarım süreci yeterliliklerinin, bilgi ve becerilerin eğitim ihtiyaç analizi ile belirlenmesini hedeflemektedir. Sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği kapsamındaki literatür araştırması, doküman analizleri, kaynak taramaları kapsamında yapılan araştırmaları üç ana kısımda incelenmekte ve sunulmaktadır.

Birinci kısımda sosyal girişim, girişimcilik, sosyal inovasyon, sosyal fayda odaklı tasarım kavramlarının tarihsel olarak değişimi ve gelişimi; araştırmacıların kavramlara olan yaklaşımları üzerinde durulmaktadır. Sosyal girişimcilik kavramının farklı araştırmacılar tarafından tanımlamalarını sunmaktadır. Sosyal girişimcilik Eğitimleri ve modelleri yer almaktadır.

İkinci kısımda ise araştırmanın amacını oluşturan sosyal girişimcilik eğitiminin tasarım lisans müfredatında olmasına yönelik mevcut sosyal girişimcilik eğitiminin üniversitelerde ve Endüstriyel Tasarım Lisans eğitimindeki durumunu sunmaktadır. Literatür araştırması çerçevesinde Sosyal Girişimcilik ve Sosyal İnovasyon kavramı, endüstriyel tasarım perspektifinden ilişkisi ve Endüstriyel Tasarım eğitimindeki rolü sunulacaktır. Üniversitelerin Girişimcilik eğitime olan ihtiyacı ve tasarım disiplini ile ilişkisi incelenerek sunulmuştur.

Üçüncü kısımda Endüstriyel tasarım ve tasarım disiplini ile sosyal girişimcilik kavramının ilişkisi çerçevesinde güncel sosyal girişimcilik örnekleri ve projeleri incelenmekte ve sunulmaktadır.

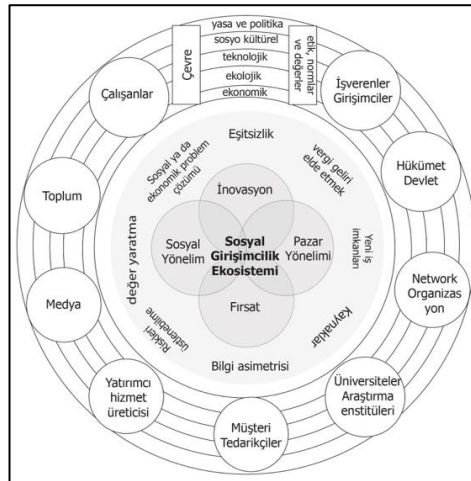
2.1. Sosyal Girişimcilik Kavramı

Giderek artış gösteren toplumsal sorunlar kapsamına artış gösteren şiddet, adaletsiz ekonomik dağılımlar sonucu yaşam koşullarının zorlaşması, cinsiyet eşitsizliği gibi konular dahil olmaya başlamıştır. Problemlere olan farkındalığının artırılması yönünde çalışmalara; yenilikçi çözüm arayışı, toplumsal problemlerin neden olduğu sosyal ve çevresel sorunlara odaklanan yeni disiplinler ve yapılanmalara olan ihtiyacı göstermiştir. Bu yapılanmalar toplumsal problemlere olan farkındalıkları ile dikkat çekerken aynı zamanda etki alanını arttırıp çözümler üretmektedir. Toplumsal problemleri konu alan girişimler kavramsal olarak bu literatürde Sosyal Girişimcilik olarak tanımlanmaktadır.

Sosyal girişimler toplumsal problemlere olan farkındalıkları ile tanımlanırken sosyal etki yaratma bakış açısını ticari kaygıların üstünde tutmaları ile girişim ve girişimcilikten ayırırlar. Sosyal girişimcilik, insan eşitliği, hayvan hakları, eğitim vb. gibi toplumsal ve sosyal problemlere sürdürülebilir çözümler üretmek olarak tanımlanabilir.

Dees (2001)'e göre güncel çalışmalar incelendiğinde toplumda yerel yönetim ile iş birliğinde bulunan sosyal girişimlerin sayısı, sosyal problemleri konu alan çalışmalar ve sosyal problemlere girişimsel yaklaşımlar sunma potansiyeli artış göstermektedir. Sosyal problemler kapsamına giderek artış gösteren şiddet, adaletsiz ekonomik dengesizliklerin yarattığı yaşam koşullarının zorlaşması, insanların farkındalığının artırılması konuları dahil olmakta ve yenilikçi çözümlerin varlığına ihtiyaç oluşturmaktadır.

Sosyal girişimcilik ekosistemi; kaynak sağlayıcılar, rakipler, tamamlayıcı kuruluşlar, yararlanıcılar ve müşteriler, rakipler ve sorun yaratanlar ve seyirciler gibi sosyal girişimcilerin sosyal misyonlarını gerçekleştirmelerini olumlu ya da olumsuz etkileyen farklı aktörleri içermektedir. Sosyal sistem, bir sosyal topluluk ile ilgili tüm aktörlerin yanı sıra, sosyal girişimcilerin de içerisinde faaliyet gösterdiği (yasalar, politikalar, sosyal normlar, demografik eğilimler ve kültürel kurumlar) gibi geniş bir çevreyi kapsadığı söylenebilir (Bloom ve Dees, 2008). Bu bileşenleri kapsayan ve sosyal girişimcilik ekosisteminin (Condie and Cooper, 2015) oluşturulmuş görsel bir şablonu aşağıda yer almaktadır.

Görsel 2.1. Social entrepreneurship ecosystem map (Condie and Cooper, 2015)

2.1.1. Sosyal girişimcilik kavramı gelişimi ve öncüleri

Sosyal girişimcilik farklı araştırmacılar tarafından farklı şekillerde tanımlanarak literatürde yer almaktadır. Sosyal girişim ile ilgili ilk tanım denemesi Theobald (1987) ile başlamış olsa da sosyal girişim ve girişimcilik üzerine çalışan araştırmacılar tarafından farklı bakış açıları ile tanımlanmıştır. Sosyal Girişimcilik kavramı ile ilgili yapılan tanımlamalar incelendiğinde “sosyal etki yaratma” ve “sorunların çözümü için yenilikçi yaklaşımlar önerme” gibi anahtar kelimenin birçok tanımda yer aldığı görülmektedir. Sosyal girişimcilik kavramının tanımı konusunda net bir fikir birliği oluşmamış olsa da farklı disiplinlerin araştırma alanına girmiş ve üzerinde çalıştığı bir alan olarak literatürde yerini almaktadır. Bu tanımlamaları kronolojik ve çalışma alanlarına göre inceleyecek olursak; sosyal girişimcilik kavramı karşımıza 1980’lerde, dünyanın karşı karşıya kaldığı toplumsal problemlere alternatif bir çözüm olarak şirketler ve topluluklar için ekonominin dışında sosyal değer üretimine odaklanma olarak karşılık bulmuştur (Portales ,2019).

King and Roberts (1987) Sosyal Girişimcilik tanımında yenilik ve liderlik özelliklerine dikkat çekerek kamu ve devlet politikaları ve etkisi kapsamında tanımlar. Bu tanımdan yola çıkarak sosyal problemleri ve nedenlerini ve sosyal girişimcilik sürecinin politika ve sistemden ayrı düşünmemiz gerektiği sonucunu çıkarabiliriz. Sosyal problemlere getirilen çözüm önerileri kamu, politika ve sistemsel bileşenler çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğini söyleyebiliriz. Sosyal girişimcilik kavramını girişimcilik kavramından ayıran teoride ve pratikte yer alan tanımları vardır. Girişimcilik kavramının çerçevesini daha çok ekonomik yaklaşımlar oluştururken kapsamına toplumsal ve sosyal soruların dahil edilmesi ile sosyal girişim ve sosyal girişimcilik gibi alanlar oluşmuş ve tanımlanmaya çalışılmıştır. Sosyal girişimler dünya kapsamında sosyal değişimin bir aracı olarak görünmektedir. Girişimcilik özellikleri ile ekonomik kalkınmaya katkı sağlarken toplumsal problemlere getirmeyi hedeflediği yenilikçi ve sosyal etki odaklı çözüm önerileri ile toplumsal birçok problemin çözülmesinde önemli ve kolaylaştırıcı bir konumdadır.

Cornwall (1998) sosyal girişimcilik tanımını düşük gelirli toplumlarda gerçekleştirilen girişimlerin sosyal etkisinin tanımlanması amacı ile girişimcilerin faaliyet gösterdikleri toplumun gelişmesi yönünde sosyal sorumlulukları olduğuna işaret eder. Özetle Sosyal girişimciliğin odağının daha çok gelişmekte olan ülkelerde ekonomik zorluklar, dezavantajlı gruplar, insan eşitliği ve hakları, sağlık, eğitim, istihdam gibi alanlarda var olan sorunlara etkili çözümler ve yaklaşımlar geliştirmesi gereken bir alan

olarak kabul edildiğini söyleyebiliriz. Johnson (2000), Sosyal girişimcilik tanımında, sosyal girişimciliğin kompleks sosyal problem ve ihtiyaçlar ile ilgilenmek için yenilikçi bir yaklaşım olarak ortaya çıktığını belirtir. Sosyal girişimciliğin problem çözme ve sosyal inovasyona verdiği önemle, sosyal olarak kamu, özel sektör gibi kâr amacı olan ve sivil toplum kuruluşları gibi kâr amacı olmayan hareketlerin hibrit bir modeline odaklanır.

Hibbert ve diğerleri (2002) girişimci yapının kar sonuçlu değil sosyal sonuçlar sağlayacak şekilde karının bir kısmının dezavantajlı gruplar için kullanılması yönüne dikkat çekerek tanımlarında yer vermiştir. Sosyal girişimciliğin tanımlarından yola çıkarak ekonomik kaygılarının ticari girişimcilik faaliyetlerine kıyasla daha az olduğu sonucunu çıkartabiliriz ancak girişimin sürdürülebilirliğini sağlamak amacı ile kâr amacı olmayan sosyal hareketlere kıyasla ise bir kısmını yine sosyal amaçlarda kullanmak üzere kâr amacının olduğu çıkarımını yapabiliriz. Canadian Centre for Social Entrepreneurship (2001), sosyal girişimcilik tanımını yaparken "ikili sonuç" ifadesini kullanır. İkili sonuç yatırımının hem ekonomik hem de sosyal bakımdan geri dönüşü olduğuna işaret eder. Ticari girişimler ile sosyal girişimlerin farklarına değinmek gerekirse; kâr amacı güden girişimler ve sosyal amacı olan girişimler gibi farklı girişim türleri mevcuttur. Kâr amacı güden girişimleri, ticari girişimler olarak genelleyebiliriz. Bir ticari girişimi sosyal bir girişimciden ayıran en önemli bileşen çıktısı bir başka deyişle para kazanma amacıdır. Sosyal girişimlerin en önemli amacı ise topluma fayda sağlama amaçlı sosyal bir değer yaratmadır.

(Bornstein, 1998) sosyal girişimcileri tanımlar iken ticari girişimcilere nazaran, sosyal sorumluluk, statüko rahatsızlığı gibi hissiyatlar ile toplumu değiştirme arzusuyla motive olduğundan bahseder. Bir diğer taraftan hem girişimciler hem sosyal girişimciler sağladıkları fırsatlar ile güçlü bir motivasyon elde ederler. Vizyon ve misyonlarını sürekli olarak takip ederek manevi bir ödül kazanırlar. Bu noktada girişimci ve sosyal girişimci ortak bir noktada yer alırlar ek olarak yine bu iki kavramın ortak özelliklerini incelersek fırsat elde etme, yenilikçi yaklaşımlarda bulunma, risk gibi ortak değerler barındırmaktadır. (Martin and Osberg, 2007)

Mair, Martí (2006) makalesinde Sosyal Girişimciliğin ekonomik değer kazanmaktan daha çok sosyal değer, kalkınma ve değişime öncelik vererek girişimciler için yalnızca finansal faydalara odaklanmadan önemli ihtiyaçları karşıladığına işaret ederek tanımlar. Ek olarak sosyal girişimciliği ve bileşenlerini incelediği çalışmasında sosyal girişimcilik tanımını sosyal ihtiyaçların giderilmesi için kaynakların yenilikçi bir

şekilde bir araya getirilmesi ve değerlendirilmesi ile sosyal değişim yaratma olarak ifade eder. Sosyal girişimlerin değişim yaratma özelliğinden Nicholls (2006) sosyal girişimleri toplumda değişiklik başlatan, yol gösteren ya da katkı sağlayan girişimsel organizasyonlar oluşturarak toplumun yapısına ve iyilik haline katkı sağlayan yenilikler olarak açıklar.

Özetleyecek olur isek sosyal girişimcilik için yapılan tanımlama çalışmalarında sıklıkla sosyal değer sosyal fayda, değişim yaratma, sürdürülebilir kalkınma amaçları anahtar kelimelerine yer verilmekte diyebiliriz. Sosyal girişimciliği tanımlama çalışmalarında, sosyal girişimciliğin gelişmesi ile ilişkili iki düşünce olduğuna işaret edilmiştir. Birincisi düşünce okulu, sosyal misyonlarını destekleme amacı ile gelir üreten kuruluşları kapsayan sosyal girişim oluşumlarıdır. İkincisi ise toplumsal problemlerin iyileştirme çalışmaları ile ilgilenen sosyal inovasyon okuludur. (Dees ve Anderson, 2006). Bu kapsamda sosyal girişimcileri sosyal inovasyon araçlarını kullanan araçlar olduklarını söyleyebiliriz. Lumpkin, Moss ve diğ. (2011) Sosyal girişimcilik sürecinin bileşenlerini oluşturan öncül ve çıktılarını listeledikleri çalışmada sosyal girişimciliğin özgün tarafları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu çalışmada sosyal girişimciliğin öncülleri;

- Sosyal motivasyon ve misyon
- Fırsat tanımlama
- Sermayeye ulaşma
- Çoklu paydaşlar

Çıktıları ise;

- Sosyal değer yaratma
- Sürdürülebilir çözümler
- Çoklu paydaşların tatmini şeklinde sıralanmıştır.

Leadbeater (2007), sosyal girişimciliğin sosyal inovasyon stratejileri kapsamında devlet tarafından desteklenmesi gerekliliğine işaret eder. Gönüllülüğe dayanan bu hareketliliğin artabilmesi ve büyük ölçekte faaliyet gösterebilmesi için farklı alanlarda sosyal girişimlerin desteklemesine yardımcı olunabileceğini belirtmiştir. Bu faaliyetlerden bazıları; kullanıcı odaklı kamu hizmetlerini sosyal inovasyon ve etkili sonuçları teşvik etmek amacı ile yeniden düzenlemek. Pazarlarda etik tüketici davranışlarını arttırmaya yönelik kamu hizmetlerini destekleyerek gönüllü katkısı sağlanması ile kültür ve sosyal sorumluluk duygusunu arttırmak gibi sıralanabilir.

Lepoutre vd., (2013) sosyal girişimcilik kavramının tanımlarının ülkelerin uygulamalarına göre değişiklik gösterebileceğini ifade eder.

Sosyal girişimcilik kavramının tarihsel tanımlarına bakacak olursak sosyal girişimciler için sosyal misyonun ne anlama geldiğinin ve misyonlarını gerçekleştirmek için gereken çabaların anlaşılmasını sağlamaktadır. Özünde sosyal girişimcilik, bir sosyal grubu etkileyen sorunların bir kombinasyonunu ele almayı amaçlayan girişimcilik faaliyetlerini içerir. Dahası, bu sorunları anlamak ve potansiyel olarak çözmek için sosyal girişimcilerin bir sosyal grubu etkileyen farklı durum ve koşulları eleştirel bir şekilde anlamaları ve ilgili sosyal grubun gerçekliği ve gerçek ihtiyaçları doğrultusunda bir çözüm sunmaları gerekir. Sosyal girişimcilik, kapsamlı bir kavramsal model aracılığıyla karar almayı, insan sermayesini ve sosyal etkiyi teşvik ederek insanın refahını ve sosyal kalkınmayı artırır. (Jiao, 2011).

2.1.2. Sosyal girişimcilik iş modeli kanvasları

Osterwalder (2004) iş modeli teriminin ilk kez 1957'de Bellman, Clark ve diğ. tarafından yazılan makalede ve 1960'ta Jones tarafından yazılan makalenin başlık ve özetinde ortaya çıktığını belirtmiştir. Ancak kavram net olarak tanımlanmamıştır. İş modeli teriminin araştırmacılar tarafından ortak olarak belirlenmiş bir tanımı olmaması nedeni ile modelin bileşenlerini tanımlamak ve sınırlamak zorluklar yaratır. Ek olarak iş modeli kavramı ile strateji, iş konsepti, gelir modeli ve ekonomik model gibi kavramlar sıklıkla birbirinin yerine kullanıldığından terminolojide ve literatürde karışıklığa yol açabilmektedir. Sosyal Girişimcilik sürecinde iş modeli geliştirilirken sistematik olarak yapılandırılabilmesi ve ortak bir dil oluşturulabilmesi amacı ile geliştirilen Sosyal Girişimcilik iş modeli kanvası kullanılmaktadır. Sosyal Girişimcilik kanvasının geleneksel girişimcilik kanvaslarından Sosyal Değer yaratma odaklı olması, sadece müşteri değeri değil aynı zamanda toplumsal faydayı gözetken yapısı ile farklılaşan başlıkları ve içeriği bulunmaktadır. Yararlanıcılar ve müşteriler farklı gruplar olabilir. Gelir modeli sadece kâr amacıyla değil, sürdürülebilirliği de sağlamak için oluşturulmuştur. Bunun gibi bileşenler kanvasın oluşturulmasında belirleyici olmuştur. Sosyal Girişimcilik iş modeli kanvası olarak IBM, Ericsson, Deloitte, Kanada Kamu Hizmetleri ve Hükümet Hizmetleri ve diğer birçok kuruluş tarafından kullanılmaktadır. İş Modeli Tuvali çeşitli araştırmacılar ve kurumlar tarafından belirli aralıklar ile yeniden düzenlenmiş başlıkları ve dizin değişiklikleri yapılmıştır. Temel olarak referans alınan

sosyal girişimcilik canvası (Osterwalder and Pigneur, 2010 üzerine çalıştığı ve 9 başlıktan oluşan iş modeli tuvali üzerinden çeşitlendirildiği söylenebilir.

İş Modeli Tuvalinin dokuz yapı taşı

1. Müşteri Segmentleri: Bir işletmenin ulaşmayı ve hizmet etmeyi hedeflediği farklı insan veya organizasyon grupları.

2. Değer Teklifi: Belirli bir Müşteri Segmenti için niceliksel veya niteliksel değer yaratan ürün ve hizmet paketi.

3. Kanallar: Bir şirketin bir değer teklifi sunmak için müşteri segmentleri ile nasıl iletişim kurduğu ve onlara nasıl ulaştığı.

4. Müşteri İlişkileri: Bir şirketin belirli Müşteri Segmentleri ile kurduğu ilişki türleri.

5. Gelir Akışları: Bir şirketin her Müşteri Segmentinden elde ettiği nakit.

6. Temel Kaynaklar: İş modelinin çalışması için gereken en önemli varlıklar. Bu kaynaklar bir işletmenin bir Değer Teklifi oluşturmaya ve sunmasına, pazarlara ulaşmasına, Müşteri ilişkilerini sürdürmesine ve gelir elde etmesine olanak tanır. Temel kaynaklar fiziksel, finansal, insani ve entelektüel olabilir. İşletme tarafından sahip olunabilir veya kiralanabilir veya temel ortaklardan edinilebilir.

7. Temel Faaliyetler: Bir şirketin iş modelini çalıştırmak için yapması gereken en önemli şeyler. Diğer başlıkların sürdürülmesi için gerekli olan eylemlerdir.

8. Temel Ortaklıklar,

9. Tedarikçiler ve ortaklar ağı.

Key Partners	Key Activities	Value Propositions	Customer Relationships	Customer Segments
	Key Resources		Channels	
Cost Structure		Revenue Streams		

Görsel 2.2. *Business model canvas Business model generation'dan uyarlanmıştır Osterwalder A. and Pigneur Y.(http-1)*

Osterwalder tarafından geliştirilen sosyal iş modeli kanvaslarında eklemeler dizinde değişiklikler yapan araştırmacılar ve kurumlar olduğu görülmüştür.

Social Business Model Canvas				
Key Resources <i>What resources will you need to run your activities? People, finance, access?</i>	Key Activities	Type of Intervention <i>What is the format of your intervention? Is it a workshop? A service? A product?</i>	Segments <i>Beneficiary Customer</i>	Value Proposition <i>Social Value Proposition Impact Measures</i> <i>How will you show that you are creating social impact?</i> <i>Customer Value Proposition</i> <i>What do your customers want to get out of this initiative?</i>
Partners + Key Stakeholders <i>Who are the essential groups you will need to involve to deliver your programme? Do you need special access or permissions?</i>	Channels <i>How are you reaching your beneficiaries and customers?</i>	Surplus <i>Where do you plan to invest your profits?</i>	Revenue <i>Break down your revenue sources by %</i>	
Cost Structure <i>What are your biggest expenditure areas? How do they change as you scale up?</i>				

Görsel 2.3. *Social Innovation Lab Social business model canvas (http-2)*

Social Innovation Lab, sosyal iş modeli kanvasları yapıtaşlarını yeniden düzenlerler ve eklemelerde bulunurlar müşteri ilişkileri değer önerisi gibi başlıkları yeniden yapılandırır. (Qastharin,2014)

Görsel 2.4. Social lean canvas Yeoman and Moskovitz (2013)(<http-3>)

Yeoman ve Moskovitz yukarıdaki görselde belirtildiği üzere literatürde Social Lean Canvas olarak yer alan Sosyal Yalın Kanvasını önermektedir. Yalın Kanvas, Sosyal iş modeline yönelik Amaç, Sorun, Çözüm, Temel Ölçütler, Finansal Sürdürülebilirlik ve Sosyal/Çevresel Fayda gibi ilginç yapı taşlarını ele alan farklı bir yaklaşım ortaya koymuşlardır. Yalın kanvas süreçte rehberlik etmeye yönelik yapılandırıldığını söyleyebiliriz. Sorun ve çözüm seti, kuruluşun cevaplamak istediği sorunu cevaplamak için doğru çözümün seçilmesini sağlamaya yardımcı olur. Finansal Sürdürülebilirlik, sosyal girişim için gelir akışlarını sistematik olarak sürdürülebilir kılınması amacı ile diğer kanvaslarda yer alan Gelir Akışı yapıtaşının yerine seçilmiştir. Etki bloğu, sosyal girişimin elde etmek istediği etkiyi ele alır. (<http-3>)

2.1.3. Tepebaşı sosyal kuluçka merkezi iş birliği sürecinde kullanılan sosyal iş modeli geliştirme materyalleri

THU203 Topluma Hizmet Uygulamaları dersi kapsamında, Tepebaşı Sosyal Kuluçka Merkezi Proje Koord. öğrencilerle bir araya gelerek gerçek paydaş ve mentor konumunda süreç boyunca destekte bulunmuştur. Ders sürecinde eğitim ihtiyaç analizi kapsamında öğrencilerin sosyal fayda odaklı tasarım projeleri sosyal iş modeli geliştirme kanvasları üzerinden yürütülmüş ve bu noktada sürecin, ders materyallerinin, mevcut beceri, araç ve setlerin yeterlilikleri değerlendirilebilmiştir.

Sosyal iş modeli kanvasları, sosyal girişimcilik iş fikirleri geliştirme süreçlerinde kullanılırken sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği geliştirme sürecindeki yapı taşları ve bileşenlerin neler olabileceğine yönelik öngörüler edinilmiştir. Bu kapsamda Tepebaşı Sosyal Kuluçka Merkezi kendi bünyesinde kullandığı sosyal iş modeli kanvaslarını bizlerle paylaşmış ve süreç bu kanvaslar ile yürütülmüştür. Aşağıda bu kanvaslardan bir aşamaya yer verilmiştir. Ders sürecinde kullanılan diğer kanvaslar ekte yer almaktadır.

Temel Faaliyetler	Temel Kaynaklar	Ortaklar ve Kilit Paydaşlar	Maliyetler	Gelir Kaynakları
Girişimin gelir elde etmesi ve sosyal amacını yerine getirmesi için hangi faaliyetleri gerçekleştireceksiniz?	Girişimini başlatmak için mevcut ve potansiyel hangi kaynaklara sahipsin? -Mali kaynaklar -İnsan kaynakları -Ağlar ve bilgi kaynakları	Çalışmalarınızda kimlerle ortaklık yapacaksınız? Çalışma alanınızda özel izin ve erişimlere ihtiyacın olacak mı?	Maliyet kalemlerin neler? Maliyet yapısının nasıl değişeceğini öngörüyorsunuz?	Gelir kaynaklarınız neler olacak? Hangi maddi kaynaklar sosyal girişiminizi besleyecek?
Artı Değer Elde ettiğiniz kârı nasıl değerlendirmeyi öngörüyorsunuz?				

Görsel 2.5. Sosyal kuluçka merkezi fikir geliştirme atölyesi kanvası örneği 1

Problem Tanımı Sosyal Etki Misyonu <i>Çözmek istediğiniz toplumsal problem ve yaratmak istediğiniz nihai sosyal değişim</i>	Yararlanıcılar <i>Çözmek istediğiniz toplumsal problemde en çok etkilenen grup</i>	Temel Müdahaleler <i>Sunduğunuz çözüm, temel ürün veya hizmet</i>	Yararlanıcı Değer Önerisi <i>Temel müdahalenizin yararlanıcılar için yarattığı temel fayda ve kazanımlar</i>	Müşteri <i>Hangi kişiler ve kurumlar ürettiğiniz ürün/hizmeti satın alacak?</i>
Müşteri Değer Önerisi <i>Temel müdahalenin müşteriler için yarattığı temel fayda ve kazanımlar</i>			Kanallar <i>Ürün ve hizmetlerin satış, iletişim ve etkileşimini kurmak için kullanılan fiziksel ve dijital kanallar</i>	

Görsel 2.6. Sosyal kuluçka merkezi fikir geliştirme atölyesi kanvası örneği 2

Finansal Sürdürülebilirlik <i>Finansal sürdürülebilirliğinizi sağlamak için nelere ihtiyacınız var?</i>	Ortam <i>Hangi sosyal, ekonomik, teknolojik gelişmeler girişiminizi etkileyecek?</i> <i>Yasal düzenlemeler müdahalenizi etkiliyor mu?</i>	Sosyal Etki Yönetimi <i>Sosyal etkinizi hangi faaliyetler ve metriklerle takip edeceksiniz?</i>
---	--	---

Görsel 2.7. Sosyal kuluçka merkezi fikir geliştirme atölyesi kanvası örneği 3

2.1.4. Lisans eğitiminde sosyal girişimcilik yaklaşımı

Bu çalışma kapsamında üniversitelerin lisans eğitimi yaklaşımlarına ve müfredatlarına odaklanılmıştır. Üniversitelerin sektörlerde ve öncü yapılanmalarda, değişim yaratanlara yeni bir öğrenme ve yenilik ekolojisi oluşturan yapısının sosyal sorunların ele alınmasında önemli bir rol oynayabileceğini söyleyebiliriz (Scharmer and Kaufer, 2013).

Girişimcilik eğitimi ve öğretime aynı zamanda başka değerli sonuçlar da doğurur. Örneğin, Welsh, Tullar ve Nemati (2016) girişimcilik eğitimi ve öğretiminin amacının yalnızca bilgi vermek değil, aynı zamanda sorunlara ve genel olarak hayata nasıl bakılacağını da öğretmek olduğunu savunmaktadır.

Tez çalışması bu bölümde üniversitelerde lisans eğitimleri müfredatında Sosyal Girişimcilik kavramı ve yaklaşımının nasıl konumlandığı ders programlarında yer verilen sosyal girişimcilik eğitimlerine odaklanılmış ve eğitim içerikleri tasarım paradigması ile değerlendirilerek sunulmuştur. Eğitim ihtiyaç analizi kapsamında mevcut durumun anlaşılabilmesi hedeflenmiştir. Ulusal alanda üniversite müfredatları incelendiğinde son dönemlerde sosyal girişimcilik alanındaki çalışmaların arttığı görülmektedir. Ülkemizde bazı üniversitelerin sosyal girişimcilik kollarındaki çalışmalara destek vermektedir.

Ülkemizde de son dönemlerde sosyal girişimcilik konusunda çalışmalar yoğunlaşmıştır. Üniversiteler sosyal girişim alanına destek faaliyetlerinde bulunmaktadır. Ancak Üniversitelerde verilen eğitimlerin öğrencilerin ve mezunların kariyer gelişimlerinde sosyal ve toplumsal problemlere sürdürülebilir çözümler geliştirebilmeleri için sadece girişimcilik becerilerinin değil sosyo-kültürel ve disiplinler arası becerilere de odaklanmak gerektiği çalışma kapsamında öne çıkmaktadır.

Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Girişimci Genç Liderler Akademisi (SOGLA) Türkiye’de üniversiteler çerçevesinde önemli faaliyetler göstermektedir. İstanbul Bilgi Üniversitesi günümüzde de devam etmekte olan Genç Sosyal Girişimci Ödüllerinin ilkini 2010’da düzenlemeye başlamıştır (Ersen vd., 2010). Faaliyet ve teşviklerin üniversiteler kapsamında olması genç girişimcilerin istihdamı ve etki odaklı çözüm önerileri geliştirmelerinde potansiyel bir grup oldukları çıkarımını yapabiliriz.

2.1.5. Türkiye’de sosyal girişimcilik ders içerikleri

2023 Avrupa Komisyon Raporuna göre; girişimcilik eğitiminin ekonomi çalışmaları ile karıştırılmaması gerektiğini vurgular. Bu çalışma kapsamında yapılan literatür araştırması ile birlikte sosyal girişimcilik eğitiminin sadece işletme ve iktisat temel alan yükseköğretim içeriklerinin ötesinde disiplinler arası ve disiplinler ötesi bir yaklaşım ve entegrasyon savunulmaktadır. Aşağıda Türkiye’de Sosyal Girişimcilik eğitimini müfredatlarına dahil eden ve araştırma kapsamında ders içerikleri ve haftalık ders akışı gözetilerek seçilen üniversitelerde verilen sosyal girişimcilik dersleri yer almaktadır

İstanbul Bilgi Üniversitesi GE 212 kodlu Ekolojik ve Sosyal Girişimcilik dersi içeriği ve kapsamı bakımından teorik eğitim, uzman görüşmeleri ve iş fikri geliştirme uygulamalarına yer vermektedir. Ders üniversite Sosyal Sorumluluk ortak kodlu dersleri arasında yer almaktadır. Dersin hedefi Türkiye'deki sosyal girişimciliğin durumuna dair temel bilgiler vermektedir. Ders konuk konuşmacılar, konu anlatımları ve öğrenci sunumlarını içeren interaktif biçimde uygulanır. (http-4)

Ders İçeriği	
1 .Hafta	Tanışma ve Derse Giriş Tartışma: Sosyal Girişimcilik hakkında ne biliyoruz?
2 .Hafta	Karşı Karşıya Kaldığımız Toplumsal Sorunlar Konuk Konuşmacı/ lar: Alan Uzman/ ları Ödev 1: Öğrencilere sosyal sorunlar hakkında hazırlayacakları ödevle ilişkin bilgi verilecektir.
3 .Hafta	Sosyal Değişim Unsurları Konuk Konuşmacı/ lar: Sosyal Değişim Aktörleri
4 .Hafta	Sosyal İnovasyon Yoluyla Sosyal Değişim: Sosyal İnovasyon Nedir? Konuk Konuşmacı/ lar: Sosyal İnovasyon Aktörleri
5 .Hafta	Sosyal Girişimciliği Tanımlamak Sosyal Girişimcilik Nedir? Farklı yaklaşımlar nelerdir? Ödev 2: Öğrencilere hazırlayacakları 2. ödevle ilişkin bilgi verilecektir.
6 .Hafta	Türkiye'den Sosyal Girişimcilik Örnekleri Konuk Konuşmacı/ lar: Sosyal Girişimciler
7 .Hafta	Vize
8 .Hafta	Türkiye'den Sosyal Girişimcilik Örnekleri Konuk Konuşmacı/ lar: Genç Sosyal Girişimciler Ödev 3: Öğrencilere hazırlayacakları Final Projesine ilişkin bilgi verilecektir.
9 .Hafta	Türkiye'deki Sosyal Girişimlerin Sorunları Nelerdir? Destekleyici Mekanizmalar Var mı? Konuk Konuşmacı/ lar: Sosyal Girişim Alanındaki Eko-sistem Geliştiriciler Sunum2: Öğrenciler Araştırdıkları Sosyal Girişimcilik Örneğini Sunacaklardır.
10 .Hafta	Sosyal Girişimciler İçin Kaynak Geliştirme Konuk Konuşmacı/ lar: Fon Sağlayıcı Aktör/ ler Sunum2: Öğrenciler Araştırdıkları Sosyal Girişimcilik Örneğini Sunacaklardır.
11 .Hafta	Sosyal Girişimlerde Etki Ölçümleme. Konuk Konuşmacı/ lar: Etki Ölçümleme Uzman/ ları Sunum2: Öğrenciler Araştırdıkları Sosyal Girişimcilik Örneğini Sunacaklardır.
12 .Hafta	Bir Sosyal Girişimin İletişimini Yapmak Konuk Konuşmacı/ lar: İletişim Uzman/ ları Sunum2: Öğrenciler Araştırdıkları Sosyal Girişimcilik Örneğini Sunacaklardır.
13 .Hafta	Final Projesi Sunumları Öğrenci grupları projelerini sunacaklardır.
14 .Hafta	Final Projesi Sunumları Öğrenci grupları projelerini sunacaklardır.
15 .Hafta	Final Projesi Sunumları Öğrenci grupları projelerini sunacaklardır.
16 .Hafta	Final Projesi Sunumları Öğrenci grupları projelerini sunacaklardır.
17 .Hafta	Final Projesi Sunumları Öğrenci grupları projelerini sunacaklardır.

Görsel 2.8. İstanbul Bilgi Üniversitesi GE 212 kodlu Ekolojik ve Sosyal Girişimcilik dersi içeriği

Ders içeriği ve haftalık izlenince incelendiğinde dersin sadece teorik değil öğrencilerin ödev ve proje fikir sunumları ile interaktif işlendiği söylenebilir. Ders kataloğunda ders şu an aktif olmamakla birlikte dersin güçlü yanlarından birisinin alandan örnek sosyal girişimciler ve konuşmacılara ders içeriğinde büyük bir bölüm ayrılmıştır. Sosyal girişimcilik eğitiminin farklı süreçleri için ders kapsamında birçok alanında uzman konuşmacının derse katkı sunması planlanmış olduğunu söyleyebiliriz.

Öğrenme Çıktıları	
1.	Sosyal girişimcilikle ilgili kavramları tanıtır ve sosyal girişimciliğin önemini kavrar
2.	Sosyal girişimcinin temel niteliklerini ve özelliklerini ayırt edebilir
3.	Türkiye’de ve Dünya’daki sosyal girişimcilik örnekleri ve sosyal girişimcilik fikirlerine destek sağlayan kurumlar hakkında bilgi sahibi olur
4.	Gönüllülük kavramını tanıtır ve kavramın önemi ile kazandırdıkları hakkında bilgi sahibi olur
5.	STK’larda gönüllü yönetimi sürecini ve unsurlarını tanıtır, STK personeli ile gönüllüler arasındaki ilişkileri analiz edebilir
Haftalık Ayrıntılı Ders İçeriği	
Hafta	Teorik
1	Sosyal Girişimciliğin Tanımı ve Önemi
2	Sosyal Girişimciliğin Özellikleri
3	Sosyal Girişimcinin Tanımı ve Özellikleri
4	Türkiye’de ve Dünya’da Sosyal Girişimcilik Örnekleri
5	Gönüllülüğün Tanımı, Gönüllülüğün Nedenleri ve Kazandırdıkları
6	Sivil Toplum Kuruluşlarında Gönüllülük ve Önemi
7	Gönüllülük Yönetiminin Temel Unsurları
8	Ara Sınav Haftası
9	Gönüllü Yönetimi Süreci
10	Gönüllü İş Tanımı
11	Gönüllü Kazanma
12	Gönüllü Oryantasyonu ve Yönlendirilmesi
13	Gönüllü Eğitimi
14	Gönüllü Motivasyonu
15	Gönüllü Değerlendirme
16	Yarı Yıl Sonu Sınavı

Görsel 2.9. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek ve Yüksekokulu Sosyal Girişimcilik ve Gönüllü Yönetimi dersi içeriği

Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek ve Yüksekokulu önlisans programında yer alan Sosyal Girişimcilik ve Gönüllü Yönetimi dersi içeriği incelendiğinde; dersin teorik ağırlıklı olduğu sosyal girişim örneklerini analiz ettiğini ancak öğrenciler tarafından gerçekleştirilmesi planlanan yeni iş fikri geliştirme ve uygulama çalışmalarının olmadığını söyleyebiliriz. Dersin izlencesinde müfredatın büyük bir kısmı gönüllülük çalışmaları ve sürecine ayrılmıştır. ([http-5](http://5))

Medipol Üniversitesi İşletme ve Yönetim Bilimleri Fakültesi İşletme bölümü müfredatında yer alan BUS4112158 kodlu Sosyal Girişimcilik dersi içeriğini incelersek; ders sosyal girişimcilik kavramları, fırsat ve zorlukları hakkında bilgi vermeyi hedeflemektedir. Alanda yer alan sosyal inovasyon projelerini incelerler. Ders işletme programı müfredatında yer aldığından ötürü teorik içerik iş fikri geliştirme sürecinde

finansal ve yasal konular çerçevesinde şekillenmiştir. Uygulama ve öğrenci iş fikri geliştirme ders programında daha minör bir kısımda yer almaktadır. (http-6)

Sıra	Konular
1	Sosyal Girişimciliğin Doğası
2	Sosyal Girişimciler: Özellikler ve Yetkinlikler
3	Sosyal Girişimler için Fırsatları Keşfetmek
4	Sosyal Girişimler için Dış Çevreyi Yönetmek
5	Etkin Sosyal Girişim Modelleri Yaratmak, Sosyal Girişimlerde Fizibilite Analizi
6	Sosyal Girişimler için İş Planı Hazırlamak
7	Sosyal Girişimlerde Pazarlama
8	Sosyal Girişimlerde Finansal Yönetim
9	Sosyal Girişimler İnsan Kaynağını Yönetmek
10	Sosyal Girişimlerde Yasal Konular
11	Sosyal Girişimleri Yönetmek ve Büyütmek
12	Sosyal Girişimlerde Exit (Çıkış) Stratejisi
13	Kurumsal Sosyal Girişimcilik
14	Sosyal Girişimcilikte Global Yaklaşımlar

Görsel 2.10. Medipol üniversitesi işletme ve yönetim bilimleri fakültesi işletme bölümü müfredatında yer alan BUS4112158 kodlu Sosyal girişimcilik dersi içeriği

İzlenice Konu Başlık	
Hafta	Teori Konu Başlıkları
1	Tanışma
2	Sosyal İnovasyon Kavramı
3	Sosyal girişimcilik nedir?
4	Sosyal girişimlerin sorunları fark etme ve çözüm üretme süreçleri
5	Ülkemizden sosyal girişim örnekleri
6	Dünyadan sosyal girişim örnekleri
7	Vize
8	Öğrencilerin sosyal girişim fikirlerinin tartışılması
9	Öğrencilerin sosyal girişim fikirlerinin tartışılması
10	Sunumlar
11	Sunumlar
12	Sunumlar
13	Sunumlar
14	Sunumların değerlendirilmesi

Görsel 2.11. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İşletme bölümü İŞİK4027 kodlu Sosyal Girişimcilik dersi*

İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İşletme bölümü İŞİK4027 kodlu Sosyal Girişimcilik dersini inceleyecek olursak; dersin amacı Öğrencilerin Sosyal girişimcilik hakkında teorik ve pratik olarak bilgilenmesi. İleride olası bir sosyal girişimcilik faaliyetini gerçekleştirebilecek bilgi ve yeteneklerin öğrencilere aktarılması olarak belirtilmektedir. Ders yapısını ders içi tartışmalar teorik anlatım ve öğrenci sunumları oluşturmaktadır. Dersin de iktisat bölümünde yer alması ve ders izlencesinde yer alan haftalık takvim incelendiğinde Sosyal iş fikri geliştirme sürecinde iktisadi ve finansal süreçler ile ilgili eğitim verildiğini söyleyebiliriz. Ders izlencesine baktığımızda ise iş fikri geliştirme sürecinde uygulamaya yönelik üretim ve prototip süreçlerinin olmadığını söyleyebiliriz. (http-7) Aşağıda araştırmacı tarafından incelenen izlenceler içerikleri bakımından analiz edilecek tablolastırılmıştır.

Tablo 2.1. *Lisans programlarında yer alan sosyal girişimcilik ders içeriklerinin tablolaştırılması*

Üniversite-Dersin Adı ve Kodu	Bilgi	Dersin Açıldığı Birim	Ders İçeriği	Açıklama
İstanbul Üniversitesi GE 212 Ekolojik ve Sosyal Girişimcilik	Ortak ders	kodlu	Türkiye’de Sosyal Girişimcilik dersi öğrencilerin Türkiye’de sosyal girişimciliğin durumuna dair temel bilgiler edinmesini hedeflemektedir.	Dersin haftalık izlencesi tasarım perspektifinden değerlendirildiğinde sosyal girişimcilik ve sosyal fayda odaklı tasarımın kesiştiği bir içerik gözlemlenmemiştir.
Marmara Üniversitesi Sosyal Girişimcilik ve Gönüllü Yönetimi	Sosyal Bilimler Meslek ve Yüksekokulu	ve	Sosyal girişimcilik ve gönüllülük ile ilgili kavramları tanıtarak sosyal girişimci ve gönüllülerin kurum ve toplum açısından önemleri ile etkili yönetilebilmeleri için gereken unsurları öğretmektedir.	Dersin ağırlıklı bir bölümü gönüllülük çalışmaları üzerine planlandığı gözlemlenmiştir. Ek olarak öğrencilerin sosyal girişimcilik çalışmalarına ayrılan bir hafta olmadığı görülmektedir.
Medipol Üniversitesi BUS4112158 Sosyal Girişimcilik	İşletme ve Yönetim Bilimleri Fakültesi	ve	Dersin amacı öğrencilerde sosyal girişimciliğin kavramları, sunduğu fırsatlar ve zorlukları hakkında farkındalık yaratmak ve bilgi edinmelerini sağlamaktır.	Ders izlencesi incelendiğinde dersin içeriği teorik olarak oldukça yoğundur sosyal girişimcilik eğitimi kapsamında tüm adımlar haftalık olarak anlatılması planlanmıştır. Öğrencilerin iş fikri geliştirme süreci müfredata dahil edilmemiştir.
İstanbul Üniversitesi İŞİK4027 Sosyal Girişimcilik	İktisat Fakültesi İşletme Bölümü		Öğrencilerin Sosyal girişimcilik hakkında teorik ve pratik olarak bilgilenmesi. İleride olası bir sosyal girişimcilik faaliyetini gerçekleştirebilecek bilgi ve yeteneklerin öğrencilere aktarılması olarak tanımlanmıştır.	Sosyal Girişimcilik dersi içerik bakımından Türkiye’de ve Dünyada sosyal iş fikirleri örneklerinin öğrencilerle paylaşılması ve sosyal girişimcilik kavramının tartışılması üzerinedir. Sosyal Girişimcilik Eğitimi süreçleri dersin haftalık müfredatında yer almamaktadır
Gazi Üniversitesi ADS318 Sosyal Girişimcilik ve Sürdürülebilirlik			Bu ders, sosyal girişimcilik ve sürdürülebilirlik konusunda bilimsel bilgileri ve sosyal sorunların çözümünde akademik literatürde bilimsel ve kuramsal bilgileri içerir.	Dersin Haftalık Müfredatı yoğun olarak Sosyal Girişimcilik eğitimi sürecini ele almaktadır. Alanında uzman eğitimcilerin haftalık ders içeriğine uygun olarak öğrenciler ile bir araya getirilmesi planlanmıştır. Öğrencilerin iş fikri sunumları için haftalık ders programında tanımlanmış bir süre görülmemiştir.

Sosyal Girişimcilik kavramının son yıllarda üniversite çatılarında ders müfredatlarının yanı sıra kuluçka merkezleri ve ofis gibi yapılanmalar ile etki alanını arttırdığını söyleyebiliriz. Sosyal Girişimciliğin Lisans müfredatında ağırlıklı olarak ele alındığı ders içerikleri incelendiğinde; derslerin tek dönemde ele alındığı görölmüştür. Derslerin hedefi, içeriğı ve haftalık izlenceleri incelendiğinde bir kısmında Sosyal Girişimcilik Eğitimi basamakları teorik olarak anlatılması planlanırken bazı lisans eğitimi müfredatında yer alan derslerde öğrencilerden iş fikri sunumu beklenmiştir. Derslerin açıldığı birimler fakülte ve üniversite bazında sınıflandırılmaya çalışıldığında; ortak kodlu ders olarak ya da çoğunlukla işletme ve iktisat fakülte ve bölümlerinde bölümlerin disiplinlerin özelliklerini dikkate alarak yapılandırılarak açıldıkları görölmüştür.

Endüstriyel Tasarım müfredatında sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliğı entegrasyonu amaçlanırken yaratıcılık ve yenilikçilik temel bileşenlerdir. Bu bağlamda Endüstriyel tasarım bölümlerinin diğer fakültelerde yer alan sosyal girişimcilik ders içerikleri ile eğitim vermesi yeterli olmayacaktır. Yaratıcılık, kullanıcı merkezli, sosyal inovasyon, sosyal tasarım, ekip çalışması farklı gereksinimleri karşılamak için zenginleştirilmiş sosyal girişimcilik eğitimi geliştirilmelidir. Öğrencilere sadece girişimcilik eğitimi vermek değil girişimci ruhu aşlamayı, ürün tasarımı süreçlerinde toplumsal fayda odaklı düşünebilme ve çözüm önerileri geliştirmeyi hedeflemeyi önceleyen bir yaklaşım benimsenmelidir.

Özetle; Avrupa Komisyonu raporundan ve incelenen ders içeriklerinden yola çıkılarak disiplinler arası öğretim yolu ile tasarım ve girişimcilik becerilerini harmanlayan yeni bir model ve sistem sunarak bütünleşmesinin önerildiğı sonucuna varılır. Literatür taramalarından elde edilen gelecek önerileri, mevcut eğitim sistemlerinin tasarım ve girişimcilik kesişiminde karşılaşılabileceğı zorluklar bu bölümde yer verilmiştir. Çalışma kapsamında da sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliğı kapsamında da profesyonel tasarım beceri ve araçları ile sosyal girişimcilik becerileri bütünleştirilmesi sürecinde eğitim ihtiyaç analizi yapılarak bu yeni sistemin müfredatta konumlanması sürecinde bir yol haritası çıkarılması hedeflenmiştir.

2.1.6. Sosyal girişimcilik eğitimleri ve konferansları

Sosyal girişimcilik, organizasyonlar aracılığıyla toplumsal sorunlara çözüm üreten ve sürdürülebilir değışim yaratmaya odaklanan bir harekettir. Bu alandaki eğitim ve konferanslar, üniversite müfredatında yer alan ders içerikleri, çeşitli kuruluşlar tarafından

düzenlenen atölye çalışmaları eş zamanlı ve eş zamanlı olmayan video eğitim içerikleri ve farklı platformlarda verilen eğitimler gibi çeşitlendirilebilir. Sosyal Girişimcilik Eğitimi kapsamına alabileceğimiz bu içerikler girişimcileri ve sosyal değişim yapmak isteyen bireyleri bir araya getirerek bilgi paylaşımı, ilhamı ve iş birliklerini teşvik etmektedir. Hem yüz yüze hem çevrimiçi platformlarda düzenlenen etkinlikler, katılımcılara bilgi alışverişi imkânı tanımaktadır. Yüz yüze konferanslar ve workshoplar, sosyal girişimcilik alanında yer alan eğitimler arasındadır.

Blass ve Hayward (2014) da bu iddiayı kitlesel açık çevrimiçi kursların varlığını örnekleyerek desteklemektedir. Etkili Sosyal İnovasyon ve Sosyal Girişimcilik faaliyetlerine bakıldığında, toplumda bilginin yoğun biçimde üretildiği, içselleştirildiği ve kullanıldığı dinamik süreçler fark edildiğini söyleyebiliriz. Bu etkinlikler ulusal ve uluslararası boyutta düzenlenebilir ve alandaki gelişmeleri, örnek ve uygulamaları paylaşmak için uzmanlar, girişimciler ve kurumlar bir araya gelir. Konferanslar katılımcı konuşmaları, paneller, atölye çalışmaları gibi bilgi ve deneyimleri arttırmaya yönelik etkinlikler ile yapılandırılır Yüz yüze etkinliklerde ele alınan konular, Sosyal girişimcilik ekosistemi ve trendleri, Sosyal İnovasyon ve teknolojinin sosyal değişim üzerindeki etkisi, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ve çevresel sürdürülebilirlik konuları, Girişimcilerin finansmanı ve sermaye yatırımı gibi temaları ve içerebilmektedir.

Tezin bu bölümünde sosyal girişimcilik eğitimlerinin kapsamı ve içerikleri, üniversitede verilen sosyal girişimcilik müfredat içerikleri sunularak Endüstriyel Tasarım çerçevesinde ve perspektifinden incelenecektir. Koç Üniversitesi bünyesinde 2012 yılında kurulan Koç Üniversitesi Sosyal Etki Forumu (KUSIF), sosyal inovasyonu ve sosyal etki odaklı yaklaşımları teşvik etmek amacı ile araştırma, eğitim ve iş birliği yoluyla araştırma ve uygulama merkezi olarak faaliyetler yürütülmektedir. Türkiye’de sosyal etki ölçümlemesi ve yönetimi için faaliyetler yürütmektedir.

KUSIF, sivil toplum kuruluşları, sosyal girişimciler ve fon veren kurumlar için sosyal etki odaklı kaynaklar yayımlamak ve araştırmalar yapmaktadır. KUSIF sosyal girişimcilik yaklaşımına da ayrıca odaklanmaktadır. KUSIF kurulduktan bir süre sonra Koç Üniversitesi’nde sosyal girişimcilik ve sosyal etki derslerini vermeye başlamışlar ve devam etmektedirler. Eğitimler kapsamında ekosistem ve kapasite geliştirme, sosyal finansmana erişim, genç sosyal girişimcilere mentorluk, ağ, yoğun eğitim ve kuluçka hizmeti gibi çeşitli konularda eğitimler ve hizmetler vermektedir (KUSIF, 2024).(http-8)

2.1.7. Tasarım odaklı sosyal girişimler

Toplumsal problemlerin artışı ve çözümünde geleneksel yöntemlerin yetersiz kalması farklı disiplinlerde çalışan araştırmacıların çözüm arayışına geçmesini sağlamıştır. Çözüm arayışlarında kullanılan yöntem, araç ve yaklaşımlar kapsamında endüstriyel tasarımcılar da sosyal girişimler için önemli aktörlerdir. Tasarımın sosyal problemlerin çözümünde bir araç olabileceği Gerçek Dünya için Tasarım (1971) kitabında Viktor Papanek tasarımcılara sosyal sorumluluk için çağrıda bulunmuştur.

Tasarımın dezavantajlı gruplar ve diğer yerel ve küresel toplumsal problemlerin çözümünde etkili bir araç olabileceğinin uluslararası örneklerinden birisi olarak 2007 yılında, New York'taki Smithsonian Enstitüsü Cooper-Hewitt Ulusal Tasarım Müzesinde, dezavantajlı ve dışlanmış gruplar için optimum ve düşük maliyetle çözümler üreten tasarımların sergilendiği “Design for the Other 90%” sergisi düzenlenmiştir.

Tasarımın küresel çerçevede bireyi ve toplumu etkileme ve dönüştürmede nasıl dinamik ve etkili bir güç olabileceğini göstermiştir. Design Commission; Design Council; European Commission gibi kuruluşlar kamu hizmetlerinin ve politikasının geliştirilmesinde tasarımın artan rolünü tartışmıştır (Kimbell and Bailey, 2017).

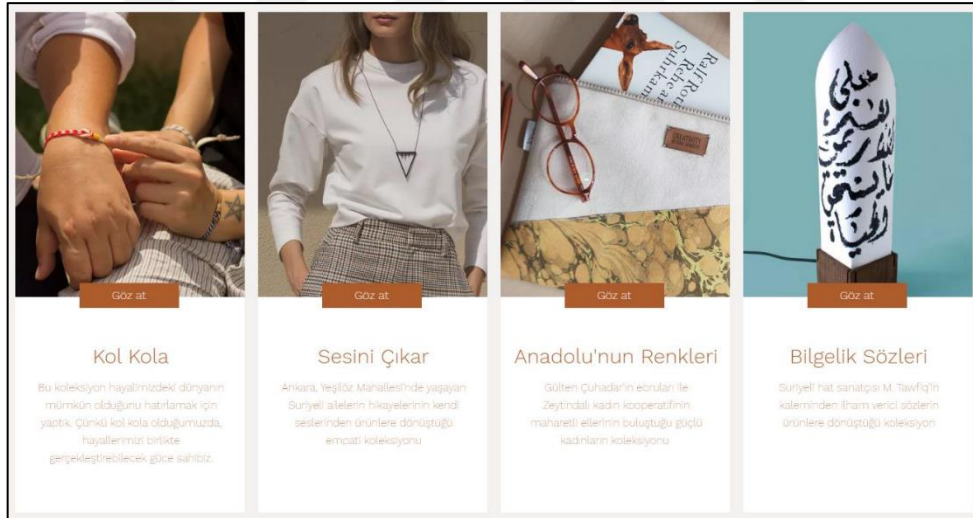
Tasarımın toplumsal ve kompleks boyutlarını ve problemlerini odağına alan birçok yaklaşım tasarım literatüründe yer almaktadır. Literatürde yer alan Sosyal Fayda Odaklı Tasarım, Geçiş Tasarımı, Sosyal Tasarım Sosyal Sorumluluk Sahibi Tasarım, Sosyal Yenileşim, Sürdürülebilirlik için Tasarım vb. gibi yaklaşımlar benzer amaçlara sahip olan farklı iş modelleri ile yerel odaklı çözümler üretmeyi hedefleyen yaklaşımlardır (Güredere Akdur, 2019).

Sürdürülebilirlik için tasarımın güncel örnekleri, ürün ve üretimden ziyade topluluklar ve sistemler düzeyinde çözümler sunma eğilimindedir ve daha yüksek düzeyde tasarım müdahalesi ve sürdürülebilirliğin sosyal bileşenine daha fazla dikkat sunar (Madge 1997; Ceschin ve Gaziulusoy 2016). Aşağıda ulusal ve uluslararası çapta tasarımı sosyal girişimcilik sürecinin farklı aşamalarına dahil etmiş sosyal girişim örneklerine yer verilmiştir. Bu girişimlerin bünyelerinde endüstriyel tasarımcıların farklı roller ve kimlikler ile konumlanmaları örneklerin araştırma kapsamına dahil edilmesine katkı sunmuştur.

2.1.7.1. Joon

JOON Sosyal Girişimi; geçim kaynakları sınırlı olan üretici grupları için bir kapasite geliştirme platformudur. Hedefi, kendi dışında gelişen sebeplerden ötürü geçimini sağlayamayan ve toplumsal yaşama katılamayan, temel üretim becerisine sahip; kadın, engelli, göçmen vb. bireylerin ve grupların topluma sosyal ve ekonomik katılımlarını kolaylaştırmaktır.

Tasarladıkları ürünleri dezavantajlı grupların üretmesine imkân sağlayarak internet siteleri üzerinden satışlarını gerçekleştirmekte ve bazı projelere danışmanlık hizmeti sunmaktadırlar. Toplumsal problemlere getirdikleri çözüm önerilerinde tasarımı bir araç seti olarak kullanmaktadırlar. Özel bir şirket olarak kayıtlı olan JOON, bir sivil toplum kuruluşunu ve özel bir kuruluşu barındıran daha karma bir model benimsemeyi amaçlamaktadır. Kurucuları ve bünyelerinde Endüstriyel Tasarımcılar bulunmaktadır. Proje ve ürünlerin gerçekleştirilme sürecinde katılımcı tasarım, sosyal fayda odaklı tasarım yaklaşımları ile süreci ilerletmektedirler. (http-9)

Görsel 2.12. JOON Sosyal Girişimi anasayfasından bir görsel

2.1.7.2. Toyi

Toyi, çocukların yaratıcılık ve hayal güçlerini kullanarak etrafındaki nesneleri oyuncağa çevirmelerini sağlayan bir kit. Toyi, bir sosyal girişim olmasının yanı sıra, bir tasarım ürününün etrafında şekillenmesinden dolayı aynı zamanda da bir yaratıcı girişimcilik örneği. Bir ürün tasarımcısının mezuniyet projesi olarak başlayan proje süreci iki yeni mezun gençten oluşan ekibin çalışmaları ile devam etmiştir. Ürünün patentini

almanın yanı sıra, ilköğretim okulu ve derneklerde gerçekleştirdiği workshoplar ile 300’den fazla çocuğa ulaşmışlardır. (http-10)

Görsel 2.13. TOYİ’nin web sitesinden alınmış bir görsel

2.1.7.3. Arkerobox

Arkerobox, Dünya ve Anadolu kültürüne ait yapıların kültürel sürdürülebilirlik ve kültürel mirasın aktarımı üzerine; çocukların kültürel miras farkındalıklarını deneyimleyerek öğrenmesini amaçlar. Arkeolojik kazı setleri tasarlayan ve sonraki nesillere kültürel bilgilerin tasarım ve oyun ile aktarılmasını hedefleyen bir sosyal girişimdir. Arkeobox Social Impact Award ödül programının 2020 yılı kazananlarındandır. Arkerobox kurucu ortaklarından birisi Endüstriyel Tasarımcıdır. Arkerobox çocukların dünya ve anadolu kültürel mirasına karşı farkındalıklarını geliştirme amacı ile yenilikçi eğitim yöntemleri ile deneyimleyerek öğrenmelerini sağladıkları dijital deneyimler geliştirmektedirler. (http-11)

Görsel 2.14. Arkerobox web sitesinden alınmış görsel

2.1.7.4. Blink to Speak

“Blink to Speak” projesi omurilik felçli ve konuşma engeli olan bireylerin göz kırpmaya eylemi ile iletişim kurmasına yardımcı olmayı hedefleyen bir grafik tasarım projesi ve girişimidir. “Blink to Speak” göz alfabesi NeuroGen Beyin ve Omurilik Enstitüsü ve sosyal sorumluluk kuruluşu Asha Ek Hope Foundation ve TBWA\India ajansı iş birliğiyle geliştirilmiştir. Bu tasarım, altı farklı dile çevrilmiş içerikleri ve detaylı videoları ile birlikte faydalanıcılarına yeniden iletişim kurmanın yollarını açan bir sosyal tasarım ve girişim projesidir. Cannes Lions’da sağlık kategorisinde büyük ödülü alan proje ile birçok insanın hayatını kolaylaştıracak tasarım odaklı bir çözüm geliştirilmiştir. (http-12)

Görsel 2.15. Blink to speak websitesinden alınmış görsel

2.1.8. Sosyal girişimciliğin istihdama katkısı

Sosyal girişimcilik, toplumsal ve çevresel problemlere yenilikçi çözümler ve geliştirmeyi hedefleyen bir yaklaşım olmakla beraber ekonomik kalkınmanın da bir parçasıdır. Sosyal girişimcilik yaklaşımının gönüllülük esaslı kurumlardan ya da kar odaklı girişimcilik faaliyetlerinden farkı bir iş ve gelir modeli oluştururken sosyal fayda yaratma, toplumun dezavantajlı gruplarının destek sağlamayı amaçlar. Sosyal ve toplumsal fayda yaratırken gelir elde etme sağlamayı amaçlayan ya da istihdam sağlayarak başkalarının gelir elde etmesini amaçlayan sosyal girişimcilik modelleri bulunmaktadır. Bu kapsamda sosyal girişimcilik iş modeli ve istihdam arasındaki ilişkiyi

inceleyecek olursak doğrudan ve dolaylı olarak istihdam oluşturma ve sağlama potansiyeli bulunmaktadır.

Lisans eğitimi kapsamında üniversite mezunlarının istihdam olanakları kapsamında incelemek gerekir ise Tasarım fakültelerinde girişimcilik eğitiminin temel motivasyonu, öğrencilerin eğitimleri sonrasında kariyer seçeneği olarak kendi işini kurma konusunda farkındalıklarını artırmak, bireysel düzeyde tutumlar, davranışlar ve kapasiteler geliştirmektir (Wilson, 2004; Zeithaml ve Rice, 2005).

Sosyal Girişimlerin odaklandığı toplumsal sorunlardan bir tanesi de işsizliktir. Bu sorun sadece işsizleri ve devleti kapsayan bir sorun değil toplumun sosyal yapısını ve dinamiğini etkileyen bir alandır. Sosyal Girişimciliğin gelişmesi toplumsal kalkınmayı da beraberinde getirir. Sosyal Girişimlerin bu alanlarda önemli faaliyetleri mevcuttur; ilk olarak bireylere erişilebilir iş imkanları oluşturulması bu noktada toplumdaki dezavantajlı grupta olan göçmenler, engelliler ve eşitsizliklere maruz kalan kadınlar gibi farklı gruplara odaklanan faaliyetler de oluşturulmaktadır.

İkinci olarak; bireylerin çalıştıkları işlerde devamlılığını sağlayabilecek destek ve eğitimler. İstihdam faaliyetleri odak gruplara göre istihdama sağlanmasına yönelik verilen eğitimler ya da doğrudan istihdam sağlamaya yönelik kanallar gibi uzun vadeli ya da kısa vadeli; doğrudan ya da dolaylı olarak değişkenlik gösterebilmektedir. Sosyal girişimcilik eğitimi bağlamında, üniversite öğrencileri ve akademisyenlerin, gerçek paydaşlar arasında ortak yaratma ve becerileri geliştirmek ve girişimci ekosistemler oluşturmak için çok önemli bir stratejidir. Bu yaklaşım, öğrencileri sürdürülebilir iş fırsatlarını belirlemek ve değerlendirmek için gereken yetkinliklerle donatırken aynı zamanda kamu ve gerçek paydaşları yeniliğe teşvik eder. Girişimcilik eğitimi ve öğretiminin istihdam olarak değerlendirilebilmesi, eğitim alan kişinin girişimciliği çekici ve geçerli bir kariyer seçeneği olarak görmesini sağlayacak bilgi, beceri, motivasyon ve tutumların geliştirilmesiyle ilgilidir (Sánchez, 2013).

Chui vd., (2023), Hong Kong Üniversitesi'ndeki sosyal girişimcilik eğitiminde ortak yaratmanın, deneyimsel öğrenme ve sosyal girişim projeleri aracılığıyla öğrencilerin empati, multidisipliner bilgi ve pratik becerileri nasıl geliştirdiğini gösterdi. Üniversite ve akademinin gerçek paydaşların sosyal girişimcilik çerçevesinde bir araya gelmesi üniversiteleri sosyal girişimleri destekleyerek girişimci ekosistemlere önemli katkıda bulunanlar olarak konumlandırmada ve toplumda sürdürülebilir değişimi yönlendirmede ve ekosistemin hedeflerine ulaşılmasında birlikte yaratmanın kritik rolünün altını çiziyor.

2.2. Sosyal İnovasyon

Araştırmanın bu bölümünde sosyal inovasyon kavramı; Tasarım, Endüstriyel Tasarım, Sosyal Tasarım ve Endüstriyel Tasarım Eğitimi ile ilişkisi çerçevesinde incelenecektir. Sosyal İnovasyon birçok farklı tanımı olan ve günümüzde farklı disiplinlerde kendine yer bulan bir kavramdır. Bu araştırma kapsamında bu bölümün ilk kısmı sosyal inovasyon kavramı, değişen yapısı ve tanımları incelenecektir. Sosyal inovasyon, birçok farklı çerçevede ele alınan ve farklı tanımları olan bir kavramdır. Bu bölümde öncelikle, bu araştırma kapsamında faydalanan sosyal inovasyon tanımları ve ana özellikleri; kimler (aktörler ve sektörler) tarafından, nerede ve nasıl yapılabileceği gibi temel birtakım unsurları netleştirmek amaçlanmıştır. Daha sonra sosyal inovasyon ve tasarım arasında köprü kurulmaya çalışılmıştır. Araştırma kapsamında sosyal fayda odaklı tasarım sosyal inovasyon, sosyal girişimcilik ve endüstriyel tasarım kesişiminde incelenmiştir. Araştırma raporunun bu bölümünde ise sosyal inovasyonun literatürdeki yeri araştırmacı perspektifinden sosyal girişimcilik ve endüstriyel tasarım paradigmaları ile incelenmiştir.

2.2.1. Sosyal inovasyon kavramı ve tanımlamaları

Sosyal İnovasyon kavramı sosyal problemlere yenilikçi ve sosyal etki yaratan çözüm önerileri geliştiren bir kavram olarak literatürde yer almaktadır. Birçok kavram gibi farklı çerçevelerden farklı tanımlara sahiptir. Bu araştırma kapsamında tasarım ile ilişkisi çerçevesinde sosyal inovasyonun etki alanı ve gelişim süreci incelenecektir. Sosyal İnovasyon kavramının tanımını, temelini ve nasıl ortaya çıkmış olabileceğine değinecek olursak; 19. Yüzyılda sanayi devrimi ile beraber sosyoloji biliminin kurucuları Marx, Durkheim ve Weber sosyal birtakım süreçler ve sağlıklı bir toplum ile ilgilenmişlerdir (Nisbet, 1993). Bu bilgidен yola çıkarak insan, toplum, sosyal konular farklı çerçevelerde farklı disiplinlerde çalışan bilim insanlarının odaklandığı bir konu olmuştur çıkarımını yapabiliriz. Ek olarak sosyolojinin kurucu öncüsü Max Weber' in 19. Yüzyılın sonlarında sosyal icatlar terimini kullanması ile sosyal inovasyonun bahseden ilk kişi olduğu ileri sürülmektedir (Jessop vd., 2013).

Sosyal inovasyon kavramını literatürde ve çalışmalarında oldukça ele alan (Manzini, 2014), tarihi mirastan sosyal sermayeye, geleneksel zanaatten ulaşılabilir gelişmiş teknolojiye mevcut kaynakların yaratıcı biçimde yeniden bir araya

getirilmesinden, sosyal olarak tanımlanan amaçların yeni bir yöntemle başarılması amacıyla ortaya çıkan değişim süreci olarak tanımlar.

Sosyal inovasyon kavramının sosyal girişim ile ilişkisini inceleyecek olur isek sosyal girişimlerin sosyal inovasyonların ortaya çıkardığı değişimlerin ajanlığını yapması şeklinde ifade etmektedir. Sosyal girişimlerin yapılabilmesi için sosyal inovasyon yöntemlerinin kullanılması gerekliliği çıkarımını yapabiliriz. Sosyal inovasyon sosyal bir ihtiyacı mevcut çözüm alternatiflerinden daha 31 etkili olacak şekilde karşılayabilen yeni ilişkiler, yetenek ve kaynakların daha iyi kullanımına yol açan yeni ürün, hizmet, model, süreçler vb.'dir. Çetindamar vd., (2010) Sosyal inovasyonun alanda kapsamlı bir tanımı sağlanmaya çalışılmıştır. Nicholls vd., (2015) Sosyal inovasyon araştırmalarını, iş birliği, liderlik ve yeni kamu yönetimine odaklanarak sosyal inovasyonların sosyal değişim üzerindeki etkisini, sınırları bulanıklaştırmayı ve ilişkileri yeniden tanımlamayı araştırıyor. Sosyal inovasyon kavramını tasarım odaklı disiplinler kapsamında tanımlamalarını inceleyecek olur isek; Stanford Social Innovation Review 2003 'teki yazısında sosyal inovasyon kavramını "toplumsal ihtiyaçlar ve toplumsal problemlerin çözümü için kullanılacak yeni yöntemlerin geliştirilmesi süreci" olarak tanımlamıştır.

(Mulgan ,2006) bir makalesinde sosyal inovasyon kavramından öncelikli amacı sosyal ihtiyaçlar ve hedeflere kapsamlı bir şekilde yaratılan ve sosyal hedefler doğrultusunda harekete geçen yaratıcı uygulamalar ve yenilikçi fikirler olarak bahseder. Özetlemek gerekirse sosyal inovasyonu, sosyal amaçları karşılamaya yarayan ve insanların yaşamlarını geliştiren yenilikçi fikirler olarak tanımlar. Phills vd., (2008), sosyal inovasyonu, bir sosyal problem için geliştirilen değerlerin ve çözüm önerilerinin topluma olan etkisini bireye olan etkisinden öncelemesi ve daha etkili, yeterli, sürdürülebilir özgün bir çözüm olmasından bahseder. Aynı makalede toplumsal bir problemin çözülebilmesi amacı ile geliştirilen alternatif çözüm önerilerinden sosyal etkisi toplumun tamamını kapsayan ve sürdürülebilir olan çözüm alternatifleri olarak tanımlanır. Manzini'nin, "Design, When Everybody Designs" (2015) kitabında yer verdiği ve Sosyal İnovasyonun temel tanımlarına odaklanıldığında sosyal inovasyonun önemini belirttiği yaklaşımlardan birkaçına maddeler halinde bakacak olursak;

Tablo 2.2. *Manzini (2015) kitabından uyarlanan sosyal inovasyon yaklaşımları*

Tavandan tabana (top-down) Tabandan yukarıya (bottom-up) ilişkisi	Sosyal bir problemde etkilenen topluluğun çözümlerinin sorundan etkilenenler olmadan yetkililer ve kuruluşlar tarafından değil problemin odağında yer alan katılımcı ve vatandaşların organize olması ve ihtiyaçlarına yönelik faaliyetlerin gerçekleştirilmesi yönündeki yaklaşımların benimsenmesi
Arz odaklı değil Talep Odaklı yaklaşımlar benimsenmesi	Problemin odağında olan toplulukların beklentilerini incelemek
Yerel ve birey odaklı	Geliştirilen çözümlerin sürdürülebilir ve erişilebilirliğini sağlayabilmek için öncelikle yerelde ve bireyde çözümler sağlamak gerektiği

2.3. Sosyal Girişimcilik, Sosyal İnovasyon ve Tasarım İlişkisi

Bu çalışma kapsamında tasarım ile Sosyal Girişimcilik ve Sosyal İnovasyon arasındaki bütünleşmenin hem zorluklarını hem de potansiyellerinin incelenmesi ve ortaya koyulması hedeflenmektedir. Sosyal inovasyona yönelik tasarım yaklaşımlarında son dönemdeki çalışmaların, disiplinler arası daha fazla iş birliği yapılması ve daha fazla etki alanına ihtiyaç duyulduğuna işaret ediyor. Sosyal İnovasyon ve Sosyal Girişimciliğe olan ve artış gösteren ilginin sebeplerinden birisi sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin toplumlar arasındaki diyalogu oluşturması ve toplumsal kalkınmaya yönelik politika ve ilkelerini oluşturmalarına yardımcı olması söylenebilir. (Millard vd., 2016).

Bu bölümde sosyal faydayı tasarımla ilişkilendiren güncel literatür ve örnekler gözden geçirilmektedir. Tarihsel perspektiften incelenirse; John Ruskin, Henry Cole, William Morris, Walter Gropius, Buckminster Fuller, Victor Papanek gibi aktivist tasarımcıların ideolojileri zamanlarının gerçekliğine karşı mücadeleleri bilinmektedir. (Julier, 2011; Thorpe and Gamman, 2011). Bauhaus tasarım okulu öğretisi ve ekolleri ile birlikte tasarım yaklaşımında tüketime ve pazara odaklanan dar bir stratejiden, tasarımcının rolünü sosyal aktöre yaklaştıran, insan merkezli daha geniş ve karmaşık bir stratejiye geçişin önemi ortaya koyulmuştur (Margolin V., 2007; Vezzoli and Manzini, 2008).

Tasarım yöntemleri ve araçları birçok alanda uygulanmaktadır. İnovasyon kavramının bu alanlardan biri olduğunu ve tasarımın inovasyon etkeninde güçlü bir yeri olduğunu kabul ediyoruz. Bunlardan bir tanesi de toplumsal problem ve ihtiyaçlara yanıt olma amacı ile yeni çözümler geliştirmeyi amaçlayan sosyal inovasyondur. Tasarımın

sistematik düşünme prototip geliştirme ve görselleştirme alanlarındaki araç seti sosyal inovasyona güçlü bir katkı sunar. (Brown and Katz,2011) Sosyal inovasyona yönelik tasarım, altyapı oluşturmaya ve prototip oluşturmaya, tasarım fırsatları için ağlar oluşturmak amacıyla paydaşlarla uzun vadeli ilişkiler kurmaya odaklanıldığında güçlü olabilir (Hillgren vd., 2011).

Manzini (2012) makalesinde sosyal inovasyonla gerçekleşecek olan değişimlerde tasarımcıların aktif olarak önemli roller üsteleneceğini belirtmektedir. IDEO, Project H Design ve Mayo Clinic gibi farklı ülkelerdeki tasarım gruplarının sosyal etki yaratma kapsamında projeler gerçekleştirdiği görülmektedir (Bayraktaroğlu, 2014). Sosyal tasarım ve sosyal tasarım başlığında incelenebilecek yaklaşımlar; ticari ve pazardaki hedeflere baskın olarak yönelmek yerine sosyal ihtiyaçlar ve problemler doğrultusunda sosyal amaçlara ve değişimler yaratmanın yeni yollarını arama, çözüm üretme ve gerçekleştirme yönünde faaliyetler ile ilgilendikleri söylenebilir. (Armstrong ve diğ., 2014).

Sosyal alanda çalışma motivasyonunu daha sürdürülebilir kılabilmenin yollarından birisi bu alandan gelir sağlanabilmesidir. Sosyal tasarım çalışmaları ve projeleri incelendiğinde dernekler, STK ve vakıflar bu alanda önemli bir yere sahip olsalar da gelirin büyük kısmı bağışlardan elde edilmektedir. Toplumsal probleme tasarım ile çözüm önerileri geliştirme motivasyonu bu noktada ortam ve kaynak gibi desteklerin devamlı olmaması sebebi ile geri planda kalmak durumunda olduğu gözlemlenmiştir. Bu konu yeni iş modellerinin oluşmasında bir motivasyon oluşturduğu çıkarımı yapılabilir.

Sosyal alanda çalışan tasarımcılar artarak sosyal girişimcilerle çalışmaktadır (Light, 2006). Kısaca tasarımcıların sosyal girişim projelerinde disiplinlerarası çalışma ile sosyal girişimlerin alanını genişletebileceğini söyleyebiliriz. Araştırma kapsamında sürdürülebilir bir iş modeli olması ve tasarımcıların sosyal alanlarda ürün hizmet sistem önerileri geliştirerek toplumsal problemlere çözüm ve tasarım odaklı yaklaşma potansiyelleri kesişiminde Sosyal Fayda Odaklı Tasarım Girişimciliği Modeli çalışılması amaçlanmıştır. Tasarım disiplinlerinin endüstriyel tasarım özelinde de incelendiğinde sosyal inovasyona yönelik çalışmalar ve projeler olmasına rağmen tasarım disiplininin sosyal girişimcilikte nasıl kullanıldığına ve endüstriyel tasarım öğrencilerinin lisans sürecinde yapılandırılmış bir sosyal girişimcilik içeriğine erişebilmelerine yönelik derinlemesine bir fazla çalışma olmadığı söylenebilir. Bunların yanı sıra sosyal girişimcilerin sadece ürün çıktısı ve sosyal etki yaratma etkisi ile değil organizasyonel ve

yönetimsel birtakım zorluklar kapsamında tasarım perspektifinden yaklaşımların da az olduğu gözlemlenmiştir (Meroni, Fassi and Simeone, 2013).

World Design Organization (WDO) sürdürülebilir kalkınma hedeflerinden yedi tanesini Endüstriyel Tasarım disiplini ile ilişkilendirmiştir. Bunlar 3. Sağlıklı Bireyler, 6. Temiz su, hijyen ve halk sağlığı, 7. Erişilebilir Temiz Enerji, 9. Sanayi, İnovasyon ve Alt yapı, 11. Sürdürülebilir şehir ve yaşam alanları, 12. Sorumlu tüketim ve üretim ve 17. Hedefler için ortalık numaralı hedeflerdir. Tasarımın sürdürülebilir kalkınma amaçlarına katkısı daha iyi bir dünya için yenilikçi bir perspektif sağlayabileceği araç ve yeteneklere sahip bir disiplin olarak görüldüğünü söyleyebiliriz. (http-13)

Türkiye’de sosyal problemlere yenilikçi ve sürdürülebilir çözümler arayışında bir sosyal girişim olan İmece’nin internet sitesinde yer alan yazıları incelendiğinde sosyal inovasyonun yaratıcı endüstride yer alan tasarımcılardan ayrı düşünölemeyeceğini öne sürmektedir. (http-14).

Bayraktaroğlu (2014)’na göre sosyal inovasyonda tasarım, sosyal faydayı üretme ve yayma faaliyetlerinde mevcut girişimleri de desteklerken yeni girişimlerin oluşmasına da katkı sağlar. Manzini (2014) Sosyal inovasyon, sosyal hedeflere yeni bir şekilde ulaşmak için mevcut varlıkları yeniden birleştiren, toplumlar değıştikçe ve yeni olanaklar ortaya çıktıkça gelişen yaratıcı bir süreçtir olarak tanımlar. Kısaca sosyal inovasyonun yaratıcı bir şekilde bileşenlerini yeniden ele aldığı mevcut çözümlerden daha etkili, sürdürülebilir ve adil bireyden çok topluma değer katan bir değışim süreci olarak tanımlanabilir. Tasarımcılar giderek sosyo etik konularda çalışmaya ve geliştirdikleri her işin insan ve toplum üzerindeki etkilerini düşünmeye ve bu yaklaşımı sosyal inovasyon faaliyetlerinde kullanmaya başlamışlardır (Ramirez, 2011; Fleischmann,2013).

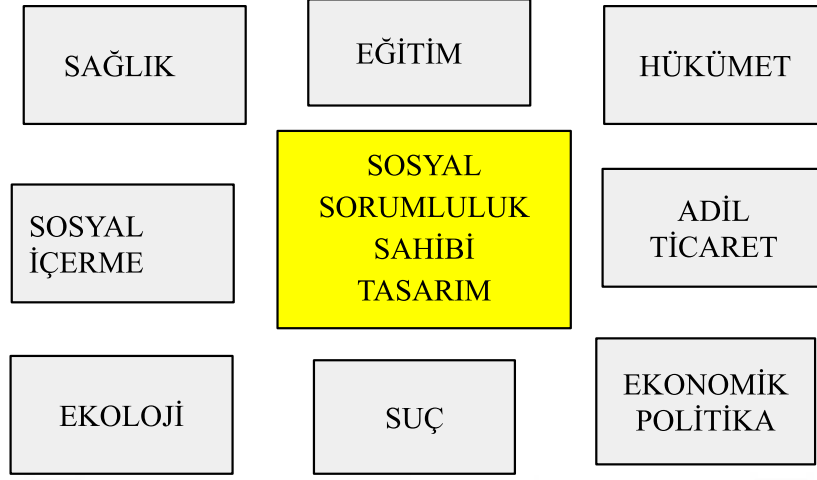
Brown'a göre Başarılı bir tasarımcı çevresini gözlemleyerek toplumların ihtiyacını hızlı bir şekilde anlaması ve yanıt verebilmesi, yeni alternatifler, yenilikçi düşünce ve fikirlere sahip ve açık olması, çözümlerin çeşitli yollarını denemesi ve iş birliği sağlayabilmesi gerektiğini belirtir. Sosyal Tasarım başlığı kapsamına giren çeşitli tasarım yaklaşımları bulunmaktadır. Sosyal sorumluluk Sahibi Tasarımı kavramları ve yaklaşımları incelendiğinde; hayat kalitesini olumlu etkilemeyi amaçlayan insan odaklı yaklaşımlar olmaları ve toplumu güçlendirmeyi hedeflemeleri, prototip ve test aşamaları gibi tekrarlayan üretken süreçler içermeleri, yeni sistem önerileri geliştirmeleri gibi toplumda pozitif sosyal etki ve dönüşüm yaratabilecek yaklaşımlar oldukları literatür incelemeleri sonucunda öne çıkan özellikler olarak sıralanabilir. Günümüzde birçok

tasarımcı odağına sağlık hizmetleri, eşitsizlik, eğitimde eşitsizlik çevre problemleri gibi toplumu etkileyen problemleri olarak çözüme girişimlerinde ve sosyal alanda kalkınmada rol almayı istemektedir (Robertson and Sobol, 2011).

Özetlemek gerekirse, tasarım günümüzde sadece işlevsel ve yenilikçi tüketiciye yönelik ürünlerin geliştirilmesini amaçlayan bir araç ve yöntem değildir. Pazara yönelik tasarım modelleri ile karşılaştırma yapılması gerekirse teorik çerçevede toplumsal ihtiyaç için ürün tasarımı modelinin az oluşturulduğu söylenebilir. Pazar için tasarımın teorik çerçevesi ise oldukça kapsamlı ve birçok alanı modellerine dahil ederek geniş bir literatürü kapsarken toplumsal ve sosyal tasarım araç ve yöntemlerini çerçeveleyen modellerin az düşünüldüğü belirtilir. (Mortai and Villari 2014) Pazar ve sektör için tasarım, satışı odağına daha çok alır; sosyal odaklı tasarım ise insan ihtiyaçlarını önceleyen yaş, sağlık ve engellilik gibi dezavantajları gözetken yereli ve bireyi önceleyen bir kavramı çerçeveler. Ancak bu iki kavramı birbirinden tamamen ayrı ve zıt olarak düşünmemeli ve aralarındaki potansiyeli ortaya çıkarmak hedeflenmelidir. Toplumsal fayda odaklı tasarımın nasıl sisteme dahil edilebileceği, desteklenebileceği ve uygulanabileceğine; ürün tasarımcılarının sadece pazar odaklı değil, dezavantajlı grupları da gözeterek sürdürülebilir hayat tarzlarını destekleyen tasarım yapmaya hazırlayabilecek eğitim değişiklikleri vurgulanmaktadır. (Davey ve diğ., 2005) Sosyal Sorumluluk Sahibi Tasarım kapsamına giren ve bu alanda çalışabilinecek alanlardan bahsetmişlerdir.

2.4. Sosyal Fayda Odaklı Tasarım- Sosyal Girişimcilik ve Endüstriyel Tasarım Lisans Eğitimi İlişkisi

Grant ve Fox (1992) Understanding the Role of the Designer in Society makalesinde, tasarım okullarının tasarım öğrencilerine topluma karşı etik ve sosyal sorumluluklarını öğretme zorunluluğundan bahseder. Tasarımcıların toplumu yeniden şekillendirmede sosyal rollerini öğrenen ve farkına varan, çalışmalarını içinde çalıştıkları toplumun kültürü açısından değerlendirmesi ve kullanıcı ihtiyacını gözetmesi gerekliliğini anlatır. Buchanan (1992), modern toplumların sosyal ve karmaşık sorunlarının üniversite müfredatında ele alınmasının yeniliğe katkıda bulunulması amacı ile öğrenciler, akademisyenler ve kuruluşlar arasındaki etkileşim ve iş birliğinin gerekliliğine değinir. Üniversitelerin Sosyal İnovasyon bakış açısıyla karmaşık toplumsal problemleri ele almak amacı ile üniversitelerin rolünün geliştirilmesine ilişkin artan bir ilgi vardır (Etzkowitz and Leydesdorf, 2000).

Şekil 2.1. Sosyal sorumluluk sahibi tasarım modelinin 8 alanı (Davey vd., 2005'ten çevrilmiş ve uyarlanmıştır)

Girişimcilik eğitimlerinin başlangıcı olarak Harvard Üniversitesi tarafından 1940 yılında verilen girişimcilik kursu referans alınabilir. O tarihten itibaren birçok yükseköğretim kurumu lisans ve lisansüstü düzeylerde girişimcilik üzerine programlar geliştirmişlerdir. (McMullen, 2019). Endüstriyel tasarım genellikle bir üretici tarafından üretilen ve bir tüketiciye yönlendirilen pazar için ürünler olarak düşünülür. Sanayi Devrimi'nden bu yana, baskın tasarım paradigması pazara yönelik tasarım olmuştur ve alternatif fikirler çok az ilgi görmüştür (Margolin, V. and Margolin S., 2002).

Bauhaus (1919-1933) tasarım okulu, sanayileşmeyi demokratikleştirmek amacı ile sanat ve teknolojiyi birleştiren yaklaşımlar sunmuştur. Bu tasarım yaklaşımlarında, iletişim ve tüketime odaklanılmış dar bir stratejiden daha çok tasarımcının rolünü sosyal aktöre yaklaştıran, daha geniş, karmaşık, toplum ve insan merkezli bir stratejiye geçişin önemi vurgulanmaktadır (Margolin V., 2007; Vezzoli ve Manzini, 2008).

Bu araştırma kapsamında sosyal girişimcilik, sosyal fayda odaklı tasarım ve girişimcilik noktaları ve endüstriyel tasarım disiplini çerçevesinde yürütülmüştür. Sosyal Girişimin çıktısı olarak tasarım ve endüstriyel tasarım disiplini ilgi alanına giren özellikle ürün, hizmet, sistem ve deneyim yaratmaya odaklanan bir müfredat nasıl olabilir bu çerçevenin bilgi ve becerileri nasıl geliştirilebilir sorularına cevap aranması amaçlanmıştır.

Sosyal girişimcilik eğitimini endüstriyel tasarım müfredatında yer alması gerektiği sonucuna varılmasının motivasyonları; sosyal fayda odaklı tasarım çerçevesinde proje odaklı öğrenme yaklaşımları, interdisipliner ve işbirlikçi bir eğitim içeriğine sahip olması, tasarım odaklı düşünmeyi gerektiren çeşitli materyaller içermesi, eleştirel düşünmeyi teşvik eden ve geliştiren yapısı olarak sıralanabilir. Çalışma kapsamında sosyal girişimcilik ve endüstriyel tasarım kesişimi “Sosyal Fayda Odaklı Tasarım Girişimciliği” olarak ele alınarak sürdürülmüştür. Tasarımcı ve sosyal girişimcilerin yeterlilikleri ve süreçte yaşanan deneyimlerin benzerliği göz önünde bulundurulduğunda tasarım eğitiminin iş fikri ve modeli oluşturma sürecinde yardımcı olacak araç setini sunabilmektedir.

Eğitim literatürü çerçevesinde incelemek gerekirse öğrencinin öğrenme eyleminin içerisinde aktif olarak yer alması ve edinilen bilgileri organize etmesi yapılandırıcı bir öğrenme yaklaşımının gereğini oluşturmaktadır. Proje tabanlı ve problem tabanlı öğrenme/öğretme yaklaşımları gerçek hayat problemlerini çözmelerine yönelik eğitim stratejileridir. Araştırma çerçevesinde endüstriyel tasarım lisans eğitimi kapsamında sosyal girişimcilik süreç ve yöntemlerinin ders modeli olarak geliştirilmesi sürecinde proje tabanlı ve problem tabanlı öğrenme strateji ve yaklaşımları gözetilerek geliştirilmiştir. Tasarım eğitiminde pedagojik olarak öne çıkan probleme dayalı ve proje tabanlı öğrenme/öğretme yaklaşımlarının birbirini tamamladığı noktalar olduğu görülmektedir. Her iki yaklaşımın da öğrenci merkezli yapılandırmacı ve gerçekçi temellere dayanmaktadır (Kaptan ve Korkmaz, 2002).

Meinel ve Krohn (2022), “design thinking” içeriğinin sosyal girişimcilik eğitimi sürecinin taleplerine belirli açılarda yanıt verebileceğini öne sürmektedir. Manzini, (2018) makalesinde değişimin sağlanabilmesi için tasarım eğitimi, mevcut durumlara meydan okuyacak araçlar setleri ve stratejiler geliştirilmesi gerektiğini savunur. Üniversitelerde sosyal inovasyon için tasarım, etki için tasarım gibi bölümler yer almaktadır. Tasarımla sosyal değeri birleştiren ve anlamlandıran alanların ilişkisi her geçen gün artmaktadır.

Papanek (1971) tarihli “Design for the Real World” kitabında Endüstriyel Tasarımcılara insanları “ihtiyaç duymadıkları şeyleri, sahip olmadıkları parayla satın almaya” ikna eden pazar odaklı sistemin yerine; sahip oldukları yöntemlerin ve araçların yaratabileceği etki ve yeteneklerinin toplumda dezavantajlı grupların da ihtiyaçlarını çözebileceğinin bilincine varmaları için ilk net çağırışı yaptığı bilinmektedir. Papanek’in tasarımcılar ve etki alanları ile ilgili öne sürdüğü bu tartışma, tasarım disiplini ve

kültüründe kullanıcı merkezli tasarım ve kapsayıcı tasarım gibi yeni tasarım yaklaşımlarının ortaya çıkmasını sağlamıştır (Fuad-Luke, 2009).

Kjøllesdal, Asheim, and Boks (2012) tarafından Norveç Bilim ve Teknoloji Üniversitesi'nden endüstriyel tasarımcılardan oluşan yüksek lisans öğrencileri ile birlikte gerçekleştirilen araştırma kapsamında, NTNU profesörlerinin rehberliğinde büyük ölçüde öğrenciler tarafından yönetilen araştırma kapsamında Norveç-Haiti sivil toplum kuruluşuyla birlikte çalıştılar. Araştırma çerçevesinde metodoloji olarak endüstriyel tasarım yöntemlerini dezavantajlı topluluklarda sosyal bir problemi çözebilmek amacı ile tasarım kılavuzlarından IDEO'nun İnsan merkezli tasarım araç setinden ilham alındığı yer almaktadır. Araştırma sonuçları incelendiğinde başlangıç noktaları sağlamada yardımcı olsalar da sınırlı araçlar olduğu ifade edilmiştir.

Manzini (2006), tasarım ve etik kavramları arasındaki ilişkiyi incelemiş, tasarımcıların niyetinin iyi olsa da “sürdürülebilir olmayan fikirlerin aktif ajanı” olma potansiyelleri olduğunu belirtmiştir. Manzini, bu sebeplerden dolayı tasarımcıların problemlerin çözümü için tasarım yaklaşımından, sürece dahil olarak sürdürülebilir çözümler tasarlamak yaklaşımına doğru gerçekleşen evrilmeyi benimsemelerinin gerekliliğine işaret eder (Aktaran; Gürdere Akdur, 2016, s.363). Bir tasarımcı için sosyal etki sürecinde oynayabileceği iş birlikçi rolü bulmak ve tasarımcının sadece pazarda üretici rolünden çıkarak, sosyal açıdan sorumlu bir tasarımcı şekilde değiştirmenin yollarını aramak için bir araştırma gündemi önermiştir (Ramirez Jr, 2011).

Özetlemek gerekirse; tasarım okullarının öğrencilerine topluma karşı etik ve sosyal sorumluluklarını öğreten tasarım kapsamını genişleterek çalışmalarını içerisinde bulundukları toplumu da dahil eden ve toplumu yeniden şekillendiren sosyal rollerinin farkına varan yaklaşımlara yer vermesi gerektiğini söyleyebiliriz. Küreselleşme ile birlikte bu tartışmalar boyut kazanmıştır. Ekonominin adaletsiz dağılımı ve sosyal eşitsizliklerin ortaya çıkması iş faaliyetlerinin de yeniden konumlandırılmasını ve daha somut sorunlara odaklanılmayı gerekli kılmıştır.

(Morelli, 2007) Tasarım süreci ve pratiklerinin genişlemesi ile birlikte tasarım sürecinde toplumsal katılım artış göstermiş ve yeni iş modellerine olan gereksinimi beraberinde getirdiği öne sürülmektedir. Endüstriyel tasarım ve tasarım alanındaki sorumlulukların artması ile tasarımcılara yönelik yeni çalışma alanlarının oluşmasını beraberinde getirmiştir ve yetenekli tasarımcılara olan ihtiyacı arttırmıştır. Tasarım

eğitimi zaman zaman iş dñnyasının gerekliliklerini karşılayamamaktadır (Roald, 2006; Kiernan and Ledwith, 2014).

Tasarım eğitiminin kompleks toplumsal problemlerle başa çıkabilmek için gerekli olduğunu ancak ne sñrñlen bilimsel yöntemlerin, deneysel tasarım, sosyal ve davranış bilimleri alanları gibi sosyal girişimcilik sñrecinin ile ilgili yeterliliklerinden yoksun olduğunu iddia etmiştir. Sosyal ve toplumsal sorunları anlamak ve bu problemlere zñm üretebilmek için tasarım eğitiminin bilim odaklı olması, deneysel yöntemlerin geliştirilmesi zorunluluğuna ve tasarım eğitimin gereksinimlerine uygun bir şekilde yeniden oluşturulması gerekliliğine işaret eder.

Norman (2010), Endñstriyel tasarım lisans eğitiminin mevcut mñfredat ve programları sosyal inovasyon, sosyal tasarım, girişimcilik ve sosyal girişimcilik alanlarını kapsayacak yeni beceri ve bilgi setlerini karşılayan entegrasyonlar içermesi gerektirdiğini söylenebilir. Sosyal girişimcilik araç ve beceri setlerini Endñstriyel Tasarım Lisans eğitimi kapsamında ele alabilmek için mevcut tasarım eğitimi mñfredatına sosyal girişimcilik içeriğini dahil etmek yeterli olmayacaktır. Sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği çerçevesinde iki disiplinin birlikte yapılandırılarak yeni bir bilgi ve beceri seti hazırlığına ihtiyaç duyulmalıdır.

Endñstriyel Tasarım eğitimi alan mevcut öğrenciler için sosyal girişimcilik ile mñfredatın zenginleştirilmesi yeni bir kariyer fırsatı yaratabilir. Öğrenciler kendi tasarımlarını sosyal fayda odaklı çerçevede geliştirip girişimcilik yetenekleri ile üretim pazarlayarak gelir sağlayabilirler. Farklı disiplinlerin bir araya gelmesi ile zgñn bir iş fikri geliştirebilirler.

Bakker, Peck vd., (2010), tasarım dñřñncesi yaklaşımlarının öğrencilere çoğunlukla belirsiz tanımlar, çoklu zñmler ve farklı soyutlama dñzeyleriyle ne çıkan durumlarla daha iyi başa çıkma yeteneği kazandırdığını savunurlar. Ayrıca, tasarım öğrencileri eğitimleri gereği problem formñle etme, zñm keşfi gibi iş birlikçi proje çalışmalarına yatkındırlar dolayısı ile bakış açılarını genişleten sorgulayan, analiz eden, dñřñnen ve sonuç olarak kendi dñnya grñřlerini oluşturan eleştirel dñřñnñrler olmalarını sağlar (Chiu, 2002).

Scharmer and Kaufer (2013) niversitelerin, sektörden değişim yaratmayı hedefleyen ncñ yaklaşımlara kadar yardımcı olabilecek yeni bir öğrenme ve yenilik ekolojisi oluşturarak bu sosyal sorunların ele alınmasında kilit bir rol oynayabileceğini ileri sñrmektedir. Blass and Hayward (2014) bu iddiayı kitlesel açık evrimii kursların

varlığını örnekleyerek desteklemektedir. Sosyal İnovasyon ve Sosyal Girişimlerin vizyonları, misyonları ve hedefleri incelendiğinde Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları her iki alanın da temel hedeflerini, çalışma alanlarını ve motivasyonlarını içermektedir. Disiplinlerin arasındaki bağlantıları görebilmek yenilikçi bir yaklaşım gerektirir. Hedeflerin ortaklaşması öğrencilerin belirli temaların perspektifini ve kapsamını anlamasını sağlar (Sterling, 2001).

Araştırma kapsamında bir ihtiyaç analizi yapılarak bir ders içeriği oluşturulması amaçlanması mevcut sistemi, araçları ve yöntemleri eleştirel olarak incelemeyi gerekli kılmıştır. Sürdürülebilir Kalkınmayı gerçek anlamda kavrayabilmek için gerekli olan duyarlı, dinamik ve süreç odaklı öğrenme yaklaşımı, öğrenci performansını değerlendirmek için mevcut olan sabit ve önceden belirlenmiş öğrenme çıktılarıyla çalışmaktadır (Filho, 2000). Kısaca, karmaşık, sürdürülebilir kalkınma amaçları kapsamına giren, toplum ve doğadaki pek çok alanda meydana gelen dinamik değişimlerin ortaya çıkardığı problemler ile başa çıkmak için yaratıcılık, sosyal beceriler ve belirli iletişim yeteneklerini gerektirir (Steiner ve Posch, 2006).

de Vere ve Charny (2017) makalesinde, küresel alanda anlamlı bir katkı yapmayı hedefleyen lisans eğitimini tamamlamış tasarım mezunlarına ve öğrencilere sosyal tasarımın değerlerinin öğretilmesi gerektiği ve sosyal olarak duyarlı, pratik deneyim kazanmış olmaları gerektiğini belirtir. Bu yaklaşımı benimseyen çalışmalara örnek verilmek gerekirse; bu çalışmalardan bir tanesi; Politecnico di Milano Tasarım Bölümü'nde bulunan, faydalı tasarım bilgisi üretme odaklı sosyal değişimler yaratmayı hedefleyen tasarımda stratejik ve sistemik bir yaklaşım benimseyen bir grup araştırmacıdan oluşan, Ezio Manzini öncülüğündeki kültürel bir dernek olan DESIS (Design for Social Innovation for Sustainability) Lab örneği verilebilir. DESIS, yaşam kalitesinin artırılması, sürdürülebilirlik için tasarım, sosyal yenileşim gibi konularda çalışmalar yapan yapan bir ağı temsil etmektedir. Bu sebepten “Sosyal İnovasyon ve Sürdürülebilirlik için Tasarım Ağı” (Design for Social Innovation and Sustainability, DESIS) sürdürülebilir tasarım araştırmalarına verdiği önem tanıdığı alan ile sosyal yenileşim konusundaki yeri ve önemi görülebilir. (http-15)

Sosyal Girişimciliğin tanımı ve kapsamı incelendiğinde Sürdürülebilirlik kavramı, içerdiği güncel eğitim yaklaşımları ve geliştirilebilir araçları içermesi Tasarım lisans eğitimi ile paralel ve potansiyel bir entegrasyona elverişli olduğunu söyleyebiliriz. Mezun gençleri, özellikle de öğrencileri, sürdürülebilir ekonomik kalkınma ve

geliştirmenin yanı sıra sosyal ihtiyaçları karşılamaya yönelik olumlu tutum, beceri ve zihniyete sahip olarak şekillendirilmesine imkân tanır. Bu nedenle sosyal girişimcilik konularını öğretmek hem akademik hem de araştırma yönünden ilgili beceri ve yetenekleri gerektirir.

2.5. Üniversitelerin Misyon ve Vizyon İçeriklerinin İncelemeleri

Üniversitelerin öğretici ve eğitici yapısı ile öğrencileri gelecekteki mesleki faaliyetlerine hazırlamadaki önemi büyüktür (Laredo, 2007). Günümüzde, meslek odaklı eğitim ve araştırmalara ek olarak girişimcilik eğitimlerinin yükseköğretim kurumları için kritik bir konuma geldiğini söyleyebiliriz. Yükseköğretim kurumlarının yaklaşım ve misyonları, mezunlara sorunları tespit ederek yeni çözüm önerileri geliştirebilmelerine olanak tanıyan, istihdam olarak yeni bir kariyer oluşumu ve gelir modeli oluşturabilmesini sağlayacağını söyleyebiliriz. Üniversitelerin öğrencileri sosyal girişimcilik faaliyetlerine teşvik ederek sosyal girişimcilik niyetlerini şekillendirmede önemli bir rol oynama potansiyelleri olduğu bilinmektedir.

Tablo 2.3. Türkiye’de Endüstriyel Tasarım Bölümlerinin misyon ve vizyonlarından derleme

Kurum Adı	Açıklama
İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü (İYTE) Endüstriyel Tasarım Bölümü	Endüstriyel tasarımı tüketim kültürünün hizmetinde görmenin ötesinde, hayatın sürdürülebilirliğini gözetken, sosyal sorumluluk projeleri de üretebilecek araştırmacılar ve profesyoneller yetiştirmek olarak misyonlarını tanımlarlar.
İzmir Yaşar Üniversitesi Endüstriyel Tasarım Bölümü	Misyon ve vizyonu beraber incelendiğinde; sosyal ve çevresel konulara duyarlı, insan-merkezli tasarımı benimseyen bilgi ve becerileri öğrencilere kazandırmayı amaçlayan girişimci, üretken ve yaratıcı tasarımcılar yetiştirmeyi hedefleyen bir eğitim programı sunmak.
Eskişehir Teknik Üniversitesi Endüstriyel Tasarım Bölümü	Bölümün misyonu, 21. yüzyılın gerektirdiği yetkinlikleri bünyesinde barındıran, iş birliği, iletişim, eleştirel düşünme ve yaratıcılığı merkezine alarak, öğrencilerini sektör profesyonelleri, mezunlar ve birbirleriyle etkileşim içinde olan bir ortamda eğitmek; eleştirel düşünebilen, disiplinler arası iş birliğine açık, toplumsal ve çevresel sorunlara duyarlı, çevik, uyumlu, esnek ve çözüm odaklı endüstriyel tasarımcı ve araştırmacılar yetiştirmektir.
Orta Doğu Teknik Üniversitesi Endüstriyel Tasarım Bölümü	Bölümünün misyonu ve vizyonu incelendiğinde, alanındaki eğitim, araştırma ve bilgiyi yayma faaliyetlerini; bireysel, sosyal, kültürel, çevresel, teknik ve ekonomik boyutları dikkate alarak yeni veya yenilikçi ürün, hizmet ve sistem çözümleri geliştirmeye katkıda bulunacak tasarımcılar ve tasarım araştırmacıları yetiştirmek.

Araştırmanın bu bölümünde Endüstriyel Tasarım Bölümleri'nin misyon ve vizyonları ek olarak Program Eğitim Amaçları Sosyal, Sosyal Girişimcilik, Girişimcilik, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları kavramları ve yaklaşımları perspektifinden incelenmiş ve tablolastırılmıştır. (http-16, http-17, http-18 ve http-19)

Bazan vd. (2020) Girişimcilik programları içeren yüksek öğretim kurumları geleceğin girişimcilerine eğitim vermenin yanı sıra tüm öğrencilere girişimci bir ruh aşılamalıdır; Öğrencilere ve mezunlarına girişimciler gibi düşünmeye teşvik etmeli ve iş geliştirme merkezleri, teknoloji parkları ve ilgili eğitimler gibi araçları öğrencilere ve mezunlara girişimlerini başlatmalarında yardımcı olacak şekilde sağlamalıdır. Bu nedenle, girişimcilik eğitimi birçok yükseköğretim disiplininin programında ve müfredatının bir parçası olması gerektiğini söyleyebiliriz.

Türkiye'de Üniversitelerin kurum misyon ve vizyonları girişimcilik, sosyal girişimcilik, toplumsal bilinç sürdürülebilir kalkınma amaçları kavramları ve yaklaşımları perspektifinden incelenmiş ve tablolastırılmıştır. (http-20, http-21, http-22, http-23, http-24 ve http-25).

Tablo 2.4. Üniversitelerin misyon ve vizyonlarının araştırma perspektifinden derlenmesi

Özyeğin Üniversitesi	Üniversitenin misyonu; Girişimci bir araştırma üniversitesi olarak topluma hizmet için çözüm odaklı ve katma değeri yüksek bilgi yaratmak, paylaşmak ve uygulamak şeklinde ifade eder.
Ege Üniversitesi	Ege Üniversitenin misyonunu öğrencilerini çalıştıkları alanlarda yenilikçi faaliyetlere katkıda bulunabilen ve girişimcilik becerilerine sahip bireyler olarak yetiştirmek olarak tanımlar.
Yıldız Teknik Üniversitesi	Üniversitenin Misyon ve Vizyonu; toplumun ihtiyaçlarına ve ulusal rekabet gücüne katkıda bulunan bireyler yetiştirmek, yenilikçi fikirleri ve uygulamaları hayata geçirmektir. Çözüm üretme, yön verme ve dönüştürme sorumluluğumuzu arttırarak bölgesel ve küresel sürdürülebilir kalkınmaya olan katkının güçlendirilmesi olarak ifade edilmektedir.
Bursa Teknik Üniversitesi	Üniversitenin vizyonu ve misyonu incelendiğinde; kurumsal, çevresel, ekonomik ve sosyal tüm faaliyetlerini, sürdürülebilir kalkınma amaçlarına uygun bir biçime dönüştürmek ve bu dönüşümü sürekli kılmak.
Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi (ASBÜ)	Sosyal bilimler alanında eğitim, araştırma, girişimcilik ve toplumsal sorumluluk faaliyetleriyle bilimin, toplumun ve insanlığın ilerlemesine katkı sağlamak.
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	Özgün araştırma ve yenilikçi eğitim-öğretim faaliyetleriyle bilime katkıda bulunmak; araştırmacı, girişimci ve sosyal sorumluluk bilincine sahip bireyler yetiştirmek; ulusal ve uluslararası ihtiyaçlar doğrultusunda toplumsal gelişime öncülük etmek.

3. YÖNTEM

Bu araştırma, Endüstriyel Tasarım Lisans öğrencilerinin sosyal fayda odaklı tasarım ve sosyal girişimcilik konularındaki yeterliliklerini incelemeyi ve bu doğrultuda eğitim ihtiyaç analizi yaparak lisans müfredatına katkı sunmayı hedeflemektedir. Sosyal girişimcilik, tasarım eğitimi ve sosyal fayda odaklı tasarım ekseninde yer alan akademisyenler, öğrenciler, sosyal girişimciler ve mentor katılımcıların görüşleri; endüstriyel tasarım lisans düzeyinde verilmesi planlanan “Sosyal Fayda Odaklı Tasarım Girişimciliği” dersinin içeriksel, yapısal ve pedagojik açılardan kurgulanmasının gerekliliğine işaret etmektedir. Araştırmada eğitim ihtiyaç analizi kapsamında üretici tasarım araştırması yaklaşımı benimsenmiştir.

Araştırmada kullanılan yöntemler; katılımcılar, veri toplama yöntemleri ve veri toplama kaynakları, araştırma modeli, eğitim ihtiyaç analizi, üretici tasarım araştırması, yarı yapılandırılmış görüşmeleri, araştırmanın nitel yönü, anket çalıştay ve atölyeler süreç yöntem ve metotlarının araştırma sürecinde nasıl kurgulandığı ve araştırmadaki yeri kapsamında bu bölümde sunulacaktır.

3.1. Araştırma Yaklaşımı

Bu araştırma potansiyel sosyal fayda odaklı tasarım girişimcilerinin temel öğrenme ihtiyaçlarını tanımlayan bilgi, beceri ve materyallerini sunarak birleştirici bir çerçeve sunmayı amaçlamaktadır. Çalışmanın temel katkısı, tasarım fakültelerinde tasarım odaklı sosyal girişimcilik programlarının içermesi gereken temel bileşenlerin, değerlendirme kriterlerinin, program eğitim amacı ve çıktılarının, haftalık ders programı ve ders materyallerinin kurgulanmasını hedeflemektedir.

Araştırma 'Sosyal Girişimci', 'Sosyal Girişimcilik' ve 'Sosyal Tasarım süreci' gibi temel kavramların tanımlanmasına büyük önem vermektedir. Tasarım odaklı sosyal girişimcilik sürecinde sosyal girişimcinin ve tasarımcının rolünün belirlenmesine süreci tasarım düşüncesi araçları ve yöntemleri ile disiplinler arası çalışmanın avantajlarını kullanmasını sağlayarak kavramsal bir çerçevede yürütebilmesini amaçlamaktadır.

Araştırma kapsamında eğitim ihtiyaç analizi yöntem ve araçları kullanılmıştır. Gerçek paydaşlar ve endüstriyel tasarım öğrencileri ile beraber üretici tasarım süreçleri deneyimlenmiştir. Araştırma, etkili sosyal fayda odaklı tasarım girişimcilerinin öğrenme ihtiyaçlarına ilişkin bir ön modelle sona ermektedir. Bu araştırma sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği sürecinde etkili olmak için gerekli olan temel 'sosyal girişimcilik

yeterliliklerinin' belirlenmesine katkı sağlar. Çalışma, sosyal girişimcilik yeterliklerinin sosyal fayda odaklı tasarım çerçevesinde incelenmesi ve endüstriyel tasarım bölümlerinde ders olarak işlenmesi kapsamında ilerletilmiştir. Sosyal Girişimcilik ve sosyal inovasyon oldukça bilinmesi ve literatürde kapsamlı bir yeri olmakla beraber; Endüstriyel Tasarım lisans eğitimi ile ilişkilendirilmesi ve müfredatta konumlanması noktasında yeterli olmadığı görülmüştür. Endüstriyel Tasarım Lisans Eğitimi ve öğrencilerinin toplumsal sorunlara farkındalığı olması ve proje konuları ve tasarım tanım belgelerinin bu problemleri gözetmesine ek olarak öğrencilerin sosyal sorunlara getirdikleri çözümlerin girişimlere dönüştürülmesi ya da sosyal girişimlerin hayata geçirilmesi noktasında problem yaşadıkları tespit edilmiştir.

Lisans eğitimi boyunca girişimcilik, sanayi odaklı girişimcilik dersleri almalarına rağmen sosyal girişimcilik ve endüstriyel Tasarım Lisans Eğitiminin kesişmesine imkân tanıyan bir eğitim modeli olmadığı gözlemlenmiştir. Sosyal fayda odaklı tasarım için Endüstriyel Tasarımcılar nasıl rol alırlar ile başlayan araştırma, bu kapsamda geliştirilen sosyal tasarım fikirleri nasıl bir iş fikrine dönüşebilir sorusu ile beraber lisans eğitiminde sosyal girişimcilik ve tasarımı kesiştiren bir ihtiyaç olabileceği saptanmıştır. Bir model önerisi sunmayı hedefleyen bu çalışmada Eğitim ihtiyaç analizi yapılmıştır. Eğitim ihtiyaç analizi mevcut müfredat ve hedeflenen müfredat arasındaki farkın altını çizmeyi hedeflemektedir (Adıgüzel, 2019).

Araştırma kapsamında mevcut ve hedeflenen müfredatı sosyal girişimcilik ve sosyal fayda odaklı tasarım perspektifinden incelenebilmesi amacı ile nitel araştırma yöntemleri ağırlıklı bir süreç tasarlanmıştır. Bu tez çalışmasında pilot ders olarak kurgulanan THU203 Topluma Hizmet Uygulamaları kapsamında Eskişehir Teknik Üniversitesi Endüstriyel Tasarım Lisans Bölümü öğrencilerine ekle-sil haftası kapsamında bir sunum yapılarak o dönem için planlanan ders içeriği ve süreç aktarılmıştır. Dersi alan öğrenciler örneklemini oluşturmuştur.

Tez araştırmasının sürecini üretici araştırma süreci, yarı yapılandırılmış görüşmeler, anket, uzman görüşü, gözlem ve saha araştırması araçlarının kullanılmasına imkân tanıyan nitel ağırlıklı bir araştırma yapılmıştır.

Tablo 3.1. Araştırma soruları ve kullanılan yöntemler

Araştırma Soruları	Yöntem
3. Endüstriyel tasarım öğrencileri, sosyal problemleri tanımlama, analiz etme ve çözüm geliştirme süreçlerinde ne tür bilgi, beceri ve araçlara ihtiyaç duymaktadır? c. Mevcut endüstriyel tasarım lisans müfredatları sosyal etki yaratmaya yönelik ne tür içerikler ve yöntemler içermektedir? d. Gerçek paydaşlarla gerçekleştirilen saha temelli bir ders süreci, öğrencilerin sosyal girişim becerilerinin gelişimine nasıl katkı sağlar?	Çevrim içi anket Yarı Yapılandırılmış Görüşmeler Üretken Tasarım Süreçleri Literatür Analizi
1. Sosyal girişimcilik, sosyal tasarım odaklı düşünme ve sosyal inovasyon kavramları endüstriyel tasarım eğitimi ile nasıl bütünleştirilebilir? a. Öğrencilerin, sosyal etki, etik duyarlılık ve sürdürülebilirlik gibi kavramları kendi tasarımlarına entegre edebilmeleri için hangi eğitimsel stratejiler uygulanmalıdır ?	Eğitim İhtiyaç Analizi Çalıştay ve Atölyeler Üretken Tasarım Süreçleri
2. Sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği, endüstriyel tasarım eğitimi bağlamında nasıl tanımlanabilir ve konumlandırılabilir? b. Sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği için nasıl bir öğretim programı ve ders modeli önerilebilir?	Yarı Yapılandırılmış Görüşmeler Uzman görüşmesi

3.2. Araştırma Yöntemi

Tez araştırması kapsamında Sosyal Fayda Odaklı Tasarım Girişimciliği çerçevesine yürütülen literatür araştırması aşamasında Eğitim İhtiyaç Analizi Yöntemi ve Yaklaşımları benimsenmesine karar verilmiştir. Araştırmada kullanılan yöntemler hem nicel hem de nitel veri toplama ve analiz etme süreçlerini içerir. Araştırma yaklaşımı ağırlıklı nitel araştırma yöntemleri içermektedir. Nitel araştırma süreçlerinde araştırmanın kendisi sürecinin doğal bir parçası olduğu söylenebilir (Denzin and Lincoln, 2003; Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Araştırma, sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği dersinin geliştirilmesine yönelik olarak eğitim ihtiyaçlarını belirlemeyi ve bu ihtiyaçları katılımcı temelli üretici araştırma yöntemleriyle derinlemesine analiz etmeyi amaçlamaktadır. Araştırma süreci, nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde yapılandırılmıştır ve eğitim bağlamında hem kullanıcı (öğrenci) hem de paydaş (eğitmen, sosyal girişimci, tasarımcı) katılımını esas alan üretici tasarım araştırması yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda

yöntem çeşitliliği çalışmanın güvenilirlik ve geçerlilik düzeyini yukarı çekmektedir. (Yıldırım, 1999)

2023-24 Güz dönemi sürecinde THU203 Topluma Hizmet uygulamaları üniversite ortak kodlu dersi veri oluşturmak ve araştırma süreci için kurgulanmıştır. Tez danışmanı Dr. Öğr. Üy. Duysal DEMİRBAŞ dersin yürütücüsü araştırmacı H. Şule AK yardımcı öğretim elemanı olarak görev almışlardır. Araştırmanın yürütüldüğü kurum bünyesinde araştırmacının tam zamanlı çalışıyor olması dersin içeriğinin planlanması ve haftalık araştırma verisi elde edilmesini kolaylaştırmıştır. Çalışma Sosyal Fayda Odaklı Tasarım fikirlerinin sosyal girişimcilik modeline dönüşebilmesi amacı ile önerilmesi planlanan ders müfredatının biçimsel ve içeriğini planlayabilmek, çerçevesini oluşturmak, eğiticinin ve öğrencinin rollerini belirleyebilmek amacı ile Eğitim ihtiyaç analizi kapsamında üç ana yöntem kullanılmıştır.

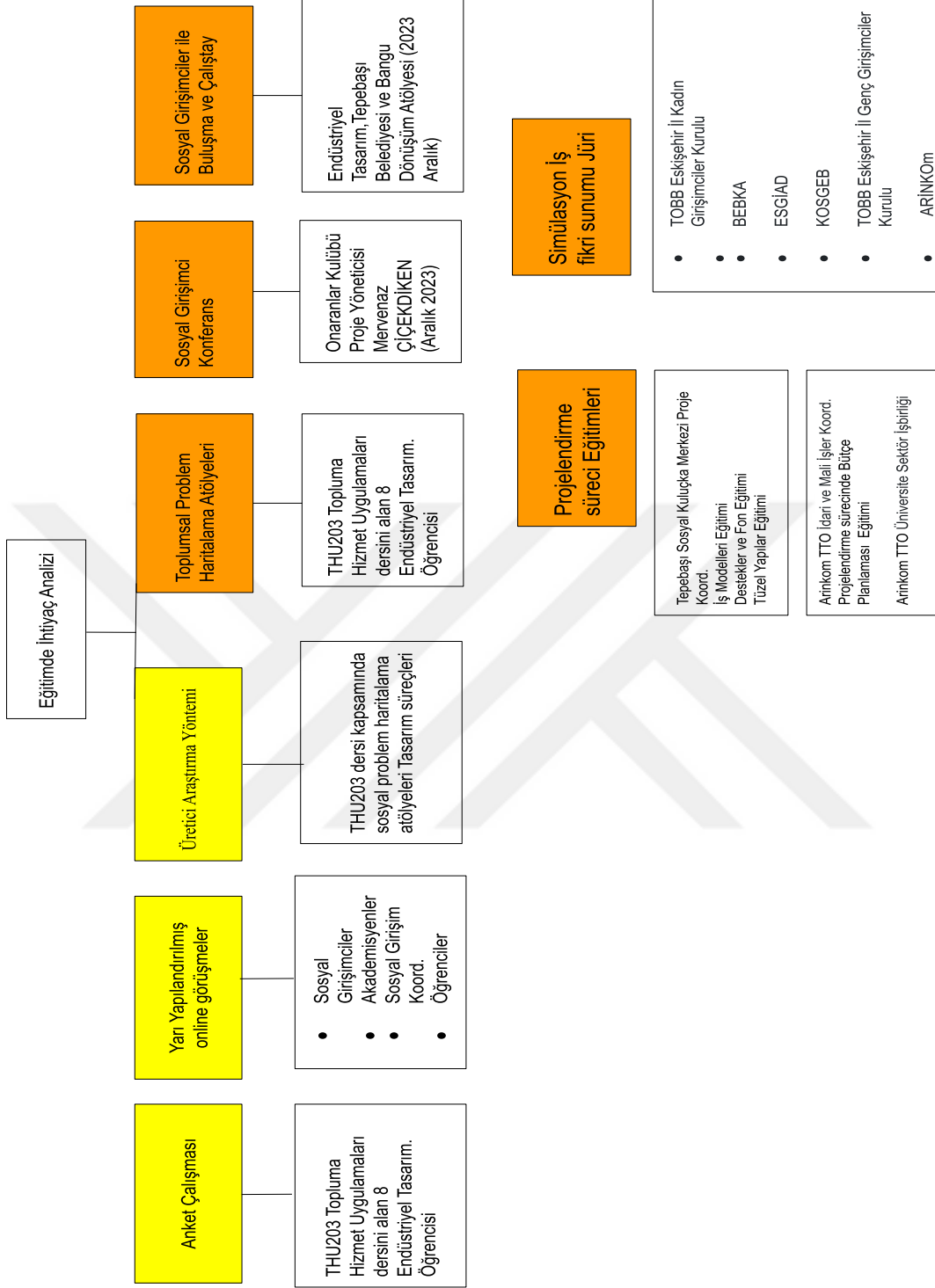
Eğitim ihtiyaç analizi kapsamı araştırma aşamalarından ilki; öncelikle mevcut bilgi ve becerileri tespit etmek amacı ile ilk olarak kapsamlı bir literatür taraması gerçekleştirilmiştir. Sosyal İnovasyon, Sosyal Tasarım ve Sosyal Girişimcilik kavramları ve tarihsel olarak tanımlarının gelişimi farklı araştırmacılar tarafından literatürde bu kavramları nasıl ele aldıkları araştırılmıştır. Sosyal İnovasyon ve Sosyal Girişimciliğin üniversitelerdeki yeri, sosyal problemlerin ve sürdürülebilir kalkınmanın Endüstriyel Tasarım Bölümleri'nin vizyon ve misyonlarındaki yerleri, sosyal girişimcilik eğitiminin lisans müfredatlarında nasıl konumlandığı incelenmiştir. Ek olarak endüstriyel tasarım ve tasarım odaklı sosyal girişimlerin ülkemiz üzerinden örnekleri derlenmiştir.

İkinci olarak; Sosyal Girişimcilik ve Sosyal Tasarım süreç ve çıktılarında endüstriyel tasarım disiplinin rolünü, endüstriyel tasarım lisans programlarıyla ilişkisini, Endüstriyel Tasarım öğrencilerinin sosyal zorlukları görebilme çözüm üretebilme ve ürettikleri çözümü bir iş modeli çerçevesinde geliştirebilmelerini anlamak ve keşfetmek amacı ile eylem araştırması çerçevesinde üretici araştırma yöntemleri süreçlerinden faydalanılmıştır. Üretici araştırma yaklaşımının hedefi bu araştırma kapsamında, hedef kullanıcıyı araştırma amacına göre tercih edilen ya da geliştirilen yaratıcı egzersizlere dâhil ederek; kullanıcının isteklerini, beklentilerini ve arzularını ortaya çıkarmaktır (Hanington, 2007). 3.7. başlığında Üretici Araştırma yönteminin bu çalışmadaki yeri detaylı olarak anlatılacak bulgular bölümünde de araştırma kapsamında elde edilen bulgular detaylı olarak sunulacaktır.

Üçüncü olarak; yarı yapılandırılmış görüşmeler ve uzman görüşmeleri yapılmıştır. Endüstriyel tasarım bölümü eğitimcilerinin ve sosyal girişimcilerin Sosyal Fayda odaklı Tasarım, Sosyal Girişimcilik ve tasarım ilişkisi konusundaki görüşlerini öğrenmek, ders müfredatının geliştirilmesi dersin planının oluşturulması kapsamında bilgi ve beceri setleri önerilerinin geliştirilmesi, değerlendirme kriterleri, dersin müfredattaki konumu, eğitici ve öğrencinin rolleri, program eğitim amacı ve öğrenme çıktılarının oluşturulabilmesi amacı ile endüstriyel tasarım temelli ve alanda sosyal tasarım, sosyal inovasyon, girişimcilik, sürdürülebilirlik kavramları çerçevesinde çalışmaları olan akademisyenler ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Ek olarak sosyal girişimcilik alanında çalışan koordinatör, tasarım temelli sosyal girişimciler ve sosyal girişimcilik iş modelleri adımlarında eğitim veren uzmanlar ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmeler kapsamında ortaya konulması amaçlanan sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği modelinin sosyal girişimcilik perspektifinden katkıları, önerileri ders materyali geliştirilmesi eğiticinin rolü gibi başlıklar çerçevesinde çalışmaya katkı sunulması amaçlanmıştır.

3.3. Araştırma Modeli

Tez Araştırması kapsamında yapılan ve çalışma sürecinde elde edilen bulguları görsel bir model olarak sunulması araştırmanın kronolojisini ve planlamasını göstermek amacı ile tercih edilmiştir. Eğitimde ihtiyaç analizi yöntemi çerçevesinde sürdürülen bu çalışmada araştırma sürecinin farklı aşamalarında araştırma sorularına yönelik çeşitli yöntemler kullanılmıştır. Mevcut ve hedeflenen bilgiler ve beceriler için yapılan çalışmalar kendi içerisinde sınıflandırılmıştır. Tezin bulgular ve sonuç bölümünde modelde yer verilen çalışmalardan elde edilen tezin araştırma amacına yönelik elde edilen veriler ve bulgular detaylı bir şekilde sunulacaktır. Aşağıda araştırma sürecinin görselleştirilmiş seması sunulmuştur.

Şekil 3.1. Araştırma modelinin şeması

3.4. Eğitim İhtiyaç Analizi

Bu araştırma kapsamında araştırma yaklaşımı bölümünde de bahsedildiği gibi eğitimde ihtiyaç analizi yapılmıştır. Long, M. (2018) İhtiyaç analizini belirlenmesi ve değerlendirilme süreçlerini içeren, insan hizmetleri ve eğitimde karar verme aracı olarak

tanımlar. Başka bir deyişle, ihtiyaç değerlendirmesi, bir hedef kitle için belirlenen sorunların ve çözümlerin değerlendirilmesi süreçlerinden oluşan bir yöntem olduğunu söyleyebiliriz. Bu araştırma kapsamında Eğitimde ihtiyaç analizi yöntemi, yarı yapılandırılmış görüşmeler, uzman görüşmeleri, üretici tasarım araştırması ve anketlerle üniversite öğrencilerinin yenilikçi bir endüstriyel tasarım müfredatında sosyal girişimcilik ve sosyal fayda odaklı tasarım dersine yönelik ihtiyaçlarını incelemeyi içerir. Çalışmada eğitimde ihtiyaç analizi yönteminin kullanılmasına literatür araştırması sürecinde karar verilmiştir. (Stefeniak vd, 2018) İhtiyaç analizi mevcut durum ile istenen durum arasındaki farkı belirlemesi gereken öğretim tasarım sürecinde temel bir adımdır. (Yılmaz,2014) çalışmasında İhtiyaç analizi, bir kişinin ihtiyaçları hakkında bilgi toplamaya ve analiz etmeye yönelik bir sistem olarak tanımlar. Eğitimde ihtiyaç analizi olarak özelleşir isek belirli bir öğrenci grubunun öğrenme ihtiyaçlarını karşılayan bir müfredatın geliştirilmesinin temelini oluşturduğunu tasarlanan dersin amacını ve içeriğini büyük ölçüde belirlediğini söyleyebiliriz.

Tasarım eğitiminde ihtiyaç analizi kapsamında öğrenci ihtiyaçlarının belirlenmesi sağlanırken eğitim sürecindeki içeriklerin aralarında önceliklerin belirlenmesini ve anketler, görüşmeler ve gözlem gibi yöntemlerin kullanılmasını içerir. Bu araştırma kapsamında eğitim ihtiyaç analizi, öğrenci öğrenme çıktılarının başarısını, öğrencilerin karşılaştığı sorunları ve öğrenme değerlendirme sürecinde ihtiyaç duyulan araç setini ve medyayı oluşturmak amacı ile yapılmıştır. Araştırmada verilerin toplanma sürecinde gözlem ve görüşme yöntemleri haftalık ders planlamasının yapılabilmesi, ders izlencesi oluşturulması, kaynaklar ve materyallerin çerçevelenmesi ve değerlendirme kriterlerinin oluşturulması amacı ile kullanılmıştır. İhtiyaç analizi çalışması; doğru, geçerli ve güvenilir bir bilimsel bir araştırma sürecidir. (Adıgüzel, 2019)

Eğitim İhtiyaç Analizi kapsamında üç çıktı sonuç elde edilmesi planlanmıştır. Birinci sonuç; Model önerisinin içeriğine katkı sunmayı hedefleyen araştırmalar sonucunda elde edilmiştir. Bu derste anlatılması gerekenler, örnek derlemeler, vaka örnekleri, mevcut sosyal girişimcilik eğitimi aşamaları, endüstriyel tasarım perspektifinden sosyal girişimler başlıkları araştırılmıştır. Bu kapsamda literatür taraması yapılmış; mevcut eğitim içerikleri incelenmiş ve uzman görüşü alınmıştır. Tepebaşı Sosyal Kuluçka Merkezi iş birliğinde gerçek paydaşlar ile yürütülen süreçte dersi içeriğine yönelik girdiler elde edilmiştir.

İkinci Sonuç; Modelin fiziki yapılandırılmasını yapabilmek amacıyla üretici araştırma yapılmıştır. Araştırma kapsamında THU203 Topluma Hizmet uygulamaları dersi 14 hafta boyunca Eskişehir Teknik Üniversitesi ve Tepebaşı Kuluçka Merkezinde işlenmiştir. Tepebaşı sosyal kuluçka merkezi tarafından yalın kanvas modelleri üzerine yapılandırılan süreçte Endüstriyel Tasarım öğrencilerinin deneyimleri, yaklaşımları araştırmacı tarafından tüm süreç boyunca günlük tutularak gözlem notları alınmıştır. Sosyal Girişim eğitimi verilen öğrenciler ile beraber ortak çalıştaylar ve atölyeler düzenlenmiş öğrenci görüşmelerinde bulunulmuş ve uzman görüşleri alınmıştır. Çalışmalar belgelendirilmiş ve araştırmacı tarafından analiz edilmiştir. Araştırmanın bu aşaması tasarım öğrencilerinin süreçte deneyimlerinin derlenmesi, tasarım düşüncesinin kullanıldığı ve ihtiyaç duyulan noktaların keşfedilmesini sağlarken 14 hafta boyunca elde edilmesi hedeflenen dersin süresinin, müfredat içerisindeki konumunun dersi alması gereken öğrencilerin ön koşullarının ve öncelik sırasının belirlenmesine katkı sunmuştur.

Üçüncü Sonuç; Eğitim materyallerinin belirlenmesi, araştırmanın bu amacına katkı sunmak amacı ile sosyal girişimcilik alanında mevcut kanvaslar ile gerçekleştirilen çalıştaylarda öğrencilerin doldurmuş olduğu kanvaslarda onların yaklaşımları doğrultusunda revize edilmesi gereken ve öğrencilerin bilgi ve donanım kısmında eksik kaldığı alanlar tespit edilmiştir. Değerlendirme kriterlerinin belirlenmesi dersin haftalık programı ve izlencesine ek olarak Endüstriyel tasarım ve sosyal girişimcilik entegrasyonu sürecinde geliştirilen sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği ders materyallerinin içeriği ve fiziki yapılandırılması amacı ile Endüstriyel Tasarım temelli akademisyenler, sosyal girişimciler ve sosyal girişim koordinatörleri ile uzman görüşmeleri gerçekleştirilmiştir. Öğrenciler ile gerçekleştirilen pilot ders süreci sonrasında öğrenci görüşmeleri gerçekleştirilmiş ve ders sürecindeki deneyimleri çerçevesinde dersin fiziki yapılandırılmasına yönelik görüşleri alınmıştır. Alana dair derin görüşme çıktıları sağlanmıştır. Araştırma kapsamında gerçekleştirilen sunumlara ek olarak; Endüstriyel Tasarım alanında faaliyet gösteren Sosyal Girişimciler ile buluşmalar ve konferanslar düzenlenmiştir. Farklı alanlarda faaliyet gösteren sosyal girişimciler ile workshoplar gerçekleştirilmiştir.

3.5. Araştırmanın Katılımcıları

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın katılımcıları hakkında bilgi verilmiştir. Araştırma süreci boyunca pilot ders olarak kurgulanan THU203 Topluma Hizmet uygulamaları dersini alan öğrenciler araştırmanın ana katılımcı grubunu oluşturmaktadır. Endüstriyel Tasarım Bölümü'nün yanı sıra Eskişehir Büyükşehir Belediye'si bünyesinde yer alan Tepebaşı Sosyal Kuluçka Merkezi çalışmanın iş birliği kurduğu gerçek paydaşı olarak araştırma modelinde konumlanmıştır.

Araştırmanın çeşitli aşamalarında farklı katılımcılar uzman, eğitimci, sektör temsilcileri ve jüri olarak dahil olmuşlardır. Anadolu Üniversitesi Teknoloji Transfer Ofisinde çalışan Uzmanlar çalışmaya gönüllü olarak dahil olmuş ve Endüstriyel Tasarım öğrencilerine projelendirme süreçleri hakkında bilgi vermişlerdir. Tepebaşı kuluçka merkezi iş birliği ile yürütülen çalışmanın sonunda öğrencilerin proje fikirlerini sunması üzere belediyenin farklı kollarında görevli uzmanlar final jürisi olarak öğrencilerin projelerini değerlendirmişler ve alanları ile ilgili kritikler vermişlerdir.

Tablo 3.2. Katılımcı grupları dağılımı

Katılımcı Grubu	Katılım Perspektifi
Akademisyenler	Eskişehir Teknik Üniversitesi İstanbul Teknik Üniversitesi Ondokuz Mayıs Üniversitesi İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü
Sektörel Sosyal Girişimciler	Impact Hub Onaranlar Kulübü
Alanında Uzman Eğitimci Katılımcılar	Sosyal Girişim Koord.
Öğrenciler	THU203 Dersi alan öğrenciler

Nitel araştırmalarda, bulunan sonuçlarla evren genellemesi yapılmadığı için, örnekleme hedeflenen bilgiye erişim olanağına odaklanılarak daha bütüncül, derinlemesine ve bağlam içinde anlaşılabilirlik önemli olduğu ifade edilir. (Türnüklü, 2000). Türkiye'deki endüstriyel tasarım programları bu çalışmanın evrenidir. Türkiye'deki endüstriyel tasarım bölümü devlet üniversitelerinden birisi olan Eskişehir Teknik Üniversitesi, araştırmanın kurumsal örneklemini oluşturmaktadır. Eskişehir Teknik

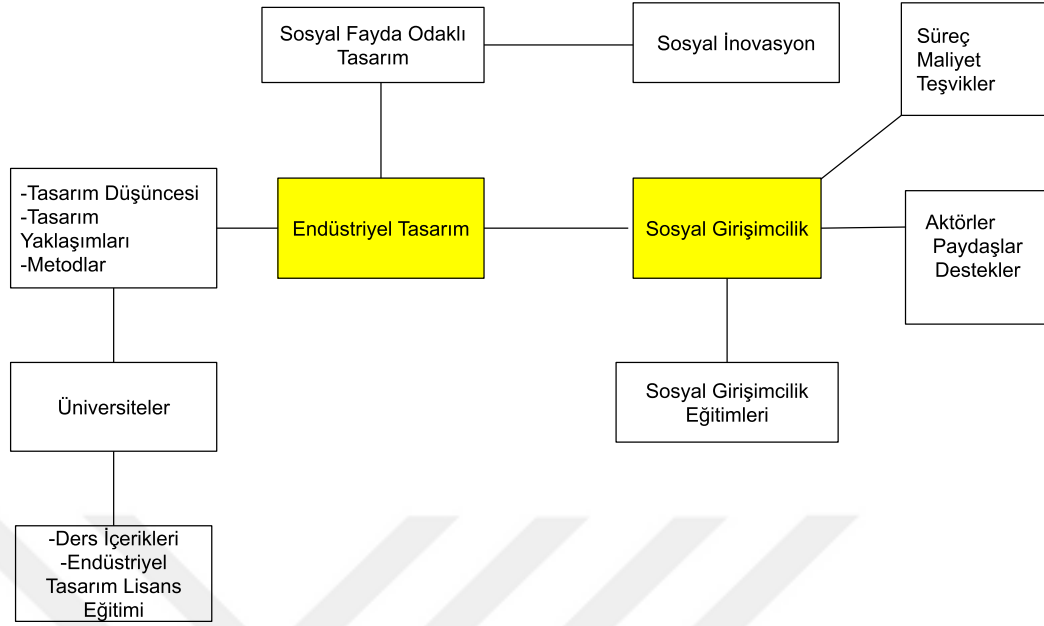
Üniversitesi THU203 kodlu Topluma Hizmet Uygulamaları dersi bir dönem boyunca örnekleme oluşturan 8 Endüstriyel Tasarım Lisans öğrencisi ile sürdürülmüş ve araştırma süreci bir dönem boyunca devam etmiştir. Öğrencilere ekle sil haftasında dersin tanıtımı yapılmış, sosyal tasarım ve sosyal inovasyon hakkındaki bilgileri ve ilgileri ders başında öğrencilere iletilen anket ile anlaşılması hedeflenilmiştir.

3.6. Literatür Taraması

Literatür incelemesi; araştırma soruları doğrultusunda tarama, not alma, literatür taramasını yapılandırma, literatür taraması yazma aşamalarını içermektedir (Rowley and Slack,2004). Literatür incelemesinin bu çalışmada kapsamında katkı sağladığı konuları sıralamak gerekir ise;

- Araştırma konusu ve sorusunun tanımlanmasını desteklemek,
- Araştırmanın literatüre ne tür bir katkı sağlayacağını belirlemek,
- Araştırma kapsamına giren teorik kavramların tanımları ve tarihsel değişimini incelemek,
- Araştırmanın metodunu ve sürecini belirlemek,
- Araştırmanın amacını ve yöntemini oluşturan eğitim ihtiyaç analizi kapsamında mevcut durumu, bilgi ve becerileri tespit etmektir.

Literatür incelemesi kapsamında; konu ile ilgili basılı yayınlar, tez araştırma çalışmaları, üniversitelerin web siteleri, sosyal girişimler ve sosyal tasarım platformları, eğitim içerikleri ve ders müfredatları incelenmiştir. İlgili makaleler ve yazılmış tezler incelenmiştir. Literatür taraması Türkiye’de Sosyal Girişimcilik ve Endüstriyel Tasarım eğitimi üzerine odaklanan çalışmaların sınırlı olduğunu ortaya koymuştur. Literatür çalışmasını ilerletirken tasarım disiplinlerinin hangi başlıkları kapsama dahil edeceği ve sınırlarını belirleyebilmek amacı ile “kavram haritalama” yöntemi benimsenmiştir. Kavram haritalama, bir belge koleksiyonundaki veya bir araştırma alanındaki anahtar kavramları tanımlamanın yararlı bir yoludur (Rowley and Slack, 2004).

Şekil 3.2. Literatür araştırması sürecinin kavramsal şeması

3.7. Üretici Tasarım Araştırması

Literatür araştırması ardından tespit edilen problemler ve teorik ve pratik olarak Sosyal Fayda Odaklı Tasarım Girişimciliği içeriğinde olabilecek güçlükler ve öğrenciler perspektifinden mevcut içeriklerin eksik kaldığı noktaları tespit edebilmek ve önerilecek müfredatın fiziki modelini tasarlayabilmek amacı ile Araştırma kapsamında 2023-24 Eğitim Öğretim Yılı Güz döneminde THU203 Topluma Hizmet uygulamaları dersi 14 hafta boyunca Eskişehir Teknik Üniversitesi ve Tepebaşı Kuluçka Merkezinde işlenmiştir. Araştırma kapsamında Bölüm 2.2.2. de yer verilen iş modeli kanvasları pilot ders kapsamında endüstriyel tasarım öğrencilerinin sosyal iş modeli geliştirme sürecinde kullanılmıştır. Sosyal Fayda Odaklı Tasarım perspektifinden Sosyal Girişimcilik sürecini deneyimleme süreci araştırmanın yöntemini ve amacını oluşturmaktadır. Üretken tasarım araştırması, tasarım araştırma süreçlerinde kullanıcıların katılımıyla "tasarım odaklı düşünme" yaklaşımına dayanmaktadır. (Sanders and Stappers 2008; Sleeswijk Visser vd. 2005)

Araştırma kapsamında Sosyal Fayda Odaklı Tasarım Girişimciliği materyalleri tasarlanması amaçlanmıştır. Kanvasların kullanıcısı örneklem kapsamında Endüstriyel

Tasarım öğrencileridir. Araştırma kapsamında eğitimde ihtiyaç analizi sürecinde üretici tasarım araştırması yönteminin birbirine dirsek temasında bulunduğunu ve aralarında neden sonuç ilişkileri kurulmasına imkân sağladığını söyleyebiliriz.

Puerta-Sierra and Puente-Díaz (2023), müfredatın birlikte yaratılmasına artan katılımın öğrencilerin özerklik, motivasyon ve girişimcilik niyeti duygusunu artırdığını göstererek, öğrencileri ders tasarımına dahil etmenin olumlu etkisini vurgulamışlardır. Üretici araştırma yaklaşımının hedefi bu araştırma kapsamında, hedef kullanıcıyı araştırma amacına göre tercih edilen ya da geliştirilen yaratıcı egzersizlere dâhil ederek; kullanıcının isteklerini, beklentilerini ve arzularını ortaya çıkarmaktır (Hanington, 2007). Ek olarak birlikte yaratım sürecini destekleyen araç setleri, katılımcıların iş birliği içinde çalışmasına imkân tanıyarak haritalama, hayal kurma ve hikâyeleştirme gibi kolektif düşünme biçimlerini de deneyimlemelerini ifade etmelerine de olanak tanır (Sanders, 2000, s. 11).

Tepebaşı Sosyal Kuluçka Merkezi Sosyal Girişim Koordinatörü araştırma sürecinde Sosyal Girişimcilik süreçleri kapsamında mentorluk yapmıştır. Bu sayede endüstriyel tasarım içeriği ve sosyal girişimcilik kesişim noktalarını ve fırsatları daha yakından görebilme fırsatı yakalanmıştır. Araştırmacı tarafından tüm süreç boyunca günlük tutularak gözlem notları alınmıştır. Öğrenciler öncelikle araştırma konusu hakkında duyarlı ve hazır hale getirilir. Araştırma sürecinde fikirlerini sadece sözlü veya yazılı materyaller ile değil aynı zamanda fiziksel araç kitleri ile ifade edebilecekleri bir ortam hazırlanmıştır. Üretici araştırma teknikleri ve araçları, deneyim odaklı tasarım yaklaşımını destekler; kullanıcının deneyimsel bağlamlarına ilişkin bilgiler toplanır ve yapılandırılır ve bu süreç bağlamında yeniden kavramsallaştırma aşamalarını da içerir (Levitt and Richards, 2010; Stappers and Sanders, 2005).

Hanington (2007)'a göre, üretici araştırma etkinlikleri araştırmanın bilgi toplama aşamasına paralel olarak yapılandırılır ve bu etkinlikler, araştırmanın erken safhalarına kullanıcıların aktif katılımını sağlamaya odaklanır (Levitt and Richards, 2010). Sosyal Girişim eğitimi verilen öğrenciler ile beraber ortak çalıştaylar ve atölyeler düzenlenmiş öğrenci görüşmelerinde bulunulmuş ve uzman görüşleri alınmıştır. Çalışmalar belgelendirilmiş ve araştırmacı tarafından analiz edilmiştir. Araştırmanın bu aşaması 14 hafta boyunca elde edilmesi hedeflenen dersin içeriği, haftalık planlanması ve öncelik sırası gibi modelin fiziki yapısının belirlenmesine katkı sunmuştur. Üretken araştırma yaklaşımı keşfetme sürecine dayalı bir yaklaşım olarak anketler, gözlemler, günlükler

kullanarak insanları ve araştırma bağlamını kapsamlı bir şekilde anlamayı amaçlamaktadır (Turhan, 2013).

Üretici araştırma, belirli bir çözüm ya da tasarımın etkinliğini değerlendirmeye odaklanan değerlendirici araştırmadan farklılık gösterir. Değerlendirici araştırma bir prototipi ya da tamamlanmış bir ürünü test ederek ne kadar iyi çalıştığını ölçmeyi hedeflerken, üretici araştırma daha açık uçlu ve keşif odaklıdır. Bu yaklaşım, problem alanının daha geniş bir çerçeveden anlaşılmasını sağlar ve yaratıcı düşünmeyi tetikler. Bu da daha önce düşünülmemiş yeni kavramların veya yaklaşımların geliştirilmesine yol açabilir. Ayrıca üretici araştırma genellikle, kullanıcıların tasarım sürecine katılımını teşvik eder ve onların fikirlerini ve bakış açılarını sürece dâhil etmeye olanak tanır. Tasarım sürecinde üretici tasarımın konumlandırılması araştırma modeli şemasında ifade edilmiştir.

Üretici araştırma yaklaşımında, çalışma kapsamında gerçek nesne tasarlama sürecinden, deneyimlerin keşfedilmesi amaçlanır (Levitt and Richards, 2010). Ayrıca, üretici araştırma teknikleri ve araçları, deneyim odaklı tasarım yaklaşımını destekler; bu yaklaşımda, kullanıcının deneyimsel bağlamlarına ilişkin bilgiler toplanır ve yapılandırılır, bu süreç çözüm arayışı ile yeniden kavramsallaştırma aşamalarını da içerir (Levitt and Richards, 2010; Stappers and Sanders, 2005). Araştırma kapsamında üretken tasarım yaklaşımı çerçevesinde öğrencilerin mevcut ve hedeflenen ihtiyaç deneyim beklenti ve tercihleri farklı kanvaslar, araçlar ve araştırma yöntemleri ile belirlenebilmesi amaçlanmıştır.

3.8. Yarı Yapılandırılmış Görüşme

Nitel araştırmalarda en çok kullanılan yöntemlerden birisi görüşmelerdir. Görüşmeleri sınıflandıracak olur isek görüşme süreci önceden tasarlanmış ve belirlenmiş sorulardan oluşan yapılandırılmış görüşmeler olabileceği gibi daha esnek konuşma formatında yapılandırılmamış veya yarı yapılandırılmış görüşmeler de olabilmektedir (Hanington and Martin, 2012). Araştırma kapsamında yapılan görüşmelerde yarı yapılandırılmış görüşme formları hazırlanmış ve görüşme esnasında sorular katılımcıya göre çeşitlilik göstermiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formları THU203 dersini alan pilot ders kapsamında ders sürecini tamamlayan öğrenciler ile, alanda çalışmaları olan Endüstriyel Tasarım Akademisyenleri ve sosyal girişimcilik alanında ve aşamalarından biri ya da birkaçında uzman olan kişiler ile görüşülmüştür. Görüşme soruları, literatür

incelemesi doğrultusunda oluşturulmuştur. Planlanmış bir düzende sorulan sorular ek olarak görüşülen akademisyenin uzmanlık alanları çerçevesinde araştırmalara ek sorular oluşturulmuştur.

Yarı Yapılandırılmış görüşmeler, katılımcılardan ve uzman kişilerden konu hakkında derinlemesine bilgi almak amacı ile yapılmaktadır. Öncesinde hazırlanmış ve sürecinin doğru planlanmış olması görüşmedeki verimlilik açısından oldukça önem taşımaktadır. Sosyal bilimlerde bireylerin tutumları, davranışları ve düşüncelerini konu alırlar. Dolayısı ile nitel araştırma sürecinde çeşitli veri toplama teknik ve araçları ile bireylerin düşünce ve davranışlarına ilişkin bilgiler edinilebilir. Bu teknikler içerisinde eğitim ihtiyaç analiz yöntemlerinden birisi görüşmelerdir. (Yıldırım ve Şimşek 2013).

Bailey (1982), görüşme yönteminin güçlü yönlerini: esnek ve ortamın kontrol edilebilmesi, sözel bir iletişime imkân tanınması, sözel olmayan davranışların da analiz edilebilmesi, derinlemesine bilgi edilebilmesi olarak sıralarken buna karşılık sınırlılıklarını da geniş bir zaman aralığı gerektirmesi, bireylere ulaşma güçlüğü olarak göstermiştir.

Bu araştırma kapsamında yarı yapılandırılmış görüşmelerin amacı Endüstriyel Tasarım Bölümü Lisans müfredatında yer alması planlanan sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği ders içeriği ve öğretim programının oluşturulabilmesi için yapılmıştır. Bu kapsamda akademisyenler ile görüşmeler mevcut bilgi ve beceri setlerinin akademisyenlerin gözünden durumu ve yeterliliği, ders öğretim programı kapsamında program eğitim amaçları, değerlendirme kriterleri, hedeflenen bilgi ve beceri setlerinin oluşturulması, dersin ders kataloğundaki yeri gibi başlıklar çerçevesinde öneri ve görüşlerinin alınması amacı ile gerçekleştirilmiştir.

Görüşme süreci çevrimiçi olarak microsoft teams üzerinden gerçekleştirilmiş ve gönüllü katılım formunda belirtildiği üzere görüntü ve ses kaydı alınmış, microsoft word üzerinden kaydedilen yazılı döküm transkript edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veriler tematik kodlama yöntemi ile analiz edilmiştir. Benzer kavramlar ve temalar ile oluşturulan çerçeve bulgular bölümünde sunulacaktır.

3.9. Araştırmada Kullanılan Verilerin Toplanması ve Veri Toplama Yöntemleri

Araştırma sürecinde araştırmacı pilot ders olarak kurgulanan Topluma Hizmet Uygulamaları dersi kapsamında yapılan ders sunumları, sorun haritalama atölyeleri

seminer ve alanında uzman katılımcıların verdiği eğitimlerde yer almış ve gözlemler yapmıştır. Haftalık olarak planlanan ders içerikleri boyunca gözlem notları almıştır. Öğrencilerin süreç boyunca sosyal girişimciler ve alanında uzmanlar ile bir araya gelmişlerdir final sunumlarında da simüle edilmiş bir jüri ortamı kurgulanmıştır. Tüm süreçte öğrencilere geliştirdikleri iş fikirleri kapsamında proje özelinde sunumlar yapılmış ve sözel geri dönüşler yapılmıştır. Tüm bu süreçler araştırmacı tarafından yazılı ve görsel olarak toplanmıştır. Araştırmacı araştırma sürecinde aynı zamanda gözlemci olarak rol almıştır. Gözlem sırasında gözlemcinin araştırma sürecine katılım düzeyi ve rolleri elde edilen veri üzerinde etkisi olduğunu söyleyebiliriz (Kawulich, 2005; Uzuner,1999). Ek olarak; öğrenci sunumları, uzmanların verdiği eğitimler, sosyal girişimcilik kanvasları üzerinden döküman incelemesi veri toplanma sürecinde gerçekleştirilmiştir.

Eylem Araştırması kapsamında üretici tasarım araştırması amacı gereği verileri toplayarak anlamayı gerektirir. Veriler, görüşmeler yolu ile toplanan ya da kaydedilen bilgiler gözlemler ve durumlardır (Johnson, 2015, s. 79). Araştırma sürecinde nitel veri toplama araçları olarak görüşme ve çalıştaylardan faydalanılmıştır. Nicel veri toplama aracı olarak öğrencilere yönelik hazırlanmış çevrimiçi anket uygulaması kullanılmış, elde edilen bulgular hem mevcut durum tespiti için yapılmasında hem de bir ders müfredatı oluşturulmasında önemli bir çıktı olarak görülmüştür. Ek olarak; Yarı yapılandırılmış görüşme, çevrimiçi anket, doküman incelemesi veri toplama sürecinde yararlanılmıştır. Yürütülen tez araştırması doğası gereği bilgiyi üreten bir biçimde kurgulanmıştır.

Araştırma sürecin, süreç de araştırmanın bir parçası olarak yürütülmüştür. Araştırma soruları ile beraber paralel olarak değişkenlik gösteren veri toplama araçları aşağıdaki çizelgede sunulmuştur. Çalışmanın temel veri toplama aracı Tepebaşı kuluçka merkezi ile birlikte yürütülen dersler ve dersler kapsamında gerçekleştirilen fikir geliştirme atölyeleri, simüle edilmiş iş fikri sunumları olarak belirlenmiştir.

Üretici Tasarım Araştırmasının araştırma sürecine sağladığı en büyük katkılarından biri de görüşmeler ve görsel materyallerin veri kaynağı olarak çalıştaylar aracılığı ile aynı ortamdan elde edilmesi olmuştur. Çalışma kapsamında kullanılan veri toplama araçları ve süreci çalışmanın amacına uygun olması göz önünde bulundurularak kurgulanmıştır. Kullanılan veri toplama yöntemlerine araştırma kapsamında veri kaynağı olarak konumlanan katılımcılar aşağıda yer alan tabloda sınıflandırılmıştır.

Tablo 3.3. Araştırmada kullanılan araştırma sorularına yönelik veri toplama yöntemleri

Araştırma Sürecine Ait Alt Sorular	Veri Toplama Yöntemleri
1. Sosyal girişimcilik, sosyal tasarım odaklı düşünme ve sosyal inovasyon kavramları endüstriyel tasarım eğitimi ile nasıl bütünleştirilebilir? c. Mevcut endüstriyel tasarım lisans müfredatları sosyal etki yaratmaya yönelik ne tür içerikler ve yöntemler içermektedir?	Literatür Taraması, Doküman analizi
Endüstriyel Tasarım öğrencilerinden oluşan araştırmanın örneklemini oluşturan öğrencilerin sosyal girişimcilik ve sosyal tasarım kavramları hakkındaki bilgileri, toplumsal sorunlara olan farkındalıkları hangi seviyedir?	Çevrimiçi Anket
3. Endüstriyel tasarım öğrencileri, sosyal problemleri tanımlama, analiz etme ve çözüm geliştirme süreçlerinde ne tür bilgi, beceri ve araçlara ihtiyaç duymaktadır? d. Gerçek paydaşlarla gerçekleştirilen saha temelli bir ders süreci, öğrencilerin sosyal girişim becerilerinin gelişimine nasıl katkı sağlar?	Çalıştay Toplumsal Sorun Haritalama Atölyeleri Doküman Analizi Uzman Eğitimleri
2. Sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği, endüstriyel tasarım eğitimi bağlamında nasıl tanımlanabilir ve konumlandırılabilir? b. Sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği için nasıl bir öğretim programı ve ders modeli önerilebilir?	Yarı yapılandırılmış çevrimiçi görüşmeler Tematik Kodlama

Tablo 3.4. Araştırma sürecinde veri toplama yöntemi ve veri toplama kaynakları

Veri Toplama Yöntemi	Veri Toplama Kaynağı
Çevrimiçi Anket	Öğrenciler
Üretici Tasarım Araştırması	Öğrenciler Alanında Uzman Eğitimci Katılımcılar
Yarı Yapılandırılmış Uzman Görüşmeleri	Akademisyenler Sektörel Sosyal Girişimciler Sosyal Girişim Proje Koord.
Gözlem	Öğrenciler Alanında Uzman Eğitimci Katılımcılar Kamu Görevlileri Tepebaşı Kuluçka Merkezi

Araştırmacı THU203 Topluma Hizmet Uygulamaları dersi kapsamında dersin yardımcı öğretim elemanı olarak görevli olması sebebi ile öğrenciler ile daha çok

iletişimde bulunma fırsatı yakalamıştır. Araştırmacı dersin yürütülmesi ve planlanmasında aktif rol alarak ders zaman zaman iş birliği kurulan Tepebaşı Kuluçka Merkezi'nde yürütülmüştür. Araştırmacı öğrenciler ile yapılandırılmamış görüşmeler gerçekleştirme imkânı da yakalamıştır. Araştırmacı gözlemler esnasında öğrencilerin proje özelinde aldığı notları da araştırma kapsamında incelemiş ve projelerini geliştirme yönünde öğrenciler ile paylaşmıştır.

3.10. Anket

Görüşmeler ve ihtiyaç analizi sürecinde gerçekleştirilen uzman görüşmelerinin yanı sıra araştırmanın bir diğer veri kaynağını da anket oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini oluşturan 8 Endüstriyel Tasarım Lisans öğrencisine THU203 kodlu Topluma Hizmet Uygulamaları pilot dersinin başında öğrencilerin Sosyal Tasarım, Sosyal Fayda Odaklı Tasarım, Sosyal İnovasyon, Sosyal Girişimcilik anahtar kelimeleri kapsamında sorular sorulmuş ve özellikle gerçekleştirdikleri projeler kapsamlarında yanıtlamaları beklenmiştir.

Anket, bu tez araştırmasında nitel bir yöntem olarak kullanılmıştır. Anket yapısı kapalı uçlu çoktan seçmeli, derecelendirmeli ve derinlemesine bilgiyi arttırmak amacıyla, açık uçlu sorulardan (Hanington and Martin, 2012) oluşturulmuştur. Anket, çevrimiçi araştırmaya imkân tanınması sebebi ile Google Formlar üzerinden oluşturulmuş ve örneklemini oluşturan endüstriyel tasarım bölümü lisans öğrencilerine dersin ortak grubu üzerinden ulaştırılmış böylelikle anket kararlaştırılan örneklem dahilinde cevaplanması sağlanmıştır.

Anketin giriş kısmında çalışmanın amacı ve Sosyal girişimcilikle ilgili görüşlerinizi, deneyimlerinizi ve önerilerine yönelik bir çalışma olduğu belirtilmiştir. Katılımcıların eğitim bilgileri ve yaşları ile ilgili bilgi edinmenin amaçlandığı demografik sorularla başlayan anket, öğrencileri mevcut bilgi ve beceri düzeylerini belirlemek, ders çıktıları ve kazanımlarının Sosyal Girişimcilik ve Sosyal Fayda Odaklı Tasarım ile ilişkisinin ortaya konulması amaçlanan olgusal sorular ile devam etmektedir. Anketler, Likert tipi ölçekler kullanılarak hazırlanmış ve öğrencilerin bu konulardaki algılarını ve yeterliliklerini değerlendirmeleri istenmiştir. Anket soruları, alt soruları ve cevap seçenekleri literatür taraması kapsamında ve ön görüşmeler yoluyla elde edilen bilgiler göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. Soruların anlaşılabilirliğini test etmek amacı ile

pilot uygulamalar yapılmıştır ve son hali ile öğrencilere gönderilmiştir ve geri bildirimler doğrultusunda anket revize edilerek son haline getirilmiştir.

3.11. Çalıştay, Atölye ve Eğitimler

Eğitim İhtiyaç Analizi ve üretici Tasarım Araştırması bölümlerinde bahsedildiği üzere ders sürecinde THU203 Topluma Hizmet Uygulamaları ders saatleri içerisinde öğrenciler ile birlikte 14 hafta boyunca bir araya gelinmiştir. Sosyal Girişimcilik, Sosyal Fayda Odaklı Tasarım Yaklaşımları, Sosyal İnovasyon anahtar kelimeleri etrafında gerçekleştirilen dersler, Toplumsal Sorun Haritalama Atölyeleri, simüle edilmiş iş fikri sunumları, uzman eğitimleri ile içeriği desteklenmiştir. Araştırmacı tarafından sürekli olarak öncesinde ders içerikleri Dr Öğr. Üyesi Duysal DEMİRBAŞ ile birlikte kurgulanmış Sosyal Girişim Mentorumuz Esra Karan ile birlikte yürütülmüştür. Süreç boyunca belirli aralıklar ile sosyal girişimcilik kanvasları ile öğrencilerin bilgi düzeyleri takip edilmiş; atölye ve çalıştaylar süreci boyunca araştırmacı tarafından gözlem notları, eylem araştırması günlükleri, fotoğraflar, görüşme formları teknikleri kullanılmıştır.

Görsel 3.1. *Sosyal kuluçka merkezi ile sosyal girişimcilik tanıtım dersi*

3.12. Araştırmanın Nitel Yönü

Araştırmada ağırlıklı olarak nitel araştırma yöntemi başlığı altında yer alan metotlar kullanılmıştır. Nitel araştırmanın nicel araştırmalara kıyasla farkları ve araştırma özelinde sağladığı imkanları olduğunu söylenebilir. Araştırmanın güvenilirliğini ve tutarlılığını aktarabilmek amacı ile araştırmanın nitel yönüne değinmek gerekirse;

- Çalışma kapsamında bir Üniversite ortak kodlu seçmeli ders pilot ders olarak önerilmiştir ve ders çıktıları raporlanmıştır.
- Araştırmaya dahil olan öğrenciler THU dersini gönüllü olarak seçen Endüstriyel Tasarım 3 ve 4. sınıf öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmanın amacına uygun bir örnekleme sahip olması araştırma sürecine katkı sağlamıştır.
- Üniversite-kamu iş birliği sağlanarak araştırmanın bir kısmına Tepebaşı Sosyal Kuluçka merkezi ve gerçek paydaşlar dahil edilmiş ve sosyal girişimcilik eğitimi ve çalıştayların bir kısmı onların bünyesinde ilerlemiştir.
- Araştırma kapsamında gerçekleştirilen ders kapsamında yürütülen çalışmaların hepsinde tez danışmanı yer almıştır. Ders içeriği ve uzman eğitimleri beraber planlanmıştır.

- Araştırmanın paydaşları çeşitlendirilmiş ve katılımcıların rolleri ayrıntılı olarak öğrenciler ile paylaşılmıştır.
- Veri toplama ve analiz yöntemi, araştırmanın farklı aşamalarında çeşitlilik göstermiştir. Bu aşamalarda farklı yöntemler kullanılmıştır.
- Araştırma boyunca alınan tüm dokümanlar; fotoğraflar notlar, görüşme kayıtları dijital ortamda arşivlenmiştir.
- Fikir geliştirme atölyeleri ve eğitimler süresinde elde edilen veriler ile araştırmanın yapılandırılması doğrultusunda haftalık programlar aktif olarak tez danışmanı ile birlikte planlanmış revizyonlar haftalık olarak yapılmıştır.

4. BULGULAR

Araştırmanın veri toplama sürecinde farklı aşamalar ve bölümler yer almaktadır. Tez araştırmasının bu bölümünde çeşitli veri toplama yöntemleri ve süreçlerinden elde edilen bulgular sunulacaktır.

İlk olarak; THU203 dersini alan 8 Endüstriyel Tasarım öğrencisinin Sosyal Girişimcilik, Sosyal Fayda Odaklı tasarım, Sosyal Tasarım gibi kavramlara olan aşinalıkları, ürün tasarımı projelerinde sosyal konuları ele alma noktaları gibi mevcut bilgi ve beceri düzeylerini değerlendirmelerine yönelik sorulardan oluşan bir anket yöneltilmiştir ve anketten elde edilen bulgular sunulmuştur.

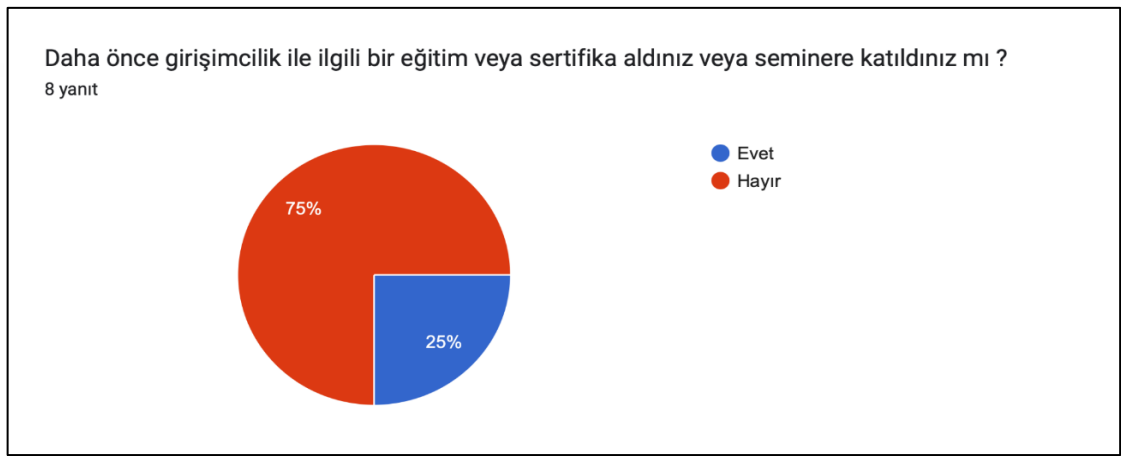
İkinci olarak; THU203 kodlu dersi alan öğrencilerin iş fikri geliştirme sürecinde tepebaşı sosyal kuluçka merkezi işbirliğinde gerçek paydaşların da katılımı ile gerçekleştirilen ders kapsamında fikir geliştirme atölyeleri ve çalıştaylar sürecinde öğrencilerin deneyimleri, dönem boyunca geliştirilen sosyal tasarım odaklı girişim fikirlerinin gerçekleştirilmesi aşamasında ortaya çıkan 4 farklı proje üzerinden sosyal girişimcilik iş fikirlerinin projelendirme sürecine yönelik alanında uzmanların katkı ve görüşleri, öğrencilerin ders kapsamında aldığı eğitimler ve simülasyon jüri ortamından elde edilen bulgular, sosyal girişimciler ile okul kampüsünde yapılan konferans ve tepebaşı belediyesi bünyesinde gerçekleştirilen çalıştaylardan elde edilen bulgular olarak sınıflandırılarak sunulacaklardır. Araştırmanın pilot ders kapsamında haftalık olarak planlanarak yürütülmesi bulguların araştırmacı gözlemci tarafından belgelenmesi haftalık olarak sunulmasına imkân tanımıştır.

Üçüncü olarak; eğitim ihtiyaç analizi çerçevesinde Sosyal Fayda Odaklı Tasarım Girişimciliği dersinin fiziki ve içerik yapılandırılması sürecinde uzman görüşlerinden faydalanılmıştır. Alan ile örtüşen çalışmaları olan 4 farklı üniversitede Endüstriyel Tasarım Bölümlerinde çalışmakta olan akademisyenler, sosyal girişimciler ve sosyal girişim koordinatörleri, Pilot ders sürecinde sosyal iş fikri geliştirme sürecini deneyimleyen öğrenci grupları ile görüşmeler gerçekleştirilmiş ve bu görüşmelerden elde edilen bulgular size bu bölümde sunulacaktır.

4.1. Sosyal Fayda Odaklı Tasarım, Sosyal Girişimcilik Kavramlarının Öğrenciler tarafından Bilinirliği ve Farkındalığını Anlamaya Yönelik Anket Bulguları

Öğrencilere gönderilen anket ile öğrencilerin Sosyal Fayda Odaklı Tasarım, Sosyal İnovasyon ve Sosyal Girişimcilik kavramları hakkında bilgi sahiplikleri anlaşılmak

istenmiştir. Daha önce lisans eğitimi ürün tasarımı dersi kapsamında yaptıkları projelerde hangi sosyal problemlere değindikleri sürdürülebilir kalkınma amaçlarını projelerde ne kadar göz önünde bulundurdıklarını anlayabilmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Anket kapsamında sorulan demografik sorulara ek olarak çoktan seçmeli, likert ve ucu açık sorular yer almaktadır. Cevap seçeneklerinde sorular ile ilişkili olarak çeşitlilik olması anketin tutarlılığını arttırdığını söyleyebiliriz “*Daha önce sosyal girişimcilik ile ilgili bir eğitim veya sertifika aldınız veya seminere katıldınız mı?*” Ankete katılım sağlayan 8 öğrenci arasından 2 öğrenci bu soruya evet cevabı vermiştir.

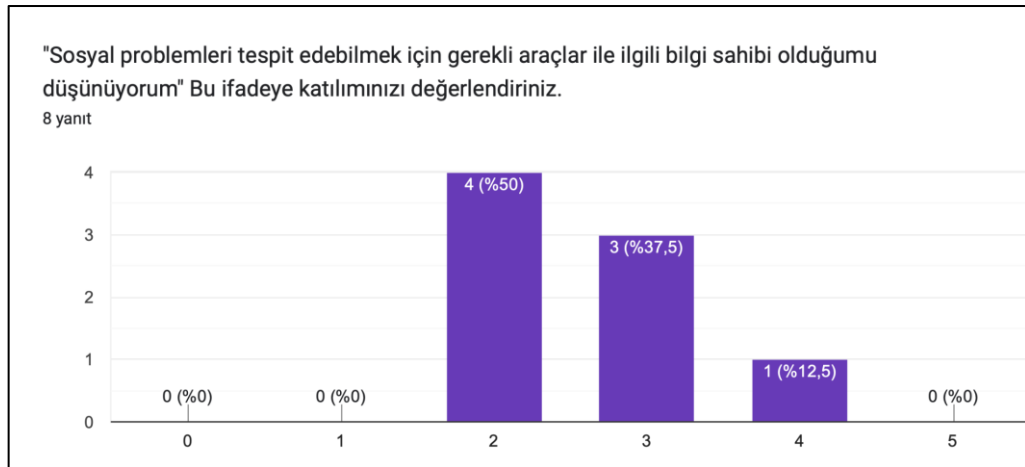
Şekil 4.1. Öğrencilerin daha önce aldıkları sosyal girişimcilik eğitimi, sertifikası ve seminer

Aşağıda yer verilen Sosyal Girişimcilik kavramına olan aşinalık ve bilinirliği öğrenebilmek amacı ile “Sosyal Girişimcilik kavramı hakkında aşağıdakilerden hangisini söyleyebilirsiniz?” olarak ankette sorulan soruda öğrencilerin büyük çoğunluğu kavramı daha önce duyduklarını ancak kapsamı hakkında bilgi sahibi olmadıklarını belirtmişlerdir. 1 öğrenci kavramı daha önce duyduğu ve kapsamlı olmasa da kavram hakkında bilgi sahibi olduğunu belirtirken 1 öğrenci kavramı ilk kez THU203 Topluma Hizmet Uygulamaları dersi kapsamında duyduğunu belirtmiştir.

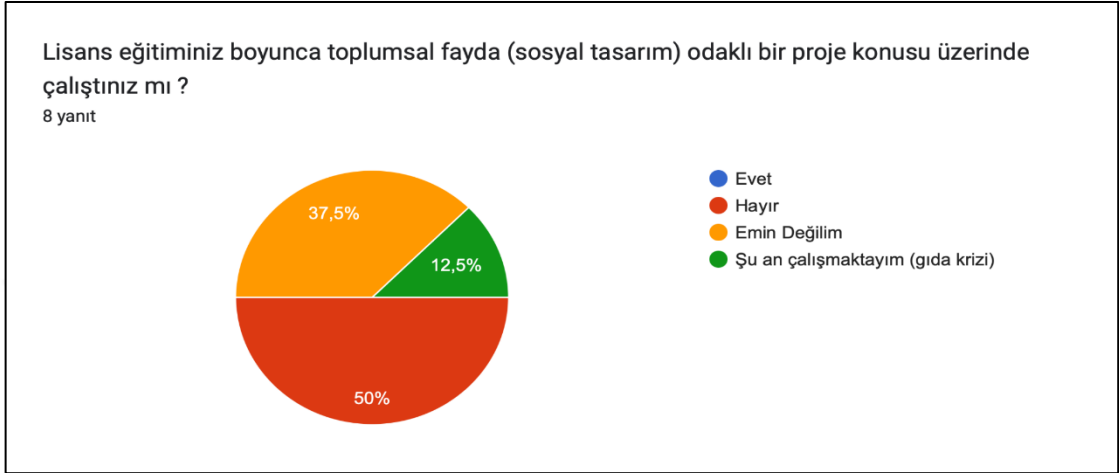
Şekil 4.2. Sosyal girişimcilik kavramının öğrenciler tarafından bilinirliği

Sosyal Fayda Odaklı Tasarım yapabilmenin ilk adımlarından birisinin müdahale edilen sosyal problemin farkındalığı ve tespiti olduğunu söyleyebiliriz. Endüstriyel Tasarım Lisans Eğitiminde ürün tasarımı ve tasarım fikri geliştirmede kullanılan disiplinin özgün taraflarını araç seti ve metot bulunmaktadır. “Design Thinking” çatısına alabileceğimiz bir takım yöntem ve adımlar bulunmaktadır. Bu aşamalardan bazıları sosyal problemin farkındalığında tasarım öğrencilerine katkı sunması konusunda öğrencilere “Sosyal Problemleri tespit edebilmek için gerekli araçlar ile ilgili bilgi sahibi olduğumu düşünüyorum” “0 hiç katılmıyorum- 5 kesinlikle katılıyorum” olarak değerlendirmelerine yönelik bir soru yönetilmiştir. Öğrencilerin %50 si 2’yi işaretleyerek az katıldıklarını belirtmişlerdir. 3 öğrenci 3’ü 1 öğrenci de 1’i işaretlemişlerdir.

Şekil 4.3. Öğrencilerin sosyal problemleri tespit edebilmek için gerekli araçlar ile ilgili bilgi sahibi olduklarına yönelik ifadeleri

Öğrencilere yöneltilen bir diğer soru ise ‘‘ Lisans eğitimini boyunca toplumsal fayda (sosyal tasarım) odaklı bir proje konusu üzerinde çalışıp çalıştınız mı?’’ olarak yöneltilmiştir. Cevap seçenekleri çoktan seçmeli (Evet, Hayır ve Emin değilim) olarak yöneltilmiştir.

Şekil 4.4. Lisans eğitimi sürecinde öğrencilerin sosyal tasarım proje deneyimleri

3 Öğrenci ‘‘Emin Değilim’’ cevabını işaretlemiştir. Bu sorunun detaylı olarak incelenmesi için öğrencilerin lisans eğitimleri süresinde aldıkları proje dersleri özelinde proje briefleri incelenebilirdi ancak araştırma sürecine bu kısım dahil edilmemiştir. Sosyal Tasarım ve sosyal fayda odaklı tasarım kapsamına hâkim olmadıklarını da göz önünde bulundurularak proje tanım belgeleri doğrudan olmasa da öğrencilerin proje kriterlerine yön veren göz önünde bulundurduğu sosyal bileşenler olabileceği çıkarımında bulunulmuştur. Aşağıda verilen anket sorusu ve cevabı bu çıkarımı desteklediğini söyleyebiliriz.

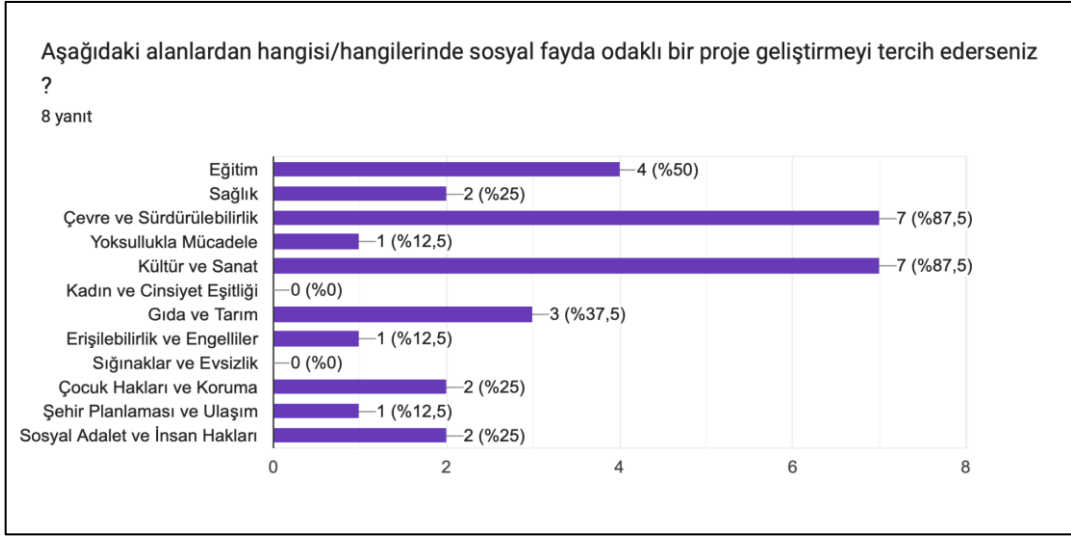
Anketin bu sorusu öğrencilerin hangi sosyal ve toplumsal bileşenleri de göz önünde bulundurduğunu anlayabilmek amacı ile ‘‘Çalıştığınız proje hangi alan ve alanlardan oluşuyordu’’ sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya öğrencilerin verdiği yanıtlardan yola çıkarak bir önceki soruya veren cevaplar karşılaştırmalı olarak incelendiğinde;

Şekil 4.5. Öğrencilerin lisans eğitimleri boyunca toplumsal fayda (sosyal tasarım) odaklı bir proje konusu üzerinde çalışma alanları

Bir üstte yer alan ‘’ Lisans eğitimini boyunca toplumsal fayda (sosyal tasarım) odaklı bir proje konusu üzerinde çalışıp çalıştınız mı?’’ sorusuna emin değilim olarak yanıtlayan 3 öğrencinin bu soruda Eğitim, Çevre ve sürdürülebilirlik, Gıda ve Tarım işaretlediği görülmüştür. Bu iki sorunun kişilerin verdiği yanıtlar özelinde analizinden yola çıkılarak aslında öğrencilerin sürdürülebilir kalkınma amaçlarının sosyal ayağını projelerinde yer verdiklerini ancak bunu toplumsal fayda odaklı tasarım kapsamına girmediklerini ya da emin olmadıkları sonucu çıkarılmıştır.

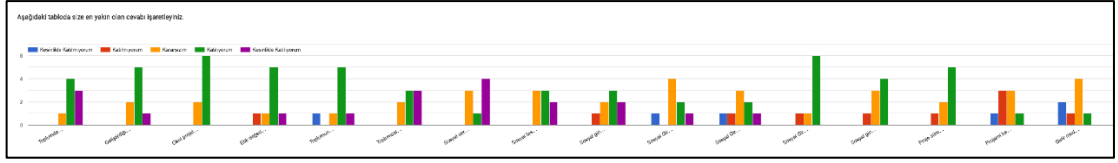
Anket kapsamında öğrencilere ‘’**Aşağıdaki alanlardan hangisi ya da hangilerinde sosyal fayda odaklı bir proje geliştirmeyi tercih edersiniz**’’ sorusu öğrencilere birden fazla seçenek işaretlenmeye açık olarak yöneltilmiştir.

Şekil 4.6. Öğrencilerin toplumsal fayda (sosyal tasarım) odaklı bir proje konusu üzerinde çalışma tercihleri

Öğrencilerin yoğunluklu olarak Çevre ve Sürdürülebilirlik, Kültür ve Sanat başlıklarını işaretledikleri görülmüştür. İkinci olarak ise Eğitim alanındaki başlık öğrenciler tarafından en çok işaretlenen alan olmuştur. Gıda ve Tarım 3 öğrenci tarafından; Sağlık, Çocuk Hakları ve Koruma, Sosyal Adalet ve İnsan Hakları 2’şer öğrenci tarafından; Yoksullukla Mücadele, Engelliler ve Erişilebilirlik, Sığınaklar ve Evsizlik alanları ise 1’er öğrenci tarafından işaretlenmiştir. Öğrencilerin THU203 dersi ve araştırma kapsamında bireysel ve grup olarak sosyal girişimcilik kanvasları ile paralel ilerlettikleri sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği projeleri incelendiğinde ve sınıflandırıldığından öğrencilerin büyük kısmının ders ve araştırma sürecinin başında gönderilen ankette işaretlemiş oldukları alanlar ile tutarlılık gösterdiği görülmüştür. Araştırma süreci sonunda Endüstriyel Tasarım Lisans Eğitiminde Sosyal Fayda Odaklı Tasarım Girişimciliği nasıl olurdu sorusu araştırma kapsamında Eğitim İhtiyaç Analizi yapılmasını gerekli kılmıştır.

Öğrencilerin Sosyal Fayda Odaklı Tasarım ve Sosyal Girişimcilik disiplinlerinin gerektirdiği bilgi ve becerilerini değerlendirmeleri için Likert soru tipinde ifadeler yöneltilmiştir ve Kesinlikle Katılmıyorum- Katılmıyorum-Kararsızım- Katılıyorum- Kesinlikle katılıyorum olarak işaretlemeleri beklenmiştir. Öğrencilerin tasarım ve sosyal girişimciliğin kesiştiği, alandaki bilgi ve becerilerini değerlendirmeleri üzerine yöneltilen ifadeler kendilerine en yakın gelen ifadeyi işaretlemeleri istenmiştir öğrencilerin ifadelerine verdikleri yanıtlar ve yanıtların sayısal karşılığı incelenmiş ve sizlere aşağıda verilen tablolarda sunulmuştur.

Şekil 4.7. Öğrencilerin tasarım ve sosyal girişimciliğin kesiştiği, alandaki bilgi ve becerilerini değerlendirmeleri

Öğrenciler;

1. “Toplumda karşılaşılan sorunları tanıma ve anlama becerisine sahibim.” ifadesine çoğunlukla 4 kişi katılıyorum ve 3 kişi kesinlikle katılıyorum 1 kişi kararsızım olarak yanıtlamışlardır.
2. “Geliştirdiğim projelerin çevresel, ekonomik ve sosyal sürdürülebilirlik açısından etkilerini değerlendirebilirim.” ifadesini 5 kişi “katılıyorum” 2 kişi “kararsızım” 1 kişi “kesinlikle katılıyorum” olarak yanıtlamışlardır.
3. “Okul projelerimi yürütürken toplumsal sorunları da dikkate alırım.” İfadesini 6 kişi katılıyorum 2 kişi kararsızım olarak yanıtlamışlardır.
4. “Etik değerler ve toplumsal sorumluluk ilkeleri hakkında bilgi sahibiyim.” İfadesini 1 kişi katılmıyorum 1 kişi kararsızım 5 kişi katılıyorum 1 kişi de kesinlikle katılıyorum olarak işaretlemişlerdir.
5. “Toplumun ihtiyaçlarına uygun çözümler geliştirme konusunda motivasyon sahibiyim”. İfadesine 1 kişi kesinlikle katılmıyorum, 1 kişi kararsızım, 5 kişi katılıyorum, 1 kişi kesinlikle katılıyorum olarak yanıtlamışlardır.
6. “Toplumsal sorunlara karşı duyarlılık ve empati yeteneğim olduğunu düşünüyorum.” İfadesine verdikleri yanıtlar ise 2 kişi kararsızım, 3 kişi katılıyorum 3 kişi de kesinlikle katılıyorum olarak işaretlemişlerdir.
7. Sosyal sorumluluk taşıyan tasarım projelerine katılmak, bir tasarımcı olarak benim için önemli bir değerdir. İfadesine 3 kişi kararsızım 1 kişi katılıyorum 4 kişi kesinlikle katılıyorum olarak işaretlemişlerdir.
8. “Sosyal tasarımın toplumsal sorunların çözümünde önemli bir rol oynayabileceğine inanıyorum.” İfadesine 3 kişi kararsızım 3 kişi katılıyorum 2 kişi kesinlikle katılıyorum olarak yanıtladılar.

9. “*Sosyal girişimcilik fikirlerini geliştirmek ve uygulamak için gereken becerilere sahibim.*” İfadesine verdikleri yanıtlar; 1 kişi katılmıyorum, 2 kişi kararsızım, 3 kişi katılıyorum, 2 kişi kesinlikle katılıyorum şeklindedir.

10. “*Sosyal Girişimcilik hakkında bilgi sahibi olduğumu hissediyorum.*” İfadesine 1 kişi kesinlikle katılmıyorum 4 kişi kararsızım, 2 kişi katılıyorum 1 kişi de kesinlikle katılıyorum olarak işaretlemişlerdir.

11. “*Sosyal Girişimcilik projelerinin toplumsal etkisini değerlendirebilme yeteneğine sahibim.*” İfadesine öğrencilerin cevapları 1 kişi kesinlikle katılmıyorum 1 kişi katılmıyorum 3 kişi kararsızım 2 kişi katılıyorum, 1 kişi kesinlikle katılıyorum olarak yanıtlamışlardır.

12. “*Sosyal Girişimcilik projeleri için tasarım becerilerimi kullanabileceğime inanıyorum.*” ifadesine 6 öğrenci katılıyorum şeklinde yanıt vermiştir

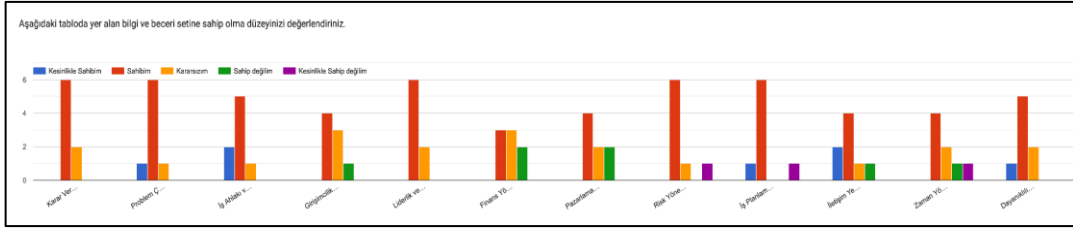
13. “*Sosyal girişim projeleri için sürdürülebilir iş modelleri geliştirme yeteneğim olduğunu düşünüyorum.*” İfadesi için öğrencilerden 1 tanesi katılmıyorum, 3’ü Kararsızım, 4 öğrenci de katılıyorum olarak yanıtlamışlardır.

14. “*Proje sürecinde riskleri değerlendirebilir ve risk yönetimi stratejileri geliştirebilirim.*” İfadesi için öğrencilerden 1 öğrenci katılmıyorum 2 öğrenci Kararsızım 5 öğrenci de katılıyorum olarak yanıtlamışlardır.

15. “*Projemi hayata geçirmek için gerekli Fon Kaynaklarına Ulaşma konusunda bilgi sahibiyim.*” İfadesine 1 öğrenci kesinlikle katılmıyorum 3 öğrenci katılmıyorum 3 öğrenci kararsızım 1 öğrenci katılıyorum olarak yanıtlamışlardır.

16. “*Gelir modeli çerçevesi oluşturma ve iş planları oluşturma yeteneğim olduğunu düşünüyorum.*” İfadesine öğrencilerin cevapları; 2 öğrenci kesinlikle katılmıyorum 1 öğrenci katılmıyorum 4 öğrenci kararsızım 1 öğrenci katılıyorum şeklinde olmuştur.

Sosyal Fayda Odaklı Tasarım ve Sosyal Girişimciliği kesişebileceği alandaki bilgilerini değerlendirmelerine yönelik ifadeler ek olarak; Sosyal girişimcilik sürecinin sosyal tasarım sürecinden farklılaştığı bileşenlere dayanarak öğrencilerin sosyal girişimcilik ve girişimcilik alanlarındaki bilgi ve becerilerini değerlendirmelerine yönelik ifadeler yöneltilmiştir. Öğrencilerin sorulara cevapları aşağıda verilmiştir.

Şekil 4.8. Öğrencilerin sosyal girişimcilik ve girişimcilik alanlarındaki bilgi ve becerilerini değerlendirmeleri

Öğrencilerin yanıtları;

1. *“Karar Verme Yeteneği:* Girişimciler, hızlı ve bilinçli kararlar alabilme yeteneğine sahiptirler.” ifadesine 6 öğrenci sahibim ,2 öğrenci kararsızım olarak yanıtlamışlardır.

2. *“Problem Çözme Yeteneği:* Girişimciler, karşılaştıkları zorlukları aşma ve sorunları etkili bir şekilde çözme yeteneğine sahip olmalıdır.” İfadesine 1 öğrenci kesinlikle sahibim ,6 öğrenci sahibim 1 öğrenci kararsızım yanıtlarını vermişlerdir.

3. *“İş Ahlakı ve Değerler:* Etik değerlere uygun şekilde iş yapma ve toplumsal sorumluluk taşıma yeteneği, işletmelerin sürdürülebilirliği ve itibarı için önemlidir.” İfadesine 2 öğrenci kesinlikle sahibim ,5 öğrenci sahibim 1 öğrenci kararsızım yanıtlarını vermişlerdir.

4. *“Girişimcilik Zekâsı:* İş fırsatlarını tanıma, değerlendirme ve bu fırsatları değerlendirmek için stratejiler geliştirme yeteneği girişimcilik zekâsı gerektirir.” İfadesine 4 öğrenci sahibim, 3 öğrenci kararsızım, 1 öğrenci sahip değilim yanıtlarını vermişlerdir.

5. *“Liderlik ve İş birliği:* Girişimciler, ekibi yönlendirebilmeli ve iş birliği yapabilme yeteneğine sahip olmalıdır. Başkalarını motive etme ve yönlendirme önemlidir.” ifadesine 6 öğrenci sahibim 2 öğrenci kararsızım yanıtlarını vermişlerdir.

6. *“Finans Yönetimi:* İşletme finanslarını yönetme, bütçeleme yapma ve finansal sürdürülebilirlik sağlama becerisi girişimciler için kritiktir.” ifadesine 3 öğrenci sahibim 3 öğrenci kararsızım,2 öğrenci sahip değilim yanıtlarını vermişlerdir.

7. *“Pazarlama ve Satış Becerileri:* Ürün veya hizmetlerin pazarlanması ve müşterilere satılması işletme başarısı için önemlidir. Pazarlama ve satış becerileri bu konuda yardımcı olur.” ifadesine 4 öğrenci sahibim, 2 öğrenci kararsızım, 2 öğrenci sahip değilim yanıtlarını vermişlerdir.

8. *‘Risk Yönetimi:* Girişimciler, belirsizliklerle başa çıkabilme ve riskleri etkili bir şekilde yönetme yeteneğine sahip olmalıdır.’ ifadesine 6 öğrenci sahibim, 1 öğrenci kararsızım, 1 öğrenci kesinlikle sahip değilim yanıtlarını vermişlerdir.

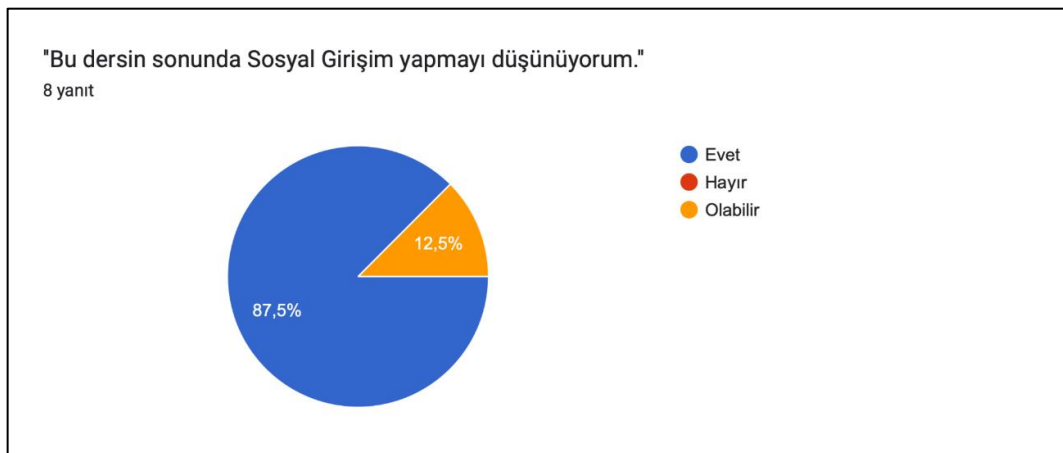
9. *‘İş Planlama ve Strateji Geliştirme:* İş planları oluşturabilme, uzun vadeli stratejiler geliştirebilme ve işletme hedeflerini belirleyebilme yeteneği girişimcilerin başarı için önemli bir becerisidir.’ ifadesine öğrencilerin verdikleri yanıtlar; 1 öğrenci kesinlikle sahibim 6 öğrenci sahibim, 1 öğrenci kesinlikle sahip değilim şeklindedir.

10. *‘İletişim Yeteneği:* İletişim, müşterilerle, yatırımcılarla, iş ortaklarıyla ve çalışanlarla etkili bir şekilde iletişim kurabilme yeteneği girişimciler için önemlidir.’ ifadesini 2 öğrenci kesinlikle sahibim, 4 öğrenci sahibim, 1 öğrenci kararsızım, 1 öğrenci sahip değilim olarak yanıtlamışlardır.

11. *‘Zaman Yönetimi:* Girişimciler, yoğun bir iş programıyla başa çıkabilmek ve önceliklendirme yapabilmek için zaman yönetimi becerilerine sahip olmalıdır.’ ifadesini 4 öğrenci sahibim, 2 öğrenci kararsızım, 1 öğrenci sahip değilim, 1 öğrenci kesinlikle sahip değilim olarak yanıtlamışlardır.

12. *‘Dayanıklılık ve Sabır:* Girişimcilik yolculuğu zorluklarla doludur. Bu nedenle girişimciler, dayanıklılık ve sabır gösterme yeteneğine sahip olmalıdır.’ ifadesini 1 öğrenci kesinlikle sahibim, 5 öğrenci sahibim, 2 öğrenci kararsızım olarak yanıtlamışlardır.

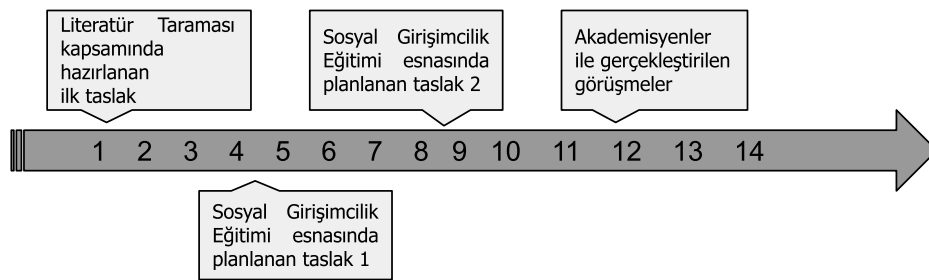
Öğrencilere ‘Bu dersin sonunda Sosyal Girişim yapmayı düşünüyorum’ ifadesine öğrencilerin %87,5’i Evet ,%12,5 ‘i olabilir olarak yanıtlamışlardır.

Şekil 4.9. Öğrencilerin ders sonu sosyal girişimde bulunma hakkında görüşleri

4.2. Sosyal Fayda Odaklı Tasarım Girişimciliği Eğitim İhtiyaç Analizi Ders İzlençe Önerileri ve Ders İçeriği Planlama Kronolojisi

Araştırmanın amacını oluşturan Sosyal Fayda Odaklı Tasarım Girişimciliği Eğitim İhtiyaç Analizinin çıktı ve sonuçlarından birisini ders izlencesi oluşturmaktadır. THU203 Ortak Kodlu Topluma Hizmet Uygulamaları dersinin 2023-2024 Güz dönemi programına dahil edilmesi ile birlikte dersin haftalık ders içeriğinin planlama süreci başlamıştır. Araştırmacı literatür taramaları ve katıldığı sosyal girişimcilik çalıştayları ile ilk izlencede yer alan 14 haftalık ders programı taslak önerisini oluşturmuş ve dersin yürütücüsü ve araştırma danışmanı Duysal Demirbaş'a sunmuştur. Tepebaşı Sosyal Kuluçka Merkezi iş birliği ve gerçek paydaşlar ile yürütülen süreçte ders izlencesi de değişiklik göstermiştir. Akademisyenler ile gerçekleştirilen görüşmeler sosyal girişimcilik eğitimi aşamalarında oluşturulan eğitim ve çalıştaylar gibi ana temalar ders süreci boyunca izlencenin güncellenmesini beraberinde getirmiştir. Önerilen haftalık ders programının son hali tartışma ve sonuç bölümünde sunulacaktır. Aşağıda kronolojik olarak ders izlencelerinde yapılan güncellemeler yer almaktadır. İzlencelerin bir kısmı Eskişehir Teknik Üniversitesi AKTS bilgi paketinde kullanılan ders izlenceleri referans alınarak iletilemiştir. Araştırmanın sonuç bölümünde ders izlencesinin araştırma kapsamındaki nihai hali sunulacaktır.

Şekil 4.10. Ders taslak programlarının oluşturulma aşamaları kronolojik görsel şeması

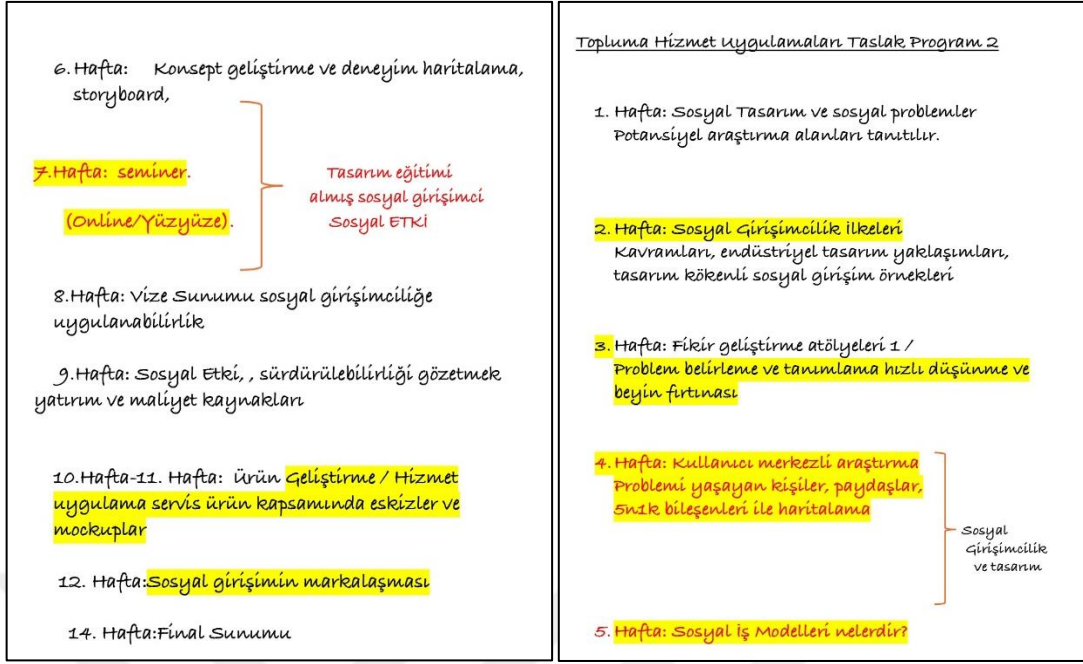
THU203 Topluma Hizmet Uygulamaları dersi ile eş zamanlı olarak geliştirilen haftalık ders programı taslaklarından ilki aşağıda yer almaktadır. İlk taslak literatür araştırmaları, kapsamında ve araştırmacının katıldığı sosyal girişimcilik eğitimleri

deneyimleri ile hazırlanmış bir programdır. Dersin ara sınava kadar olan süreci planlanmaya çalışılmıştır.

TOPLUMA HİZMET UYGULAMALARI DERS PLANI
1. Hafta: Tanım.
2. Hafta :Sosyal Girişimcilik, Sosyal Tasarım, sosyal fayda odaklı tasarım kavramları sunum
3. Hafta: Sosyal Fayda Odaklı Tasarım örnekleri inceleme ve tartışma
4. ve 5. Hafta: Toplumsal sorun belirleme Brain storming,
6. Hafta: Problem tanımı oluşturma, problemlerden etkilenenleri sınırla
7. Hafta: Kuluçka merkezi gezi.
8. Hafta: sosyal probleme tasarım odaklı çözüm geliştirme ve proje süreci
9. Hafta:
14. Hafta: Final Sunumları

Görsel 4.1. Ders öğretim programı taslağı 1

Dersin 1. ve 2. haftasına sosyal tasarım, sosyal girişimcilik toplumsal fayda odaklı tasarım kavramlarının tanıtılması, 3,4 ve 5. haftalarda toplumsal sorun belirleme ve 6. hafta ve 7. hafta problem tanımının oluşması, brief yazılması ve proje geliştirme olarak genel başlıklar ile bir taslak program oluşturulmuştur. Tepebaşı Sosyal Kuluçka Merkezi Sosyal Girişimcilik proje koordinatörü ile biraraya gelinerek bir yol haritası oluşturulmuş ve birlikte hazırlanılarak ilk ders gerçekleştirilmiştir. 4. haftaya kadar beraber THU203 Topluma Hizmet Uygulamaları dersi öncesi ve ders bitiminde dersin yürütücüsü ve tez danışmanı Duyal TÜTÜNCÜ DEMİRBAŞ, Sosyal Girişim proje koordinatörü ve araştırmacı bir araya gelerek değerlendirmelerde bulunmuş ve bir sonraki haftanın içeriği planlanmıştır. 4. haftanın sonunda araştırmacı tarafından bir ders öğretim programı ve içerik önerisini kapsayan ikinci bir taslak program hazırlanmıştır. Literatür taraması ile oluşturulan ilk taslak program ile hazırlanan ikinci taslak programı karşılaştırmak gerekir ise haftaların daha az gruplandığı ve her haftanın içeriğinin değişiklik gösterdiğini söyleyebiliriz.

Görsel 4.2. Ders öğretim programı taslağı 2

Fikir geliştirme atölyelerinden elde edilen bulgular bölümünde sunulan haftalık derslerin belgelenebilmesi amacı ile kullanılan gözlem notları şablonunda derslerin haftalık hedef ve içeriği kaydedilerek ilerlenmiştir. Örneğin ilk haftada konu ile ilgili araştırmalar olarak bahsedilen başlık ikinci taslakta sosyal girişimcilik ve endüstriyel tasarım yaklaşımları çerçevesinde incelenen projeler ve öğrenci sunumları olarak ödevler ile düşünülerek taslak programa detaylı olarak yazılmıştır. Ders öğretim programını ve haftalık ders programı önerisi için hazırlanan üçüncü taslak içeriği Sosyal Girişimcilik eğitimi sürecinde ara sınav sunumlarından sonra araştırmacı tarafından tekrar revize edilmiştir. Ara sınav sunumlarına kadar Toplumsal sorun haritalama atölyelerinin iki aşaması gerçekleştirilmiş ve bu süreçte pilot ders kapsamında öğrencilerin yaşadığı problemler ve zorluklar ile paralel olarak yeni uzman görüşmeleri ve seminerler planlanmıştır. Toplumsal sorun haritalama atölyeleri içeren bazı haftaların haftalık ders programında daha çok yer alması gerekirken tasarım düşünce ve yöntemlerinin cevap verebildiği sosyal girişimcilik aşamalarından bazılarının haftalık programda daha az süreye sahip olabileceği gibi araştırmacı gözlemci tarafından notlar alınmış ve üçüncü taslak program hazırlanmıştır. Taslak programa sosyal girişimciler ile seminer sunumları, çalıştay gerçekleştirme maliyet hesaplama ve projelendirme süreçleri gibi eğitimler eklenmiştir. Bu süreçte sosyal girişimcilik aşamalarından alanında uzman kişiler ile

öğrencilerin bir araya gelebilme ortamı ve tarihleri planlanmıştır ve sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği proje geliştirme süreçlerine gerçek paydaşlar dahil olmuştur.

6. Hafta: Toplumsal Sorun Haritalama Atölyesi 3. Tasarım ve etki odaklı düşünme 7. Hafta: Sosyal iş fikri sunumları Ara sınav Tasarım niteliği, sosyal etkisi, iş modeline dönüşme, 8. Hafta: Maliyet Analizi ve gelir kaynakları: 9. Hafta: Tasarım temelli Sosyal Girişimci ile buluşma 10. Hafta Tasarım odaklı girişim geliştirme ürün sistem hizmet detaylarını çözme 11-12. Hafta mentor eğitimleri işbirliği bütçe planlama tüzel kişilik oluşturma 13. Hafta prototip geliştirme ve sunum hazırlık 14. Hafta: Tepebaşı belediyesi kosgeb esgiad genç girişimciler temsili	<u>Topluma Hizmet Uygulamaları Taslak Programı 3</u> 1. Hafta Tanımlar Sosyal Girişimcilik Sosyal Fayda Odaklı Tasarım Sosyal inovasyon Endüstriyel Tasarımcının Sosyal problemleri ele almadaki rolü 2. Hafta Tasarım alanında sosyal girişimlerin vaka analizleri Ödev: Toplumsal ve sosyal problemlerin çözümünde endüstriyel tasarım kapsamına girebilecek örnekler, girişimler ve sosyal inovasyon 3. Hafta: Toplumsal Sorun Haritalama Atölyesi 1 Sosyal Problemleri tespit edebilme ve tanımlama 4. Hafta: Toplumsal Sorun Haritalama Atölyesi 2 Problemlen etkilenenlerin persona oluşturulması ve empati haritalama 5. Hafta: Sosyal iş modelleri eğitimi
---	--

Görsel 4.3. Ders öğretim programı taslağı 3

4.3. THU203 Dersi Kapsamında Üretici Tasarım Araştırma Sürecinde Sosyal İş Fikri Geliştirme Atölyelerinden Elde Edilen Bulgular

Bu araştırma, pilot ders olarak 2023-2024 güz döneminde THU203 kodlu Topluma Hizmet Uygulamaları dersi kapsamında 8 Endüstriyel Tasarım Bölümü öğrencisi, dersi seçmeli ders kapsamında almış ekle sil haftasında dersin dönem içerisinde planlanan içeriği ve beklentiler öğrencilere ifade edilmiştir. Haftalık ders notları, gözlem ve araştırmanın sürecine ilişkin bilgiler bölümün içerisinde sunulacaktır. Dersin her hafta konusu önceden Dr. Öğr. Üy. Duysal DEMİRBAŞ, Araştırma Görevlisi Halime Şule AK ve Tepebaşı Sosyal Kuluçka Merkezi Proje Koordinatörü tarafından planlanmıştır. Süreç boyunca elde edilen bulgular ve çalışmalar bu bölümde anlatılacaktır. Araştırma sürecinin çalıştay, üretici tasarım araştırması çerçevesinde fikir geliştirme atölyeleri gibi süreçler Endüstriyel Tasarım öğrencileri ile THU203 Topluma Hizmet Uygulamaları dersi kapsamında yürütülmüştür. Pilot ders kapsamında öğrencilerin endüstriyel tasarım perspektifinden sosyal iş modelleri geliştirme süreçleri gözlemlenmiş yaşadıkları deneyimler araştırmacı tarafından çalışmanın bulguları ve veri kaynağı olarak

değerlendirilmiştir. Araştırma kapsamında Tepebaşı Sosyal Kuluçka Merkezi Proje Koordinatörü iş birliğinde gerçek paydaşlar ile bir araya gelinmiştir. Araştırmacı tarafından hazırlanan gözlem notu şablonuna haftalık olarak gözlem notları ve haftanın etkinliği not edilmiştir. Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın amacını oluşturan sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği eğitim ihtiyaç analizi kapsamında önerilmesi hedeflenen ders materyallerinin ve haftalık ders içeriğinin oluşturulmasında önemli bir veri kaynağı oluşturulmuştur. Öğrencilerin araştırma süreci ve süreç sonrası deneyim ve görüşlerine yönelik dönütleri araştırmacı gözlemci tarafından not edilmiştir.

4.3.1. Sosyal girişimciliğe giriş eğitiminden elde edilen bulgular

Öğrencilere ESTÜ ortak kodlu ders olan THU203 Topluma Hizmet Uygulamaları dersinin dönem boyunca bölümümüz tarafından yürütüleceği ve Araştırmanın Tez danışmanı ve dersin yürütücüsü konumunda olan Dr. Öğr. Üy. Duysal Demirbaş ve dersin yardımcı öğretim elemanı araştırmacı Şule AK tarafından yürütüleceği öğrencilere aktarılmıştır. Giriş dersi olması sebebi ile koordinatör tarafından Sosyal Girişimcilik Eğitimi sürecinin ilk aşamasında yer alan alana ait bilgilerin öğrencilere aktarılması hedeflenmiştir.

10 EKİM SALI/1. HAFTA	Sosyal Girişimciliğe Giriş Eğitimi
notlar *Öğrenciler bu girişimleri desteklemek istiyor ancak bütçe olarak onlara hitap etmiyor -hedef kitle onlar değil Dersten önce öğrencilere sosyal girişimcilik ve sosyal fayda odaklı tasarım hakkında bilgi düzeylerini ve farkındalıklarını ölçmek üzere anket gönderildi	İÇERİK Trendler, SDGs, Etki Yatırımı, Sosyal Ekonomi Aksiyon Planı, Avrupa Konseyi Tavsiye Kararı, Sosyal Girişimciliğin Ayırt Edici Özellikleri, Örnekler HEDEF Sosyal girişimcilikle ilgili tanımlamanın anlaşılması ve sosyal girişimciliğin özel sektör ve sivil toplumdan farklarının anlaşılması, sosyal ekonomiye dair güncel gelişmelerin paylaşılması Sosyal girişimciliğin, kendisiyle en çok karıştırılan kavramlar üzerinden tanımlanarak anlam karmaşasının ortadan kaldırılması Türkiye’de sosyal girişimlerin durumunun anlaşılması, sosyal girişimcilik yolculuğunda dikkat edilmesi gereken konuların anlaşılması. Yurtdışı örnekleriyle ilham vermek, Sosyal Satın Alma ile ilgili gelişmelerden haberdar etmek.

Görsel 4.4. Sosyal girişimciliğe giriş araştırmacı gözlem formu 1

Sosyal Girişimci ve Girişimciliğin sivil toplum kuruluşlarından, gönüllülük esaslı kuruluşlardan farkları üzerinde durulmuştur. Sosyal Kuluçka Merkezinin sosyal girişimcilik ve sosyal iş fikri geliştirme sürecinde girişimciler için nasıl bir konumda olduklarını anlatan bir sunum yapmıştır. Sürdürülebilir kalkınma amaçlarının Sosyal Girişimcilik projeleri ile ilişkisinden bahsetmiştir. Sivil Toplum Kuruluşları ile Sosyal Girişimcilik arasındaki farklar öğrencilere aktarılmıştır.

Tamamen kâr amacı olan kuruluşlar ve kâr amacı gütmeyen kuruluşlar arasında benzersiz bir konumda olan Sosyal Girişimciliğin ayırt edici özelliklerinin konumlandırıldığı alan tanımlanmaya çalışılmıştır. Sunumda 28 komisyon üyesinden oluşan Avrupa Birliği politikalarının tasarlayıcısı ve koordinatörü, başka bir deyişle Avrupa Birliği’nin yürütme organı olan Avrupa Komisyonu ve tavsiyeleri gibi literatüre ait bilgilere yer verilmiştir. Alandaki trendler, Sosyal Ekonomi, Avrupa Konseyi Tavsiye Kararı, Sosyal Girişimciliğin ayırt edici özellikleri gibi temel konular üzerinden öğrenciler ile interaktif bir sunum olarak ilerlemiştir.

Sosyal Girişimcilik örnekleri üzerinden düşünceleri sorulduğunda; öğrenciler döngüsel ekonomiyi içerisinde barındıran yeniden kullanma ya da başka bir amaçla yeniden kullanma projelerine olan ilgilerinin ve bilgilerinin olduğunu desteklemek

istediklerini ancak ürünlerin bütçe olarak onlara hitap etmediklerini söyledikleri araştırmacı tarafından not edilmiştir. Öğrencilere ilk dersin sonunda yapılan anketten elde edilen sonuçlar üstteki bölümde yer almaktadır. Bu dersten önce öğrencilerin büyük çoğunluğu kavramı daha önce duydukları ancak kavram hakkında bilgi sahibi olmadıkları yönünde cevaplamışlardır. Öğrencilerin %62,5'i de bir sosyal girişim fikri üzerinde çalışmadıklarını belirtmişlerdir. %87'5'i THU203 Topluma Hizmet Uygulamaları pilot dersinin tanıtımının ve içeriğinin öğrencilere aktarılması ardından bir sosyal girişim fikri üzerine çalışmayı düşündüklerini belirttiler.

4.3.2. Toplumsal sorun haritalama atölyesi 1 elde edilen bulgular

Toplumsal Sorun Haritalama Atölyesi olarak adlandırdığımız sürecin ilk kanvası öğrencilere Topluma Hizmet Uygulamaları dersi kapsamında doldurulması üzere her öğrenciye birer tane olmak üzere verildi.

En yetenekli veya tutkulu olduğun konular hangileri? Dil ve estetik düşünme açısından yetenekli olduğumu düşünüyorum. Felsefe, astronomi, estetik, piyaseti hakkında ilgim ve tutkum var.	Günlük yaşamında gözlemediğin, seni ve etrafındaki insanları etkileyen, çözmek istediğin veya çözümüne katkı sağlayabileceğin bir problemi tek cümle ile yazabilir misin? Toplumun negatif zanaatı olarak derecede zehir olması. İnsanların belki insanlar toplumsal normları	
Bu sorunu çözmek senin için neden önemli? İnsanlığın izlettiği en önemli kurum olan medeniyetinin huzurunu bozup toplumda kargaşa getirmesi.	Bu sorunu çözmek diğer insanlar için neden önemli olmalı? Çünkü belki bu medeniyetin bir parçasıdır.	Bu problem en çok kimlerin hayatını etkiliyor? Toplum içinde yaşayan herkesi böyle veya böyle etkiliyor.
Problemiden en çok etkilenenleri biraz daha detaylı anlatabilir misin? Eğitim durumları ne? kaç yaşlarındalar? nereden yaşıyorlar? günlük aktiviteleri neler? vb. Cok genis bir okula hitap ediyor fakin özellikle mezdrilp da kesin, diger gen sosyete calisiP sosyete hayatinda huzur ve gelism kagisi guden kimseler	Problemiden en çok etkilenenler bu problemle günlük hayatlarında nasıl ve nerelerde karşılaşılıyor? Her yerde karşılaşma ihtimali var. markette, sokakta, kurumlarda, hastane ve eğitildigim her yerde bununla karşılaşma ihtimali var.	

Görsel 4.5. Toplumsal sorun haritalama atölyesi öğrencinin sürecine ait bir görsel

Kanvaslar Tepebaşı Sosyal Kuluçka Merkezi tarafından “Sosyal Girişimcilik Eğitimi” sürecinde kullanılmaktadır. Kanvasların Endüstriyel Tasarım Lisans öğrencileri tarafından doldurulması ve bu süreçte yaşadıkları problemler avantajlar ve dezavantajlar araştırmacı tarafından not edilmiştir.

Toplumsal Sorun Haritalama Atölyesi olarak tanımladığımız sürecin ilk aşaması 2 adet A3 kağıtlara baskı alınan canvasların olduğu aşamadır. Sürecin bu aşamasında öğrencilerden kendi yetenek ve deneyimleri üzerinden toplumsal problemi fark edebilmesi ve tanımlayabilmesi; dönüşüm yaratılmak istenen hedef kitlenin tanımlanabilmesi ve açıklanabilmesi hedeflenmiştir. Öğrencilerin ilk atölyedeki canvaslarda yer alan “Bu sorunu çözmek diğer insanlar için neden önemli olmalı”, “Bu problem en çok kimlerin hayatını etkiliyor”, “Problemden en çok etkilenenler günlük hayatlarında problemle en çok nasıl ve nerelelerde karşılaşılıyorlar.” gibi ifadelerde cevapları oldukça tutarlı ve doğru analiz edilmiştir. Öğrencilerin Endüstriyel Tasarım Lisans Eğitimi sürecinde 5n1k deneyim haritası, storyboard gibi tasarım yöntem ve araçlarını biliyor olması sosyal girişimcilik eğitimin ilk aşamasında olumlu olarak etki gösterdiğini söyleyebiliriz. Ancak bu aşama sadece öğrencilerin gözlemlerine dayanılarak hipotez ve varsayımlara dayanılarak gerçekleştirilmiştir.

2. Hafta	Toplumsal Sorun Haritalama Atölyesi 1									
notlar Bu giriş egzersizinde öğrenciler serbest olarak bir sorun belirleme sürecine girmişlerdir. Araştırmacı tarafından bu aşamada ki öneri konu başlıklarının genel kapsamlı da olsa belirlenmiş olması öğrencilerin süreçte grup olmaları konusunda fayda sağlayacaktır. Belirli bir örneklem ya da alan tanımında bulunulabilir. Örn sosyal medya, Cinsiyet Eşitliği	İÇERİK Toplumsal sorunun tanımlanması HEDEF Öğrencilerin kendi deneyimleri ve yetenekleri üzerinden toplumsal problem tanımlayabilmesi, belirledikleri toplumsal problemi anlaşılır bir biçimde kısa cümlelerle ifade edebilmeleri ve dönüşüm yaratmak istedikleri hedef kitleyi tanımlamaları <table border="1" data-bbox="571 1391 963 1653"> <tr> <td data-bbox="571 1391 715 1464">Bu yetenekli veya tutkuslu öğrenciler hangileridir?</td> <td colspan="2" data-bbox="715 1391 963 1464">Günlük yaşamda yaşadıkları, sessiz ve atıfımsızlık, insanları etkileyen, etkilenen olduğu veya etkilenen olduğu sosyal problemleri bu problemleri tanımlamak için nasıl bir yöntem kullanabiliriz?</td> </tr> <tr> <td data-bbox="571 1464 715 1503">Bu sorunu çözmek için neden önemlidir?</td> <td data-bbox="715 1464 842 1503">Bu sorunu çözmek diğer insanlar için neden önemlidir?</td> <td data-bbox="842 1464 963 1503">Bu problem en çok kimlerin hayatını etkiliyor?</td> </tr> <tr> <td data-bbox="571 1503 715 1599">Problemden en çok etkilenenler kimlerdir? (Nasıl bir grup? Yaş, cinsiyet, eğitim durumu, gelir durumu, sosyal statü, etnik köken, din, mezhep, vb.)</td> <td colspan="2" data-bbox="715 1503 963 1599">Problemden en çok etkilenenler bu problemle günlük hayatlarında nasıl ve nerede karşılaşılıyorlar?</td> </tr> </table> 	Bu yetenekli veya tutkuslu öğrenciler hangileridir?	Günlük yaşamda yaşadıkları, sessiz ve atıfımsızlık, insanları etkileyen, etkilenen olduğu veya etkilenen olduğu sosyal problemleri bu problemleri tanımlamak için nasıl bir yöntem kullanabiliriz?		Bu sorunu çözmek için neden önemlidir?	Bu sorunu çözmek diğer insanlar için neden önemlidir?	Bu problem en çok kimlerin hayatını etkiliyor?	Problemden en çok etkilenenler kimlerdir? (Nasıl bir grup? Yaş, cinsiyet, eğitim durumu, gelir durumu, sosyal statü, etnik köken, din, mezhep, vb.)	Problemden en çok etkilenenler bu problemle günlük hayatlarında nasıl ve nerede karşılaşılıyorlar?	
Bu yetenekli veya tutkuslu öğrenciler hangileridir?	Günlük yaşamda yaşadıkları, sessiz ve atıfımsızlık, insanları etkileyen, etkilenen olduğu veya etkilenen olduğu sosyal problemleri bu problemleri tanımlamak için nasıl bir yöntem kullanabiliriz?									
Bu sorunu çözmek için neden önemlidir?	Bu sorunu çözmek diğer insanlar için neden önemlidir?	Bu problem en çok kimlerin hayatını etkiliyor?								
Problemden en çok etkilenenler kimlerdir? (Nasıl bir grup? Yaş, cinsiyet, eğitim durumu, gelir durumu, sosyal statü, etnik köken, din, mezhep, vb.)	Problemden en çok etkilenenler bu problemle günlük hayatlarında nasıl ve nerede karşılaşılıyorlar?									

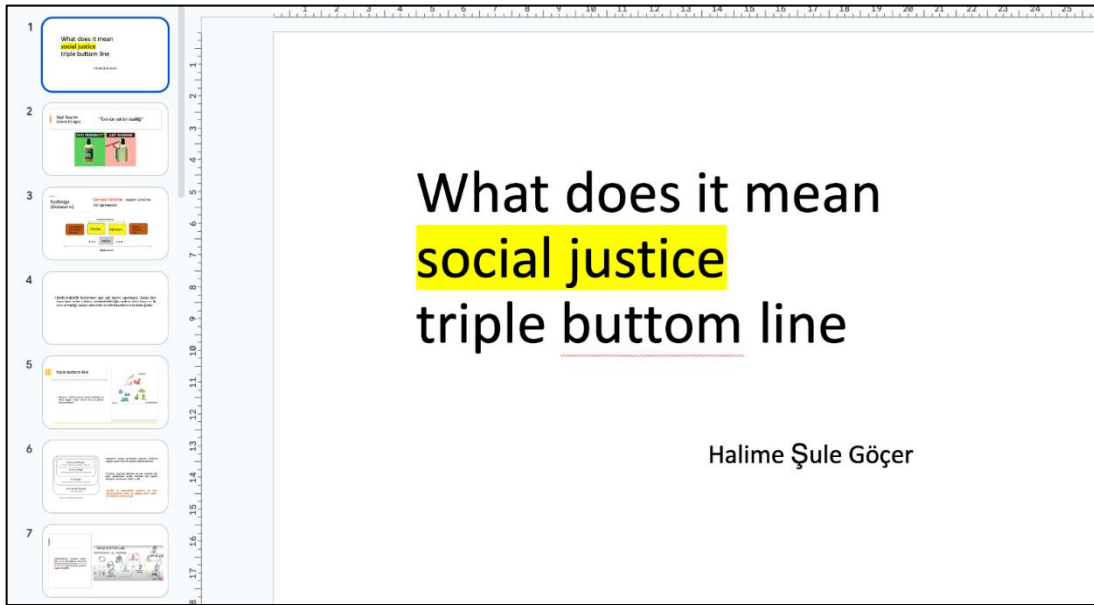
Görsel 4.6. Araştırmacı gözlem formu 2

Toplumsal sorun haritalama atölyesi canvasları incelendiğinde; toplumsal problemin tanımlanmasında bireylerin ilgi alanları ve sahip oldukları araç setinin, toplumsal problemin fark edilmesi ve tanımlanmasında etkisi olduğunu söyleyebiliriz.

Öğrencilerden bazılarının problem tespiti ve çözüm önerilerinde Lisans Ürün Tasarımı sürecine çok benzetildikleri not alınmıştır.

4.3.3. Sosyal fayda odaklı tasarım örnekleri sunumu

3. Hafta araştırmacı ve aynı zamanda dersin yardımcı öğretim elemanı Halime Şule AK tarafından öğrencilere Sosyal Fayda Odaklı Tasarım projelerine yer verdiği “What does it mean social justice triple buttom line” isimli bir sunum gerçekleştirmiştir. Sunumda sürdürülebilirliğin çevresel ve ekonomik bileşenlerinin yanı sıra sosyal yönü ele alınmıştır. Kültürel çeşitlilik, Eğitimde Eşitlik, Cinsiyet Eşitliği, Haberleşme hakkı gibi başlıkların ele alındığı sosyal fayda odaklı tasarım projeleri öğrenciler ile birlikte tartışılmıştır. Sunumun ardından bir önceki hafta öğrencilerden verilen konu başlıkları doğrultusunda sosyal fayda odaklı proje örnekleri getirilmesi istenmiştir. Bu aşamada oturumlarda öğrenciler ile vakalar üzerinden tasarım niteliği, müdahale türü gibi noktalar tartışılabilir. Örnekler farklı kültürel bağlamlarda farklı ekonomik koşullar çerçevesinde olmasına dikkat edilerek hazırlanmıştır. Bileşenlerin tasarım sürecine etkisi ders planlanma sürecinde yer alabileceği gözlemci tarafından not edilmiştir.

Görsel 4.7. Araştırmacı tarafından pilot ders kapsamında gerçekleştirilen sunum

2. Hafta başlanan Toplumsal Sorun Haritalama atölyesinin ilk aşamasının 2. Sayfasını tamamlayan öğrenciler tanımladıkları problemi sınıf ortamında sözlü olarak paylaşmışlardır. Kanvasın 2. sayfasında sorunun ve paydaşların yaşadıkları problemleri

detaylandırmaya yönelik diğer bileşenler ile ilişkisi ele alınması hedeflenmiştir. Bu aşama öğrencilerin literatür araştırmaları ile yürütülmüştür.

Problemin ortaya çıkmasının sebepleri neler? Ekonominin kötüye gitmesi ile birlikte özellikle yararlı gıdalara ulaşımın zorlaşması	Problemi en yoğun olarak gözlemlediğin yer neresi? Üniversite öğrencilerinin çoğunlukta olduğu şehirler	Problemin olası gözlemlenebilir sonuçları neler? Psikoloji hastalıkları, fiziksel hastalıklar, ucuz gıdaya kolay erişim yüzünden zehirlenmeler vb
İnsanlar mevcut durumda bu problemin veya sonuçlarının nasıl üstesinden gelmeye çalışıyor? Beslenebilmek için ucuz gıda tüketimi, okul yemekhanelerinde yemek yemek, part time ya da tam zamanlı olarak çalışmaya çalışmak	Bu çözüm niçin ideal değil? Öğrenciler bu çözümleri denediğinde de sağlıklı ve iyi gıdaya ulaşamıyor	Normal şartlar altında, bu problemi kimin çözmesini beklersin? Devlet, dernekler, okullar vb
Bu paydaşların sorunu çözmelerinin önündeki engel ne? Verilen olanakların yeterli olduğunu düşünmeleri		

Görsel 4.8. Toplumsal problem haritalama Atölyesi Nourish-u grubu 1. kanvas 2. Sayfa

4.3.4. Sosyal girişimcilik fikirlerinin sınıflandırılması ve grupların oluşturulması

Topluma Hizmet Uygulamaları dersinin 3. haftasında öğrencilere Sosyal Fayda Odaklı Tasarım ve Sosyal Girişimcilik örnekleri bulmaları beklenmiştir. Öğrencilerin ilk kanvasta sosyal girişimcilik sürecine bir giriş yapmaları hedeflenmiştir. İlk fikirler doğrultusunda çalışma alanlarını hangi başlığa dahil olabileceği üzerinde öğrencilerin eş zamanlı katılımı ile tartışmalar gerçekleştirilmiş. Benzer konu başlıkları üzerinden ilerlemek isteyen öğrencilere grup çalışması olarak ilerlenebileceği önerilmiştir.

2-3. HAFTA	Toplumsal Sorun Haritalama Atölyesi 2									
notlar Sn 1 k ile sorunun ve paydaşlarının diğer bileşenler ile ilişkisi ele alındı. Araştırmacı olarak farklılıklar detaylardan birinin iş ve iş fikri geliştirme sürecinde sosyal fayda odaklı tasarım fikrinin tasarım düşüncesi yöntem ve metodları ağırlıklı olarak ele alındığı gözlemlenmiştir. Öğrenciler tarafından Lisans ürün tasarımı projesi araştırma ve süreçleri gibi yürütülmüştür	İÇERİK Toplumsal Sorunun tanımlanması HEDEF Öğrencilerin belirledikleri toplumsal meselenin çözümü ile ilgili çalışan diğer aktörleri belirlemesi, sorunun çözümünde karşılaşılan engellerin tanımlanması. <table border="1" data-bbox="596 636 979 792"> <tr> <td>Problemin ortaya çıkmasını etkileyen neden?</td> <td>Problemi en yakın olarak gölebilecekleri ne sanıyor?</td> <td>Problemi diğer gölebilecekleri sanıyor mu?</td> </tr> <tr> <td>Sosyal sorunlar durumunda bu problemin veya sorunun nasıl bir şekilde çözümlenebileceğini?</td> <td>Bu çözüm için teknik engel?</td> <td>Ekonomik sorunlar altında, bu problemin kimin etkileneceğini biliyorlar?</td> </tr> <tr> <td colspan="3">Bu problemin çözümü konusunda nasıl bir engel var?</td> </tr> </table> 	Problemin ortaya çıkmasını etkileyen neden?	Problemi en yakın olarak gölebilecekleri ne sanıyor?	Problemi diğer gölebilecekleri sanıyor mu?	Sosyal sorunlar durumunda bu problemin veya sorunun nasıl bir şekilde çözümlenebileceğini?	Bu çözüm için teknik engel?	Ekonomik sorunlar altında, bu problemin kimin etkileneceğini biliyorlar?	Bu problemin çözümü konusunda nasıl bir engel var?		
Problemin ortaya çıkmasını etkileyen neden?	Problemi en yakın olarak gölebilecekleri ne sanıyor?	Problemi diğer gölebilecekleri sanıyor mu?								
Sosyal sorunlar durumunda bu problemin veya sorunun nasıl bir şekilde çözümlenebileceğini?	Bu çözüm için teknik engel?	Ekonomik sorunlar altında, bu problemin kimin etkileneceğini biliyorlar?								
Bu problemin çözümü konusunda nasıl bir engel var?										

Görsel 4.9. Araştırmacı gözlem formu 3, 2. Ve 3. hafta

3. HAFTA	Sosyal Girişimciliğe Giriş Eğitimi
notlar öğrencilere verilen araştırma ödevine ek olarak proje briefleri doğrultusunda sosyal inovasyon kapsamında projelerine yeni bir paradigma ile bakmaları sağlanabilir. görsel ve proje ağırlıklı endüstriyel tasarımın daha aktif olduğu proje ve iş fikirleri	İÇERİK Ders başlangıcında verilen anket doğrultusunda öğrencilerin ilgilili oldukları alandaki çalışmalar, sosyal girişim projelerinin incelenmesi HEDEF Sosyal girişim alanında onlar özelinde yapılan çalışmalar, tasarım ve projelerin iş fikrine dönüştürülmesi konusunda referans oluşturulabilmesi Siyah → Merve Kırar'ın notları, Siyah (Bakır) Çam Döğdürür. Yolsuzluk → Graçman - Muhammed Yusuf Mersinli ASBICA, AHBAP Genç ve Sürdürülebilir → The Junk "moda" p-lab "plastik" Çocuk → Toy Toys (oyuncak) Topluluk → Reppatch, Yekpare Ekstör ve Sınırlar → Adana-Konya Kafe, Uzunbina Kafe Multidisipliner → Eka, Ateşya Eğeller → Pingwin, Hadi Sıcak Toplumsal - Kıtınlı → İnce, Pilsen Kodlar → Kadın Ayak izleri

Görsel 4.10. Araştırmacı gözlem formu 4, öğrenci ödevleri

Verilen ödevlerin çoğunlukla metinsel olarak belgelendiği görülmüştür. Ödev metninin revize edilmesi ve örnek projelerin endüstriyel tasarım, sosyal tasarım ve sosyal girişimcilik kesişiminde olmasına dikkat edilmesine yönelik görsel içerik ağırlıklı olmasına yönelik not alınmıştır. Ders planlaması kapsamında bu aşamada tasarımcının

rolünün ve tasarım müdahalesinin tanımlanmasına ve tartışılmasına yönelik bir kılavuz olabileceği gözlemci tarafından not edilmiştir.

4.3.5. Toplumsal sorun haritalama atölyesi 2 elde edilen bulgular

Topluma Hizmet Uygulamaları dersi ve araştırma süreci Eskişehir Teknik Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi C blokta yer alan derslik ve Tepebaşı Sosyal Kuluçka Merkezi'nde gerçekleştirilmiştir. Tepebaşı Sosyal Kuluçka Merkezi proje koordinatörü Esra Karan eşliğinde 4. Hafta Topluma Hizmet Uygulamaları dersi Tepebaşı Sosyal Kuluçka merkezinde gerçekleştirilmiştir. Toplumsal Sorun Haritalama Atölyesi 2 canvasları öğrenciler tarafından doldurulmuştur. Bir önceki hafta benzer konular üzerine çalışan öğrenciler ikinci aşamada birlikte fikir geliştirmişlerdir.

Görsel 4.11. Tepebaşı Sosyal Kuluçka Merkezi'nde THU203 dersi esnasında çekilen bir görsel

THU203 dersinin 4. Hafta canvasının içeriği ve hedefini özetlemek gerekirse; sorunun merkezindeki kişiyi tanımlamaya yönelik bir içeriğe sahiptir. Tasarım sürecinde persona olarak adlandırılan bireyin ortamını yazılı olarak göstermek için kullanılan canvaslardan oluşmaktadır. Ancak bu canvas; ders sürecinde saha araştırması değil varsayım temelli bir yaklaşım ile doldurulmuştur. Öğrencilerden ikinci canvasları

Ders kurgulama aşamasında ekip oluşturma sürecinin sistematik olması ve sosyal etki, sosyal dönüşüm gibi bileşenler ile bu sürecin yönetilebileceğine yönelik gözlem notları elde edilmiştir. Araştırmacı gözlem notu olarak tasarım düşünce metodunda persona oluşturma, role playing ve empati haritalama gibi süreçleri tasarım süreçlerinde kullandıkları için sürecin bu kısmında ilk kanvasın bazı başlıklarında olduğu gibi aşına oldukları ve problem yaşamadıkları görülmüştür.

Görsel 4.12. Araştırmacı gözlem formu 5

Dersin 5. Haftasında Tepebaşı Sosyal Kuluçka Merkezi Proje Koordinatörü tarafından Sosyal Girişim İş Modelleri sunumu yapıldı. Sunum kapsamında Sosyal Girişim proje örnekleri üzerinden hangi iş modelini kullandığı öğrencilere aktarıldı. Ders kapsamında iş modelleri öğrencilere aktarılırken iş modelleri özelinde her biri tartışmaya

açılmış ve iş modeli kurgulanırken esnekliğin öneminin anlaşılması ve alternatif iş modellerinin kavranması hedeflenmiştir. İş modeli kavramı Endüstriyel Tasarım Lisans öğrencileri tarafından tasarım eğitimi kapsamında ilk kez karşılaşılan bir kavramdır.

Araştırmacı tarafından bulgulara geriye dönük tekrar bakıldığında bu alan kapsamında projelerin hangi iş modeli ile uyumlu olabileceğine yönelik bir ödev uygulaması verilebileceği not edilmiştir. Öğrenciler de kendi arasında bir tartışma alanı yaratmışlar ve iş modelleri özelinde öneriler geliştirme eğilimi göstermişlerdir. Araştırmacının bir diğer gözlem notu iş modelleri eğitiminin süreçteki yeri ve önceki aşamalar ile bağlamının kurgulanması gerektiği yönünde olmuştur. Öğrenciler sosyal iş modeli eğitimine aktif olarak katılım gösterse de proje geliştirme süreçlerinde iş modeli aşamasına yer vermemişlerdir. Örnekler arasında Toms ayakkabı markası, OTSİMO, Glutensiz Limon kafe gibi farklı alanlardaki Sosyal Girişimlerin kullandığı modeller tartışılmıştır. İş modellerinin sosyal girişimlerde kullanılmasının amacı; sosyal girişimlerin geliri elde etme ve dağıtmada bir yol haritası rolü aldı ders kapsamında öğrenilmiştir. Vaka analizi kapsamında ele alınan bu aşamada öğrenciler ders esnasında oldukça aktif katılım gösterirlerken öğrenci grupları final sunumlarında iş modeli geliştirme aşamalarına değinmemişler sosyal iş fikirlerine yönelik bir öneri geliştirmedikleri not edilmiştir.

5. HAFTA	Sosyal İş Modelleri Eğitimi
notlar İş modellerinin örnekler ile açıklanması öğrencilerin ilgisini oldukça çekmiştir bu aşamada öğrencilere bir iş modeli kapsamında fikirlerini geliştirmeleri ya da seçtikleri bir iş modelini içeren bir örnek bulma ödevi verilebilir. Araştırmacı tarafından gözlemlenen bir nokta ise öğrenciler fikir geliştirme sürecinde finans aşamasında bu iş modeli örneklerinden faydalanmadıkları not alınmıştır. Dersin haftalık programı yapıldıkça bu noktaya dikkat edilmesi ve programda daha detaylı ve kapsamlı incelenmesi önerilmiştir.	İÇERİK Sosyal girişimlerin iş modellerinin örnekler üzerinden incelenmesi HEDEF Sosyal girişimlerin iş modellerini kurgularken esnekliğin öneminin anlaşılması alternatif iş modellerinin kavranması ve gelir modellerinin anlaşılması Modeller 1. Dayanışma Modeli - 1 al 1 Bağışla 2. Ücretli Model- ücret karşılığı ürün/hizmet 3. Kapasite Geliştirme Modeli 4. Pazaryeri sağlama - özel pazar araçları 5. Piyasa Köprüleri - iş yürütme destekleri 6. Bağımsız destekçi modeli- bağımsız iş kolu 7. Kolektif Model - kooperatif modeli ÜCRETLİ MODEL Bego Jeans Örneği

Görsel 4.13. Araştırmacı gözlem formu 6 sosyal iş modelleri eğitimi içeriği

4.3.7. Toplumsal sorun haritalama atölyesi 3 elde edilen bulgular

THU203 Topluma Hizmet Uygulamaları dersinin 6. haftasında kanvaslar ile paralel olarak sürdürülen problem tanımlama aşamalarında problem tespitleri yapılmış ve ortak konu başlıkları çerçevesinde öğrenciler gruplarını oluşturmuşlardır. Bu aşamaya kadar sürecin yararlanıcı, problemin etki alanları ve çözüm önerileri gibi başlıkları içeren büyük bir kısmı tasarım düşüncesi yöntemleri ile örtüşmektedir. Bu aşama sosyal fayda odaklı tasarım ve toplumsal problemlerin bir iş fikrine dönüşmesi için öğrencilere verilen başlıklar kapsamında düşünmesi ve alternatif çözüm önerileri geliştirmesi gereken Yararlanıcılar, Müşteri, Kanallar vb. gibi başlıkları içermektedir. Sorunun girişimcilik aşamalarında yer alan diğer bileşenler ile ilişkisinin ortaya konması hedeflenmiştir.

Problem Tanımı Sosyal Etki Misyonu	Yararlanıcılar	Temel Müdahaleler	Yararlanıcı Değer Önerisi	Müşteri
Çözmek istediğiniz toplumsal problem ve yaratmak istediğiniz nihai sosyal değişim Eğitim sisteminde elbirel öğrenme becerisini öğretmenin yeterliliği	Çözmek istediğiniz toplumsal problemleri en çok etkileyen grup Fen bilimi ve teknoloji öğretmenleri Nihai Alınan: Çözüm	Sunduğunuz çözüm, temel ürün veya hizmet Elbirel öğrenme becerisini öğretmek için uygun bir ortam oluşturmak ve öğretimin kalitesini artırmak ve öğretimin etkililiğini artırmak	Temel müdahalenizin yararlanıcılar için yarattığı temel fayda ve kazanımlar Kısa, orta ve uzun vadede, bir insanın hayatında nasıl değişim, değişim ve diğer etkilerinden daha rahat öğrenir, öğrenmiş bir insan olarak kendini ifade eder ve diğer insanların hayatına katkı sağlar.	Hangi kişiler ve kurumlar ürettiğiniz ürün/hizmeti satın alacak? Bu girişim iki kısımdır: Bir fen bilimi öğretmeni ve bir fen bilimi öğretmeni. Fen bilimi öğretmeni, bu hizmeti hedef kitle için satın alarak, öğrencilere aktarır. Bir fen bilimi öğretmeni.
Müşteri Değer Önerisi Temel müdahalenin müşteriler için yarattığı temel fayda ve kazanımlar			Kanallar Ürün ve hizmetlerin satış, iletişim ve etkileşimini kurmak için kullanılan fiziksel ve dijital kanallar	

Görsel 4.14. Toplumsal sorun haritalama atölyesi 3 Kritiko proje geliştirme süreci

Müşteri değer önerisi, Kanallar başlıkları öğrencilerin bir kısmında boş bırakıldığı gözlemlenmiştir. Ek olarak müşteri ve yararlanıcılar başlıklarını birbirleri ile ilişkilendirmişlerdir. Araştırmacı olarak; iş ve iş fikri geliştirme sürecinin başlangıcında öğrencilerin fikirlerini tasarım yöntem ve metotları olarak ele aldığını ve bir ürün çözümü öne sürme eğiliminde oldukları gözlem notu edilmiştir. Öğrencilerin literatür kapsamında bazı terminolojik terimlere olan hakimiyetlerinin artırılması yönünde araştırmacı

gözlemci tarafından not alınmıştır. Bu aşama ile birlikte finans maliyet gelir kavramları öğrencilerin karşısına çıkmıştır. Bu haftanın kanvas içerikleri ile beraber öğrencilerin belirledikleri toplumsal sorunun çözümü ile ilgili diğer aktörlerin belirlenmesi bu aktörlerden sağlanabilecek etkinin tanımlanması hedeflenmiştir. Maliyetler, ortaklar ve kilit paydaşlar finansal sürdürülebilirlik, sosyal etki yönetimi başlıkları çoğunlukla öğrenci grupları tarafından boş bırakılmıştır. Öğrencilerden öneri seviyesinde fikir geliştirmeleri beklenen bu aşamalar proje derslerinden referans alamayacakları farklı bileşenlere de sahiptir. Bu aşamalar için geliştirilmesi gereken materyallerin tasarım sürecinden kopuk olmaması gerektiğine yönelik bulgular elde edilmiştir.

Temel Faaliyetler	Temel Kaynaklar	Ortaklar ve Kilit Paydaşlar	Maliyetler	Gelir Kaynakları
Girişimin gelir elde etmesi ve sosyal amacını yerine getirmesi için hangi faaliyetleri gerçekleştireceksiniz? Trend olan diy ürünlerini satın alabilecekler (mum, punch) ve aynı zamanda bu ürünleri sosyalleşirken hem nasıl yapabileceklerini öğrenebilecekleri hem de yardımlaşma ruhanını yayarak hem maddi hem de manevi olarak insanlara yardım edebilecekleri bir ortam sağlamak.	Girişimini başlatmak için mevcut ve potansiyel hangi kaynaklara sahipsin? Mali kaynaklar İnsan kaynakları Ağlar ve bilgi kaynakları	Çalışmalarınızda kimlerle ortaklık yapacaksınız? Çalışma alanınızda özel izin ve erişimlere ihtiyacın olacak mı? Çocuklularla (organizasyonu sağlayacak kafeler v.b.) - marka ismi ve hakkı	Maliyet kalemlerin neler? Maliyet yapısının nasıl değişeceğini öngörüyorsunuz?	Gelir kaynaklarınız neler olacak? Hangi maddi kaynaklar sosyal girişiminizi besleyecek? - Satılan ürünlerden elde edilen gelir
Artı Değer Elde ettiğiniz kân nasıl değerlendirmeyi öngörüyorsunuz? Üni öğrencilerinin beslenme giderlerine katkı olarak.				

Görsel 4.15. Nourish-u grubu proje geliştirme sürecine ait toplumsal sorun haritalama atölyesi 3/2

Nourish-u grubu iş fikri projelerini geliştirme sürecinde Toplumsal Sorun Haritalama Atölyesi 3 kanvaslarına ait yanıtlarından referansla; Girişimi başlatabilmek için mevcut ve potansiyel (Mali kaynaklar, İnsan Kaynakları, Ağlar ve bilgi kaynakları) sahip oldukları Temel Kaynaklar kısmının proje gruplarında boş bırakıldığı gözlemlenmiştir. Maliyetler başlığının da bütün gruplarda boş bırakıldığı gözlemlenmiştir. Tepebaşı Kuluçka Merkezi Sosyal Girişimcilik Proje Koordinatörü katılımı ile gerçekleştirilen bu derste Gelir kaynakları, sosyal girişimciliği girişimcilikten

ayırır gelir ve gider dengesinden bahsetmiş ve başlıklar özelinde öğrencilere kritikler vermiştir.

Finansal Sürdürülebilirlik	Ortam	Sosyal Etki Yönetimi
Finansal sürdürülebilirliğini sağlamak için neye ihtiyacınız var?	Hangi sosyal, ekonomik, teknolojik gelişmeler girişiminizi etkileyecek? Yasal düzenlemeler müdahalenizi etkiliyor mu?	Sosyal etkinizi hangi faaliyetler ve metriklerle takip edeceksiniz?
Üretilen ürünlerin yapımında kullanılan hammaddelerin satıştan elde edilen kardan düşülmesi.	Güncel, duy videoları, viral videolar,	

Görsel 4.16. Nurish-u grubu toplumsal sorun haritalama atölyesi 3/3

Finansal sürdürülebilirlik, Ortam ve Sosyal Etki yönetimi bileşenlerine bakacak olursak; sosyal, ekonomik, teknolojik gelişmelerin ve yasal düzenlemelerin sosyal girişim projelerine olan etkisini ölçemedikleri gözlemlenmiştir. Bu noktada faaliyet sosyal etki yönetimi ve metrikleri noktasında öğrencilerin bilgi eksikliği olması sebep olduğu görülmektedir. Toplumsal Sorun Haritalama Atölyesi 3' e ait 3 ayrı kanvası birbiri ile olan ilişkisi gözetilerek 2 ya da 3 haftalık süreçte uzman eğitimleri ile birlikte sürecin revize edilebileceği araştırmacı gözlemci tarafından not alınmıştır. Öğrencilerin bu süreçte sosyal girişim iş fikirlerinin farklı alanlardaki bileşenleri hakkında bilgi, fikir yürütme becerisi eksikliği gözlemlenmiştir. Öğrencilere örnek bir proje üzerinden bu sorulara verilebilecek yanıtlar öğrenciler ile eş zamanlı incelenerek fikir yürütülebilir önerisi gözlemci tarafından not alınmıştır.

4.3.8. Sosyal fayda odaklı tasarım girişim projeleri ara sınav sunumlarından elde edilen bulgular

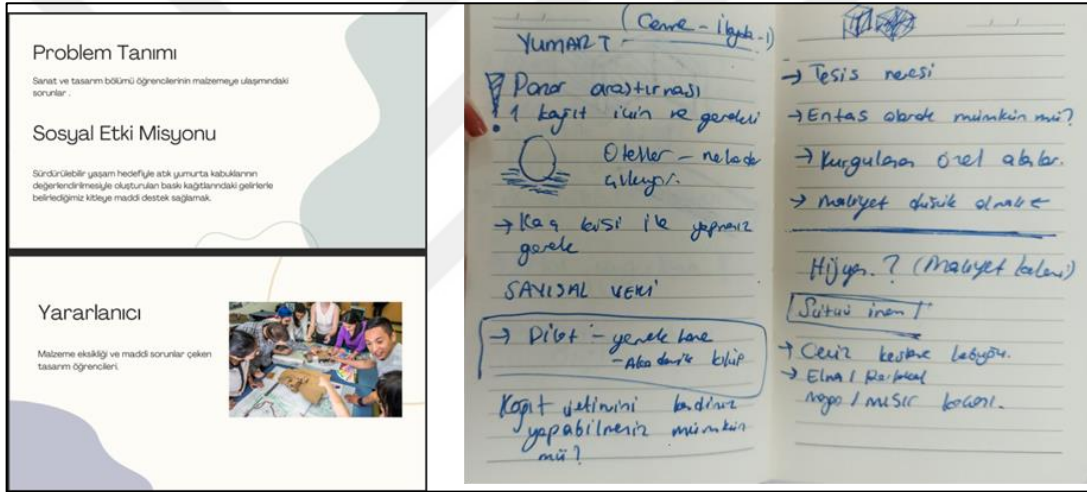
THU203 Topluma Hizmet Uygulamaları dersi kapsamında yürütülen araştırmanın ara sınav teslimleri öğrencilerin ara sınav tarihine kadar sosyal fayda odaklı tasarım iş fikirlerinin kanvaslar ve araştırmaları çerçevesinde oluşturdukları sunumlar olarak teslim edilmesi ve sunulması beklenmiştir. Sunumlar Tepebaşı Kuluçka Merkezi binasında gerçekleştirilmiştir. Gruplar sırası ile sunumlarını yapmışlar ve kritik almışlardır. Alınan kritikler gözlemci tarafından not edilmiş öğrenciler ile yazılı ve görsel olarak paylaşılmıştır. Öğrencilerin Kritiko, Özgür Keyif, Yumart ve Nourish-u isimlerini verdikleri projeler ile 4 farklı sunum gerçekleştirilmiştir. 4 Farklı grup olarak ilerletilen süreçte öğrenciler 4 farklı sosyal problem üzerinden tasarım ve sosyal girişimcilik kesişiminde konumlandıkları bir noktadan çözüm önerileri üretmeye çalışmışlardır. Araştırmanın bu aşamasında her bir grup tarafından yürütülen süreçlere örnek olması amacı ile Yumart projesi örneği paylaşılacaktır. Diğer gruplara ait Sosyal Tasarım Girişimcilik projeleri final sunumları bölümünde sunulacaktır.

Görsel 4.17. Ara sınav sunumuna ait kuluçka merkezinden bir görsel

4.3.8.1. THU203 dersi ara sınavı sosyal fayda odaklı tasarım Girişimi sunumları Yumart

Araştırmanın bu aşamasında örnek olarak İ.E., Z.C.K. ve İ.Ü. isimli öğrencilerin yer aldığı 3 kişilik grubun YUMART sosyal fayda odaklı tasarım iş fikri olarak sunulacaktır. Öğrencilerin çıkış noktası tasarım fakültesi öğrencilerinin ekonomik koşullardan dolayı çizim malzemeleri ve materyallerine erişimi problemleriydi. Bu probleme sosyal fayda odaklı tasarım çerçevesinde çözüm önerileri getirmeyi hedefleyen öğrenciler; Sürdürülebilir Kâğıt Üretimi ile Tasarım Öğrencilerine Malzeme Desteği başlıklı bir proje geliştirme sürecine girmişler ve ara sınava kadar olan süreçte bu fikir üzerinden ilerlemişlerdir.

Görsel 4.18. YUMART ara sınav sunumu Görsel 4.19. Araştırmacı tarafından alınan sunum notları

Öğrencilerin geliştirdikleri çözüm önerisi atık yumurta kabuklarının değerlendirilmesi ile elde edilen kâğıt tabanlı baskı kağıtları ve onların satışından elde edilen gelir ile belirlenen kitleye maddi destek sağlanmasıdır. Öğrencilerin elde edilen kâğıt tabanlı baskı malzemesi ile tasarım odaklı gelir elde edilmesi yönünde birçok alternatif sundukları görülmüştür. Yumurta kabuklarının nasıl toplanacağı ve onların nasıl baskı kağıdına dönüşebileceği ile ilgili güncel literatür taramalarına sunumlarında yer vermişlerdir. Ara sınav sunumu sonrasında yumart projesinin kapsamı ve çözüm önerisi değişikliğe uğramıştır. Ve ‘Risk’ kelimesi ilk kez bu derste konuşulmuştur. Öğrencilere verilen kritikler bu sürecin oluşturabileceği sağlık tehditleri, birden fazla tasarım çözümüne ihtiyaç duyması gibi problemlere nasıl cevap oluşturabileceği ve doğuracağı

riskler üzerinde durulmuştur. Fikir geliştirme atölyeleri kapsamında risklerin değerlendirilmesine yönelik bir oturum olabileceği araştırmacı tarafından not edilmiştir.

4.3.9. Toplumsal sorun haritalama atölyesi 4 maliyetler kanvası

THU203 2023-24 güz dönemi ara sınav sunumları 2 hafta sürmüştür. Gözlemci tarafından alınan iş fikri proje fikirlerine verilen gözlem notların ardından öğrencilerin projelerinde bütçe planlama-maliyet-projelendirme-fon ve kaynak arayışı-tüzel kurumlar noktasında büyük oranda eksiklikler yaşadıkları görülmüştür. Öğrencilere bir sonraki ders saatine kadar bu konu başlıkları ile ilgili projeleri özelinde araştırma yapmaları beklenmiştir.

Maliyetler	
Sürekli Giderler (ürün/hizmet ve hammadde maliyeti, personel giderleri, ofis giderleri (kira, elektrik, su, ısınma vb.), vergilendirme vb.)	Değişken Giderler (reklam giderleri, yaygınlaştırma materyalleri, lojistik giderleri, kapasite geliştirme giderleri vb.)
Plastik Personel 14.130 TL - 5000 sigorta primi servisi- yemek 80 il civarı lokanta tabiri Ofis 10.000 TL - 20.000 TL - 50.000 TL Elektrik 10.000 TL - 100.000 TL Su 3.000 TL Isınma 10.000 TL Vergilendirme	Reklam 5x10 reklam gideri, 3000 m. Yaygınlaştırma materyalleri Lojistik Gideri 1 tr 11.000 il Adana'dan Yalova'ya 17.000 il Kapasite Geliştirme
Finansal takibi hangi yöntemlerle yapacaksınız? (sosyal girişimlerde gelir gider takibi yapabilmek çok önemli. Bunun için kullanacağınız araçlar/metodlar neler olmalı? İş fikriniz için en uygun yöntem nedir?)	

Görsel 4.20. Özgür keyif projesine ait toplumsala sorun haritalama atölyesi maliyetler kanvası

Gelir Kaynakları

(Geliri nasıl elde edeceğinize detaylı bir şekilde bakalım. Gelir modelini çeşitlendirmek sosyal girişimleri sürdürülebilir kılmakta bu sebeple iş modelinize uygun farklı gelir kaynaklarının neler olabileceğini düşünelim ve her bir gelir getirici faaliyeti örnekler üzerinden anlatalım.)

Hibe/Fon
Kampanyalar
Sivil Toplum Kurulum
Çözüm ortaklığı, ortak paydaş (gelir sağlayabilecek: Anadolu Efes, Migros)

Başlangıçta yapamayacağınız fakat geliştikçe ekleyebileceğiniz farklı gelir kalemleri neler olabilir? Kurulduktan ne kadar zaman sonra gelir getirici bu faaliyetleri gerçekleştirebilirsiniz?

(Örn: Kurumlara/kişilere konularında danışmanlık vermek, etkinlik tasarlamak vb.)

Geniş engelli bireyler ekstra toplantılar ve etkinlikler yapılabilir.
Sadece engelli değil bu konuda gönüllü olan herkes eğiten verilebilir, farkındalık artırarak için. Aynı zamanda farklı engelli sahip olan bireyler için farklı etkinlikler ve danışmanlık verilebilir. Aynı zamanda ürün de geliştirilebilir.

Görsel 4.21. *Özgür keyif projesine ait toplumsala sorun haritalama atölyesi gelir kaynakları kanvası*

THU203 Topluma Hizmet Uygulamaları ders kapsamında Gelir Kaynakları ve Maliyetler başlıklı kanvaslar öğrencilere dağıtılmıştır. Figür 4.20 ve 4.21’de gösterilen H.B.Ş. ve N.A. öğrencilerinin Sosyal Fayda Odaklı Tasarım fikri olarak geliştirdiği projeden örneklendirilmiştir. Maliyetler kapsamında Ürün-Hizmet ve hammadde maliyeti, personel ve ofis giderleri gibi sürekli giderler; reklam, lojistik, kapasite geliştirme giderleri vb. değişken giderlere ayrılacak bütçelerin ve finansal takipler için hangi yöntemler önerebilecekleri yöneltilmiştir. Maliyetler kanvasının 2. sayfasında gelir kaynaklarının ve iş modellerine yönelik sorular yöneltilmiştir.

Öğrencilerin bu süreçte iş modeli örneklerinden birini seçmesi ve proje fikri ile ilişkilendirilmesi beklenmiştir ancak buna yer verilmediği gözlemlenmiştir. İş modelleri eğitimleri ve maliyet kanvasları arasındaki haftalık programlamadan kaynaklı süre planlamasından olabileceği gözlemci tarafından not edilmiştir. Gözlemcinin öğrenciler ile yaptığı tartışmalar ve öğrenci feedbacklerinden aldığı notlarda da öğrencilerin en çok zorlandığı kanvaslardan birisi maliyetler kanvası olarak not edilmiştir.

4.3.10. Sosyal girişimci seminer sunumu Onaranlar Kulübü

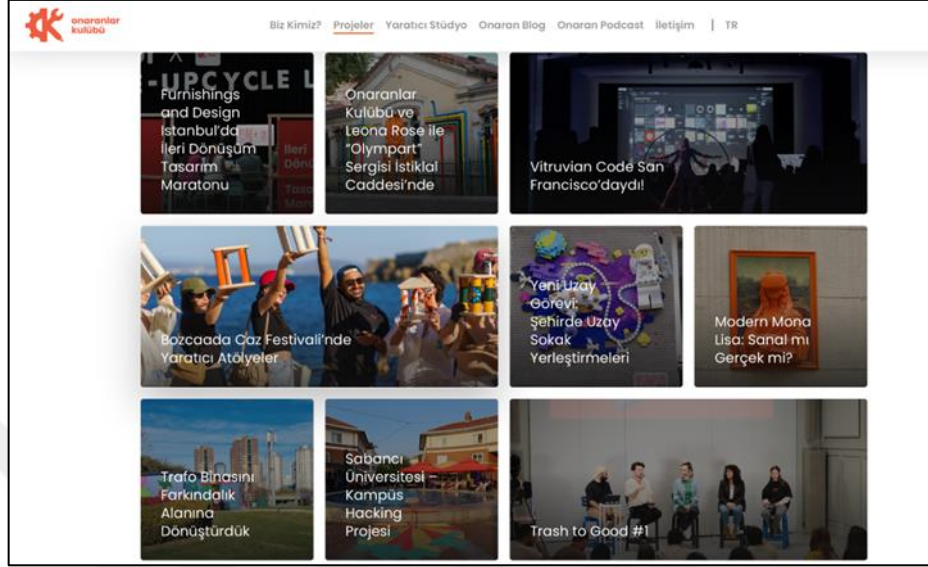
THU203 Topluma Hizmet Uygulamaları dersi kapsamında Onaranlar Kulübü Proje Geliştirme Yöneticisi Mervenaz Çiçekdiken THU203 dersini alan ve diğer endüstriyel Tasarım öğrencilerinin de katılımına açık olduğu bir sunum yapmış değerli katkılarını öğrenciler ile paylaşmıştır. Öğrencileri sektörden sosyal girişimciler ile bir araya getirmek çalışmanın başından itibaren ders kapsamında haftalık taslak programda kaydedilmişti. Bu kapsamda Endüstriyel Tasarım mezunu olan bir sosyal girişimci ile öğrenciler bir araya gelmişlerdir. Konferans Eskişehir Teknik Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi konferans salonunda gerçekleştirilmiştir.

10. HAFTA	Sosyal Girişim Buluşması
notlar Onaranlar Kulübü Proje geliştirme yöneticisi mervenaz Çiçekdikenin sunumu olmuştur. Mervenaz Lisans eğitimi endüstriyel tasarımdır ve aynı zamanda sosyal girişimler ve sosyal tasarımlar yapan bir kuruluştadır. SDers kapsamında düzenlenen bu konferansta öğrencilerin tasarım disiplininden bir sosyal girişimci ile bir araya gelmesi olumlu karşılanmıştır. Ek not olarak araştırma kapsamında sadece bir konferans düzenlenebilmiştir. Ve konuşmacının programı da göz önünde bulundurularak dersin haftalık planlamasında plandan daha sonraki haftalarda ayarlanabilmiştir. onaranların artması ve ders sürecinde öğrencilerin ilk haftadan bir örnek girişim temsilcisi ile buluşmasının daha olumlu olacağı düşünülmüştür.	İÇERİK Onaranlar Kulübü Proje Yöneticisi ile buluşma HEDEF Öğrencilerin belirledikleri toplumsal meselenin çözümü ile ilgili çalışan diğer aktörleri belirlemesi, sorunun çözümünde karşılaşılan engellerin tanımlanması. Onaranlar Kulübü Proje Geliştirme Yöneticisi 15 Aralık 2023 Saat 13:00 Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Konferans Salonu Başkanlık, THU203 Topluma Hizmet Uygulamaları Dersi kapsamında düzenlenmiştir

Görsel 4.22. Onaranlar kulübü proje yöneticisi seminer sunumu

Onaranlar Kulübü; sürdürülebilir şehirler ve yaşamlar olarak çıktıkları yolda kent, çevre ve insan arasındaki diyalogu güçlendirmeyi hedefleyen, insanların yaşadıkları yer ile aidiyetini arttırmayı kolektif üretim projelerinin yanı sıra eğitim ve atölyeler düzenleyerek herkes için demokratik üretim ve pratik alanları oluşturan üretme onarma ve paylaşma odağıyla sosyal fayda projeleri geliştiren sosyal girişimdir. Mervenaz Çiçekdiken bu sosyal girişim platformunda Endüstriyel Tasarım eğitimi almış birisi

olarak Onaranlar Kulübünde nasıl konumlandığını ve sosyal girişimcilik yolculuğunun nasıl başladığını öğrenciler ile paylaştı.

Görsel 4.23. Onaranlar Kulübü resmi sitesinden alınan bir görsel

Onaranlar kulübü olarak projelerinde tasarımı nasıl konumlandıklarını örnekler üzerinden öğrenciler ile paylaştı. Şehir ve insana verilmek istenen mesaj, bu mesajın sosyal farkındalık yönü ve ürün tasarımı çerçevesinde bu sürecin nasıl ilerlediğini ve bir endüstriyel tasarımcı olarak projelerin hangi alanlarında yer aldığını yine örnekler üzerinden öğrenciler ile paylaşıldı. Gözlemci tarafından alınan notlar; öğrencilerin endüstriyel tasarım mezunu ve aynı zamanda sosyal girişimci ile bir araya gelmelerinin öğrencilerin katılımı ve sordukları sorulardan referans ile olumlu olarak değerlendirilmiştir. Haftalık ders programı kapsamında 10. haftaya denk gelen buluşmanın ders izlencesi planlanırken daha öncelerde olması öğrencilerin motivasyonu ve sosyal fayda odaklı tasarımlar hakkında ve bu sürecin yönetimi ile ilgili bilgi sahibi olarak ilerlemelerine katkı sunacağı not edilmiştir.

Araştırmacı tarafından pilot ders kapsamında gerçekleştirilen bu sunum kapsamında katılımcı konuşmacı ve öğrenciler ile bir etkinlik düzenlenebilir ders ve müfredat modeli geliştirme çerçevesinde detaylı ve kapsamlı planlanması yönelik; Vaka analizi çerçevesinde bir oturum planlanabilir, öğrencilerin zorlandığı finansal süreçler üzerine bir çalıştay yapılabilir yönünde araştırmacı tarafından gözlem notları alınmıştır.

4.3.11. Atık kâğıt ve kumaşlardan yaratıcı dönüşüm atölyesi

Tepebaşı Sosyal Kuluçka Merkezinde gerçekleştirilmesi planlanan Endüstriyel Tasarım öğrencileri moderatörlüğünde bir atık kâğıt ve kumaşlardan dönüşüm atölyesi planlanmıştır. Endüstriyel Tasarım bölümünden çıkan atık kağıtlar paftalar çalıştayda kullanılmak üzere 1 hafta boyunca THU203 dersini alan öğrenciler tarafından toplanmıştır. Etkinlik kapsamında atık kağıtları ıslatılarak hamur haline getirilmesi ile yılbaşı süsleri yapılması planlanmıştır. Atölye paydaşlarından biri de Eskişehir'de bir sosyal girişim olan Bangu olarak yer almıştır. Bangunun kurucusu; hızlı tüketim yerine yavaş ve sürdürülebilir modayı önceleyen atık kumaşlar ile gerçekleştirilen tasarımlar sunan bir Moda ve Tekstil Tasarım mezunudur.

Görsel 4.24. Tepebaşı Sosyal Kuluçka merkezi ve Endüstriyel Tasarım Bölümü iş birliğinde yürütülen çalıştay süreci

Çalıştay kapsamında ürünlerinde kullandığı kutnu kumaşını öğrenciler ile çalıştayda kullanmak üzere getirmiş aynı zamanda öğrencilere kumaşı tanıtmıştır. Öğrencilerin gerçek paydaşlar ile tasarım odaklı workshop çalışması gerçekleştirmesi öğrenci gruplarından birinin proje sürecini pilot olarak deneyimlemesine olanak tanımıştır. Öğrencilerin farklı bir disiplinden tasarım tabanlı bir sosyal girişimci ile bir araya gelmesi ve bir çalıştay kapsamında buluşmaları sağlanmıştır. Çalıştaya katılım 50 kişi ile sınırlandırılmış bölüm öğrencilerinin yanı sıra atölyeye farklı yaş grubundan katılımlar sağlanmıştır. Çalıştayda özellikle Nourish-u ve Createen projeleri finansal gelir modellerini workshoplar, çalıştaylar ve atölyeler üzerine geliştirmeleri sebebi ile süreçte mentor konumunda aktif olarak yer almışlar ve deneyimlemişlerdir.

4.3.12. Finansal düşünme egzersizi elde edilen bulgular

Toplumsal Sorun Haritalama Atölyesi 4 Maliyetler ve Giderler kanvaslarında öğrencilerin cevaplamakta zorlandıkları sorular oldukları bütçe planlaması değişken ve sürekli giderler gibi başlıklarda bilgi eksiklikleri olduğu araştırmacı tarafından gözlemlenmiştir. Öğrencilere sürecin bu noktasına kadar yaşadıkları problemler ve feedbackler doğrultusunda uzman görüşmeleri ve eğitimler planlanmıştır. Sosyal Kuluçka Merkezinde gerçekleştirilen uzman görüşmeleri Anadolu Üniversitesi Arinkom TTO'da Üniversite- Sektör İş birliği Koordinatörü ve Proje bütçelendirme birimlerinde görevli uzmanlar ve öğrencilerin projelendirme süreci ile ilgili bilgiler paylaşılmıştır her proje özelinde öğrencilere bütçelerini planlama, üniversite-sektör iş birliği sağlanabilme potansiyeli ve üniversitelerin bu noktada sunabileceği imkanlar öğrenciler ile paylaşılmıştır. Projeler üzerinden yapılan değerlendirmeler ve kritikler öncesinde ‘‘Fikir aşamasında finansal projeksiyon nasıl yapılmalı? Finansal projeksiyon için zaman planlaması nasıl yapılmalı? ‘‘ gibi başlıklar ile projeler değerlendirilmiştir. Farklı gelir kalemler sosyal girişimleri daha dayanıklı hale getirmekte. Sosyal girişimleri kendi kapasitelerine uygun şekilde gelir modellerini nasıl çeşitlendirebilir başlıklarına değinilerek Öğrencilerin projelerine uygun iş modellerini belirlemede ve proje maliyetlerini planlama üzerine bir eğitim almaları hedeflenmiştir.

11. HAFTA	FİNANSAL DÜŞÜNME EGZERSİZİ
notlar Öğrenciler iş fikirlerini eğitmenlere sundular. Araştırmacı Gözlem Notu Eğitim içeriği olarak yoğun ve kapsamlı bir içerik sağlandı. 1 haftalık bir ders içeriğinin yeten- siz olacağı düşünüldü. Eğitim içerik olarak 2 yıl bölünmesi bir kısımın öğrencilerin iş fikirlerini geliştirme sürecinde daha baş sıralarda yer alması yönünde notlar alınmıştır.	İÇERİK Fikir aşamasında finansal projeksiyon nasıl yapılmalı? Finansal projeksiyon için zaman planlaması nasıl yapılmalı? Farklı gelir kalemler sosyal girişimleri daha dayanıklı hale getirmekte. Sosyal girişimleri kendi kapasitelerine uygun şekilde gelir modellerini nasıl çeşitlendirebilir? Anadolu Üniversitesi Proje biriminden Yeliz Koç ve Evrim Derya Değirmenkaya tarafından bir iş fikrinin projelendirilme süreci hakkında eğitim alındı HEDEF Öğrencilere projelerine uygun iş modellerini belirlemede ve ,proje maliyetlerini planlama üzerine bir eğitim almanın hedeflendi Türkiye'de sosyal girişimlerin faaliyet ölçeklerine, tüzel kişiliklerine, sektörel ayrımlara göre dağılımı. Sistem düşüncesi, sosyal inovasyon, proje ve sosyal girişimcilik farkı.

Görsel 4.25. Arinkom mentorluğünde projelendirme ve bütçelendirme eğitimi

Eğitime THU203 dersini alan endüstriyel tasarım öğrencileri dışında henüz sosyal girişimlerini resmi olarak hayata geçirmemiş farklı fakültelerden öğrencilerin oluşturduğu Artı Yeşiliz projesi de katılım sağlamışlar ve süreçlerini ve deneyimlerini endüstriyel tasarım öğrencileri ile paylaşmışlardır. Aşağıda finansal düşünme egzersizi haftasına ait araştırmacı gözlem notu ve ders sürecine ait görsel kesitler paylaşılmıştır.

4.3.13. Sosyal girişimciler için destekler ve sosyal finansman araçları eğitimi

Final teslimlerinden önceki son derste öğrencilere fon ve kaynak gibi desteklerin doğru kanallarda aranması ve tüzel yapıları ve kişilikleri içeren bir eğitim verilmesi hedeflenmiştir. Sosyal Girişimcilik Koord. ve Araştırmacı Şule Ak tarafından gerçekleştirilen bu eğitim microsoft teams üzerinden çevrimiçi olarak gerçekleştirilmiştir. Eğitimin içeriğine değinilecek olur ise; Tamamlayıcı Finansman Modellerinden ve bu modellerden hangi desteğe başvurmanın uygun olacağını ölçebilmek için öne çıkan özelliklerinin neler olduğundan bahsedilmiştir. Tamamlayıcı finansman modelleri de vaka örnekleri üzerinden incelenmiş sosyal iş modellerinin firmaların yaklaşımları ile ilişkisi incelenmiştir. Öğrencilerin final sunumlarında çeşitli iş modeli, finansal süreçler gibi farklılaşmalar olsa da tam anlamı ile yapılandırılmadığı gözlemlenmiştir. Aşağıda

dersin bu aşamasına ait araştırmacı gözlem notları sunulmuştur. Öğrencilerin bu aşamada yaratmak istenilen sosyal dönüşüm ve iş modeli çerçevesinde bu sürecin bütüncül olarak yürütülmesini sağlayabilmek amacı ile iş fikrinin vizyonu ve misyonunun tanımlanmasının, dersin haftalık planlanmasında tasarım niteliği ve ortakların şekillenme aşamasından sonra olabileceği yönünde bulgular elde edilmiştir.

12. HAFTA	Sosyal Girişimciler için Destekler ve Sosyal Finansman Araçları Eğitimi
NOTLAR Öğrencilerin maddi olmayan kaynakları ve finansal okuryazarlıkları ders kapsamında mentor eşliğinde yürütülmeli Projenin farklı aşamalarında bu süreçlere tekrar değinilmelidir. Sosyal Girişim ekosistemi tanımlanmalıdır. Bu süreç maliyet ve gelirden bağımsız yürütülmemelidir	İÇERİK STK, dernekler, Destek araçları eğitimi kapsar sosyal/çevresel fayda sağlamak birincil amaçtır. Ticari faaliyet yoluyla gelir sağlanır. Kar/gelir sosyal amaç için harcanır. Kamudan ve özel sektörden bağımsız bir yapı HEDEF Sosyal girişimcilikle ilgili tanımlamanın anlaşılması ve sosyal girişimciliğin özel sektör ve sivil toplumdan farklarının anlaşılması, sosyal ekonomiye dair güncel gelişmelerin paylaşılması Tamamlayıcı Finansman Modelleri •Aidatlar, abonelik ücretleri •Hibeler, projeler •Bağışlar, destekler •Kitlese fon mekanizmaları •Sponsorluklar •Yatırımlar, etki yatırımları •Mikrokredi ya da destek kredileri •Çözüm ortaklıkları Partnerlik & Paydaşlık Gelir Kaynaklarını Farklılaştırmak

Görsel 4.26. Sosyal destekler ve finansman araçları eğitimi araştırmacı gözlem formu

Eğitimin bir diğer aşaması Türkiye’de sosyal girişimlerin yasal statüsü, geniş bir yelpaze oluşturmaktadır. Sosyal girişimler, ihtiyaçlarına en uygun olan, bir ya da birkaç yasal statüyü tercih etmektedir. Bu yapılanmaya tüzel kişilik adı verilmektedir. Sosyal Girişimcilikte Tüzel Kişilikler; kooperatif, dernek iktisadi işletmesi, vakıf, şirket (anonim, limited, şahıs) sıralanabilir. Finansal kaynaklar ve destekler proje özelinde değişkenlik gösterebilmekte ve göstermelidir. Uygunluk, Yapılabilirlik, Zamanlama, Verimlilik gibi bileşenler göz önünde bulundurularak fon ve desteklere başvurulmalıdır. Finansal kaynaklar Projenin Aşaması ve Odağı, Sektör, Bölge ihtiyacı gibi bileşenlerden dolayı farklılık gösterebilmektedir. Sunumda yer verilen Sosyal Girişimcilerin destek alabileceği Finansal Kaynaklar Kamu kaynakları, Ulusal Kaynaklar, Uluslararası Kaynaklar, Sivil Toplum Kuruluşları, Sektörel Kaynaklar ve örnekleri ile yer verilmiştir. Ders kapsamında gerçekleştirilen sunumda Sosyal Girişimcilik İş fikrinin

Ekosistemindeki Paydaşlara yer verilmiştir. Ekosistemde yer alan paydaşlar araştırmacı tarafından tablolandırılarak sunulacaktır.

Şekil 4.11. Sosyal girişimcilik ekosistemi girişimler için sosyal finansman araçları eğitimi sunumundan faydalanılarak tabloleştirilmiştir

4.3.14. Sosyal iş fikri sunumları ve jüri Sürecinden elde edilen bulgular

2023-2024 Güz dönemi boyunca sürdürülen THU203 Topluma Hizmet Uygulamaları dersinin son haftasında final teslimleri kapsamında öğrencilerin sosyal fayda odaklı tasarım ve sosyal girişim projelerini simüle edilmiş bir jüri ortamında sunmaları şeklinde planlanmıştır. Sunum 23 Ocak Salı günü Sosyal Kuluçka Merkezinde gerçekleştirilmiştir. ESGİAD, KOSGEB, ARİNKOM, TOBB İl Kadın Girişimciler Kurulu ve TOBB İl genç Girişimciler Kurulu, BEBKA gibi sosyal girişim projeleri sürecinde danışmanlık, fon ve destek veren kurum ve kuruluşların temsilcilerinin katılımı ile jüri platformu oluşturulmuş ve öğrencilere projelerinin iş fikrine dönüşmesi yönünde fon ve kaynak temini, projelendirme iş akışı gibi alanları özelinde bilgiler paylaşılmış ve öğrencilere kritikler vermişlerdir. Katılımcıların öğrencilerin sunumu esnasında not almaları ve sosyal etki çözüm önerilerine verdikleri puanlamalar için bir değerlendirme formu paylaşılmıştır. Değerlendirme formları Problem tanımı ve çözüm fikri uyumu, iş fikrinin etki potansiyeli, ekip kurgusunun iş fikri ile uyumu, önlerine çıkabilecek zorlukları öngörebilme, gelir modellerinin sürdürülebilirliği, fikrin sürdürülebilirliği, iş birliği stratejileri, ihtiyaçların doğru belirlenmesi gibi başlıklar çerçevesinde oluşturulmuştur. Öğrencilere her sunumlarını paylaşmaları için 10 dakika, jürilerin soru-cevap, değerlendirme ve önerileri için 10 dakika süre ayrılmıştır. THU203 dersini alan 8

öğrenci 4 farklı proje fikri sunumu yapmışlar ve ek olarak Patilihane ve Artı Yeşiliz sosyal girişimlerinin girişimcileri de iş fikri sunumuna katılmışlar ve girişimlerini sunmuşlardır.

Sosyal İş Fikri Sunumları Akış

09:00-09:15 Tepebaşı Sosyal Kuluçka Merkezi'nin tanıtılması, ESTÜ-TSKM işbirliğinin anlatılması.
09:15-09:30 ESTÜ Endüstriyel Tasarım Bölümü Başkanı Duygal Tütüncü ve ESTÜ Endüstriyel Tasarım Bölümü Arş. Grv. Şule Ak'ın konuşması
09:30-09:40 Özgür Keyif Sunum
09:40-09:50 Soru-Cevap & Değerlendirmeler
09:50-10:00 Nourish Sunum
10:00-10:10 Soru-Cevap & Değerlendirmeler
10:10-10:20 Createen Sunum
10:20-10:30 Soru-Cevap & Değerlendirmeler
10:30-10:40 Kritiko Sunum
10:40-10:50 Soru-Cevap & Değerlendirmeler
10:50-11:00 Artı Yeşiliz Sunum
11:00-11:10 Soru-Cevap & Değerlendirmeler
11:10 -11:20 Patilihane Sunum
11:20-11:40 Soru-Cevap & Değerlendirmeler
11:40-12:00 KOSGEB desteklerinin Yusuf Kaya tarafından paylaşılması & Kapanış

**23 Ocak Salı
2024**

Görsel 4.27. Sosyal fayda odaklı tasarım iş fikri final sunumları akış

Görsel 4.28. Sosyal destek kurumları ile sosyal iş fikirleri sunumu sürecine ait görsel

Simüle edilmiş sosyal girişimcilik fikirleri sunumları kapsamında davetliler alanları ve temsil ettikleri kurumlar perspektifinden sunumlara katkılar sağlamışlar ve öğrenci projelerine kritikler vermişlerdir. Sosyal girişimcilik iş modelinin İş birliği sağlanması,

finansal ve fiziksel destekler, girişimcilik eğitimleri, finansal çözümlerler gibi aşamalarında temsil ettikleri perspektiflerine göre aşağıda tablolatırılmıştır.

Tablo 4.1. *İş fikri sunumlarına katılım sağlayan sosyal kurumların perspektifleri*

Kurum Adı	Katılımcı Perspektifi	Açıklama
ESGİAD	Tüzel İş birlikleri Girişimcilik destekleri	Başvuru süreçleri ve destek alabilme koşulları
ARİKOM	Üniversite Sanayi İş birliği Potansiyeli Proje bütçelendirme	Projelendirme süreçleri aşamaları ve dikkat edilmesi gereken kritik noktalar ve Üniversite- sanayi iş birliği sağlama süreçleri
KOSGEB	Finans, makine, teçhizat, yazılım desteği vb.	Girişimcileri desteklemek üzere Ticaret Bakanlığı ile girişimci arasında bir köprüdür.
TOBB Eskişehir İl Kadın Girişimciler Kurulu	Girişimcilik Eğitimi, Kariyer planlama, İstihdam	Girişimcilik kültürünün kadınlar arasında gelişmesine öncülük etme, kariyer planlama desteği
TOBB Eskişehir İl Genç Girişimciler Kurulu	Girişimcilik Eğitimi ve Kariyer Odaklı Destek	Genç Girişimcilere eğitim, kariyer geliştirme, bilinç ve teşvik kazandırma
BEBKA	Yerel ve Bölgesel Odaklı Destekler ve Yatırım İş birlikleri	Bursa, Eskişehir, Bilecik Odaklı Kamu, Özel sektör, STK iş birliği sağlanması, mali ve teknik destek

4.3.14.1. *Özgür keyif sosyal fayda odaklı tasarım girişimcilik projesi*

Sosyal Fayda Odaklı Tasarım Kapsamında H.B.Ş. ve N.A. öğrencilerin yürütmüş oldukları sosyal girişimcilik projelerinden bahsedilecektir. Özgür Keyif olarak isimlendirdikleri projelerinde ve görme engelli bireylerin sosyal yaşamlarına ve deneyimlerine odaklanmışlardır. Projenin çıkış noktasını ve problem tanımını oluşturdukları erişilebilirlik ve engelliler başlığı kapsamında ilerletmişlerdir. Öğrencilere THU203 dersi başında yöneltilen alanlardan hangisi/hangilerinde sosyal fayda odaklı bir proje geliştirmeyi tercih ederseniz? sorusuna verdikleri cevaplar ile geliştirdikleri projenin tutarlı olduğu gözlemci tarafından fark edilen detaylardan birisi olarak not edilmiştir.

Görsel 4.29. Özgür keyif projesi sunumuna ait problem tanımı

Sunumlarında ele aldıkları problem tanımları görme engelli bireylere duyarlı çevre kent ve ürün tasarımlarının sınırlılıkları olmuştur. Eğlence ve diğer sosyal etkinliklerde diğerleştirmelerle karşılaştığı durumlara değinmişlerdir. Ara sınav sunumlarında problem tanımlarını genel bir yaklaşım ile eğlence ve sosyal deneyimler olarak aktarmışlardır. Final teslimleri ve sunumları kapsamında alınan kritikleri değerlendirmişler ve projeyi sosyal fayda odaklı tasarım ve sosyal girişimcilik kesişiminde değerlendirerek görme engelli bireylerin alışveriş ve kabin deneyimlerine odaklanmışlardır.

Öğrencilerin proje fikirlerini geliştirme sürecinde “Görme engelli bireylerin alışveriş deneyimleri başlıklı makalede bu deneyimleri 7 ana başlık çerçevesinde incelemişler ve özellikle ürün değerlendirme aşamasında yaşanan zorluklar için üretilen çözümler yeterli bulunamamıştır. Bu nedenle, "Özgür Keyif" adlı projede, görme engelli birey özel ürün tarama ve tanıtma cihazları ile bu zorluklara çözüm sağlama amaçlamaktadır. Bu proje, engelli bireylerin alışveriş deneyimini geliştirme değerlendirme sürecini daha bağımsız hale getirmeyi hedeflemektedirler.

Özgür keyif projesi sosyal fayda odaklı tasarım kapsamında sosyal girişimcilik süreçleri çerçevesinde geliştirilmiş olsa da aynı zamanda bir sosyal inovasyon projesi olarak da değerlendirilebilir. Bu proje özelinde endüstriyel ürün tasarımı araç ve yöntemleri kullanılması anlamında potansiyel taşıdığı gözlemci ve danışman tarafından alınan notlardan birisi olmuştur.

Görsel 4.30. *Özgür Keyif projesi, BEBKA ve ESGİAD temsilci değerlendirmeleri*

Özgür Keyif projesine sosyal girişim projeleri sürecinde danışmanlık, fon ve destek veren kurum ve kuruluşların temsilcilerinin katılımı ile oluşturulmuş jüri platformu kapsamında da katılımcı temsilcilerin değerlendirmeleri öğrenciler ile sözlü ve yazılı olarak paylaşılmıştır. Projenin Ürün tasarımı yönü göz önünde bulundurularak mevcut market ve teknoloji araştırmalarının detaylı olması yönünde kritikler verilmiştir. Engellilere yönelik yapılan tasarımın engelli bireyler dışındakiler tarafından kullanımına/maruziyetine ya da işgaline nasıl bir çözüm olabilir gibi tasarım kapsamında sorular yöneltilmiştir.

Girişimcilik kapsamında gider planlama önerilerinin olduğu ancak detaylandırılmaya gerek duyduğu ortak paydaşların ve markaların çözüm ortağı olabileceği yönünde kritikler verilmiştir. Araştırmacı gözlem notuna değinmek gerekir ise; dezavantajlı grupların hassasiyeti göz önünde bulundurularak deneyimlerinin, gerçek ihtiyaçlarının belirlenmesine yönelik çalışmaları ve yönlendirmeleri içeren içerikler oluşturulması yönünde bulgular elde edilmiştir.

4.3.14.2. KRİTİKO sosyal fayda odaklı tasarım girişimcilik projesi

KRİTİKO Sosyal Fayda Odaklı Tasarım Girişimciliği öğrenci projesi hedef kitlesi çoğunlukla çocuk ve gençlerden oluşan, oluşturduğu ders öğretim yerlerinde, gerektiğinde bulunduğu bölgenin de imkanlarının kullanılabileceği şekilde eleştirel düşünmeyi her açıdan geliştirmeye yönelik sürdürülebilir eğitimler vermeyi amaçlamaktadır. Proje süreci Y.E.G isimli öğrenci tarafından geliştirilmiş ve detaylandırılmıştır. Topluma Hizmet Uygulamaları dersleri kapsamında öğrencilere doldurulması üzere verilen Toplumsal Sorun Haritalama Atölyesi Kanvasları incelendiğinde ve dersin başında yöneltilen Aşağıdaki alanlardan hangisi/hangilerinde

sosyal fayda odaklı bir proje geliştirmeyi tercih ederseniz sorusuna verdiği yanıtlardan birisi ‘Eğitim’ başlığı olmuştur. Bu noktada süreci tutarlı olarak ilerlettiği dersin yürütücüsü ve asistanı tarafından not edilmiştir. Öğrenci toplumsal sorun haritalama atölyesinde sosyal problemlere soyut bir bakış açısı ile yaklaşmıştır. Düşünen, eleştiren, sorgulayan ve öğrenen bireylerin toplumdaki çoğunluğu nasıl oluşturabileceği üzerine yoğunlaşmıştır.

Yaş aralığı 5-25 yaş arasında değişen çocuk ve gençleri hedefleyen sosyal girişim projesi Ülkenin çeşitli bölgelerine, hedeflediği eğitimi verecek ders kurumları açarak bu kurumlarda, eleştirel düşünme becerisinin farklı alanlarında yetkin öğretmenler ile eğitilmesi hedeflenen kitleyi buluşturur ve bu sistemin süreğen kalmasını sağlar. Akademik danışman ve araştırmacı tarafından simüle edilmiş jüride ve kritiklerde proje yönünde yapılan değerlendirme sosyal fayda odaklı tasarım kapsamında olması beklenen sosyal girişimcilik projesinin odak noktalarında endüstriyel tasarım niteliği nasıl vurgulanabilir şeklinde olmuştur. Diğer kuruluşlardan temsilcilerin yazılı ve sözlü olarak yaptıkları değerlendirmelere değinecek olursak;

The image shows two evaluation forms side-by-side. The left form is titled 'DEĞERLENDİRME FORMU' and is for 'BEBKA'. It has a table with columns for 'Değerlendirme Soruları' and 'Değerlendirme Kriterleri'. The right form is also titled 'DEĞERLENDİRME FORMU' and is for 'ARİNKOM'. It has a similar table structure. Both forms have handwritten notes and checkmarks in the evaluation columns.

Görsel 4.31. Kritiko projesi BEBKA ve ARİNKOM temsilcileri değerlendirme formları

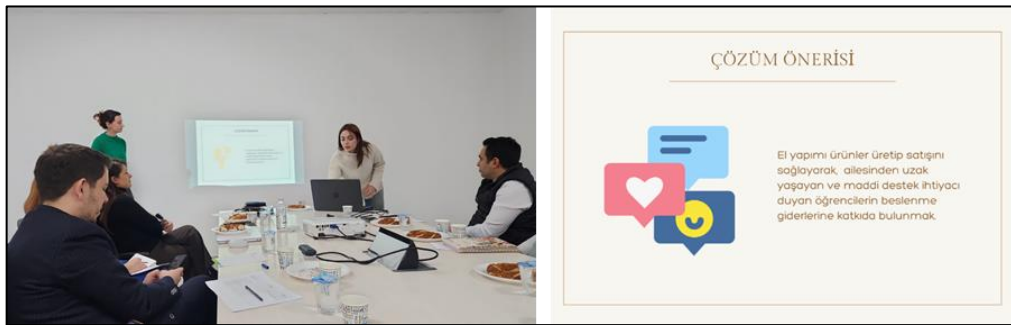
Yaş aralığının 5-25 olması aralığın geniş olduğu katılımcılar tarafından yapılan değerlendirmelerden birisidir. Anadolu Üniversitesi ARİNKOM temsilcisi tarafından yapılan değerlendirmeler Bir eğitim çalışması kurgusu için uzman görüşü mülakat ve diğer süreçleri içeren mevzuat çerçevesinde kurgulanması gerektiği yönünde değerlendirmelerde bulunmuşlardır.

BEBKA temsilcisi tarafından yapılan değerlendirmeler ise yönetim ve finans kapsamında olmuştur. Eğitim kapsamını ve yaş aralığının geniş bir perspektif ile ele alınmasının ortaya çıkarabileceği zorluklar ve odak problemleri olabileceğini ve gelir tablosu planlamasının bir kısmını bağışlar olarak ele almanın risk oluşturabileceği

yönünde değerlendirmelerde bulunmuştur ek olarak mekansal çözüm önerilerinin yetersiz olduğu iletilmiştir. Katılımcıların genel değerlendirmeleri; paydaşlar, sosyal etki ve rakipler başlıklarında getirilen öneriler olumlu olarak değerlendirilmiştir. Sosyal fayda odaklı tasarım kapsamında akademisyen görüşü; eğitim içeriğinin, arayüz ve ortamın tasarım perspektifinden ele alınması gerektiği yönünde olmuştur.

4.3.14.3. *NOURISH-U sosyal fayda odaklı tasarım girişimcilik projesi*

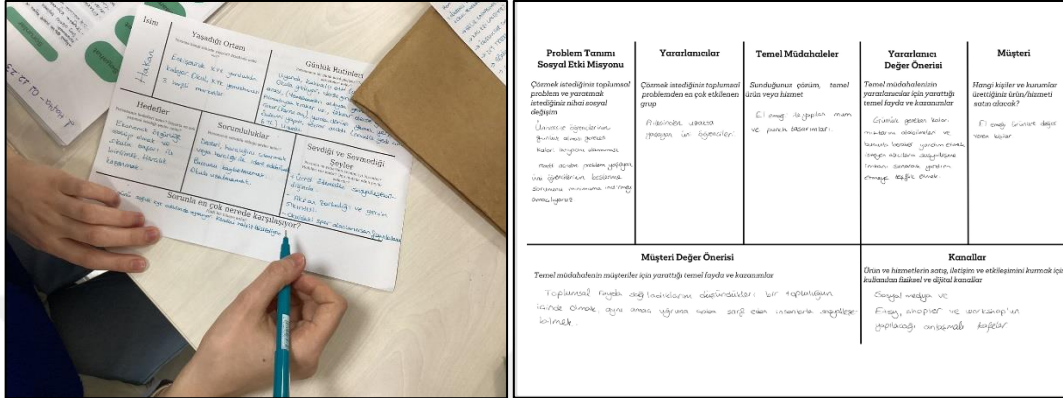
Nourish-u projesi M.A. ve S.T. isimli Endüstriyel Tasarım son sınıf öğrencilerinin Sosyal Fayda Odaklı Tasarım Girişimciliği proje önerileridir. Nourish-u temel faaliyeti workshoplar düzenleyerek el yapımı ürünler üretip satışını sağlayarak maddi destek ihtiyacı duyan öğrencilerin giderlerine katkıda bulunmayı hedefler. Öğrencilerin Toplumsal Sorun Haritalama Atölyeleri 1. ve 2. Canvasları incelendiğinde; ilk kanvasta en yetenekli ve tutkulu olduğu başlıklara verdiği cevaplar iletişim, empati ve kendin yap etkinlikleridir. Öğrenciler, günlük yaşantılarında gözlemledikleri çözmek istedikleri ve çözümüne katkı sunmak istedikleri problemi ise; Üniversite öğrencilerinin günlük alması gereken kalori miktarlarını alamaması ve yeterli beslenememesi olarak belirtmişlerdir. Toplumsal Sorun Haritalama Atölyesinin 2. Aşaması Problemin odak noktasında olan bireylerin tanımlanmasına ve design thinking araç ve yöntemlerinden 5N1K, empati haritalamaya karşılık gelen kanvaslarına karşılık geldiğini ve öğrencinin problemi yaşayan bireyi detaylandırmasını hedeflemiştir.

Görsel 4.32. *NOURISH-U projesi sunumuna ait problem tanımı*

Öğrencilerin ilgi duydukları ve yetenekleri olan alanları ile tespit ettikleri probleme çözüm önerisi olarak sundukları görülmüştür. Sosyal Girişim kavramını, gelirlerini bağıştan elde eden kurumlar ve Sivil Toplum Kuruluşlarından ayıran en önemli özelliklerinden birisi çözüm önerilerinin finansal gelir gider akışında konumlanmış

olmasıdır. Ticari Girişimcilikten ayrıldığı nokta ise yine finansal olarak gelir gider akışında elde edilen gelirin bir kısmının sosyal fayda olarak kullanılmasıdır. Öğrenciler tespit ettikleri probleme tasarım çözüm önerisi ve yetenekleri ile cevap verme ilişkisini kurarak sosyal girişimcilik fikirlerini ilerletmişler.

Görsel 4.33. NOURISH-U projesi fikir haritalama atölyesi kanvasları

Nourish-u günlük beslenme ihtiyacını karşılayamayan üniversite öğrencilerine gelir kaynağı oluşturmak için getirdikleri çözüm önerileri belirli periyotlar ile workshoplar düzenleyerek el yapımı ürünlerin üretip satışını sağlayarak ve workshopa kaydolun üyelerden elde edilen gelir ile maddi destek ihtiyacı duyan öğrencilerin giderlerine katkıda bulunmayı hedefler. Aynı zamanda öğrenciler belirli aralıklar ile atölye ve workshoplarda görev alabilme imkanına sahip olabilirler. Sosyal İş Fikirleri Jüri Sunumu'nda öğrencilere yapılan değerlendirmeler; önerilen projenin amaçları ve varoluş sebebinin doğru olarak aktarıldığı ve ihtiyaçların çok doğru tanımlandığına yönelik olumlu değerlendirilmiştir.

Sunumlarında yer verdikleri mekân ve kaynak paydaşlarının detaylandırılabilmesi, kilit ve sürdürülebilir paydaşlar olmasının geliri olumlu etkileyeceği ve öğrencinin ihtiyaçlarına doğrudan karşılık gelebilen trend ürünler üzerinden de döngü sağlanabilir yönünde değerlendirme ve kritikler yöneltilmiştir.

The image shows two evaluation forms side-by-side. The left form is for 'Nourish' and the right form is for 'Yedigöller'. Both forms have a header section with the organization name and a table with 10 rows and 5 columns for evaluation. The left form has handwritten notes in the right margin, including 'Bu form...', 'Değerlendirme...', 'Yedigöller...'. The right form also has handwritten notes in the right margin, including 'Yedigöller...', 'Değerlendirme...'. Both forms have a 'Değerlendirme Formu' title.

Görsel 4.34. NOURISH-U ARİNKOM ve BEBKA temsilci değerlendirme formları

Gelir ve kaynak modelinin daha sürdürülebilir olması amacı ile beyaz yakalılar, hediyeleşme firmaların özel davetleri kapsamında sektörel bir tanıtım ve satış planlaması yapılabilir yönünde kritikler almışlardır. Faydalanıcı ve müşterileri ayırmasının net olması ve finansal sürdürülebilirlik önerisi güçlü olarak değerlendirilirken finansal takip ve değer önerilerinin netleşmesi gerektiğine yönelik değerlendirmeler olmuştur. Sosyal fayda odaklı tasarım kapsamında bu iş modelinin yaygın etki, görünürlük ve kanallar kapsamında tasarım perspektifinden ele alınması gerektiği yönünde değerlendirmeler yapılmıştır.

4.3.14.4. Createen sosyal fayda odaklı tasarım girişimcilik projesi

THU203 Topluma Hizmet Uygulamaları dersi kapsamında 4 farklı proje öğrenci grupları tarafından geliştirilmiştir. İ.E., Z.C.K. VE İ.Ü. öğrenileri dersin başlangıcından itibaren ilerletilen kanvaslar ile birlikte Finansal Düşünme Eğitimi aşamasına kadar YUMART ismini verdikleri proje ile devam etmişlerdir. Projenin amacı ve problem tespiti değişmemekle birlikte sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği fikri ve çözüm önerisi değişmiştir. Aynı probleme ve problemi yaşayan bireyleri konu alarak farklı çözüm önerileri geliştirilmiştir. Öğrenciler tespit ettikleri toplumsal problemi tasarım fakültesi öğrencilerinin maket ve çizim malzemelerine bütçe ayırmada zorlandıkları olarak ifade etmişlerdir. Bu noktada geliştirilen fikirlerden ilki çözüm ve sorunu birlikte düşünerek doğrudan baskı kağıtlarını sürdürülebilir yöntemler ile üretilip onlara tasarım değeri kazandırarak satış yapılması aynı zamanda öğrencilerin hem baskı kâğıdı elde etmesi aynı zamanda tasarımların satışından elde edilen gelirler ile yeni malzeme alınması yönünde ilerletilmiştir. Öğrencilerin sürdürülebilir yöntemler ile baskı kâğıdı üretme fikirlerinde hammaddeyi literatür araştırmalarından elde ettikleri bilgiler

doğrultusunda yumurta kabuklarından baskı kâğıdı üretimi olarak belirlemişlerdir. Çözüm önerileri kapsamında geliştirdikleri fikrin sorunun çözümünün soruna doğrudan temas etmesi ve gelirin doğrudan tasarımlar ile elde edilmesi projenin sosyal etkisi anlamında olumlu olarak değerlendirilirken sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği iş fikri olarak devam edememe sebeplerinden birisi yumurta kabuklarının baskı kağıdı malzemesine dönüştürülmesi sürecinde yumurtaların anlaşmalı cafelerden toplanabilir halde ayrıştırılmış olarak toplanması, bir süre depolanması, dezenfekte edilmesi, öğütülmesi gibi bazı aşamalara sahip oldukları ve aslında her bir adım için yeni bir ürün ve iş modeli tasarımı süreci gerektirmesi olmuştur.

Dersin fiziki sınırlılıkları kapsamında 1 dönem olması göz önünde bulundurularak alternatif bir çözüm arayışına girmişlerdir. Bu noktada gözlemcinin notu: sosyal fayda odaklı tasarım sürecinde deneyim haritalama storyboard gibi yöntemler ile tasarım müdahaleleri tespit edilebilir ve uygulanabilirlik, girişim potansiyeli, özgünlük gibi farklı bileşenler ekseninde değerlendirilmesine yönelik bir içerik sunulması yönünde bulgu edilmiştir.

Görsel 4.35. CREATEEN Kuluçka merkezi ve BEBKA temsilcileri değerlendirme formları

Öğrenciler; sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği çözüm önerileri kapsamında tespit ettikleri problem alanını da geliştirerek üniversite öğrencilerinin kendi ürettikleri ürünleri satacak satış alanı oluşturmaması ya da sürdürülebilir bir gelir elde edememesi aynı zamanda yeni mezun tasarım öğrencilerin istihdam problemi yaşayabilmesi olarak toplumsal probleme olan yaklaşımlarını daha geniş bir çerçevede ele almışlardır problemden etkilenen bireyleri NEET(Not in Education, Employment, or Training) grubu olarak belirlemişlerdir.

Createen sosyal iş fikri mekansal bir çözüm önerisi ile öne çıkmaktadır; üniversite öğrencilerinin ürettikleri ve tasarladıkları ürünleri createen coffee and shop ismini verdikleri mekân aracılığı ile sergilemeleri ve gelen müşterilere satışından gelir elde etmesi, dönüşümlü olarak atölyeler ve öğrenci buluşmalarının gerçekleştirilmesi, öğrencilerin dönüşümlü olarak çalışabilmesi gibi imkanlar tanımayı hedefleyen bir sosyal alan ve platform önerisidir.

Sosyal İş Fikri Sunumu’nda Createen projesine yapılan değerlendirmeler şu şekilde olmuştur; hedef kitle olarak seçilen NEET’in ciddi bir kesimi kapsadığı ve problem tanımlarının net yapıldığı belirtilmiştir ve Eskişehir’in bu yerel çözümünün oldukça uygun bir yer olduğu yönünde değerlendirmeler iletilmiştir.

Finansal Sürdürülebilirlik	Sosyal Etkinin Ölçülmesi
Vakıflar genel müdürlüğünden sağlanan destekle kira giderlerinde minimum masraf sağlanır. KOSGEB ‘den NEET grup çalışanları için alınan destekle maaş ve sigorta giderlerinin büyük bir kısmı sağlanır. Ürün satışından alınan komisyon, bağışlanan ürünlerin satış ve yiyecek içecek satışından elde edilen gelirlerle sürdürülebilir gelir modeli oluşturmak hedeflenir.	Ürünler verilen süre içinde kaç adet ürün satıldığının takibi yapılır. Satış yapılacak ürünlerin hedef kitlesinin belirlenir. NEET grubunu ne kadar süre çalıştığı ölçülür. Yıl içinde kaç üretici ile çalışıldığı belirlenir. İşletme üzerinden yapılan satışların yeterliliği ölçülür.

Görsel 4.36. CREATEEN grubu sosyal fayda odaklı tasarım girişimi sunumu

Hedef müşteri kitlesini geniş tanımlamanın gelir elde etme de katkısı olabileceği işlerini satmak isteyen bireylerden komisyon alınarak gelirin sürdürülebilirliğini arttırabileceği önerilmiştir. Faydalancı ve müşteri ayrımı tanımlamaları daha net yapılabilir. Satış platformu sadece fiziksel değil online olarak genişletilebilir, kilit paydaşların kapsamı arttırılmalı yönünde değerlendirme ve önerilerde bulunulmuştur. Riskler belirlenirken gelir modelinin bir kısmını oluşturan iş birliğini kurulamaması ya da finansal olarak etki yaratacak sayıda olmamam durumları belirtilmemiş ve göz önünde bulundurulmalı yönünde kritikler öğrencilere iletilmiştir.

Öğrencilerin Sosyal Etki Ölçülmesi aşamasında swot analizi ile birbirine karıştırıldığı sosyal girişimcilik koord. tarafından projelerin birçoğuna verilen kritik olarak gözlemci tarafından not edilmiştir. Öğrenciler projelerine destek verilebilecek alanları saptamış ve bu kurumlara sunumda yer vermişlerdir projenin olumlu yanlarından birisi olarak gözlemci tarafından not edilmiştir. KOSGEB temsilcisi projelendirme sürecinde destekler konusunda öğrencilere proje özelinde kritikler vermişlerdir.

CREATEEN projesi kapsamında gözlemci tarafından alınan notlardan birisi iş birliği gerektiren projelerin ekip oluşturma gibi içerikler ile çerçevesinin belirlenmesi sağlanabileceği yönünde olmuştur.

4.3.15. Üretici tasarım araştırması kapsamında gözlem sürecinde elde edilen bulgular

14 haftalık pilot ders süreci kapsamında araştırmacı gözlemci tarafından öğrencilerin sosyal iş modeli kanvasları çerçevesinde geliştirdikleri sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği süreçleri bulguları bu bölümde temalar ve başlıklar olarak özetlenecektir.

Proje yönetimi: Başlangıçta, proje sürecinin planlaması ve fikir haritalama atölyeleri kapsamında proje tanım belgesi ve öğrencilere tam olarak tanımlanmış bireysel roller yoktu. Bu durum, ürün tasarımı derslerine göre daha az yapılandırılmış çalışmaya yol açtığını söylenebilir. Rollerin tanımlanması ekip içi görev dağılımı gibi bileşenlerin gerekliliği tespit edilmiştir.

Yaklaşım: Öğrencilerden bazıları başlangıçta sürece tasarım problemi olarak yaklaşırken bir kısmı tasarım sürecini araç olarak konumlandırmışlardır.

Zamanlama: Eğitim ihtiyaç analizi kapsamında mevcut durumu tespit edebilmek amacı ile öğrencilerin önce daha önce hâkim olmadıkları kanvas setleri ve materyaller ile proje süreçlerini yürütülmesi sonrasında eğitim almaları ve revize etmeleri beklenmiştir. Dolayısı ile teorik ve uygulama anlamında dönemlik bir ders kavramlar ile yeni tanışan bir öğrenci için yeterli gelmeyebilir.

Tasarımcının Rolü: Sadece tasarım yeterliliklerinin değil aynı zamanda farklı bir beceri setinin sıklıkla gerekli olması nedeniyle tasarımcının projede kendi rolünü tanımlamada önemli bir esnekliğe yol açabilme potansiyeli keşfedilmiştir.

Disiplinler arası iş birliği: Geleneksel bir tasarım eğitiminde malzeme veya üretim süreçleri bilgisayar yeterliliği gibi beceriler önemlidir, ancak bunların ne ölçüde uygulanacağı projeye ve bağlama göre büyük ölçüde değişiklik gösterebilir. Sosyal fayda odaklı tasarım çerçevesinde diğer alanlara dair geniş bir teorik bilgi, sistemsal engeller ve sorgular olmuştur. Ekonomi, siyaset ve yönetim, öğrencilerin yeni bir bağlamı daha verimli bir şekilde anlamaları ve içine girmeleri için tasarım okullarında öğretilen becerilerin yeni pencerelere açık olması gerekmektedir.

Empati ve Geçerlilik: Problem alanının belirlenmesi ve çözüm süreci aşamalarında öğrenciler literatür araştırmaları ve iç görüler ile ilerlemişlerdir. Mekân, kullanıcı deneyimi, saha araştırması, etnografik araştırma gibi yaratıcı sürecin parçası olan aşamalara yer verilmemiştir.

Mentorler ve Ortaklar: Akademi dışından katılımcılar öğrencilerin motivasyonunu olumlu olarak etkilemiştir. Süreçlerinde eğitimleri ve feedbackleri dahil etmişlerdir

Tasarım Niteliği: Öğrenciler tasarım araçlarının sosyal iş modelleri araçlarına görece daha yoğun olduğu aşamalarda daha aktif olsalar da bu sürecin bir iş modeli geliştirme çerçevesinde olması kapsamında tasarım niteliğini sadece ürün olarak ele almamışlar hizmet, mekân, deneyim çerçevesinde düşünebilmişlerdir.

4.4. Görüşmelerden Elde Edilen Bulgular

Bu bölümde Endüstriyel Tasarım Lisans öğretim programı çerçevesinde gerçekleştirilen Sosyal Fayda Odaklı Tasarım Girişimciliği eğitim ihtiyaç analizi kapsamında Endüstriyel Tasarım Bölümleri'nde Sosyal İnovasyon, Sosyal Tasarım, Sürdürülebilir Tasarım gibi dersler yürütmekte olan akademisyenler, Sosyal Girişimci ve Sosyal Girişimcilik Koordinatörleri ile uzman görüşmeleri ve üretici tasarım araştırması kapsamında THU203 dersini 2023-2024 güz döneminde almış ve araştırma sürecinde yer alan 8 Endüstriyel Tasarım öğrencisi ile süreç sonrası yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler kapsamında görüşmecilere yöneltilen sorular eğitim ihtiyaç analizi kapsamında planlanan başlıklara göre sınıflandırılması amaçlanmıştır.

Sosyal Fayda odaklı Tasarımların iş fikrine dönüşebilmesi, Endüstriyel Tasarım mezunlarının sosyal girişimcilik alanında istihdam sağlaması ve süreçte yaşayabileceği dezavantajlara yönelik araştırma konusu ve sorularına yönelik görüşleri öğrenebilmek amacı ile yöneltilmiş sorular,

Endüstriyel Tasarım Lisans Eğitiminin öğrencilerin sosyal fayda odaklı tasarım ve sosyal girişimcilik konularında çalışabilmelerinde mevcut durumu, mevcut araç yöntem ve metotların öğrencilerin sosyal fayda odaklı tasarım süreçlerine olan yeterlilikleri gibi hedeflenen içeriğin tasarlanmasına yönelik sorular,

Hedeflenen dersin içeriği, değerlendirme kriterleri, ders kataloğunda önerilen yeri, haftalık ders izlencesi gibi dersin planlanması ve müfredatta konumlanmasına yönelik

sorular; eğiticinin ve öğrencinin rolleri, ders materyalleri gibi dersin yapısını ve sürecini planlamaya yönelik görüşmecilerin önerileri ve görüşleri sorulmuştur.

4.4.1. Akademisyenler ile görüşmelerden elde edilen bulgular

Eğitim ihtiyaç analizi kapsamında Endüstriyel Tasarım bölümü öğretim programında yer alması planlanan Sosyal Fayda Odaklı Tasarım Girişimciliği dersi içeriği yapısı haftalık ders programı, değerlendirme kriterleri gibi gereksinimleri belirleyebilmek ve araştırma sürecinde veri sağlayabilmek amacı ile Türkiye’de farklı üniversitelerde alanda sosyal tasarım, sosyal girişimcilik ve sürdürülebilir tasarım gibi araştırma sürecinin parçası olan başlıklarda çalışan endüstriyel tasarım bölümlerinde ders yürütmekte olan 4 akademisyen ile çevrim içi görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Tez danışmanı ile planlanan yarı yapılandırılmış görüşme formları öncesinde görüşmecilere gönderilmiştir. Görüşmeler esnasında kayıt ve döküm alınmış, araştırmacı tarafından microsoft word programında transkript edilmiştir. Görüşmeler doğrultusunda endüstriyel tasarım eğitiminin sosyal tasarım ve sosyal girişimcilik çerçevesinde eğitimdeki mevcut boşluklara ve önerilen ders modelinin kapsamına rehber olması amaçlanmıştır. Görüşmeler kapsamında yöneltilen sorular doğrultusunda akademisyenlerin görüşleri, bu görüşmelerden elde edilen veriler doğrultusunda görüşmelerin araştırma sürecine olan katkısı, görüşme verilerinin ortak ve kritik farkları, tematik olarak gruplandırılarak sunulacaktır.

4.4.1.1. Akademisyenlerin endüstriyel tasarım lisans öğrencilerinin sosyal problemlere farkındalığı ve eğitimdeki yeri hakkında görüşleri

Akademisyenler günümüzde tasarım öğrencileri arasında toplumsal farkındalığın belirgin biçimde arttığını, ancak bu farkındalığın sistematik ve yapılandırılmış bir eğitim içeriği ile desteklenmediğini belirtmiştir. Özellikle son yıllarda öğrencilerin çevre, toplumsal cinsiyet, kent yaşamı gibi sosyal meselelere daha ilgili olduğu ifade edilmekte; buna karşın bu konuların öğretim programlarında yer bulması hâlâ oldukça sınırlı kalmaktadır. Bu durumda eğitimin içerik olarak sosyal problem çözme temelli derslerin yapılandırılması gerekliliği söylenebilir. Görüşme kapsamında akademisyenler görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

Akademisyen 1 gençlerin bu anlamda bilinçlenmesi noktasında bu lisans eğitiminden tutun, diğer sosyal anlamdaki diğer desteklenen bütün faaliyetlerde bu farkındalıklarının geliştirilmesi gerekliliğini düşündüğünü belirtmiştir.

Akademisyen 3 endüstriyel tasarımcıların çevresel ve sosyal problemlerin yaratılmasında çok önemli katkıları olmuştur. Ancak eğitim setleriyle, beceri setleriyle birlikte aynı zamanda çözümün de çok önemli paydaşları olabilirler. Bu yönde çok yüksek potansiyelleri var ve sorumlulukları çerçevesinde olmalı olarak savunmuştur. Dolayısıyla yine endüstriyel, sosyal, toplumsal problemlerin yani işte sosyal adalet kapsamında belki değerlendirebileceğimiz problemlerin endüstriyel tasarımcılar farkında olması gerektiğini savunmuştur. Çünkü az önce bahsettiğim gibi hem problemlerin parçaları aynı zamanda problemlerin çözülmesinde önemli potansiyelleri var. Hem eğitimlerinde bu yer almalı hem de sonrasındaki endüstriyel tasarım faaliyetlerinde bu bir konu başlığı olarak mutlaka olması gerektiğini vurgulamıştır.

4.4.1.2. Akademisyenlerin sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği kapsamında beceriler, yetkinlikler ve disiplinler arası gereksinimler hakkında görüşleri

Görüşmelerde ortak olarak dile getirilen bir diğer bulgu, sosyal fayda odaklı tasarım süreçlerinde öğrencilerin sahip olması gereken becerilerdir. Katılımcılar kullanıcı araştırması yürütme, empati kurma, saha araştırması, paydaş analizi yapma, finansal okuryazarlık, sistem düşüncesi, liderlik ve iş birliği becerilerinin kritik olduğunu vurgulamıştır. Özellikle sosyal girişimlerde başarılı olabilmek için sadece tasarım becerilerinin değil, aynı zamanda ekonomik, hukuki ve sosyal bağlamı okuyabilme yetkinliğinin de geliştirilmesi gerektiği ifade edilmiştir:

Akademisyen 1 öğrencilerin hayatın içerisine çok fazla girmeleri gerektiğini söylemiştir. Son dönemlerde öğrenciler bilgisayar ortamında anket üzerinden problem tanımlayarak oradan çözüm geliştirme çabası içindeler biraz sahanın içerisinde olmaya ihtiyaçları var. Yani direk onlarla her ne kadar biz kullanıcı araştırmasına teşvik ediyor, gözleme teşvik ediyor olsak da onların bu anlamda biraz daha kendilerini sosyal fayda sağlamak açısından geliştirmeleri gerektiğini vurgulamıştır.

4.4.1.3. Akademisyenlerin eğitimdeki yapısal eksiklikler ve model önerileri

Görüşmeler kapsamında akademisyenler mevcut Endüstriyel Tasarım lisans eğitiminde sosyal fayda odaklı içeriklerin parçalı ve geçici olduğunu; sistematik olarak bir içerik olmadığını belirtmiştir. Dönem dönem proje derslerinde konu alınabildiği ancak bir iş fikrine dönüşebilmesi noktasında yapısal olarak teknik ve teorik eksiklikler olduğu vurgulanmıştır. Öğrencilerin hem teorik altyapısını geliştirmeye hem de sahada uygulama deneyimi kazanmaya yönelik bütüncül bir süreç içeren görüşler sunmuşlardır.

Akademisyen 2 görüşme çerçevesinde ilk kriter sahadan gidip bilgi almayı deneyimlemeliler ki bu daha sonrasında bir davranış değişikliğine yol açabilmesi ihtimali olması gerektiğini ifade etmiştir. Öncelikle ilk önce sahada yapılan araştırmanın önemini dile getirmiştir. Kaç kişiyle konuşulduğu gidilip gidilmediği, hedef kitleye ya bir kişiye bile olsa deneyecekler ya ulaşıp ulaşılamadığı ve onlarla görüşme gözlemler yapıp yapılamadığı gibi araştırma sürecinin tasarlanması gerekliliğini vurgulamıştır.

Akademisyen 3 bir fikrin işe dönüşebilmesi için mutlaka pazarlama bilgisi, finansal okur yazarlık, kaynakları belirleme, onlara ulaşabilme ve yönetebilme yetkisine dair de öğrencilerin bilgi sahibi olmalarının önemini vurgulamıştır. Bu alanın bir disiplin olduğu her şeye hâkim olmalarını bekleyemeyiz olarak eklemiştir. Ancak bilgi sahibi olmaları öğrencilerin işini kolaylaştıracağına altını çizmiştir.

Akademisyen 4 öğrencilerin projeyi belirli bir aşamaya getirdikten ya da en azından alandaki problemi belirledikten sonra bu alandaki bir sosyal girişim ile iş birliği sağlayabilir sürecin bazı aşamalarında onlardan destek alabileceklerini ifade etmiştir.

4.4.1.4. Sosyal faydanın girişime dönüşmesi hakkındaki akademisyen görüşleri

Görüşmelerde kapsamında değinilen konulardan biri de sosyal faydanın sürdürülebilir ve sosyal girişimlere dönüşme potansiyelidir. Akademisyenler, sosyal fayda odaklı projelerin yalnızca gönüllülük temelinde kalmasının sürdürülemez olduğunu, bu tür projelerin sürdürülebilir iş modelleri ile desteklenmesi gerektiğini vurgulamıştır. Aynı zamanda bu dönüşüm sürecinde öğrencilerin mentorluk desteğine, dış paydaşlarla (STK, belediye, sosyal girişimciler) etkileşime ve somut etki yaratma fırsatlarına ihtiyaç duyduğu belirtilmiştir.

4.4.1.5. Değerlendirme kriterleri ve eğitmen rolü hakkında akademisyenlerin görüşleri

Sosyal fayda odaklı bir dersin klasik ölçme-değerlendirme yöntemleri ile değerlendirilemeyeceği, katılımcıların ortaklaştığı bir diğer temadır. Bu tür derslerde sürece dayalı değerlendirme, grup içi iş birliği, saha uygulamaları ve öz değerlendirme gibi bütüncül yaklaşımların benimsenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Eğitmenin rolünün ise yalnızca bilgi aktaran değil, kolaylaştırıcı ve eşlik edici bir pozisyonda olması gerektiği vurgulanmıştır. Mentor destekli bir yapılandırma olabileceği öne sürülmüştür.

Bu görüşmeler, sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği eğitimi için önerilen modelin kuramsal çerçevesini güçlendirmiş; eğitimdeki boşlukların doldurulması, pedagojik yaklaşımların yeniden kurgulanması ve dersin yapılandırılmasında sahaya dayalı ve çok aktörlü bir yaklaşım geliştirilmesi yönünde öneriler sunmuştur.

Tablo 4.2. Akademisyenler ile yapılan görüşmelerden elde edilen ortak görüşler

Tema	Ortak Görüşler
Endüstriyel Tasarım Eğitiminin Sosyal Problemlerle İlişkisi	Sosyal problemlere geliştirilen çözümlerde endüstriyel tasarım eğitiminin rolü önemli bulunmakta. Bu rolün yeterince görünür olmadığı ve programlara sınırlı entegre edildiği belirtiliyor
Sosyal Fayda Odaklı Tasarım Potansiyeli ve önemi	Sosyal fayda odaklı projelerin tasarım yoluyla toplumsal problemlere çözümler getirdikleri konusunda hemfikirler. Alanın gelişmekte olduğu ve genç nesilde ilginin arttığı vurgulanıyor.
Mevcut Beceriler ve Donanım	Empati, farkındalık, iş birliği, liderlik, sosyal duyarlılık gibi becerilerin sosyal fayda odaklı tasarımcılar için kritik olduğu belirtilmiştir. Teknik ve teorik bilgi kadar sosyal farkındalığın önemi vurgulanmıştır.
Sosyal Tasarım ve Gönüllülük İlişkisi	Sosyal fayda odaklı tasarımın sürdürülebilir ve profesyonel bir iş modeline dönüşmesinin zor olduğu, genellikle gönüllülükle sınırlı kaldığı ifade ediliyor.
Endüstriyel Tasarım Lisans Eğitimi Programı ve Sosyal Girişimcilik	Sosyal fayda odaklı konuların lisans seviyesinde daha fazla yer bulması gerektiği, ancak bu sürecin dikkatli olarak planlanması gerektiğini belirtmişlerdir.

Sosyal girişimcilikte başarı; sürdürülebilirlik, kârlılık ve ölçeklenebilirlik üzerinden tanımlanırken, sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği dersi önerisinde değerlendirme ölçütleri; sürece katılım, kullanıcıyla etkileşim, empati düzeyi, toplumsal etki anlatımı Sürece dayalı değerlendirme, reflektif geri bildirim, saha araştırması, etik ve eleştirel sorgulamalar ve kararlar, ekip rol dağılımı ve sosyal iş modeli iterasyonları gibi ölçme yöntemleri uygulanmalıdır. Bu değişim, yalnızca çıktıya değil sürece değer veren bir öğrenme anlayışının göstergesidir. Akademisyenler ile gerçekleştirilen görüşmelerde akademisyenlere yöneltilen sorulara verdikleri cevaplar doğrultusunda elde edilen ortak görüşler temalandırılmış ve tablolastırılarak sunulmuştur.

4.4.2. Akademisyenler ile görüşmelerden elde edilen farklı görüşler

Bu bölümde, akademisyenlerin sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği konusundaki yaklaşımları, eğitimsel öncelikleri, perspektifleri ve pedagojik tercihlerinin karşılaştırmalı analizi sunulmaktadır. Katılımcıların ortak temalarda birleşmekle birlikte, dersin hedef kitlesi, kapsamı, uygulama biçimi ve değerlendirme yöntem ve kriterleri gibi konularda ayrıştığı ve vurguladığı farklı noktalar da bulunmaktadır. Görüşlerden edile edilen bulgular başlıklar olarak sunulacaktır.

4.4.2.1. Dersin eğitim düzeyi ve uygulama zamanı

Akademisyenlere sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği dersinin müfredattaki konumu (yarıyıl ve sınıf düzeyi) hakkındaki görüşlerine yönelik yöneltilen soruda; Akademisyenlerden bir tanesi dersin 3. veya 4. sınıf öğrencileriyle, projeye dayalı kapsamlı bir modelle yürütülmesini savunmakta; öğrencilerin kavramsal düzeyde olgunlaştıktan sonra katılımının daha anlamlı olacağını ifade etmektedir. Bu çerçevede gerçekleştirilen projenin gerçek dünyada anlamlı olması görüşü ile paralel olduğunu belirterek malzeme, modelleme vb becerilere sahip öğrenciler ile ders çıktılarının gerçekçi olabileceği görüşünü sunmuştur.

İkinci bir görüş ise, sosyal problem çözümüne dair farkındalığın 1. sınıftan itibaren geliştirilmesi gerektiğini, ancak uygulama yoğunluğunun 3. sınıf ve sonrası için uygun olduğunu belirtmiştir. Diğer bir görüş ise öğrencilerin sosyal meseleleri kavramada zorlandığını ve bu tür derslerin sadece farkındalık temelli kalmasının daha uygun olduğunu, analitik veya girişimsel düzeyde sorumluluk verilmesinin lisans düzeyinde

erken olabileceğini belirtmiştir. Eğer bu içeriğin çerçevesinin çizilmesi ve simülasyon olduğu belirtilir ise lisans düzeyinde de fayda sağlanabileceğini de öne sürmüştür:

Akademisyen 2 lisans dersindeki çıktıların gerçek hayatta uygulanabilir olması gerekliliği konusunda bir tartışma öne sürmüştür. Endüstriyel tasarım proje derslerine de bakıldığında oradaki ürünler detay seviyeleri yeterli olmadığı için gerçek hayatta doğrudan uygulanmadığını ifade etmiştir. Lisans derslerindeki mesela proje dersleri aslında bir simülasyon olduğunu belirtmiştir. Design brief verilmesi, zaman verilmesi, çıktılar, hedefler veriliyor ve öyle sonrasında da işte öğrenci sunuyor. Tabii bu bir eğitim çerçevesinde ama bu bir simülasyon dolayısıyla yani böyle bir dersin de çıktısını benim kendi dersinde öyle mesela doğrudan uygulanabilir bir çıktı çoğunlukla beklemediğini belirtmiştir.

4.4.2.2. Endüstriyel tasarım lisans öğretim programında sosyal girişimcilik eğitimi ders çıktısı

Akademisyenler çoğunlukla sosyal fayda odaklı projelerin sürdürülebilir olması için mutlaka iş modeliyle desteklenmesi gerektiğini, sosyal girişimciliğin eğitimde somut bir çıktı üretmeye dönük uygulamaya yönelik yapılandırılması gerektiğini savunmuştur; akademisyenlerden biri bu düşüncenin öğrencilere erken yaşta bir baskı oluşturabileceğini ve sosyal girişimcilik kavramının ancak farkındalıkla sınırlı tutulmasının ve teorik anlamda süreçlerin deneyimlenebilmesinin daha güvenli olacağını ifade etmiştir.

4.4.2.3. Eğitmenin rolü ve dersin yapısındaki konumu

Eğitmenin ders sürecindeki rolüne ve konumuna yönelik yöneltilen soruda tüm akademisyenler farklı noktalardan öneri ve görüşlerde bulunmuştur. Görüşlere değinmek gerekir ise; Görüşlerden ikisi hemen hemen aynı noktadan yaklaşarak eğitmeni kolaylaştırıcı ve öğrenciyle birlikte öğrenen bir konumda tanımlamaktadır. Eğitmenin mentorluk yapması ve öğrencinin öğrenme sürecine eşlik etmesi gerektiğini savunmuştur.

Bir diğeri eğitmenin saha deneyimi olması gerektiğini, topluluklarla doğrudan çalışan eğitici profilinin öğrenciyi daha iyi yönlendireceğini vurgulamıştır. Son görüş ise eğitmenin daha yönlendirici, kavramsal çerçeve sağlayıcı ve yapı kurucu bir pozisyonda olması gerektiğini ifade etmiştir. Eğitimin özünde farkındalık kazandırmaya odaklanması gerektiğini özellikle belirtmiştir.

4.4.2.4. Sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği dersi eğitim amaçlarına yönelik akademisyen görüşleri

Dersin öğrenme çıktıları ve program eğitim amaçlarının planlanabilmesi ve öneri geliştirilebilmesine yönelik yöneltilen soruda akademisyenlerin görüşlerinin farklılaştığı bazı noktalar olmuştur ; Akademisyenlerin görüşlerini karşılaştırma gerekir ise; öğrencilerin fikirlerini sosyal girişime dönüştürmeleri ve uygulamaya geçirebilmeleri gerektiğini vurgularken bir diğer görüş lisans öğrencilerinin sosyal adalet gibi karmaşık meseleleri “analiz edebilecek” düzeye gelmelerinin zor olduğunu, bu nedenle dersin temel hedefinin “farkındalık” ağırlıklı olarak yapılandırılabilceği yönünde görüşlerini ifade etmiştir. Bir diğer akademisyen ise öğrencilerin hem sosyal hem sistemsal çıktı üretmesi gerektiğini, bu çıktının sektörel veya toplumsal karşılığı olmasının önemini belirtmiştir.

4.4.2.5. Disiplinler arası İş birliği

Topluma Hizmet Uygulamaları dersi kapsamında gerçekleştirilen projeler sürecinde araştırmacının aldığı gözlem notlarından bir tanesi öğrenci projelerinin sürecinin farklılaşması farklı disiplinlere olan ihtiyaç ortamı olabileceği ve disiplinler arası iş birliğine yönelik uygulamalardır. Bu noktada akademisyen görüşlerini öğrenebilmek amacı ile yöneltilen sorular kapsamında akademisyen görüşleri; disiplinler arası yürütülen projelerin öğrenciye büyük katkı sağladığını, sosyal girişimcilik dersinin farklı alanlardan katılımcılarla (işletme, hukuk, mühendislik) zenginleştirilmesi gerektiğini savunmaktadır.

Bir diğer görüş ise disiplinler arası yaklaşımın doğal olarak gelişmesini, yapay biçimde oluşturulmamasını önermekte eğer proje yönelimi oldu ise sürecin bazı aşamalarında farklı disiplinlerden öğrencilerin dahil edilebileceği ancak bunun zorunlu olmasının proje sürecinde baskı olabileceğini ifade etmiştir.

4.4.3. Akademisyenler ile görüşmelerin yorumlanması

Bu analiz kapsamında akademisyenlerin dersin kapsamı ve uygulanma biçimi konusundaki yaklaşımları pedagojik yaklaşımları, yürütmekte olunan dersler ve saha deneyimlerine göre farklılık göstermektedir. Akademisyenlerin bir kısmı uygulama, çıktı

üretimi ve girişimcilik üzerine yapılandırılmış bir ders modelini savunurken; daha çok farkındalık, kuramsal yönelim ve pedagojik dengeyi önceleyen bir yapıdan yana duran görüşler de ifade edilmiştir.

Bu bağlamda oluşturulacak modelin, farklı akademik görüşleri içerebilecek esnek ve çok katmanlı bir yapıda kurgulanması önerilmektedir. Sosyal girişimcilik içeriği, ağırlıklı olarak iş modeli üretimi, sosyal etki stratejileri ve girişim planlaması gibi soyut yapılar etrafında şekillenmekte; öğrencinin sahayla, kullanıcıyla ve problemle kurduğu birebir ilişkiyi göz ardı edebilmektedir. Sosyal girişimci katılımcılar, geleneksel sosyal girişimcilik derslerinin ağırlıklı olarak iş modeli, strateji ve planlama gibi kavramlara dayandığını; bu yapıların öğrencilerin toplumsal sorunları derinlemesine analiz etme, kullanıcı deneyimini anlama ve birlikte çözüm üretme yetkinliklerini geliştirmede sınırlı kaldığını ifade etmişlerdir.

4.4.4. Sosyal girişimciler ve sosyal girişim koordinatörleri ile görüşmelerden elde edilen bulgular

Bu çalışma kapsamında, Sosyal Fayda Odaklı Tasarım Girişimciliği dersinin kapsam, içerik ve yöntem boyutlarında geliştirilebilmesi amacı ile eğitim ihtiyaç analizi sürecinde, alanda aktif olarak faaliyet gösteren sosyal girişimciler ve sosyal girişimci koordinatörleri ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin temel amacı; sosyal girişimcilik pratiğinde karşılaşılan ihtiyaç, sorun ve deneyimlerin derinlemesine anlaşılması, tasarımcıların bu ekosistemdeki rollerinin daha net tanımlanması ve eğitimde hangi beceri ve yaklaşımların öncelikli olarak kazandırılması gerektiğine dair sahadan bilgi edinilmesidir.

Katılımcılar, farklı sektör ve tematik alanlarda sosyal etki yaratan girişimlerde kurucu, yürütücü veya tasarımcı olarak yer alan kişiler arasından seçilmiştir. Görüşmeler yarı yapılandırılmış bir form ve microsoft teams uygulaması üzerinden çevrimiçi olarak gerçekleştirilmiş ve sesli kayıtlar alınarak yazılı döküm haline getirilmiştir. Katılımcıların kişisel verileri ve kimlikleri, etik ilkeler doğrultusunda anonimleştirilmiştir. Elde edilen veriler, nitel içerik analizi yöntemi ile kodlanmış ve tematik başlıklar altında sınıflandırılmıştır. Bu doğrultuda ortaya çıkan temalar arasında; tasarımcı kimliği ve sosyal etki üretimi, eğitimde karşılaşılan yetersizlikler, ürün tasarımının sınırları ve sistem yaklaşımı, tasarım topluluklarının dönüştürücü gücü, finansal okuryazarlık ve iş modeli geliştirme ihtiyacı gibi başlıklar öne çıkmıştır.

Görüşmeler, sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği eğitiminin yalnızca teknik becerilerle değil, aynı zamanda eleştirel düşünme, etik farkındalık, sistem okuryazarlığı ve kolektif üretim yetkinlikleriyle de donatılması gerektiğini göstermektedir. Bu nedenle, elde edilen bulgular, dersin hedeflerinin, içerik yapısının ve pedagojik yöntemlerinin yeniden yapılandırılmasında yol gösterici olduğunu söyleyebiliriz.

Bu araştırma kapsamında sosyal girişimcilerle yapılan nitel görüşmeler, sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği dersinin kurgulanmasına yönelik kapsamlı veriler sunmuştur. Katılımcılar arasında Impact Hub kurucusu, Tepebaşı Sosyal Kuluçka Merkezi Sosyal Girişimci Koord. ve Onaranlar Kulübü Temsilcisi deneyimleri doğrultusunda belirli tematik başlıklar altında ortak ve farklı yaklaşımlar tespit edilmiştir. Bu farklılıklar, eğitimin içerik ve yöntem tasarımında çok boyutlu bir anlayış geliştirilmesine olanak tanımaktadır.

4.4.4.1. Tasarım eğitiminin sosyal problemlerle ilişkisinin sosyal girişimciler tarafından değerlendirilmesi

Tüm katılımcılar, endüstriyel tasarım eğitiminin kullanıcı odaklılık, empati ve problem çözme becerilerini kazandırarak sosyal meselelerle ilişki kurma potansiyeli taşıdığı görüşünde birleşmiştir. Ancak bu katkının etkinliği konusunda farklılıklar söz konusudur. Katılımcılara ait görüşlerden biri eğitimi destekleyici ve geliştirici olarak değerlendirirken; bir diğer görüş ise lisans eğitim sisteminin yaratıcılığı bastırdığını ve öğrencilere yeterli özgür düşünme alanı sunmadığını savunmaktadır.

4.4.4.2. Sosyal girişimcilerin perspektifinden sosyal problemlerde tasarımcının rolü

Katılımcıların tamamı, tasarımcının sosyal girişimlerde yalnızca bir ürün geliştirici değil, aynı zamanda bir sistem çözücü, hikâye anlatıcı ve kullanıcı deneyimini dönüştüren bir aktör olduğunu ifade etmiştir. Bununla birlikte rol tanımlamalarında farklı öncelikler dikkat çekmektedir. Görüşlerden birisi tasarımcının iletişim ve temsil gücüne vurgu yaparken; bir diğeri sistem ve hizmet tasarımı yaklaşımını vurgulamıştır.

Bir diğer görüş ise, tasarımcının ideolojik dönüşüm yaratma kapasitesine sahip olması gerektiğini ve ürünün yalnızca bir araç olarak konumlandırılması gerektiğini savunur. Sosyal fayda alanında çalışacak tasarımcıların sadece teknik değil, aynı zamanda sosyal ve ideolojik farkındalığa sahip olmaları gerekmektedir.

Katılımcıların görüşlerinden birisi birçok tasarımcının bu dönüşümsel rolü üstlenmeye hazır olmadığını, etik ve politik farkındalık geliştirmeden “yardım etme” pozisyonunda kaldığını ifade eder. Öğrencilerin veya genç tasarımcıların bazı sosyal konulara yalnızca proje temelli ve yüzeysel yaklaşabildiğini, bağlamın yeterince kavranmadığını ifade edilmiştir.

Sosyal Girişimci 2 geliştirilen çözümler yerel bağlama uymaz ise sürdürülebilirlik ve sosyal etki açısından zayıf kalacağını ifade etmiştir.

4.4.4.3. Sosyal girişimciler perspektifinden tasarımcı kimliği

Görüşme kapsamındaki katılımcıların, Endüstriyel tasarımcı olarak sosyal girişimcilik süreçlerinde yer alan, Endüstriyel tasarımcılar ile iş birliğinde sosyal girişimcilik projelerinde yer alan, Sosyal girişimciler ile endüstriyel tasarımcıları kesiştiren olmak üzere 3 farklı perspektiften ele alınması Tasarımcıların bu süreçteki rolü, kimliği avantaj ve dezavantajlarının değerlendirilebilmesini sağlamıştır. Bu kapsamda Endüstriyel tasarımcıların çoğu sosyal sorunlara çözüm üretirken hâlâ “ürün merkezli” yaklaşmakta, sistemsel ya da hizmet odaklı düşünme konusunda zorlanmakta olduğu ifade edilmiştir.

Sosyal Girişim sürecinde endüstriyel tasarımcılar ile çalışan sosyal girişimci; sosyal girişimcilikte ürünün araç olduğunu, ancak tasarımcıların çoğunun hâlâ “çözüm ürün tasarlamak” zeminine sıkıştığını belirtmektedir. Bu süreçte eleştirilerin kişisel algılanabildiği ve geribildirimlere karşı direnç gösterilebildiği vurgulanmıştır dolayısı ile bu durum, iş birliğini zorlaştırmakta, kolektif üretim süreçlerinde gerilim yaratabilmektedir.

4.4.4.4. Sosyal girişimciler tarafından mevcut eğitimdeki eksikliklerin değerlendirilmesi

Katılımcıların tümü, mevcut sosyal girişimcilik eğitimlerinde iş modeli oluşturma, fon bulma, finansal okuryazarlık ve proje yazımı gibi becerilerin yetersiz olduğunu belirtmiştir. Bu eksikliklerin kaynağına dair yaklaşımlar ise farklılık göstermektedir. Bunları sıralamak gerekir ise açık erişimli kaynakların türkçeye çevrilmemesi ve literatüre erişim sorunu, uygulamaya dönük araç ve yöntemlerin eksikliği, sosyal inovasyon ve sosyal etki dilinin eğitim süreçlerinde yeterince yer almadığı noktalarına dikkat çekmişlerdir.

İş Modeli Geliştirme: Öğrenciler sosyal etki fikri oluşturabilmekte problemi belirleyebilir ve tanımlayabiliyor; ancak bu fikirleri sürdürülebilir iş modellerine dönüştürme konusunda yetersiz kalmaktadır.

Finansal Okuryazarlık: Fon bulma, gelir modeli oluşturma, sosyal yatırım araçları tanıma, finansal ve finansal olmayan destekleri organize edebilme gibi konularda eksiklik olduğu belirtilmiştir.

Tüzel Yapılar ve Başvuru Süreçleri: Sosyal kooperatif, dernek, vakıf ya da şirketleşme gibi yapılar hakkında bilgilerin eksik olduğu; öğrencilerin proje fikrini mevzuata uygun biçimde kurgulamakta zorlandıkları vurgulanmıştır.

Proje Yazımı ve Sunumu: Fikirlerin yazılı dile dönüştürülmesi, sosyal etki planlarının açık biçimde ifade edilmesi, hibe başvurusu gibi metin üretimi süreçlerinin eğitimde yeterince yer bulmadığı ifade edilmiştir.

Sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği eğitiminde sadece pratik yetkinliklerin değil; aynı zamanda eleştirel düşünme, sistemik okuryazarlık ve etik farkındalık gibi alanların da güçlendirilmesi gerektiğini göstermektedir. Sosyal girişimcilik derslerinde kullanılan iş modeli kanvaslarının yeterince bağlamsal olmadığı, bu nedenle yeni alanlara ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir. Sosyal girişimciler ile yapılan görüşmeler doğrultusunda görüşmecilerden birisi sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği için aşağıdaki alanların kanvasa eklenmesi gerektiğini önermektedir.

Problem Haritalama ve Sistemsel Derinlik: Sorun ağacı yaklaşımı ile problem kök nedenlerine inilerek daha sağlam çözüm önerileri geliştirilmeli.

Tüzel Yapı Seçimi: Öğrencilerin girişim fikirlerine uygun tüzel yapıları (şahıs şirketi, dernek, kooperatif vb.) bilinçli olarak değerlendirmeleri sağlanmalı.

Çevresel ve Politik Bağlam Analizi: Ürün ve girişimlerin ülke koşullarından nasıl etkileneceği (ekonomik, politik, yasal) düşünülmeli.

Ekip Yapısı: Girişimin insan kaynağı bileşeni belirlenmeli, görev dağılımı ve iş birliği modeli oluşturulmalı.

4.4.4.5. Sosyal girişimcilerin Etik ve eleştirel yaklaşıma yönelik görüşleri

Sosyal Girişimciler ile yapılan görüşme kapsamında Etik sorgulama, sosyal girişimcilik eğitiminde merkezi bir boyut olarak değerlendirilmiştir. Katılımcılar, sosyal inovasyon alanında geliştirilen ürünlerin yalnızca teknik bir çözüm olarak değil, etik ve temsil açısından da ele alınması gerektiği konusunda hemfikirdir. Örneğin LifeStraw gibi

ürünler üzerinden yapılan eleştirilerde, bu çözümlerin insani deneyimi ihmal ettiği ve sistemsal sorunları görünmez kıldığı ifade edilmiştir. Görüşlerden biri bu tür ürünleri sömürgeci temsil araçları olarak eleştirirken;

Sosyal Girişimci 3 getirilen çözümün başka bir dezavantajlı grubun ya da sosyal problemi pekiştirmemesi gerektiğini vurgulamıştır. Tasarımcıların bazen mükemmel ürünün sosyal problemi çözeceğini zannedebildiğini ifade etmiştir.

Sosyal Girişimci 2 değerlendirmeyi, kullanıcı deneyiminin sürdürülebilirliği ve bağlamsal uygunluğu çerçevesinde yapar. Bu görüş kapsamında sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği dersi içeriğine ve ders materyaline katkı sunmuştur.

4.4.4.6. Topluluk, disiplinlerarası ve kolektif öğrenme ortamları hakkında sosyal girişimcilerin görüşleri

Katılımcılar, tasarım topluluklarının öğrencilerin sosyal farkındalık kazanmalarında ve birlikte üretme becerilerinin gelişmesinde etkili olduğunu vurgulamışlardır. Akademik eğitimin sürecinde öğrencilerin zaman zaman deneyimleme fırsatı olmadığı ideolojik, sorgulayıcı ve deneyim temelli öğrenmelerin, öğrencilerin dahil olduğu tasarım toplulukları aracılığıyla geliştiği vurgulanmıştır.

Katılımcı görüşlerinden birisi toplulukları ideolojik dönüşüm alanları olarak tanımlar; bir diğer görüş kolektif üretimin gücüne ve deneyim paylaşımına dikkat çeker ve proje tabanlı öğrenme bağlamında bu yapıları destekleyici olarak değerlendirir.

Sosyal Girişimci 3 tasarımcıların yalnızca kendi disiplinleri içinde değil, kamu, sosyal bilimler, siyaset gibi alanlarla iş birliği yapabilecek şekilde eğitilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Kolektif öğrenme, iş birliği ve karşılıklı ilham alma pratiklerinin sosyal fayda üretimini güçlendirdiği belirtilmiştir. Görüşme kapsamında dikkat çeken noktalardan birisi sosyal girişimciliğin çok paydaşlı ve sistem bilgisi gerektiren bir yapı olduğunu; sosyal etki ve gelir modellerinin eşzamanlı düşünülmesi gerektiğini belirtir.

4.4.4.7. Sosyal girişimcilerin sosyal müdahale alanları kapsamında görüşleri

Katılımcılara yöneltilen ‘‘endüstriyel tasarım lisans öğrencilerinin sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği kapsamında müdahale edebileceği problemler neler olabilir?’’ sorusuna yönelik olarak Kültürel sürdürülebilirlik, erişilebilirlik, afet sonrası yeniden yapılandırma, dezavantajlı gruplar ve kamusal alanlar gibi sosyal problemlere tasarım yoluyla müdahale edilebileceği katılımcıların ortaklaştığı bir

görüşür. Katılımcıların görüşme kapsamında tasarım perspektifinden örneklelediği sosyal problemler ise erişilebilirlik ve mülteci çocuklar için oyunlaştırılmış içerikler, afet ve geri dönüşüm uygulamaları, kadın sağlığı, pedagojik temsiller ve tasarımın kültürel aktarımdaki rolünü vurgulamaktadır.

4.4.4.8. Sosyal girişimcilerin hikâye anlatımı ve etki hakkında görüşleri

Katılımcılar farklı açılardan da olsa, sosyal fayda üretiminin yalnızca bir ürün ya da hizmet geliştirmekle sınırlı kalmaması, bu üretimin ve anlatının hikâyesinin ve etki modelinin birlikte düşünülmesi gerektiği konusunda örtüşmektedir. Hikâye, etkiyi açıklamanın ve toplumsal değişim yaratmanın bir parçası olarak işlev gördüğünü belirtirler. Araştırma kapsamında dikkat çeken görüşlerden birisi sosyal girişimcilerin fikirlerini etkili şekilde anlatabilmeleri için tasarımcılarla birlikte çalışmaları gerektiğini belirtmiştir:

Sosyal Girişimci 2 Tasarımcıların görsel anlatım becerilerinin ve kullanıcı merkezli hikâye oluşturma yaklaşımlarının, sosyal etkiyi görünür kılmada kritik rol oynadığını ifade etmiştir. Etkiyi yalın, ilham verici ve bağ kuran bir şekilde anlatabilmek; sosyal girişimin başarısını ve sürdürülebilirliğini desteklemekte olduğunu ifade etmiştir.

Görüşmecilerden biri sosyal etkiyi anlatan girişimlerde kullanıcı deneyiminin merkeze alınması gerektiğini savunmuştur. Projelerde hikâyenin sadece bir anlatım aracı değil; aynı zamanda araştırma ve empati sürecinin çıktısı olarak yapılandırılması gerektiğini vurgulamıştır. Özellikle tasarım sürecinde hizmet kullanıcılarının sesi duyuldukça, tasarım çözümünün meşruiyetinin arttığı belirtilmiştir.

4.4.5. Öğrenciler ile görüşmelerden elde edilen bulgular

Yarı yapılandırılmış çevrimiçi görüşmeler kapsamında THU203 Topluma Hizmet Uygulamaları kapsamında ilerletilen pilot dersi bir dönem boyunca araştırma çerçevesinde yürüten 8 Endüstriyel Tasarım Bölümü lisans öğrencisi ile görüşülmüştür. Öğrenciler ile görüşmeler final sunumlarından sonra gerçekleşmiştir. Her öğrenci ile süreci yürüttüğü proje grubu ile birlikte ayrı oturumlarda çevrimiçi olarak görüşülmüştür. Süreçteki deneyimleri dersin planlanması yönündeki öneri ve görüşleri öğrencilere yöneltilen sorular doğrultusunda elde edilmesi amaçlanmıştır.

Akademisyenlere yönelik sorulan görüşme sorularından farkı öğrencilerin süreçteki deneyimleri, zorlandıkları ve keyif aldıkları aşamalar, beklentileri yönündeki bilgiler elde

edilmesi amaçlanmıştır. Öğrencilerin perspektifinden sürecin değerlendirilmesi ve bu değerlendirmelerin dersin yapılandırılmasına etkisi olması amaçlanmıştır. Öğrencileri ile gerçekleştirilen görüşmeler doğrultusunda ortak ve farklı görüşler aşağıda başlıklar ile sunulmuştur.

Sosyal Girişimcilik kavramını değerlendirme, disiplinlerarası iş birliği ihtiyacı, maliyet ve bütçe planlama sürecinde yaşanan zorluklar, dersin sürecine ve fiziki yapısına yönelik değerlendirmeler çerçevesinde ortak görüşler sunmuşlardır.

4.4.5.1. Dersin öğrenciler perspektifinden değişen algısı

Tüm öğrenciler, THU203 Topluma Hizmet Uygulamaları dersini seçerken gönüllülük temelli ve yüzeysel etkinlikler beklediklerini belirtmiştir. Ancak süreç içinde sosyal girişimcilik, sistem çözümleme ve tasarım temelli düşünme boyutunun farkına varmışlardır.

Özgür Keyif projesi ile gerçekleştirilen görüşmede dersi seçerken toplumun belli alanlarını belirleyip oralara direkt dokunacağımızı varsayarak almıştım ama endüstriyel tasarım ile ilgisi olmayan bir yerden yapacağımızı sandığımı ifade etmiştir. Bunu sonrasında okuduğum bölümle Endüstriyel Tasarım ile bağlantılı olunca daha da faydalı olduğunu bölümü ile topluma hizmet sağlayarak da fayda sağlayabilirim bakış açısını edinmiş olduğunu belirtmiştir.

Bu farkındalık, dersin öğrencilerin sosyal tasarım anlayışlarını dönüştürdüğünü göstermektedir.

4.4.5.2. Disiplinler arası çalışma ve iş birliğine yönelik öğrenci görüşleri

Öğrenciler projelerini geliştirirken iç mimarlık, ekonomi, yazılım, mühendislik gibi farklı alanlardan uzmanlık ya da iş birliği desteğine ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir. Bu durum, sosyal girişim temelli tasarım sürecinin çok paydaşlı ve çok disiplinli yapı gerektirdiğini vurgular. Bu durum, sosyal girişim temelli tasarım sürecinin çok paydaşlı ve çok disiplinli yapı gerektirdiğini vurgular.

4.4.5.3. Maliyet ve bütçe planlama aşamalarında yaşanan zorlukların öğrenciler tarafından değerlendirilmesi

Tüm öğrenciler maliyet analizi, iş modeli geliştirme ve finansal planlama konularında eksiklik yaşadıklarını belirtmiş; bu kavramlarla ilk kez bu derste tanıştıklarını ifade etmiştir. Süreç boyunca araştırmacının aldığı gözlem notları ve akademisyen görüşleri bu ifadeyi desteklemektedir. "İş fikrini sürdürülebilir kılmak" Sosyal Fayda Odaklı Tasarım ve Girişimciliği fikri heyecan verici bulunsa da bunun teknik altyapısı eksik kalmıştır. Öğrencilerin bu aşama hakkında görüşlerinden biri

Nourish-u preje grubu öğrencileri ile yapılan görüşmede grup olarak en çok bütçe planlaması kısmında biraz zorlandıklarını ve hatta o kısmı da sunumlarda eksik bulunmuştu diye eklemiştir. Yapılan projenin gerçekliğe giden yoldaki kısmı planlaması, yani o maliyet analizi ve süreçleri gerçekçi bir şekilde görme konusunda eksik kaldıklarını ifade etmiştir.

Proje sunarak projelerimiz özelinde finansal ve bütçeleme odaklı kritik oturumu çok verimli olduğunu vurgulamıştır. Proje sürecinde bu aşamada zorlansalar da kritik ve geliştirme sürecinde sadece bu perspektiften değerlendirilmenin onları heyecanlandığını söylemişlerdir.

Teknik, mali ve hukuki aşamalarda mentor, uzman ve iş modeli süreçlerinden destek alınması ve sürece entegrasyonunun sağlanmasının önemi ortaya çıkmıştır.

4.4.5.4. Dersin haftalık süresine yönelik öğrenci görüşleri

Tüm gruplar, tek dönemlik ders yapısının fikirlerin olgunlaşması ve uygulamaya geçmesi için yetersiz olduğunu belirtmiştir. Dersin iki dönemli yapılması (ilk dönem teori, ikinci dönem saha uygulaması) genel olarak öğrenciler perspektifinden önerilmiştir.

4.4.5.5. Dersin mentor ve profesyonel destek süreçlerini içermesine yönelik öğrenci görüşleri

Süreç boyunca öğrencilerin haftalık ders aşamalarına göre planlanan farklı alanlarda uzman mentorlar ile buluşmaları doğrultusunda alınan geri bildirimlerin süreci zenginleştirdiği vurgulanmıştır.

Createen proje grubu öğrenci görüşmesinde kuluçka merkezinden bahsederek birine yardım etmek için herhangi bir fikrim olması ve onu gerçekten gerçekleştirebilecek bir yer olduğunu bilmediğini ve süreçteki kazanımlarından birisi olduğunu belirtmiştir.

Biri için ya da bir toplum için bir şey yapmamız gerekiyorsa onu kendimizin oluşturduğu kendi çabamızla yani tamamını gönüllülük odaklı bizim yüklediğimiz bir şeyle yapabileceğini düşündüğünü ama böyle oluşumların olması insanların birbirlerini desteklemesi ve bunun bir iş modeline dönüşmesi çok heyecan verici olduğunu bu konuda önünün gerçekten bu kadar açık olduğunu bilmek aslında bir noktada ileride başka bir probleme tespit ettiği zaman danışabileceği, gidebileceği bir yerin olduğuna aslında gösterdiğini ifade etmiştir. Akademik danışmanlığa ek olarak sektörden gelen mentor ve uzman desteklerin etkili olduğu ve devam etmesi gerektiği ifade edilmiştir.

4.4.5.6. Tasarım çözümlerinin iş modeline dönüşme potansiyeline yönelik öğrencilerin tutumları

Createen ve Kritiko grupları, projelerinin bir iş fikrine dönüşebileceğini ve bunun heyecan verici olduğunu ifade etmiştir. Ek olarak Özgür Keyif ve Createen grupları o dönem açılan sosyal girişimcilik odaklı yarışmaya başvurmuşlardır.

Öğrenci görüşmeci her zaman gidip bir fabrikada ya da bir ofiste çalışmayı tercih etmeyebileceklerini. Belki bizler de kendi projelerimizi geliştirip kendi firmalarımızı kurmak isteyeceğiz ve bunlar bu gibi yani öğrendiğimiz aşamalar sürecin küçük bir simülasyonu olacak bizim için diye vurgulamıştır. Ve ileriki dönemlerde kendi işimiz ya da kendi tasarımlarımızı ürettiğimiz ürünleri firmamızda nelere danışabiliriz, neleri yapabiliriz gibi konularda bize yardımcı olacak süreçleri deneyimleme fırsatı yakaladıklarını belirtmişlerdir.

Ders çıktıları ile yarışmalara başvurulması ve öğrencilerin hibe arayışı iş fikrine dönüşüm sürecinde öğrencilerin tutum ve yaklaşımlarının olumlu olduğu söylenebilir.

4.4.5.7. Ders çıktılarına yönelik öğrenci görüşleri

Özgür Keyif ve Nourishu grupları ürün tasarımına yakın çıktılar önerirken, Createen ve Kritiko mekân/sistem/uygulama önerileri geliştirmiştir. Ders çıktılarının farklılık oluşturması öğrencilerin süreci de farklı geçirebilmelerine imkân tanıyabilirdi.

Createen projesi öğrenci görüşmeci aslında bir mekân, bir alan yaratmak istediklerini bu alan yaratımın da evet kafamızda böyle bir senaryo var ama gidip bunu gerçekten mekanları araştırıp ya da işte bir şekilde mekân yaratıp bir noktada deneyimlemek daha güzel olurdu olarak ifade etmişlerdir.

Bu fark, öğrencilerin bireysel ilgi alanları, geçmiş proje deneyimleri ve grup dinamiklerine bağlı olarak şekillenmiştir. Süreçte bu durumun bir dezavantaj olarak görülmediği ürün/hizmet/sistem tasarımı kısıtlamasının yaratıcılığı sınırlayabileceği araştırmacı tarafından not edilmiştir.

4.4.5.8. Dersin öğretim programı düzeyine yönelik öğrenci görüşleri

Kritiko ve bazı Nourishu üyeleri bu dersin birinci sınıftaki bilgi eksikliğinin getireceği yaratıcılık ve üst sınıflardaki donanımın heyecan verici sonuçlar çıkarabileceği dolayısıyla birinci sınıftan itibaren verilebileceği yönünde, Özgür Keyif ve Createen grubu 3. veya 4. sınıf düzeyinin daha uygun olduğunu düşünmüştür.

Araştırmacı gözlemleri, akademisyenler ve sosyal girişimciler ile görüşme bulgularını da değerlendirerek dersin aşamasının planlanmasını doğru olacağı sonucu çıkarılmıştır.

4.4.5.9. Öğrencilerin sosyal girişimcilik kavramına aşinalıkları ve süreç değerlendirmeleri

Pilot dersin başında öğrencilere gönderilen ankette de görülen aynı zamanda ders sonunda yapılan görüşmeler ile desteklenen farklardan bir tanesi de öğrencilerden bazıları sosyal girişimcilik kavramıyla ilk kez bu derste tanıştıklarını ifade etmiştir. Bazı öğrenciler ise gönüllü faaliyetler ve sosyal konulara daha önceden ilgi duyan bireylerden oluştuğu için derse daha bilinçli bir giriş yapmıştır.

Sosyal girişimcilik kavramının tamamen gönüllülük esaslı olduğu yönündeki algının dersin aşında öğrencilere yapılan kavramların tanımlanması ile değiştirilmesinin önemli olduğu sonucuna varılmıştır. Öğrencilerle yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular, sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği eğitiminin öğrencilerin sadece tasarım becerilerini değil; sistem kurma, iş modeli geliştirme, maliyet analizi ve bütçe planı, çok paydaşlı yapı yönetimi gibi girişimcilik yetkinliklerini de desteklemesi gerektiğini ortaya koymuştur. Ortak olarak deneyimlenen zorluklar (finansal planlama, zaman kısıtı, uygulama eksikliği) dersin daha kapsamlı, modüler ve saha temelli bir yapıda kurgulanmasını gerektirmektedir. Aynı zamanda öğrencilerin bireysel farkındalıkları, geçmiş deneyimleri ve sosyal duyarlılık düzeyleri, ders çıktılarının çeşitliliğini ve yönünü doğrudan etkilemektedir. Öğrencilerin perspektifinden dersin yapılandırılması yönünde öneriler ve görüşler elde edilmiştir. Aşağıda akademisyenler, sosyal girişimciler ve

öğrenci görüşmelerinden elde edilen bulgular sınıflandırılmış ortak görüşler ve farklı yaklaşımlar tematik olarak tablolaştırılarak sunulmuştur.

Tablo 4.3. Görüşmelerden elde edilen farklı görüşler

Tema	Akademisyenler	Sosyal Girişimciler	Öğrenciler
Eğitim modeli çerçevesi	Eleştirel düşünme, sistem analizleri, etik teori vurgusu ön planda	Sahaya dönük pratik ve uygulama becerileri öne çıkar	Anlaşılır, sade, uygulamaya yönelik, yönlendirmeli içerik arayışı vardır
Kullanıcı ile İlişki	Kullanıcı verisinin etik toplanması ve sosyolojik analizi önemlidir.	Ortak üretim ve sahada eşit temsiliyet önemsendir	Kullanıcıya nasıl ulaşılacağı ve ilişki kurulacağı konusunda yönlendirmeye ihtiyaç duyulmaktadır.
Sunum ve Etki Temsili	Anlatı dili etkileyici, sade ve kullanıcıdan beslenmelidir	Eleştirel yaklaşım, etik hikâye anlatımı ve metin üretimi beklenir	Etkiyi duygusal ve etkileyici biçimde ifade etmeye çalışmışlardır ancak etik farkındalık gelişim aşamasındadır
Proje Değerlendirme	Süreç odaklı öğrenme (empati, analiz, eleştiri) değerlidir	Uygulanabilirlik, ölçülebilir etki ve sürdürülebilirlik esastır	Sonuca odaklanma eğilimindedir, süreç içindeki dönüşümü anlamlandırmakta zorlanmışlardır
İş Modeli Kurgusu	Sosyal iş modeli üzerine kuramsal yaklaşım geliştirirler deneyimi vurgular.	Gerçek fon bulma deneyimiyle, sürdürülebilir girişim inşasına odaklanırlar	Bu konular genellikle teorik kaldığını; fon ve gelir modeli geliştirme becerisinde zorlandıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 4.4. Görüşmelerden elde edilen ortak görüşler

TEMA	ORTAK GÖRÜŞ
Toplumsal Duyarlılık	Tasarımın yalnızca estetik veya işlevsel çözümler üretmekten öte, toplumsal adalet, eşitlik ve katılımcılık gibi değerlere katkı sunması gerektiği konusunda görüş birliği vardır.
Empati Temelli Yaklaşım	Tüm katılımcılar, sosyal fayda üretiminin merkezinde empati araştırma yöntemlerinin ve kullanıcıların sürece dahil edilmesinin gerekliliğini savunur.
Disiplinlerarası İş birliği	Sosyal fayda yaratma süreçlerinde farklı disiplinlerin bilgisine ve bakış açısına ihtiyaç duyulduğu konusunda görüş birliği vardır. Sosyal fayda üretiminde sosyoloji, psikoloji, kamu yönetimi, iletişim gibi disiplinlerle iş birliğinin kaçınılmaz olduğu vurgulanmıştır.
Saha ve Gerçek Deneyim Temelli Öğrenme	Eğitim sürecinin teori ve kuramsal alt yapı ile birlikte pratiğe, sahada öğrenmeye ve gerçek ihtiyaç sahipleriyle temas kurmaya dayanması gerektiği ifade edilmiştir.
Etik Sorumluluk	Topluluklar üzerinde etik farkındalık oluşturmak, sosyal problemlere getirilen çözüm önerilerinin başka bir sosyal problemi ya da insani deneyimleri göz ardı etmemesi gerektiği vurgulanmıştır. Katılımcıların kendi sesleriyle anlatılara katkı sunmaları gerektiği ortak bir etik ilke olarak vurgulanmıştır.

4.4.6. Yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen bulguların değerlendirilmesi

Görüşmelerde dile getirilen eleştiriler ve öneriler, sosyal girişimcilik eğitiminin tasarım pedagojisi, süreci ve yöntemleri uyumlu hâle getirilmesi gerekliliğini ortaya koymuştur. Bu dönüşüm, yalnızca içeriğin güncellenmesiyle değil, aynı zamanda öğretim yöntemlerinin, değerlendirme araçlarının ve öğrenme ortamlarının da yeniden yapılandırılmasıyla mümkündür. Sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği dersi, bu bağlamda kullanıcı merkezli araştırma, etik temelli prototipleme ve toplumsal etki ölçümü gibi unsurları merkeze alarak daha bütüncül bir öğrenme deneyimi sunmayı

hedeflemektedir. Görüşmeler doğrultusunda sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği eğitiminin planlanması yalnızca içerik değil, yöntem ve değerlendirme araçları bakımından da yeniden yapılandırılmış bir öğrenme deneyimi sunmayı gerektirmektedir. Literatürle de uyumlu biçimde, kullanıcı merkezli, deneyimsel, etik ve yaratıcı süreçlerin eğitim tasarımına entegre edilmesi, öğrencilerin hem sosyal hem de profesyonel sorumluluklarını geliştirmelerinde etkili bir yol olarak değerlendirilmektedir. Görüşmelerde özellikle sosyal girişimciler ve akademisyenler, öğrencilerin sınıf içi kurgulardan çıkarak gerçek dünyadaki sosyal sorunlara doğrudan temas etmeleri gerektiğini vurgulamıştır. Bu bağlamda, sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği dersi, kullanıcı görüşmeleri, yerinde gözlem, toplulukla iş birliği gibi saha temelli araştırma yöntemleriyle desteklenmelidir.

Öğrenciler ise, bu derslerin saha deneyimi, uygulamalı öğrenme ve çok aktörlü tasarım süreçleri açısından eksik olduğunu vurgulamış; gerçek dünyayla temas kurmalarını sağlayacak içeriklere duydukları ihtiyacı dile getirmişlerdir. Bu ihtiyaç, sosyal girişimciliğin içeriğinin saha araştırması, kullanıcı odaklı tasarım görüşme soruları hazırlanması, etnografik araştırma yöntem ve araçları çerçevesinde yeniden yapılandırılmasını desteklemektedir. Sunum sürecinde değerlendirme ekibinde her iki alanın ve sürecin aktörlerinin yer alması değerlendirmenin çok yönlü olmasına katkı sunacağı yönündedir. Görüşmelere dayanarak bu Aktörleri örneklemek gerekir ise;

STK temsilcileri, sosyal etki ve saha uygunluğu açısından değerlendirme yapar.

Kamu kurumu temsilcileri, uygulanabilirlik ve politik uyum açılarından geri bildirim verir. Sosyal girişimciler, iş modeli ve sürdürülebilirlik perspektifinden katkı sunar.

Tasarım profesyonelleri, kullanıcı deneyimi ve prototip kalitesi açısından eleştirilerde bulunur.

Yararlanıcı ve kullanıcı topluluğundan bir katılımcı, sosyal etkisi ve geliştirilen projenin toplumsal yerine katkı sunar.

Yarı yapılandırılmış görüşmelerden ve üretici tasarım araştırmasından elde edilen bulgular çerçevesinde sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği dersinin yapılandırılmasına yönelik katkı ve gerekçeleri pilot ders sürecinde öğrenciler ile deneyimlenen süreçler referans alınarak tablolaştırılarak sunulmuştur.

Aşamalar	THU203 Pilot Ders	Görüşmeler	Sosyal Fayda Odaklı Tasarım Girişimciliği Ders İçeriğinin Planlanması
Kavramlar ve Farkındalık	Anket Sosyal Girişimcilik Eğitimi	Farkındalık sürecinin yapılandırılması gerekmektedir (Akademisyen)	Toplumsal meselelerin tasarım ile kesişimi Toplumsal “potansiyeli olan alanlarda tasarım fırsatları
Sosyal Fayda Odaklı Tasarım	Dünya ve Türkiye’den örnekler	Tasarım bir araştır sistemsel olarak incelenmelidir (Sosyal Girişim Koord.)	Sosyal Fayda Odaklı Tasarım Yaklaşımlarının Tanımlanabilmesi Vaka analizi ve tasarım çözümleri getiren girişimlerin
Tasarımcının Rolü	Tasarımcı	Tasarımcı aynı zamanda sistem çözücü, hikaye anlatıcı ve kullanıcı deneyimini dönüştüren bir aktör (Sosyal Girişim Koord.)	Sosyal Girişimlerde farklı rollere örnekler (Vaka Analizi)
Sosyal Girişimciler	10. Hafta Onaranlar Kulübü 12. Hafta Bangu	Haftalık ders programında daha ön aşamada olabilir(Öğrenci görüşü) Ders Sürecinin bir kısmı ve bazı aşamalar Sosyal Girişimciler ile yürütülebilir (Akademisyen)	Öğrencilerin projeleri doğrultusunda stratejik ve sistematik oturumlar Hikaye anlatımı ve mentorluk
Problem Tanımı	Önce Bireysel sonra çevresel odaklı problem yaklaşımı olarak ilerlenmiştir.	Sorun bireysel değil yapısalıdır. Bunun için sistemsel analiz şarttır. Süreçte tanımladıkların sosyal problem ile problemden etkilenenlerin hayatına dokunma motivasyonu arttırdı (Öğrenci)	Sistem analizi aktörler ve bileşenler etkilenen grup ve problem bağlamlarının görsel ifadesi, Problem haritalama, Duygusal yük
Saha Araştırması	Persona tanımlama haritası varsayımlar ve kişisel deneyimlere dayalı	Saha araştırması sürecin en önemli bir aşaması Problem etkilenenden ayrı çözülemez (Akademisyen)	Saha araştırması öncesi hazırlık kanvası oluşturulabilir Görüşme soruları ve amacı, 5N1K, Mevcut probleme yaklaşım Görüşme yönteminin belirlenmesi...
Kavramsal Düşünme ve Fikir Geliştirme	-	Fikir bulma sürecinde yaratıcılıktan beslendiğini belirtmişlerdir.(Öğr. Grunu)	HMW What if soru oturumları Fikir hibritleme çalışmaları Storyboard
Tasarım Odaklı Problem Tanımı	Literatür Araştırması	Tasarım kararı müdahale türüne göre şekillenebilir Tasarım bir araçtır (Sosyal Girişim Koord.)	Uygulanabilirlik, Sosyal İş modeli Potansiyeli, Özgünlük gibi bileşenler ile skorlama yapılabilir
Değer Önerisi	Sürdürülebilir kalkınma amaçları doğrultusunda açıklamışlardır	Sosyal Dönüşümün uzun vadede etkisi ne olacak	Girişimin nihai sosyal amacı netleşmeli Paydaşlar tanımlanmalı (Değer önerisi farklılık gösterebilir)

Görsel 4.37. Bulgular kapsamında sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği dersinin yapılandırılması-1

Aşamalar	THU203 Pilot Ders	Görüşmeler	Sosyal Fayda Odaklı Tasarım Girişimciliği Ders İçeriğinin Planlanması
İşbirliği Kültürü ve Ekip	Projeler öğrencilerin problem alanlarına, değer önerilerine yönelik gruplar halinde yürütülmüştür	Ekip ve görevlendirme bilinci açık iletişime dayalı olmalı (Sosyal Girişim koord.)	Grup rollerinin belirlenmesine yönelik materyal çalışması
Disiplinlerarası Çalışma	-	Deneyim aktarımı ve mentorlük mutlaka ders sürecinde yer almalı (Ortak görüş) Öğrenciler çeşitli aşamalarda alandışı bilgiye ihtiyaç duymuşlar farklı disiplinlerin projeye farklı bir perspektif getirebileceğini belirtmişlerdir	Kolektif öğrenme ortamları Ağ oluşturabilme
Etik ve Eleştirel Düşünme	-	“Getirilen çözüm faydalancı grubun ya da başka bir dezavantajlı grubun sosyal bir problemini pekiştirmemeli (Sosyal Girişim Koord.)” “Bazı çözümler insani deneyimi ihmal ederler ve sistemsel problemi görünmez kılarlar.	Tasarım eleştiri döngüsü ve role playing Etik açıdan vaka analizi, Çözüm önerisini kullanıcı perspektifinden değerlendirmeye yönelik materyal önerisi
Paydaş Haritalama	Sosyal İş modeli kanvası	“Yararlanıcı-Faydalancı-Müşteri ayrımının daha açıklayıcı olmasını isterdim.” (Öğrenci)	Örnekler üzerinden tanımlamaların daha net yapılabilmesi Sınıf içi role playing
Kamu, Politika ve Sosyal Etki	Neden-Sonuç ağacında sorunların sistemsel nedenlerine projelerine bağlı olarak öğrenciler kendileri fikir yürütmüşlerdir	Politik bağlamın sosyal girişimcilik üzerindeki etkisi Kamu kurallarının değişime direnç göstermesi (SG. koord.) Sosyal Satın alma eksikliği	Sosyal Girişimin sistemdeki yeri ve ekosistem bileşenlerinin tanımlanmasına yönelik materyal çalışması eklenmelidir. Ekonomik,sosyolojik kültürel bağlamlara dikkat çekilmeli.
Sosyal İş Modeli	Sosyal iş modelleri konu anlatımı vaka analizi Öğrenci grupları arasından sürdürülebilir sosyal iş modeli önerisi oluşturabilmişlerdir	Ürünün değil sistemin nasıl dönüştürüleceğine yönelik iş modeli geliştirme Öğrenciler sosyal etki fikri oluşturabilmekte ancak bazı gruplar sürdürülebilir iş modeline dönüştürme aşamasında yetersiz kalmışlardır.	Sosyal Fayda Odaklı Tasarım Girişiminin vizyon ve misyonunun oluşturulması. Seçilen iş modelleri üzerinden sosyal etkinin değerlendirilmesi
Gelir Kaynakları	Maliyet Kanvası Destek ve fon bulma eğitimi	Paydaşlar ile çalışan tasarım girişimcileri için kaynak haritalama kritiktir. Para ile ilişkinin tanımlanması ve etik süreç	Ürün , hizmet, ağ çerçevesinde kaynakları analiz edebilme Gelir kaynaklarının etik sürecini yönetebilmek
Finansal Sürdürülebilirlik	F i n a n s a l sürdürülebilirlik canvası Bütçe Planlama Eğitimi Proje odaklı bütçelendirme oturumu	Bu oturum öğrencilerin projelendirme sürecinin son aşamalarında sağlanmıştır Kar değil sürdürülebilirlik odaklı bütçe planlama Finans ve Ortam birlikte düşünülmelidir	Finansal Sürdürülebilirlik Ortam ve sosyal etki yönetimi süreçleri proje sürecinde farklı aşamalarda değerlendirilmelidir

Görsel 4.38. Bulgular kapsamında sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği dersinin yapılandırılması-2

Aşamalar	THU203 Pilot Ders	Görüşmeler	Sosyal Fayda Odaklı Tasarım Girişimciliği Ders İçeriğinin Planlanması
Risk	-	“Krizle karşı bir planımız yoktu.”(Öğrenci grubu) “Başarısızlık dönüşümün bir parçasıdır”	Tersine ürün ve süreç okuma oturumları Projeden vazgeçebilmenin değeri paylaşılmalı Storyboard(Acı noktaların keşfi)
Tüzel Yapılar	Tüzel Yapılar ve Tüzel Kişilikler Eğitimi	Sosyal Girişim fikirlerine uygun tüzel yapılar bilinçli olarak değerlendirilmeli(Sosyal Girişim Koord.)	STK, dernek, şahıs şirketi desteklerin belirlenmesi ve simülasyon senaryo oluşturulması
Kaynaklar	Destek ve fon bulma eğitimi	Öğrenciler maddi olmayan kaynaklar ve etkisini anlamakta zorlandı (Sosyal Girişim Koord.)	Gönüllü destek, sosyal ağ vb. kaynak haritalama Ders özelinde paydaş ve fon haritası oluşturulabilir
Kanal ve İletişim	-	Müdahale türü kapsamında üründen gelir elde edilmesi planlanan sürecin tanımlanması gerekir	Fiziksel ve dijital kanalların tanımlanması ve simüle edilmesi
Ortaklar	Tepebaşı Sosyal Kuluçka Merkezi	“Çok paydaşlı yapılar etkiyi yayar” Gerçek çözüm çok aktörlü yapı gerektiriyor(SG. Koord.)	Mentorler, STK disiplinlerarası buluşmalar, işbirlikleri
Maliyetler	Maliyet Kanvası	Bu süreçte disiplinlerarası konumlanan bir mentor desteği faydalı olacaktır (Akademisyen) Tasarım öğrencisi Finansal süreçlerin de görsel ve grafik anlatımını yapmalı(Akademisyen)	Maliyet kalemlerinin belirlenmesi ve gruplanması Zorunlu, değişken giderler alternatif kaynaklar Maliyetlerin öngörülen bütçelerinin grafik anlatım ile desteklenmesi Finansal süreç eğitimi
Prototip ve Test	-	“Tasarım ile sosyal değer üretimi”(Sosyal Girişimci) “sosyal iş modeli çerçevesinde sunulacak tasarım niteliği” Prototip ve test faydalanıcı gruptan ayrı düşünülmemeli (Akademisyen)	Prototip ve test sürecine yönelik geliştirilen materyal; süreçte geliştirilen ürün, hizmet vb. çözümleri gerçek kullanıcılar ve topluluklar ile temas kurmasına teşvik etmeye odaklanmalıdır. Kullanıcı grubunun müdahale türü ile etkileşiminin değerlendirilmesi ve revize edilmesine imkan tanımalıdır
Etki ve Görünürlük	Ders kapsamında 1 öğrenci grubu sosyal medya hesabı oluşturmuştur	Sosyal iş fikri sunumları sadece sayısal veriler değil görsel iletişim araçları ile biçimlendirilmeli Görselleştirme + toplulukla paylaşım etkiyi ve kalıcılığı artırabilir Hikaye, etkiyi açıklamanın ve toplumsal değişim yaratmanın bir parçası olarak işlev görür. (Sosyal Girişimci)	Sosyal medya içerikleri ve kimlik, marka oluşturma stratejilerine yönelik materyaller geliştirilmeli Etkiyi temsil eden Hikaye anlatısı için kılavuz oluşturulmalı Ders çıktılarının Sergilenmesi ve katalog planlanabilir
Sunum ve Jüri	Gerçek paydaşlar, kamu ve sosyal destek kurumları temsilcileri sunumlara katılmışlar, perspektifleri çerçevesinden değerlendirmişlerdir	Sunum ve jüride paydaşlar, destek grupları sosyal girişimciler olması motive edici(Öğrenci) Pedagojik ve disiplinlerarası yaklaşım süreci çerçevesinde fakülte dışı öğretim elemanı değerlendirici olarak yer alabilir(Akademisyen) Hedef grup ve kullanıcı bağlamı ve tutarlılığı sağlar (Sosyal Girişimci)	Ders çıktılarının sergilenmesi Sunum ve jüri kapsamında hedef grup ve faydalanıcı, Sosyal destek kurumları temsilcileri, sosyal girişimciler ve fakülte dışı öğretim elemanları mümkün olduğunca yer alabilir.

Görsel 4.39. Bulgular kapsamında sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği dersinin yapılandırılması-3

5. TARTIŞMA

Bu araştırmada sosyal girişimciler, akademisyenler ve öğrencilerle gerçekleştirilen nitel görüşmeler, sosyal girişimcilik eğitiminin endüstriyel tasarım lisans programlarıyla tam olarak örtüşmediğini ve daha bütüncül, kullanıcı merkezli bir yaklaşıma ihtiyaç duyulduğunu ortaya koymuştur. Görüşmelerin analizi, sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği kapsamında tasarım öğrencilerine, geleneksel sosyal girişimcilik eğitim içeriklerine göre daha etkili olabileceğini göstermektedir.

Manzini (2018), makalesinde değişimin sağlanabilmesi için tasarım eğitimi, mevcut durumlara meydan okuyacak araçlar setleri ve stratejiler geliştirilmesi gerektiğini savunur. Bu çalışmada gerçekleştirilen görüşmeler doğrultusunda, sosyal girişimcilik kavramının eğitim içeriklerinde tek başına yeterli olmadığı; özellikle tasarım temelli disiplinlerde sosyal fayda üretmeye odaklı, empati temelli ve çok paydaşlı süreçleri önceleyen bir dönüşümün gerekliliği ortaya konulmuştur. Görüşmelere katılan akademisyenler, öğrenciler ve sosyal girişimciler, mevcut sosyal girişimcilik içeriklerinin büyük ölçüde iş modeli geliştirmeye ve ekonomik sürdürülebilirliğe odaklandığını; buna karşın, toplumsal sorunların karmaşıklığını ve bağlamsal katmanlarını göz ardı ettiğini vurgulamıştır. Katılımcıların çoğunlukla mevcut sosyal girişimcilik eğitiminin iş planı, yatırım alma ve etki skalası gibi konulara odaklandığını; fakat sosyal fayda odaklı tasarımda önemli olan kullanıcıyla empati kurma, sorunları birlikte tanımlama ve çözüm üretme gibi uygulamaların ihmal edildiğini belirtmiştir. Bu bulgu, (Brown, 2009) Design Thinking yaklaşımı ile örtüşmektedir. Brown, yenilikçi çözümler üretmede empati ve kullanıcı ile doğrudan etkileşimin tasarım sürecinde kritik bir rol oynadığını vurgular.

(Manzini,2015) toplumsal etki üretmenin yalnızca sonuç odaklı değil, sürecin etik, yerel ve birlikte üretime dayalı biçimde yürütülmesiyle mümkün olacağını ifade eder. Görüşmelerde yer alan sosyal girişimciler ve akademisyenler de sahaya inmeden yapılan sosyal girişim projelerinin yüzeysel kaldığını, sosyal fayda üretiminde gerçek kullanıcıyla bağ kurmanın gerekliliğini vurgulamıştır. Öğrencilerin görüşleri, sosyal girişimcilik içeriklerinin genellikle teorik ve örnek vaka temelli olduğunu, ancak doğrudan uygulama yapamadıkları için içselleştirme konusunda zorlandıklarını göstermektedir. Bu durum Kolb'un (1984) deneyimsel öğrenme teorisiyle doğrudan ilişkilidir. Kolb, bireylerin en iyi öğrenme biçiminin yaşantıya dayalı, deneysel ve yansıtıcı yollarla gerçekleştiğini savunur.

Sosyal fayda odaklı tasarım sürecinde etik sorumluluklar, kırılgan ve dezavantajlı grupların temsili ve hikâyeleştirme aracılığıyla etkiyi anlatabilme becerisi ön plana çıkmıştır. Katılımcılar, sosyal girişimcilik derslerinde bu duyarlılıkların yeterince işlenmediğini belirtmiştir. Manzini (2015), toplumsal dönüşüm için tasarımda etik sorumluluğun ve temsilin kritik olduğunu savunur. Ayrıca, Mulgan vd. (2007) sosyal inovasyon süreçlerinin yalnızca ekonomik değil, kültürel ve etik boyutları da dikkate alması gerektiğini ifade eder. Görüşme verileri, bu çok boyutlu etki anlayışını ders içeriklerine dahil etmenin gerekliliğini desteklemektedir. Bu yaklaşım (Austin, 2006) tarafından ortaya konulan “ikili değer üretimi” anlayışıyla paralellik göstermektedir.

6. SONUÇLAR

Bu tez araştırması Endüstriyel Tasarım Bölümü lisans eğitimi öğrenme programında yer alması planlanan Sosyal Fayda Odaklı Tasarım Girişimciliği dersinin, ders içeriği, izlencesi ve ders materyalleri ile sonuçlanmıştır. Çalışma kapsamında yürütülen eğitim ihtiyaç analizi yöntem ve araçlarını içeren araştırma mevcut literatürün araştırılması, 8 Endüstriyel Tasarım öğrencisi ve gerçek paydaşlar ile birlikte yürütülen fikir geliştirme atölyeleri süreçlerini çerçeveleyen üretici tasarım araştırması; sosyal girişimcilik, tasarım eğitimi ve sosyal fayda odaklı tasarım ekseninde yer alan akademisyenler, sosyal girişimciler, sosyal girişim koordinatörleri, mentor katılımcılar ve öğrenci görüşleri; endüstriyel tasarım lisans düzeyinde verilmesi planlanan “Sosyal Fayda Odaklı Tasarım Girişimciliği” dersinin içeriksel, yapısal ve pedagojik açılardan kurgulanma sürecinde veri kaynağı olmuşlardır. Yapılan görüşmeler, mevcut sosyal girişimcilik eğitimlerinin tasarım odaklı problem çözme, kullanıcı ile empati temelli süreç yürütme, etik ve temsil ve sosyal etki, hikaye anlatıcılığı gibi bileşenleri yeterince kapsamadığını öğrencilerin hem mesleki yeterliliklerini hem de toplumsal duyarlılıklarını geliştirmede sınırlı kaldığını ortaya koymaktadır. Katılımcılar, özellikle sosyal girişimcilik eğitiminin genellikle işletme, yönetim ve sürdürülebilirlik ekseninde kurgulandığını; ancak tasarım eğitiminin doğası gereği daha empatik, kullanıcı merkezli ve sahaya dayalı bir yaklaşım gerektirdiğini vurgulamışlardır. Bu bulgu, sosyal girişimcilik kavramının, tasarım paradigmasında sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği içeriği ile yeniden ele alınması gerektiğini göstermektedir. Görüşmelerde yer alan akademisyenler sosyal girişimciliğin öğrencilere yalnızca iş planı geliştirmeyi değil; empati kurarak sahayı anlamayı, sistemsel düşünerek problem tanımlamayı ve çok boyutlu çözümler üretmeyi öğretmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu doğrultuda sosyal girişimcilik içerikleri, aşağıdaki şekilde yeniden yapılandırılmıştır.

Sosyal Fayda Odaklı Tasarım Girişimciliği dersi kapsamında eğitim içeriğinin temel üç boyutu olmalıdır. İlk boyut, birincil teorik eğitim sağlayan kavramların tanımını ve sosyal fayda odaklı tasarımın sosyal girişimcilik ile kesişimlerini ele alır. Temel amaç; öğrencileri sosyal girişimcilik kavramıyla tanıştırmak, değişen tarihsel tanımlarını eleştirel teorilerini ve çeşitli yaklaşımlarını ele almaktır. Sosyal Girişimciliğin Sosyal Fayda odaklı tasarım kapsamında ele alınması tasarımın sosyal problemlere getirdiği çözümler ve vaka analizleri ile çeşitlendirilecektir.

Bu bütünsel yaklaşım, vaka analizleri ile birlikte tasarım öğrencilerinin sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği kapsamında sosyal problemlerin farkındalığı, başlangıç stratejileri ve çerçeveleri geliştirmelerini sağlayacaktır. Aşağıda dersin fiziki yapılandırılması kapsamında Endüstriyel Tasarım Bölümü öğretim programında 2 dönem olması planlanan ders izlencesi yer almaktadır. Ders izlencesinin görsel formatı Eskişehir Teknik Üniversitesi AKTS bilgi paketinden referans alınarak düzenlenmiştir.

ENTXXX Sosyal Fayda Odaklı Tasarım Girişimciliği Ders I AKTS Paket Bilgileri	
Bölüm Misyonu Bileşenleri BMB1: Eleştirel düşünebilen, yaratıcı, çevik, uyumlu, esnek çözüm odaklı disiplinlerarası işbirliğine yatkın, iletişime açık mezunlar yetiştirmek BMB2: Girişimcilik kültürünü yönetme ve işletme becerileriyle sektörde kendi işlerini kurabilen mezunlar yetiştirmek BMB3: Eğitim-öğretim ve tasarım-uygulamada çeşitli paydaşlar ile etkileşim içinde olmayı sağlayan ortamlar yaratmak BMB4: Eğitim-öğretim, araştırma ve tasarım-uygulama faaliyetlerinde endüstri ile birlikte toplumsal ve çevresel sorunlara duyarlılığı gözetmek	
Program Eğitim Amaçları: PEA1: Program mezunlarımız büyük ölçekli ulusal ve uluslararası firmalarda ürün geliştirme alanlarında görevlendirilmek üzere öncelikli tercih edilebilir. PEA2: Programın mezunları tasarım odaklı girişimcilik ağlarında aktif rol üstlenirler/ kariyer geliştirirler PEA3: Program mezunları kullanıcı odaklı tasarım araştırması ve kullanıcı deneyimi alanlarında uzman olarak görev alırlar. PEA4: Program mezunları yurtdışında veya yurtdışındaki fariki üniversitelerde akademik kariyerlerine araştırmacı ve/veya eğitici olarak devam ederler. PEA5: Program mezunlarımız yer aldıkları çalışmalarda çevresel, ekonomik ve sosyal etkiler ile etik değerleri gözeterek, toplumunun yaşam kalitesinin yükseltilmesinde etki sahibi olurlar PEA6: Program mezunlarımız çalıştıkları kurumlarda problem çözme yaklaşımlarında çevik ve transdisipliner yaklaşımları ile ön plana çıkarlar	
Ders İçeriği (Türkçe) Sosyal Fayda Odaklı Tasarım, Sosyal Girişimcilik, Toplumsal Problemleri anlamak; Değer Önerisi, Sosyal Etki ve Sosyal Dönüşüm geliştirmek; Saha Araştırma becerisi kazanmak; Etik ve Eleştirel düşünme; Tasarım perspektifinden sosyal iş modeli geliştirme; Sosyal Girişim Vaka analiz süreçleri;	Dersin Öğrenme Çıktıları (DÖÇ) Öğrenci, toplumsal bağlamda karşılaşılan sosyal problemleri analiz edebilir ve kullanıcı ihtiyaçlarına dayalı biçimde tanımlayabilir. Öğrenci, saha araştırması tekniklerini (gözlem, görüşme, haritalama) kullanarak nitel veri toplayabilir ve analiz edebilir. Öğrenci, empati temelli araştırma yaparak persona ve deneyim haritası gibi araçlarla kullanıcı profilleri oluşturabilir. Öğrenci, çözüm sürecinde etik temsiliyet, kapsayıcılık ve duyarlılığı dikkate alarak sorgulayıcı ve sorumlu bir yaklaşım benimseyebilir. Öğrenci, ürettiği fikirlerin sosyal dönüşüm potansiyelini değerlendirerek değer önerisini tanımlayabilir.
Ders İçeriği (İngilizce) Social Benefit-Oriented Design, Social Entrepreneurship, Understanding Societal Problems, Value Proposition, Developing Social Impact and Social Transformation, Gaining Field Research Skills, Ethical and Critical Thinking, Developing Social Business Models from a Design Perspective, Social Enterprise Case Analysis Processes	
HAFTALIK DERS PLANI	
1. hafta	Giriş ve kavramlar: Sosyal fayda, tasarım girişimciliği, toplumsal etki
2. hafta	Sosyal problemleri Tasarım perspektifinden tanımlama ve analiz etme
3. hafta	Sosyal Tasarım Girişimciliği Vaka Analizi, Değer Önerisi, Sosyal Etki, Yararlanıcı-Müşteri-Faydalanıcı gibi kavramların tanımlanması
4. hafta	Problem Tanımı ve Problemleri Etkileyen Analizi, Duygusal Yük, Kullanıcı analizine giriş: Empati ve Persona
5. hafta	Neden-Sonuç Ağacı Diyagramı Sistemsel, Kültürel bağlam
6. hafta	Ortak değerler kapsamında Ekip çalışması; Roller ve Problem alanının tanımlanması,
7. hafta	Ara Sınav
8. hafta	Saha Araştırması Kapsamında hazırlık aşaması; saha araştırmasının amacının belirlenmesi, örnek soru cümleleri hazırlanması, veri toplama araçlarının belirlenmesi
9. hafta	Gözlemlenen kişi, Kırılganlıktan, Ortak anı ve Temalar, Mevcut durum, Mekan ve ortama yönelik Saha analizlerinin sunumu
10. hafta	Saha araştırması ardından probleme neden olan Faktörlerin ve Aktörlerin tanımlanması (Sistemsel Analiz), HMW, Mevcut koşullarda problem nasıl çözülüyor?
11. hafta	Storyboard; Acı, Temas ve Değer noktalarının belirlenmesi müdahale alanlarının tespit edilmesi.
12. hafta	Kavramsal Tasarım , Fikir Hibrit Atölyesi, What If yöntemleri ile Sosyal Fayda Odaklı Tasarım sürecinin kavramsal alt yapısının oluşturulması
13. hafta	Sosyal Fayda Odaklı Tasarım fikirlerinin, Özgünlük, Uygulanabilirlik, Sosyal Girişim Potansiyeli, Kişisel Motivasyon kapsamında skorlanması
14. hafta	Sosyal Etki ve Değer Önerisi Çözümek istenen toplumsal problem ve uzun vadede hedeflenen sosyal değişim, Temel Müdahaleler Yararlanıcı ve Müşterilerin değer önerileri, risklerin belirlenmesi

Görsel 6.1. Sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği 1 ders izlencesi

ENTXXX Sosyal Fayda Odaklı Tasarım Girişimciliği II Dersi AKTS Paket Bilgileri	
Bölüm Misyonu Bileşenleri BMB1: Eleştirel düşünebilen, yaratıcı, çevik, uyumlu, esnek çözüm odaklı disiplinlerarası işbirliğine yatkın, iletişime açık mezunlar yetiştirmek BMB2: Girişimcilik kültürünü yönetme ve işletme becerileriyle sektörde kendi işlerini kurabilen mezunlar yetiştirmek BMB3: Eğitim-öğretim ve tasarım-uygulamada çeşitli paydaşlar ile etkileşim içinde olmayı sağlayan ortamlar yaratmak BMB4: Eğitim-öğretim, araştırma ve tasarım-uygulama faaliyetlerinde endüstri ile birlikte toplumsal ve çevresel sorunlara duyarlılığı gözetmek	
Program Eğitim Amaçları: PEA1: Program mezunlarımız büyük ölçekli ulusal ve uluslararası firmalarda ürün geliştirme alanlarında görevlendirilmek üzere öncelikli tercih edilirler. . PEA2: Programın mezunları tasarım odaklı girişimcilik ağlarında aktif rol üstlenirler/ kanyon geliştirirler PEA3: Program mezunları kullanıcı odaklı tasarım araştırması ve kullanıcı deneyimi alanlarında uzman olarak görev alırlar. PEA4: Program mezunları yurtdışında veya yurtiçindeki farklı üniversitelerde akademik kariyerlerine araştırmacı ve/veya eğitmeni olarak devam ederler. PEA5: Program mezunlarımız yer aldığı çalışmalarda çevresel, ekonomik ve sosyal etkenler ile etik değerleri gözeterek, toplumun yaşam kalitesinin yükseltilmesinde etki sahibi olurlar PEA6: Program mezunlarımız çalıştıkları kurumlarda problem çözme yaklaşımlarında çevik ve transdisipliner yaklaşımları ile ön plana çıkarlar	
Ders İçeriği (Türkçe) Geliştirilen Sosyal Tasarım fikirlerin sahadan alınan geri bildirimlerle prototiplemesi; test edilmesini ve sosyal iş modeline dönüştürülmesi; içerik etki analizleri yaparak sosyal dönüşüm potansiyelini ölçme; Sosyal İş modeli geliştirme; Destekler ve sosyal finansman; Finansal sürdürülebilirlik, kaynak geliştirme ve sosyal etki yönetimi; etkili hikâye anlatımı; Süreç; dış paydaş jürisi, sunumlar	Dersin Öğrenme Çıktıları (DÖÇ) Öğrenci, sosyal fayda odaklı tasarım fikrini saha verileri doğrultusunda prototiplebilir ve kullanıcı geri bildirimlerine göre iyileştirme sürecini yönetebilir. Tasarım çözümünü finansal sürdürülebilirlik ve sosyal değer üretimi açısından bütüncül bir sosyal iş modeli yapısına dönüştürebilir. Sosyal tasarım girişimi için kaynak geliştirme, sosyal finansman ve destek mekanizmasını stratejik biçimde kurgulayabilir. Öğrenci, girişimin uzun vadeli yaşaması için maliyet-planlama, gelir modelleri ve alternatif finans kaynaklarını değerlendirerek finansal sürekliliği sağlayabilir. Öğrenci, geliştirdiği projenin etkisini hedef kitleye uygun görsel, sözel ve anlatı temelli yöntemlerle etkili biçimde ifade edebilir. Sosyal fayda odaklı bir tasarım girişimini tasarım fikrinden etki anlatısına kadar tüm boyutlarıyla profesyonel biçimde sunabilir.
Ders İçeriği (İngilizce) prototyping of developed social design ideas based on feedback from the field; testing and transforming them into a social business model. It involves conducting impact analyses to measure the potential for social transformation; developing a social business model; exploring support mechanisms and social financing; and addressing financial sustainability, resource development, and social impact management. Students also engage in effective storytelling techniques. The process concludes with an external stakeholder jury and final presentations.	
HAFTALIK DERS PLANI	
1. hafta	Tasarımın Etik boyutları nelerdir? Temsil, Etik, Dışlama, İnsani Deneyim Kavramlarının tanımı ve Dışlayıcı müdahaleler içeren Vaka Analizi
2. hafta	Tasarımcı sorumluluğu, Temsil ve Katılım; Geliştirilen projeler üzerinden Etik ve Eleştirel düşünme Atölyesi
3. hafta	Müdahale türü çerçevesinde Temel Faaliyetler, Temel Kaynaklar, Ortaklar, Kanallar kavramlarının tanımlanması Projeye yönelik bu kanvasın doldurulması
4. hafta	Sosyal İş Modelleri Eğitimi; Öğrencilerin Sosyal Fayda Odaklı Tasarım Girişim projeleri kapsamında vizyon ve misyon oluşturmaları
5. hafta	Temel Kaynaklar, Maliyetler, Gelir Kaynakları, Ekosistem, Artı Değer tanımlarının yapılması önerilerinin geliştirilmesi
6. hafta	Finansal Sürdürülebilirlik, Ortam, Sosyal Etki yönetimi
7. hafta	Ara Sınav Sunumu
8. hafta	Geliştirilen ürün, servis, hizmet vb. tasarım müdahalesi prototip ve test aşaması, role playing ve feedback döngüsü
9. hafta	Destek Modelleri, Tamamlayıcı Finansman Modelleri ve fon bulma ve gelir kaynakları eğitimi, Tüzel kişilikler
10. hafta	Artı değer kapsamında, Finansal süreçlerin ve gelir modelinin etik süreci
11. hafta	Maliyet analizi, Sürekli, Değişken giderler, Alternatif kaynaklar, Finansal takip süreci
12. hafta	Prototip ve Test Aşaması 2 : Mekan- Kullanıcı- Müşteri çözümlemelerinin görsel olarak sunulması
13. hafta	Etki ve Hikaye Anlatısı, Görünürlük ve Sosyal medya çerçevesinde tasarım stratejileri oluşturma
14. hafta	Hedef kullanıcı, Sosyal Destek kurumları, Disiplinler arası uzmanlar ile Final Sunumları ve değerlendirme

Görsel 6.2. Sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği 1 ders izlencesi

Görüşmeler ve üretici tasarım araştırmasından elde edilen bulgular çerçevesinde iki dönem olması yönünde planlanan Sosyal Fayda Odaklı Tasarım Girişimciliği ders izlencesi taslağında dersin hedeflenen öğrenme çıktılarına yer verilmiştir. Birinci dönem ders öğrenme çıktıları öğrencilerin toplumsal bağlamda karşılaşılan problemleri analiz edebilir ve kullanıcı ihtiyaçlarını tanımlayabilir toplumsal problemi sistemselsel olarak farklı bileşenler ile analiz edebilir, saha araştırma tekniklerini (gözlem, görüşme, veri

toplama ve analiz edebilme gibi beceriler sağlama, empati temelli deneyim haritası gibi araçları etkili kullanabilme, çözüm sürecinde etik temsiliyet, kapsayıcılık, duyarlılık, sorgulayıcı ve sorumlu bir rol edinme, toplumsal probleme getirilen çözüm önerilerinin iş modeline dönüşebilme potansiyelini ölçebilme ve karar verebilme, değer önerisi ve sosyal etki planları geliştirebilir, ekip oluşturabilir gibi beceriler kazanmasını hedefler.

İkinci dönem öğrenme çıktıları; sosyal fayda odaklı tasarım fikirlerini saha verileri doğrultusunda prototipleyebilir ve kullanıcı geri bildirimine göre iyileştirme sürecini yönetebilir, tasarım çözümünün finansal sürdürülebilirlik ve sosyal değer üretimi açısından bütüncül bir sosyal iş modeli yapısına dönüştürebilir, sosyal tasarım girişimi için kaynak geliştirme, sosyal finansman ve destek mekanizmalarını stratejik biçimde kurgulayabilir, girişimin uzun vadede etkisine yönelik maliyet planlama, gelir modelleri ve alternatif kaynakları değerlendirebilir, geliştirdiği projenin etkisini hedef kitleye uygun görsel, medya ve anlatı temelli yöntemler ile etkili bir şekilde ifade edebilir. Sosyal Fayda Odaklı bir tasarım girişimini tasarım fikrinden, etki anlatısına kadar tüm boyutları ile sunabilir.

İkinci Boyut olarak Sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği” yaklaşımı çerçevesinde sosyal ve toplumsal problemin nedenlerini, sonuçlarını ve aktörlerini kültürel sistemsel bağlamlarda anlayabilme ve sunabilme becerisi kazanmalarını hedefler. Empati ve kullanıcı deneyimi odaklı süreçte, empatinin ve etik temsilin pedagojik sürece dahil edilmesini sağlamak araştırmanın en önemli çıktılarından birisi olmuştur. Etik düşünme biçiminin probleme getirilen çözüm önerilerinin insani deneyimi ve kırılğanlıklarını gözetme, finansal süreçlerde gelirin ve gelir kaynaklarının etik seçimler doğrultusunda yapılması, disiplinler arası ve ekip sürecindeki kritik kararlar gibi noktalarda gözetilmesini çerçeveler. Ek olarak, çözüm üretme süreci yalnızca bir planlama değil, aynı zamanda kullanıcıyla birlikte yürütülen iteratif bir tasarım süreci gerektirmektedir. Bu süreç, saha araştırmaları, empati haritaları, persona çalışmaları, prototipleme ve kullanıcı testleri gibi araçlarla desteklenmektedir.

- Sosyal Fayda Odaklı Tasarım Girişimciliği dersi içeriğinde kavramsal tanım sosyal fayda odaklı tasarım süreçleri ve kavramının; sosyal tasarım sosyal girişimcilik ve endüstriyel tasarım çerçevesinde incelenmesi ve konumlandırılması süreçlerini içeren bir model önerilmiştir.

- Bu kanvas seti ile; mevcut vakaların tasarım perspektifinden, tasarımcının rolü, müdahale türü değer önerisi gibi başlıklar çerçevesinde vaka analizlerinin ve

çözümlemelerinin yapılabilmesi ve sosyal girişimcilik sürecinde yer alan başlıkların vaka analizleri kapsamında tanımlanabilmesi sağlanmıştır.

- Bu kanvas seti ile; Kullanıcı odaklı problem tanımı sürecinde araştırmacının yaklaşımı, toplumsal problemi farkedilme ve belirleme sürecinde kişisel motivasyonu gibi duygusal yük süreçlerinin görünür kılınmıştır.

- Bu kanvas set ile; sistemsel problem tanımı çerçevesinde toplumsal problemi çözümleme ve tanımlama çerçevesinde sistem, ekonomi kamu ve diğer aktörlerin göz önünde bulundurulması sağlanmıştır. Sistemsel analiz ve faktörleri bir arada görünmesini sağlayan bir model önerilmiştir.

- Bu kanvas seti ile; Saha araştırması kapsamında araştırma sürecinin önden planlanabilmesine yönelik bir kılavuz ve aynı zamanda saha araştırması sürecinde elde edilen verilerin varsayımlar değil somut veriler olarak sunulabilmesini sağlayan bir şablon önerilmiştir. Sosyal girişimcilik eğitimi; “sosyal soruna yönelik girişim geliştirme” yaklaşımıyla hareket ederken, sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği ise süreci “kullanıcıyla birlikte sorunu tanımlama ve çözüm üretme” üzerinden kurgulamaktadır

- Bu kanvas seti ile; geliştirilen sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği süreci kapsamında tasarım niteliği taşıyan ürün hizmet vb. tasarım niteliğinin uygulanabilirlik, sosyal iş modeli potansiyeli gibi farklı bileşenler çerçevesinde değerlendirilmesi ve skorlanması sağlanmıştır.

- Bu kanvas seti ile; ekip çalışması ve rol dağılımının planlanması sağlanmıştır. • Bu kanvas seti ile; Sosyal girişimcilik sürecinde problem tanımı yaratıcı süreçleri dahil eden araçlar kullanılmıştır.

- Bu kanvas seti ile, saha araştırması kapsamında kılavuz oluşturmaya yönelik görüşme sorularının hazırlanması, yöntemin ve araçların belirlenmesi gibi aşamaları içeren bir rehber sunulmuştur.

- Bu kanvas seti ile; Ürün, hizmet ve temel faaliyetlerden faydalanacak grup ile görüşme kapsamında ortak anlatılar, temalar, alıntılar ve kırılğanlıklar gibi etik ve deneyimleri gözetken bileşenler sürecin gruptan bağımsız yürütülmemesi sağlanmıştır.

- Bu kanvas seti ile; Sosyal fayda odaklı tasarım girişiminin tasarım sürecindeki insani deneyimlerin, etik ve temsil açısından göz ardı edilmemesi ve bu sürecin duygusal yükünün görünür kılınması sağlanmıştır.

- Bu kanvas seti ile; Prototipleme aşamasında sadece ürün tasarımı değil hizmet ve deneyim boyutlarını kapsayan müdahale türünün; Prototip, Test ve Geri Bildirim Döngüsü sürecinde öğrenciler sahada senaryodaki diğer paydaşların da görüşlerini dikkate alarak test edilmesi ve geri bildirim alınarak tekrar revize edilmesini hedefleyen bir içerik sağlanmıştır.

- Bu kanvas seti ile; finansal okuryazarlık sürecindeki başlıklar sadece gelirler ve maliyetler değil tasarımcının süreçte verdiği kararların duygusal ve etik boyutu, riskler ve bu sürecin görsel anlatımı gibi bileşenler ile desteklenmiştir.

- Bu kanvas seti ile; Etki ve görünürlük kapsamında sadece sayısal göstergeler ve raporlar değil; sürecin hikayeleştirilmesini amaçlayan içerikler ile hikâye anlatısı ve sosyal etki haritası oluşturulması sağlanmıştır.

- Bu kanvas seti ile; Marka oluşturma ve kimlik sürecini destekleyen sosyal medya stratejilerine yönelik tasarım perspektifinden bileşenler eklenmiştir.

- Bu kanvas seti ile; İş modeli sunumu kapsamına, açık sergi, kullanıcı odaklı etki ve hikâye anlatısı ve görsel materyaller ile proje paylaşımı teşvik edilmiştir. Aşağıda tasarlanan kanvasların ortak bir görseli sunulmuştur ders materyalleri kapsamında tasarlanan kanvaslar Ekte yer almaktadır.

Araştırma çıktısı çerçevesinde tasarlanan Sosyal Fayda Odaklı Tasarım Girişimciliği ders materyallerinin okunurluğun ve akışın bozulmaması amacı ile bütün bir görsel olarak aşağıda sunulmuştur. Ders materyallerini EK-1’ de inceleyebilirsiniz.

Görsel 6.3. Sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği dersi kapsamında tasarlanan kanvaslar

Üçüncü boyut ise başarı kriterlerinin dönüşümüdür; ekonomik sürdürülebilirlik ve ölçeklenebilirlik gibi iş modeli odaklı ölçütlere ek olarak kapsayıcılık ve toplumsal etki, etik temsiliyet ve etki anlatısı, öngörülen ve hedeflenen sosyal dönüşüm son kullanıcının ve faydalanıcı grubun sesi, saha araştırmalarının belgelendirilebilmesi, prototipleme ve test aşamaları gibi kullanıcı deneyimindeki dönüşümü sunmaktadır

- Bu öğretim modeli ile; Sosyal İş Modelleri kapsamında alan dışı olan bilgilerin didaktik değil deneyimsel ve vaka analizi süreçleri ile dokümanite edilmesi sağlanmıştır.
- Bu öğretim modeli ile sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği süreci kapsamındaki aşamalarının görsel nitelikler taşıması sağlanmıştır.
- Bu öğretim modeli ile; Değerlendirme Kriterlerinin Yeniden Tanımlanması kapsamında Sosyal girişimcilikte başarı; sürdürülebilirlik, kârlılık ve ölçeklenebilirlik üzerinden tanımlanırken, sosyal fayda odaklı tasarım girişimciliği dersi önerisinde değerlendirme ölçütleri; sürece katılım, kullanıcıyla etkileşim, empati düzeyi, toplumsal etki anlatımı sürece dayalı değerlendirme, reflektif geri bildirim, sosyal iş modeli iterasyonları gibi ölçme yöntemleri uygulanmalıdır. Bu değişim, yalnızca çıktıya değil sürece değer veren bir öğrenme anlayışının göstergesidir. Lisans eğitimi çerçevesinde kurgulanması planlanan Sosyal Fayda Odaklı Tasarım Girişimciliği dersinde öğrenci projelerinin Sosyal etkisin ölçülmesi sürecinde ders içeriğinde hikayeleştirme, dijital

hikâye anlatıcılığı, etki haritalama sosyal değer önerisi gibi konuların sosyal etki anlatımı, yansıtıcı günlükler ve etki raporlaması gibi içerikler yer almıştır.

- Bu öğretim modeli ile; Ders Çıktısı ve Değerlendirme Süreci THU203 Topluma Hizmet Uygulamaları ders sürecinde final sunumları STK temsilcileri ve kamu kurumu temsilcileri katılı ile gerçekleştirilmiştir. Sürecin sonuçlanma aşamasında aktörlerin yer alması öğrencileri olumlu etkilediği ifade edilmiş ve sosyal girişimciler, akademisyenler ve öğrencilerin görüşleri dış paydaşlar, projelerin hedeflediği sosyal etki alanlarına yakın uzmanlar, uygulayıcı aktörler ve faydalanıcı grup temsilcisi final sunumlarında yer alması sonucuna varılmıştır.

- Bu öğretim modeli kapsamında; önerilen ders materyalleri, süreci sadece bir tasarım süreci ya da iş modeli geliştirme süreci olarak görmeden entegrasyonların esnekliğini sağlayamaya açık olarak sunulmuştur.

7. ÇALIŞMANIN ALANA KATKISI

Bu araştırma, sosyal girişimcilik ve tasarım eğitimi arasındaki etkileşimi, sosyal fayda odaklı tasarım odağında yeniden düşünerek, Türkiye’de endüstriyel tasarım lisans eğitiminde henüz sistematik olarak ele alınmamış bir alanı yapılandırma amacı ile özgün bir katkı sunmaktadır. Sosyal girişimcilik literatürü genellikle iş modeli inovasyon, sürdürülebilirlik (Mair and Marti, 2006) ve etki ölçümü (Santos, Pache and Birkholz, 2015) üzerine odaklanırken; bu çalışmada sosyal etki, kullanıcıyla kurulan empatik ilişki, kültürel bağlam ve etik temsil üzerinden tasarım süreçlerine entegre edilmiştir. Bu yönüyle çalışma, tasarım temelli sosyal girişimcilik (Manzini, 2015; Margolin and Margolin, 2002) alanında ihtiyaç duyulan eğitsel modelleme açığını kapatmaktadır. Özellikle sosyal fayda odaklı tasarım kavramının eğitimsel bağlamda nasıl ele alınması gerektiğine dair görüşme verilerinden elde edilen bulgular, katılımcı araştırma ve çok paydaşlı etkileşim (Brown and Wyatt, 2010) gibi yaklaşımlarla ilişkilendirilerek yapılandırılmıştır.

Çalışmanın bir diğer katkısı, tasarım eğitiminde “sosyal etkiyi ve sosyal faydayı düşünen tasarımcı” yetiştirmek için gerekli pedagojik ilkeleri, ders çıktıları ve değerlendirme yapılarıyla birlikte önermesidir. Bu bağlamda geliştirilen iki dönemlik ders planı ve haftalık yapılandırılmış etkinlikler, tasarım yoluyla sosyal dönüşüm ve sosyal iş modeli geliştirme hedefiyle uyumlu bir öğretim kurgusu sunmakta; hem öğrencilerin eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerini geliştirmekte hem de sosyal etki üretimine odaklanan yeni bir tasarımcı profili oluşumuna katkı sağlamaktadır.

Son olarak, bu araştırma Türkiye bağlamında sosyal fayda odaklı tasarım eğitiminin yükseköğretim düzeyinde yapılandırılmasına yönelik öncü bir örnek niteliğindedir. Türkiye’de sosyal tasarım ve sosyal girişimcilik derslerinin lisans düzeyinde çoğunlukla ayrı ve dağınık olarak ele alındığı dikkate alındığında, bu tez çalışması bütüncül ve sistematik bir model önererek alandaki kuramsal ve uygulamalı boşluklara yanıt vermektedir.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, O.C. (2019). *Eğitim Programlarının Geliştirilmesinde İhtiyaç Analizi El Kitabı*, İstanbul: Anı Yayıncılık.
- Bazan, C., Gaultois, H., Shaikh, A., Gillespie, K., Frederick, S., Amjad, A., ... and Belal, N. (2020). A systematic literature review of the influence of the university's environment and support system on the precursors of social entrepreneurial intention of students. *Journal of Innovation and Entrepreneurship*, 9(1), 4. <https://doi.org/10.1186/s13731-020-0116-9> (Erişim Tarihi: 14.03.2024)
- Bakker, C., Peck, D., Soboll, P., and Tempelman, E. (2010, October). Living climate change: Design thinking and learning in complexity. In *Knowledge Collaboration and Learning for Sustainable Innovation: 14th European Roundtable on Sustainable Consumption and Production (ERSCP) conference and the 6th Environmental Management for Sustainable Universities (EMSU) conference, Delft, The Netherlands, October 25-29, 2010*. Delft University of Technology; The Hague University of Applied Sciences; TNO.
- Blass, E., and Hayward, P. (2014). Innovation in higher education; will there be a role for "the academe/university" in 2025?. *European Journal of Futures Research*, 2(1), 41.
- Brown, T. and Katz, B. (2011), Change by Design. *Journal of Product Innovation Management*, 28: 381-383. <https://doi.org/10.1111/j.1540-5885.2011.00806.xv> (Erişim Tarihi: 12.03.2024)
- Buchanan, R. (1992). Wicked Problems in Design Thinking. *Design Issues*, 8(2), 5–21. <https://doi.org/10.2307/1511637> (Erişim Tarihi: 28.12.2023)
- Ceschin, F., and Gaziulusoy, I. (2016). Evolution of design for sustainability: From product design to design for system innovations and transitions. *Design studies*, 47, 118-163.
- Chui, C. H. K., Peng, S., Lai, V., Chan, C. H., and Fung, S. (2025). Enhancing social entrepreneurial competence amongst university students: a social entrepreneurship pedagogical model in Hong Kong. *Journal of Social Entrepreneurship*, 16(3), 817-836. <https://doi.org/10.1080/19420676.2023.2217427> (Erişim Tarihi: 30.05.2024)
- Chiu, M. L. (2002). An organizational view of design communication in design collaboration. *Design studies*, 23(2), 187-210. [https://doi.org/10.1016/S0142-694X\(01\)00019-9](https://doi.org/10.1016/S0142-694X(01)00019-9) (Erişim Tarihi: 20.02.2024)
- Condie, E. B. J., and Cooper, A. M. (2015). *Dialogues of sustainable urbanisation: Social science research and transitions to urban contexts*. Sydney: University of Western Sydney. 28-31.
- Cornwall, J. R. (1998). The entrepreneur as a building block for community. *Journal of developmental entrepreneurship*, 3(2), 141.
- Dees, J. G. (2018). Social entrepreneurship. In *The Palgrave encyclopedia of strategic management* (pp. 1580-1583). Palgrave Macmillan, London.

- Defourny, J., and Nyssens, M. (2013). Social innovation, social economy and social enterprise: what can the European debate tell us. *The international handbook on social innovation: Collective action, social learning and transdisciplinary research*, 40-52.
- Denzin, N. K., and Lincoln, Y. S. (Eds.). (2011). *The Sage handbook of qualitative research*. sage.
- de Vere, I., and Charny, D. (2017). Social innovation in the curriculum: a model for community engagement and design intervention. In *DS 87-9 Proceedings of the 21st International Conference on Engineering Design (ICED 17) Vol 9: Design Education, Vancouver, Canada, 21-25.08. 2017* (pp. 109-118).
- Dobele, L. (2016). A new approach in higher education: Social entrepreneurship education. P. Michelberger (Ed.) *In Volume of Management, Enterprise and Benchmarking in the 21st Century* içinde (s. 227-238). Budapest, Hungary: Óbuda University.
- Efiliti, P., and Timur, Ş. (2025). Generative Design Research for a Culturally Sensitive Subject: Exploring Menstrual Practices and Product Experiences to Inspire Design. *Design and Culture*, 17(1), 1-26. <https://doi.org/10.1080/17547075.2024.2386184> (Erişim Tarihi: 20.06.2024)
- Ersen, T. B., Kaya, D., and Meydanoğlu, Z. (2010). Sosyal girişimler ve Türkiye ihtiyaç analizi raporu. *İstanbul: TÜSEV Yayınları*, 50, 33-45.
- Etzkowitz, H., and Leydesdorff, L. (2000). The dynamics of innovation: from National Systems and “Mode 2” to a Triple Helix of university–industry–government relations. *Research policy*, 29(2), 109-123.
- Fuad-Luke, A. (2013). *Design activism: beautiful strangeness for a sustainable world*. Routledge.
- Gunes, S. (2012). Design entrepreneurship in product design education. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 51, 64-68.
- Gürdere Akdur, S. (2019). *Socially oriented design practices in Turkey: a critical analysis of participation and collaboration* [Thesis (Ph.D.) -- Graduate School of Natural and Applied Sciences. Industrial Design.]. Middle East Technical University.
- Gürdere Akdur, S. (2016). *Toplumsal Sorunlara Odaklanan Ana Tasarım Yaklaşımlarının Derlenmesi*. 357. <https://utak.metu.edu.tr/utak-2016/> (Erişim Tarihi: 26.10.2024)
- Grant, J., and Fox, F. (1992). Understanding the role of the designer in society. *Journal of Art and Design Education*, 11(1), 77-87.
- Hanington, B. M. (2007). Generative research in design education. Presented at the International Association of Societies of Design Research2007: *Emerging Trends in Design Research*, 12-15 November, Polytechnic University School of Design, Hong Kong

- Hanington, B., and Martin, B. (2019). *Universal methods of design expanded and revised: 125 Ways to research complex problems, develop innovative ideas, and design effective solutions*. Rockport publishers.
- Herane, M., and Espinoza, I. (2022). Integrating DT and Entrepreneurship: Case Study Universidad Mayor (Chile). In *Design Thinking in Education: Innovation Can Be Learned* (pp. 131-143). Cham: Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-030-89113-8_9 (Erişim Tarihi: 02.11.2024)
- Hibbert, S. A., Hogg, G., and Quinn, T. (2002). Consumer response to social entrepreneurship: The case of the Big Issue in Scotland. *International journal of nonprofit and voluntary sector marketing*, 7(3), 288-301.
- Hillgren, P. A., Seravalli, A., and Emilson, A. (2011). Prototyping and infrastructuring in design for social innovation. *CoDesign*, 7(3-4), 169-183. <https://doi.org/10.1080/15710882.2011.630474> (Erişim Tarihi: 06.12.2024)
- Huybrechts, B., and Nicholls, A. (2012). Social entrepreneurship: Definitions, drivers and challenges. In *Social entrepreneurship and social business: An introduction and discussion with case studies* (pp. 31-48). Wiesbaden: Gabler Verlag.
- Jessop, B., Moulaert, F., Hulgård, L., and Hamdouch, A. (2013). Social innovation research: a new stage in innovation analysis? In F. Moulaert, D. MacCallum, A. Mehmood, and A. Hamdouch (Eds.), *The International Handbook on Social Innovation* (pp. 110-130). Edward Elgar Publishing. <https://doi.org/10.4337/9781849809993> (Erişim Tarihi: 12.12.2024)
- Jiao, H. (2011). A conceptual model for social entrepreneurship directed toward social impact on society. *Social Enterprise Journal*, 7(2), 130-149.
- Johnson, A. P. (2012). *A short guide to action research* (4th ed.). Pearson.
- Johnson, E. (2020). Action Research. *Oxford Research Encyclopedia of Education*. <https://oxfordre.com/education/view/10.1093/acrefore/9780190264093.001.0001/acrefore-9780190264093-e-696> (Erişim Tarihi: 16.05.2024)
- Johnson, E. S. (2020). Action research. In *Oxford research encyclopedia of education*.
- Johnson, S. (2000). Literature review on social entrepreneurship. *Canadian Centre for Social Entrepreneurship*, 16(23), 96-106.
- Kawulich, B. B. (2005, May). Participant observation as a data collection method. In *Forum: Qualitative Social Research/Qualitative Sozialforschung* (Vol. 6, No. 2).
- Kaptan, F. ve Korkmaz, H. (2002). Problem tabanlı Öğrenme Yaklaşımının Hizmet Öncesi Fen Öğretmenlerinin Problem Çözme Becerileri ve Öz Yeterlik İnanc Düzeylerine Etkisi. *V. Ulusal Fen ve Matematik Eğitimi Kongresi*'nde sunulan bildiri, Ankara: ODTÜ.
- Kiernan, L., and Ledwith, A. (2011). The effect of the merging of design disciplines and its implication for product design education. *Design Principles and Practices*, 5(4), 173- 185. <https://doi.org/10.18848/1833-1874/cgp/v05i04/38117> (Erişim Tarihi: 30.07.2024)

- King, P. J. and Roberts, N. C. (1987) 'Policy Entrepreneurs: Catalysts for Policy Innovation', *Journal of State Government*, July–August, pp. 172–178.
- Kjøllesdal, A., Asheim, J., and Boks, C. (2014). Embracing Social Sustainability in Design Education: A Reflection on a Case Study in Haiti. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 58(2), 173–188. <https://doi.org/10.1080/00313831.2012.725095> (Erişim Tarihi: .10.2024)
- Laredo, P. (2007). Revisiting the third mission of universities: Toward a renewed categorization of university activities?. *Higher education policy*, 20(4), 441-456.
- Leadbeater, C. (2007). Social enterprise and social innovation: Strategies for the next ten years. *A social enterprise think piece for the Cabinet Office of the Third Sector*. London: Cabinet Office of the Third Sector.
- Leal Filho, W. (2000). Dealing with misconceptions on the concept of sustainability. *International journal of sustainability in higher education*, 1(1), 9-19.
- Lepoutre, J., Justo, R., Terjesen, S., and Bosma, N. (2013). Designing a global standardized methodology for measuring social entrepreneurship activity: the Global Entrepreneurship Monitor social entrepreneurship study. *Small business economics*, 40(3), 693-714.
- Levitt, M., and Richards, S. (2010). Leveraging user expertise through participatory design: beyond observation. *Innovation*, 29(1), 24-27.
- Li, Y., Liu, Y., and Zhao, Y. (2006). The role of market and entrepreneurship orientation and internal control in the new product development activities of Chinese firms. *Industrial Marketing Management*, 35(3), 336-347.
- Light, P. C. (2006). Reshaping social entrepreneurship. *Stanford Social Innovation Review*, 4(3), 47-51.
- Lumpkin, G. T., Moss, T. W., Gras, D. M., Kato, S., and Amezcua, A. S. (2013). Entrepreneurial processes in social contexts: how are they different, if at all?. *Small Business Economics*, 40(3), 761-783.
- Long, M. H. (2012). Needs analysis. *The encyclopedia of applied linguistics*, 1-5.
- Madge, P. (2023). Ecological Design: A New Critique [1997]. In *The Design Culture Reader* (pp. 50-60). Routledge.
- Mair, J., and Martí, I. (2006). Social entrepreneurship research: A source of explanation, prediction, and delight. *Journal of world business*, 41(1), 36-44. <https://doi.org/10.1016/J.JWB.2005.09.002> (Erişim Tarihi: 09.08.2024)
- Manzini, E. (2007). Design research for sustainable social innovation. In *Design research now* (pp. 233-245). Birkhäuser Basel.
- Manzini, E. (2006). Design, ethics and sustainability: Guidelines for a transition phase. *Cumulus Working Papers*, (16), 9–15.

- Manzini, E. (2014). Making things happen: Social innovation and design. *Design issues*, 30(1), 57-66. http://dx.doi.org/10.1162/DESI_a_00248 (Erişim Tarihi: 09.12.2024)
- Manzini, E. (2015). *Design, when everybody designs: An introduction to design for social innovation*. MIT press.
- Manzini, E. (2008). *Design for sustainability*. Milan: Springer.
- Margolin, V. (2007). Design, the future and the human spirit. *Design Issues*, 23(3), 4-15.
- Margolin, V., and Margolin, S. (2002). A "Social model" of design: issues of practice and research. *Design issues*, 18(4), 24-30. <https://doi.org/10.1162/074793602320827406> (Erişim Tarihi: 16.05.2024)
- Martin, R. L., and Osberg, S. (2007). Social entrepreneurship: The case for definition. *Stanford Social Innovation Review*, 5(2), 28-39.
- McKenzie, S. (2004). *Social sustainability: Towards some definitions* (Working Paper No. 27). Hawke Research Institute, University of South Australia.
- McMahon, M., and Bhamra, T. (2012). 'Design Beyond Borders': international collaborative projects as a mechanism to integrate social sustainability into student design practice. *Journal of Cleaner Production*, 23(1), 86-95. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2011.10.022> (Erişim Tarihi: 31.07.2023)
- Melyoki, L. L., and Gielnik, M. M. (2023). How action-oriented entrepreneurship training transforms university students into entrepreneurs: Insights from a qualitative study. *Journal of Small Business and Entrepreneurship*, 35(5), 787-814. <https://doi.org/10.1080/08276331.2020.1832831> (Erişim Tarihi: 10.03.2025)
- Meroni, A., Fassi, D., and Simeone, G. (2013). Design for Social Innovation as a form of Design Activism: An action format.
- Millard, J., Weerakkody, V., Missi, F., Kapoor, K., and Fernando, G. (2016, March). Social innovation for poverty reduction and sustainable development: Some governance and policy perspectives. In *Proceedings of the 9th international conference on theory and practice of electronic governance* (pp. 153-162).
- Morelli, N. (2007). Social Innovation and New Industrial Contexts: Can Designers "Industrialize" Socially Responsible Solutions?. *Design issues*, 23(4), 3-21.
- Mulgan, G. (2006). The process of social innovation. *innovations*, 1(2), 145-162.
- Nicholls, A. (Ed.). (2006). *Social entrepreneurship: New models of sustainable social change*. Oxford University Press.
- Nicholls, A. (2006). Playing the field: A new approach to the meaning of social entrepreneurship. *Social enterprise journal*, 2(1), 1-5.
- Nicholls, A., Simon, J., and Gabriel, M. (2015). *New frontiers in social innovation research*. Springer Nature. <https://doi.org/10.1057/9781137506801> (Erişim Tarihi: 01.12.2023)
- Norman, D. (2010). Why design education must change. *core77*, 26, 92-95.

- Nisbet, R. A. (1993). *The sociological tradition*. Transaction publishers.
- Osterwalder, A. (2004). *The business model ontology a proposition in a design science approach* (Doctoral dissertation, Université de Lausanne, Faculté des hautes études commerciales).
- Phills, J. A., Jr., Deiglmeier, K., and Miller, D. T. (2008). Rediscovering social innovation. *Stanford Social Innovation Review*, 6(4), 34–43.
- Portales, L. (2019). Basics, Characteristics, and Differences of Social Entrepreneurship. In *Social Innovation and Social Entrepreneurship: Fundamentals, Concepts, and Tools* (pp. 51-63). Cham: Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-030-13456-3_4 (Erişim Tarihi: 10.07.2024)
- Puerta-Sierra, L., and Puente-Díaz, R. (2023). Co-creation in entrepreneurship education: How autonomy support enhances the intention to develop entrepreneurial ideas. *Journal of Education for Business*, 98(8), 443-451.
- Qastharin, A. R., and Vanourek, G. (2020). Understanding the business model of social enterprise: Case study of Indonesia Mengajar. In *The Future Opportunities and Challenges of Business in Digital Era 4.0* (pp. 239-243). Routledge.
- Ramirez, M. (2011). Designing with a social conscience: An emerging area in industrial design education and practice. In *DS 68-5: Proceedings of the 18th International Conference on Engineering Design (ICED 11), Impacting Society through Engineering Design, Vol. 5: Design for X/Design to X, Lyngby/Copenhagen, Denmark, 15.-19.08. 2011*.
- Robertson, J., and Sobol, D. (2011). The designer's paradox. *Zoontechnica: The Journal of Redirective Design*, (1).
- Rowley, J., and Slack, F. (2004). Conducting a literature review. *Management research news*, 27(6), 31-39.
- Sánchez, J. C. (2013). The impact of an entrepreneurship education program on entrepreneurial competencies and intention. *Journal of small business management*, 51(3), 447-465.
- Sanders, E. N. (2000, January). Generative tools for co-designing. In *Collaborative design: proceedings of codesigning 2000* (pp. 3-12). London: Springer London.
- Sanders, E. B. N., and Stappers, P. J. (2008). Co-creation and the new landscapes of design. *Co-design*, 4(1), 5-18.
- Scharmer, O., and Kaufer, K. (2013). *Leading from the emerging future: From ego-system to eco-system economies*. Berrett-Koehler Publishers.
- Srijono, D. (2006). Needs analysis and course design. *Kajian Linguistik dan Sastra*, 18(34), 47–55.
- Stefaniak, J., Baaki, J., Hoard, B., and Stapleton, L. (2018). The influence of perceived constraints during needs assessment on design conjecture. *Journal of Computing in Higher Education*, 30(1), 55-71. <https://doi.org/10.1007/s12528-018-9173-5> (Erişim Tarihi: 08.08.2024)

- Steiner, G., and Posch, A. (2006). Higher education for sustainability by means of transdisciplinary case studies: an innovative approach for solving complex, real-world problems. *Journal of Cleaner production*, 14(9-11), 877-890.
- Sterling, S., and Orr, D. (2001). *Sustainable education: Re-visioning learning and change* (Vol. 6). Totnes: Green Books for the Schumacher Society.
- Theobald, R. (1987). *The rapids of change: Social entrepreneurship in turbulent times*. Knowledge Systems.
- Thorpe, A., and Gamman, L. (2011). Design with society: why socially responsive design is good enough. *CoDesign*, 7(3-4), 217-230.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilir nitel bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram ve uygulamada eğitim yönetimi*, 24(24), 543-559.
- Uzuner, Y. (1999). Niteliksel araştırma yaklaşımı. *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*, 173-193.
- Valéau, P., and Boncler, J. (2013). Social entrepreneurship. *RIMHE: Revue Interdisciplinaire Management, Homme and Entreprise*, 92(5), 46-64. <https://doi.org/10.3917/rimhe.009.0046> (Erişim Tarihi: 15.02.2024)
- Veiga, I., and Almendra, R. (2014). Social design principles and practices. J. Salamanca, P. Desmet, A. Burbano, G. Ludden ve J. Maya (Ed.), *Proceedings of the 9th International Conference on Design and Emotion: Colors of Care* içinde (ss. 364–371). Universidad de los Andes.
- Vezzoli, C., and Manzini, E. (2008). *Design for environmental sustainability*. London: Springer London.
- Welsh, D. H., Tullar, W. L., and Nemati, H. (2016). Entrepreneurship education: Process, method, or both?. *Journal of Innovation and Knowledge*, 1(3), 125-132.
- Westley, F., and Antadze, N. (2010). Making a difference: Strategies for scaling social innovation for greater impact. *Innovation Journal*, 15(2).
- Wilson, K. (2004). *Entrepreneurship education at European universities and business schools: Results of a joint pilot study*. European Foundation for Management Development. <https://www.researchgate.net/publication/260266198> (Erişim Tarihi: 14.07.2024)
- Yılmaz, F. (2014). An investigation into students' Turkish language needs at Jagiellonian University in Poland. *Educational research and reviews*, 9(16), 555-561. <https://doi.org/10.5897/ERR2013.1701> (Erişim Tarihi: 14.07.2024)
- Zeithaml, C. P., and Rice, G. H., Jr. (1987). Entrepreneurship/small business education in American universities. *Journal of Small Business Management*, 25(1), 44–50.

İnternet Kaynakları

- http-1: https://business_model_generation.pdf (Erişim tarihi: 14.03.2025)
- http-2: <http://www.socialbusinessmodelcanvas.com> (Erişim tarihi: 14.03.2025)
- http-3: <http://socialleancanvas.com/the-canvas/> (Erişim tarihi: 14.03.2025)
- http-4: https://ects.bilgi.edu.tr/Course/Detail?catalog_courseId=18304995 (Erişim tarihi: 07.10.2024)
- http-5: <https://meobs.marmara.edu.tr/Ders/sosyal-girisimcilik> (Erişim tarihi: 07.10.2024)
- http-6: <https://mebis.medipol.edu.tr/> (Erişim tarihi: 07.10.2024)
- http-7: <https://ebs.istanbul.edu.tr/home/izlence> (Erişim tarihi: 07.10.2024)
- http-8: <https://kusif.ku.edu.tr/sosyal-etki-serisi/sosyal-girisimcilik-serisi/> (Erişim tarihi: 20.07.2024)
- http-9: <https://sosyalup.net/joon/> (Erişim tarihi: 17.05.2025)
- http-10: <https://toyi.io/en/> (Erişim tarihi: 17.05.2025)
- http-11: <https://www.arkerobox.com/> (Erişim tarihi: 17.05.2025)
- http-12: <https://ashaekhope.com/blink-to-speak/> (Erişim tarihi: 17.05.2025)
- http-13: <https://wdo.org/about/> (Erişim tarihi: 23.06.2024)
- http-14: <https://imece.com> (Erişim tarihi: 20.04.2024)
- http-15: <https://desisnetwork.org> (Erişim tarihi: 02.02.2024)
- http-16: <https://id.iyte.edu.tr> (Erişim tarihi: 10.02.2024)
- http-17: <https://id.yasar.edu.tr> (Erişim tarihi: 10.02.2024)
- http-18: <https://endustriyeltasarim.eskisehir.edu.tr> (Erişim tarihi: 10.02.2024)
- http-19: <https://id.metu.edu.tr/tr/> (Erişim tarihi: 11.02.2024)
- http-20: <https://www.ozyegin.edu.tr/tr/hakkimizda> (Erişim tarihi: 14.02.2024)
- http-21: <https://ege.edu.tr/tr-0/anasayfa.htm> (Erişim tarihi: 15.02.2024)

http-22: <https://www.yildiz.edu.tr> (Erişim tarihi: 15.02.2024)

http-23: <https://btu.edu.tr/tr> (Erişim tarihi: 15.02.2024)

http-24: <https://www.asbu.edu.tr> (Erişim tarihi: 15.02.2024)

http-25: <https://www.yyu.edu.tr> (Erişim tarihi: 15.02.2024)

EKLER

EK-1 ENDÜSTRİYEL TASARIM LİSANS EĞİTİMİNDE SOSYAL FAYDA ODAKLI TASARIM GİRİŞİMCİLİĞİ DERS MATERYALLERİ TASARIMI

İsim:
Soy İsim :

....../....../.....

_____	Sosyal İnovasyon	Sosyal Girişimcilik	_____
_____			_____
_____			_____
_____	Sosyal Tasarım	Sosyal Fayda Odaklı Tasarım Girişimciliği	

Notlar:

İsim:
Soy İsim :

....../....../.....

		Sosyal Fayda Odaklı Tasarım Girişimciliği
Vaka 1:	Vaka 2:	Notlar:
Tasarım Yönü	Tasarım Yönü	_____

VAKA ANALİZİ

İsim:
Soy İsim :

.../.../....

	Vaka hangi sosyal probleme yanıt veriyor? ----- -----
	Hangi kurum/kişi tarafından geliştirilmiş? ----- -----
	Hangi tarihsel, kültürel, yerel bağlamda oluşmuş? ----- -----
 DEĞER ÖNERİSİ VE SOSYAL ETKİ	Yararlanıcılara sağlanan temel fayda nedir? ----- -----

VAKA ANALİZİ

İsim:
Soy İsim :

.../.../....

Tasarımcının Rolü ----- ----- ----- -----	Müdahale Türü Sunulan tasarım çözümü nedir? (örneğin: uygulama, sistem önerisi, servis tasarımı, bir fiziksel ürün aşağıdaki çıkartmaları yapıştırınız)
Çıkartmalar	
anlatıcı	birleştirici
kolaylaştırıcı	lider
tasarımcı	
Ürün	Sistem
Deneyim	Hizmet

VAKA ANALİZİ

İsim:
Soy İsim :

.../.../....

Atölyenin bu aşamasında sizlerin günlük hayatınızda gözlemlediğiniz; sizi ya da etrafınızdaki bireyleri etkileyen sosyal bir problemi merak etmekteyiz bu problemi bize hikayeleştirmenizi istiyoruz Problemi tek cümle ile yazabilir misin _____ _____ _____ _____	Çiz Problem en çok kimlerin hayatını etkiliyor	Göster Sorunu nerede ve nasıl gözlemledin	Anlat _____ _____ _____ _____ Çözmek istediğin ve seni heyecanlandıran sosyal bir konu _____ _____ _____ _____ Bu problemi çözmek senin için neden önemli Toplum için neden anlamlı?
---	---	---	--

İsim:
Soy İsim :

.../.../....

 Problem en çok kimlerin hayatını etkiliyor	Problemenden etkilenen bireyin kısa profili (yaş, yaşam biçimi, kırılganlığı)
	Bu kişi ne yaşıyor? Ne hissediyor? Hangi ihtiyacını karşılayamıyor?
	Bu problem bireyin / toplumun yaşamını nasıl etkiliyor?
	Bu problemle ilişkili aktörler kimler? (yardımcı olan, engelleyen, farkında olmayan)
	Bu problem hangi değerlerle çelişiyor?

İsim:
Soy İsim :

.../.../....

NEDEN AĞACI

Bu problem sonucunda bireyler/toplum nasıl etkileniyor?

Kısa ve uzun vadeli etkiler nelerdir?

Kullanıcının hayatında ne değişiyor?

Toplumsal görünürlüğü nasıl?

Bu problemin oluşmasına neden olan görünmeyen sebepler neler?

Bu nedenler

Ekonomik

Kültürel

Eğitim

Davranış

Sistemsel

Yasa

Bu durum neden sürekli tekrar ediyor?

Bu problemi etkiliyor mu?

Bu sorun sistemin neresinde ortaya çıkıyor?

Sorunun Sonuçları

PROBLEM

Sorunun Temel Nedenleri

Kimler Katkı Sunabilir

Kimler Etkileniyor

SİSTEM ANALİZİ

İsim:
Soy İsim :

.../.../....

Bu problem hangi değerlerle çelişiyor?

Hangi fikir ile bu kapsamda ortakınız

Rollerin tanımlanması

Sözce ekip arkadaşınızın en güçlü özelliği nedir?

Geliştirdiğiniz fikirler kapsamında başka hangi disiplinler sürecinizde yer alabilir

Amaçladığınız sosyal dönüşümün ortak noktaları nelerdir

Tespit ettiğiniz sosyal problemlere yönelik kavramsal egzersiz

EKİP VE ROL DAĞILIMI

İsim:
Soy İsim :

..../..../.....

SAHA ARAŞTIRMA	Araştırmak istediğiniz konu nedir
	Bu konu hakkında ne öğrenmek istiyorsun?
	Örnek soru cümlelerin var mı? "Kullanıcıya ne sormak istiyorsun?" / "Varsayımlarını test etmek için hangi soruları geliştirdin?"
	Hangi veri toplama yöntemlerini kullanacaksınız (anket, derinlemesine görüşme, gözlem vb.)
	Görüşmeden önce ön hazırlıklar için plan ve notlar Gönüllü Katılım Onam formu, kamera ses kayıt cihazı

İsim:
Soy İsim :

..../..../.....

Gözlemlenen Kişi Profili Kimileri gözlemledin yaşı, mesleği, sosyo-kültürel bağlamları nelerdir	Ortak Anlatılar/Temalar Görüşme kapsamında ortak davranış, tutum ve anlatılan temalandırabilir misin	Alıntılar/Hikayeler Aldığınız kısa alıntılar ve bireysel hikayeler	Kırılganlıklar/Duygusal Yük /İnsani Deneyim Görüştiğiniz kişi profillerinin hassas noktaları ve kırılganlıkları var mı? Araştırma sürecinde dikkat edilmesi gereken noktalar Kullanıcı bu problem karşısında ne tür duygusal bariyerler yaşıyor?
Mevcut Durum Problemden etkilenenler mevcut problemin nasıl üstesinden geliyorlar	Paydaşlar ve Roller Problem ile ilişkili bireyler aktörler	Bağlam ve Ortam Bilgisi Problem nerede yaşanıyor mekânsal ya da zamânsal özellikleri neler? Gözlem yapılan fiziksel ortamlar (örneğin: "Sosyal alanlar – kamusal alanlar – dijital ortamlar"). Mekânsal, kültürel ve sosyal bağlam	
Gözlem Notu ve İlgörü "Gözlem sırasında seni en çok şaşırtan neydi?" "Beklentinin dışında ne fark ettin?" "Bu bulgular hangi tasarım fikirlerini tetikliyor?"			

SAHA ARAŞTIRMA

İsim:
Soy İsim :

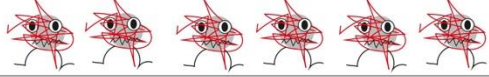
.../.../.....

Normal şartlar altında bu problemi kimin çözmesini beklersin	F AKTÖRLER	Kullanıcı ya da kurumlar bu sorunla başa çıkmak için ne yapıyor?
Bu problemi doğuran yapısal / kültürel / ekonomik etkenler nelerdir		Bu Çözüm sizce neden ideal değil
Paydaşların bu sonurunu çözmelerinin önündeki engel ne		"Nasıl... yapılabilir ki bu kişi bu problemi aşabilsin?"

SİSTEM ANALİZİ

İsim:
Soy İsim :

.../.../.....

"Nasıl... yapılabilir kisin?"	
Storyboard	
Acı noktalar Kullanıcının süreç boyunca zorlandığı, risk gördüğü, anlamakta ya da erişmekte güçlük yaşadığı adımlar hangileri?	
	
Temas Noktaları Kullanıcı çözümle hangi yollarla etkileşime girer?	
	
Değer Noktaları Kullanıcının süreçte kendini güçlü hissettiği, rahatladığı, fayda gördüğü noktalar neler?	
	

Deneyim Haritası

.../.../...

YARATICI ATÖLYE

...//...//...

İsim:
Soy İsim :

..../..../.....

	Çözmek istediğiniz toplumsal problem ve yaratmak istediğiniz nihai toplumsal değişim Sosyal değişimin uzun vadede etkisi ne olacak	
Temel Müdahaleler Sunduğunuz çözüm temel ürün sistem, hizmet vb. Sosyal Etki Bu sorunu çözmek diğer insanlar için neden önemli	Yararlanıcılar Çözmek istediğiniz toplumsal problemlerden en çok etkilenen grup Yararlanıcı Değer Önerisi Temel müdahalenizin yararlanıcılar için yarattığı temel fayda ve kazanımlar	Müşteri Hangi kişiler ve kurumlar ürettiğiniz ürün ve hizmeti satın alacak Müşteri Değer Önerisi Temel müdahalenizin müşteriler için yarattığı temel fayda ve kazanımlar

DEĞER ÖNERİSİ

İsim:
Soy İsim :

..../..../.....

Temel Müdahaleler Sunduğunuz çözüm temel ürün sistem, hizmet vb. Sosyal Etki Bu sorunu çözmek diğer insanlar için neden önemli Bu fikir gerçekten önemli bir toplumsal problemi çözüyor mu? Hangi grupları etkiliyor?	Yenilikçilik / Özgünlük Bu çözüm mevcut yaklaşımlardan farklı mı? Kullanıcı açısından yeni bir değer öneriyor mu?	Uygulanabilirlik Bu fikir mevcut kaynaklarla, mevcut zaman içinde hayata geçirilebilir mi?	Sürdürülebilirlik ve yaygınlaşabilirlik Bu fikir zaman içinde etkisini koruyabilir mi? Toplumda yer bulma şansı var mı? . Yerel topluluğa uygun mu? Kaynaklar, paydaşlar, kültürel normlar göz önünde bulunduruluyor mu?	Paydaş katılımı Bu fikir kullanıcıları ve toplumu çözüm sürecine nasıl dahil ediyor?
TASARIM NİTELİĞİ				OLASI RİSKLER SİLSİLESİ 1

İsim:
Soy İsim :

..../..../.....

Tasarımın etik boyutları nelerdir ? Adalet Temsil Özerklik Etik Dışlama	Tasarımın sosyal etkisini anlatan olumsuz örnek gösterimi (örneğin, dışlayıcı bir ürün tasarımı) JPG Vaka: Burada sizce hangi insani deneyim ihmal edilmiş olabilir ya da neler görünmez kılınmış olabilir SINIF ETKİNLİĞİ Bu haftaki en önemli farkındalığınız neydi?"
---	---

ETİK VE TEMSİL ANALİZİ

İsim:
Soy İsim :

..../..../.....

Tasarımcı Sorumluluğu	Bu fikri tasarlarken kendi önyargılarını gözden geçirdin mi? Bu problem hangi değerlerle gelişiyor?	
Hedef Kitle Üzerindeki Etkiyi Sorgulama	Bu çözümün istemeden de olsa zarar verebileceği gruplar olabilir mi? Bu çözüm gerçekten "yardım" mı sağlıyor, yoksa sorunları görmezden mi geliyor?	
Temsil ve Katılım Üzerine Eleştirel Sorgu	Bu çözüm gerçekten "yardım" mı sağlıyor, yoksa sorunları görmezden mi geliyor? "Çözüm birilerini görünür kılarken başkalarını silikleştiriyor mu?"	
Sistemsel Eleştirel Düşünme	"Hedef kitlen bu çözümün geliştirilme sürecinde nasıl yer aldı?" "Onların sesi gerçekten yansdı mı yoksa sadece varsaydın mı?" "Tasarım sürecin ne kadar kapsayıcıydı?"	
Etik ve Sosyal Etki	"Bu çözüm mevcut sistemin sorunlarını mı onarıyor yoksa dönüştürüyor mu?" "Bu tasarım bir 'yama' mı yoksa 'müdahale' mi?" "Toplumsal adaleti nasıl etkiliyor?"	

ETİK ANLATI HİKAYESİ

ETİK VE ELEŞTİREL
ATÖLYE

İsim:
Soy İsim :

.../.../....

TASARIM NİTELİĞİ	TEMEL FAALİYETLER Sosyal Fayda Odaklı Tasarım Girişiminin gelir edebilmesi ve sosyal amacını yerine getirebilmesi için hangi faaliyetleri gerçekleştireceksiniz	TEMEL KAYNAKLAR Sosyal Fayda Odaklı Tasarım Girişimini başlatabilmek için mevcut ve potansiyel hangi kaynaklara sahipsiniz -Mali kaynaklar -İnsan Kaynakları -Ağlar ve bilgi kaynakları	ORTAKLAR ve KİLİT PAYDAŞLAR Çalışmanızda kimler ile ortaklık yapacaksınız? Çalışma sürecinizde özel izin ve erişimlere ihtiyacınız olacak mı
DİSİPLİNLERARASI YÖNÜ VE EKİP			
KANALLAR Ürün ve hizmetlerin satış,iletişim ve etkileşimini kurmak için kullanılan fiziksel ve dijital kanallar			

İsim:
Soy İsim :

.../.../....

Dayanışma Modeli 1 al 1 Bağışla		CHECK-IN Neden girişiminizi kurmaya karar verdiniz ?	
Ücretli Model ücret karşılığı ürün/hizmet doğrudan ya da dolaylı olarak faydalanıcılara erişir		Girişiminiz hangi aşamada	
Kapasite Geliştirme Modeli Sosyal girişim kendi içerisinde doğrudan faydalanıcı grubu yerleştirir ve destekler		Vizyon Yola çıkış sebebiniz	Misyon Vizyon ile dünyaya nasıl belirlediğimiz gideceğimizi anlatır.
Pazaryeri sağlama özel pazar araçları			
Piyasa Köprüleri iş yürütme destekleri Finansla erişmek isteyen hedef grupla pazar arasında köprü oluyor. Finansal kaynağın bir gruptan diğer gruba aktarılması ve sonra da geri ödemesini sağlıyor.			
Bağımsız destekçi modeli			
Kolektif Model kooperatif modeli			

İş Modelleri

İsim:
Soy İsim :

..../..../.....

TEMEL KAYNAKLAR	MALİYETLER	GELİR KAYNAKLARI	EKOSİSTEM	ARTI DEĞER
Sosyal Fayda Odaklı Tasarım Girişimini başlatabilmek için mevcut ve potansiyel hangi kaynaklara sahipsin -Mali kaynaklar -İnsan Kaynakları -Ağlar ve bilgi, mekan kaynakları	Maliyet kalemlerin neler? Malzeme ve üretim maliyetleri (maket, prototip, numune) Yazılım / dijital platform giderleri İletişim – sosyal medya – basılı materyaller Eğitim / atölye yürütme giderleri Ulaşım – saha ziyareti maliyetleri Gönüllülük katkıları – insan kaynağı	Gelir kaynaklarınız neler olacak? hangi maddi kaynaklar girişiminizi besleyecek?		Elde ettiğiniz karı nasıl değerlendirmeyi öngörüyorsunuz?

● Aracı yapılar | Kuluçka ve hızlandırıcı programlar, ortak çalışma alanları, ağlar ve platformlar

● Fon sağlayıcılar | özel sektör, kamu sektörü, uluslararası örgütler

● Düzenleyiciler | kamu sektörü

● Araştırmacılar | üniversiteler, araştırma merkezleri

● Üreticiler | sosyal girişimciler

● Türeticiler | potansiyel aktörler | yurttaşlar, sivil toplum

İsim:
Soy İsim :

..../..../.....

FİNANSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK	ORTAM	SOSYAL ETKİ YÖNETİMİ
Finansal sürdürülebilirliğinizi sağlamak için nelere ihtiyacınız var?	Hangi sosyal, ekonomik, teknolojik gelişmeler girişiminizi etkileyecek? Yasal düzenlemeler müdahalenizi etkiliyor mu?	Sosyal etkinizi hangi faaliyetler ve metriklerle takip edeceksiniz?

İsim:
Soy İsim :

.../.../....

	Kullanıcı nasıl karşılıyor	İlk Kullanım	Feedback	Nihai
Medya ve Kanallar				
Mekan Bağlamı				
Ürün hizmet servis deneyimi				
Arayüz				
Paydaş 1				

TEST

İsim:
Soy İsim :

.../.../....

GELİR KAYNAKLARI Gelir kaynaklarımız neler olacak? hangi maddi kaynaklar girişiminizi besleyecek?	Tamamlayıcı Finansman Modelleri •Aidatlar, abonelik ücretleri •Hibeler, projeler •Bağışlar, destekler •Kitlese fon mekanizmaları •Sponsorluklar •Yatırımlar, etki yatırımları •Mikrokredi ya da destek kredileri •Çözüm ortaklıkları	
	Finansal kaynaklar neye göre farklılık gösterir Tüzel Kişilik Aşama Odak Sektör Bölge İhtiyacı	
	Sosyal Girişimlerin Tüzel Kişilikleri Sosyal girişimler, ihtiyaçlarına en uygun olan, bir ya da birkaç yasal statüyü tercih edebilmektedir kooperatif dernek iktisadi işletmesi vakıf girişim (anonim, limited, şahıs)	
	Kamu Kaynakları Yerel Kaynaklar >> Kalkınma Ajansları, Belediyeler Ulusal Kaynaklar >> Bakanlıklar, TÜBİTAK, KOSGEB, İŞKUR Uluslararası / Hükümetlerarası Kaynaklar Avrupa Birliği, Birleşmiş Milletler, Dünya Bankası, İkili İşbirliği Fonları, Elçilikler, Kalkınma Kuruluşları, Sivil Toplum Kuruluşları Özel Sektör Borusan, Kale Grubu, Garanti BBVA, Mercedes.. Sivil Toplum Sabancı Vakfı, Sivil Toplum için Destek Vakfı, STGM	

İsim:
Soy İsim :

.../.../....

ARTI DEĞER Elde ettiğiniz karı nasıl değerlendiriyorsunuz ?	"Sponsorluk aldığınız kurumun değerleri sizin tasarımı etdiğiniz ile çelişirse ne yaparsınız?" "Gelir modeli geliştirmek sizi kullanıcıya daha az odaklı hale getirir mi?" "Çözümün ücretli olması, en çok ihtiyacı olanları dışlar mı?" Para ile ilişkiler, yönetim ve konuşma konularında tedirgin hissediyor musunuz Sosyal girişiminizi etkiliyor mu "Tasarladığınız ürün/hizmet herkese eşit ulaşabilir mi?" "Bir topluluk gönüllü destek sağlıyorsa, karar süreçlerine ne kadar dahil edilmeli?" "Gönüllü emeğini sürekli kulmak adil mi? Alternatifin var mı?" "Kâr amacı gütmeyen model mi, hibrit model mi? Neden?" "Gelen fonlar çözümünü yönlendiriyorsa, hâlâ sosyal fayda öncelikli diyebilir misiniz?" Projenin mali yapısını kamuya açık şekilde paylaşıyor musunuz? "Harcadığınız kaynağın sosyal etkiye nasıl dönüştüğünü anlatabilir misiniz?" Gelir modelinizin amacınız ile ilişkisi üzerine ne söyleyebilirsiniz
---	--

FİNANSAL ETİK

İsim:
Soy İsim :

.../.../....

ZORUNLU/SÜREKLİ GİDERLER Projenin gerçekleştirilmesi için mutlaka gereken maliyetlerdir. Malzeme giderleri, Üretim/prototipleme maliyeti Mekan kiralama veya saha erişim ücreti Teknik ekipman, yazılım, hosting vb.Lojistik, ulaşım, kargo	MALİYETLER Maliyet kalemleriniz neler? Malzeme ve üretim maliyetleri (maket, prototip, numune) Yazılım / dijital platform giderleri İletişim – sosyal medya – basılı materyaller Eğitim / atölye yürütme giderleri Ulaşım – saha ziyareti maliyetleri Gönüllülük katkoları – insan kaynağı	ALTERNATİF KAYNAKLAR İLE KARŞILANBİLECEK KALEMLER Hangi kalemler sponsorlukla, kamu desteğiyle ya da vb. çözülebilir? Belediye mekân tahsis, gönüllü mentorluk, geri dönüştürmüş malzeme temini						
DESTEK /DEĞİŞKEN GİDERLER Sosyal Fayda Odaklı Tasarım Girişimin sürekliliği ve etki iletişimi için gerekenler. Sosyal medya yönetimi / içerik üretimiTasarım / baskı / görsel materyaller Eğitim, mentorluk, uzman danışmanlık Hukukî / idari işlemler, lojistik	ETİK ve SOSYAL MALİYETLER Kaynak bulma ve harcama sürecinde ne tür etik sorular oluşabilir Gönüllülük adil biçimde sürdürülüyor mu? "Görünmeyen maliyet" kim tarafından yükleniyor?							
FİNANSAL TAKİP Finansal takibi hangi yöntemlerle yapacaksınız? (sosyal girişimlerde gelir gider takibi yapabilmek çok önemli. Bunun için kullanacağınız araçlar/metodlar neler olmalı? İş fikriniz için en uygun yöntem nedir?)	Yukarıda yer alan maliyetleri lejantta yer alan renkler ile kodlayınız <table><tr><td>● Düşük maliyet – kolay karşılanabilir</td><td>● Düşük maliyet – kolay karşılanabilir</td></tr><tr><td>● Orta maliyet – destek gerekir</td><td>● Orta maliyet – destek gerekir</td></tr><tr><td>● Yüksek maliyet – riskli kalem</td><td>● Yüksek maliyet – riskli kalem</td></tr></table>		● Düşük maliyet – kolay karşılanabilir	● Düşük maliyet – kolay karşılanabilir	● Orta maliyet – destek gerekir	● Orta maliyet – destek gerekir	● Yüksek maliyet – riskli kalem	● Yüksek maliyet – riskli kalem
● Düşük maliyet – kolay karşılanabilir	● Düşük maliyet – kolay karşılanabilir							
● Orta maliyet – destek gerekir	● Orta maliyet – destek gerekir							
● Yüksek maliyet – riskli kalem	● Yüksek maliyet – riskli kalem							

MALİYET ANALİZİ

İsim:
Soy İsim :

.../.../....

Sosyal Fayda Odaklı Tasarım girişiminin ismi ne olacak? Neden?	Bu hikayeyi neden anlatıyorsunuz? Bilinç yaratmak mı, destek toplamak mı? Hikâye dinleyicide bir duygu yaratmalıdır: ilham, umut, sorumluluk...	Sosyal fayda odaklı tasarım girişiminin sosyal amacı ve yaratmak istediği dönüşüm ne
Sence sosyal girişiminin ismi hangi FONT ile yazılmalı?	Hikayenin başrolünde kim var? Bu bir kullanıcı, topluluk üyesi, sosyal girişimci ya da öğrenci olabilir.	Cözüm uygulandıktan sonra ne değişti? Ölçülebilir ya da gözlemlenebilir etkiler nelerdi?
Sence sosyal fayda odaklı tasarım girişimini hangi sosyal medya araçları ile daha görünür kılabılırsın	Öğrenilen Dersler:Süreçte edinilen farkındalıklar, hatalar, güçlü yanlar. Sunulan tasarım veya girişimsel çözümün nasıl geliştirildiği anlatılır.	
Etki Öyküsü (Impact Story) Değişimi yaşayan kişilerin ya da topluluğun gerçek/hayali anlatısı.Bu girişiminin sonunda kullanıcılardan en çok ne duymak seni mutlu eder ?	Kanıtlar ve Göstergeler Etkinin ölçülmesini sağlayan nicel ve nitel veriler. Etkinin metrikler, görseller, kullanıcı yorumları gibi araçlarla desteklenmesi anlatının güvenilirliğini artırır. Görsel Anlatımı Güçlendirme Hikâye, video, illüstrasyon, infografik, deneyim haritası, kullanıcı yolculuğu gibi araçlarla da desteklenebilir.	

ETKİ VE HİKAYELEŞTİRME
GÖRÜNÜRLÜK

İsim:
Soy İsim :

.../.../....

Bu problem hangi değerlerle çelişiyor?		Hangi fikir ile bu kapsamda ortaklıksınız	
Rollerin tanımlanması	Sözce ekip arkadaşınızın en güçlü özelliği nedir?	Geliştirdiğiniz fikirler kapsamında başka hangi disiplinler sürecinizde yer alabilir	Amaçladığınız sosyal dönüşümün ortak noktaları nelerdir
Tespit ettiğiniz sosyal problemlere yönelik kavramsal egzersiz			

EKİP VE ROL DAĞILIMI

Ek-2 TEPEBAŞI KULUÇKA MERKEZİ İŞBİLİRGİNDE SOSYAL SORUN HARİTALAMA ATÖLYELERİNDE KULLANILAN KANVASLAR

En yetenekli veya tutkulu olduğun konular hangileri?	Günlük yaşantında gözlemediğin, seni ve etrafındaki insanları etkileyen, çözmek istediğin veya çözümüne katkı sağlayabileceğin bir problemi tek cümle ile yazabilir misin?	
Bu sorunu çözmek senin için neden önemli?	Bu sorunu çözmek diğer insanlar için neden önemli olmalı?	Bu problem en çok kimlerin hayatını etkiliyor?
Probleminden en çok etkilenenleri biraz daha detaylı anlatabilir misin? Eğitim durumları ne?, kaç yaşlarındalar?, nerde yaşıyorlar? günlük aktiviteleri neler? vb.	Probleminden en çok etkilenenler bu problemle günlük hayatlarında nasıl ve nerelerde karşılaşılıyorlar?	
Probleminden ortaya çıkmasının sebepleri neler?	Problemi en yoğun olarak gözlemediğin yer neresi?	Probleminden olası gözlemlenebilir sonuçları neler?
İnsanlar mevcut durumda bu problemin veya sonuçlarının nasıl üstesinden gelmeye çalışıyor?	Bu çözüm niçin ideal değil?	Normal şartlar altında, bu problemi kimin çözmesini beklersin?
Bu paydaşların sorunu çözmelerinin önündeki engel ne?		

Gelir Kaynakları

(Geliri nasıl elde edeceğinize detaylı bir şekilde bakalım. Gelir modelini çeşitlendirmek sosyal girişimleri sürdürülebilir kılmakta bu sebeple iş modelinize uygun farklı gelir kaynaklarının neler olabileceğini düşünelim ve her bir gelir getirici faaliyeti örnekler üzerinden anlatalım.)

Başlangıçta yapamayacağınız fakat geliştikçe ekleyebileceğiniz farklı gelir kalemleri neler olabilir? Kurulduktan ne kadar zaman sonra gelir getirici bu faaliyetleri gerçekleştirebilirsiniz?

(Örn: Kurumlara/kişilere konularında danışmanlık vermek, etkinlik tasarlamak vb.)

Maliyetler

Sürekli Giderler

(ürün/hizmet ve hammadde maliyeti, personel giderleri, ofis giderleri (kira, elektrik, su, ısıtma vb.), vergilendirme vb.)

Değişken Giderler

(reklam giderleri, yaygınlaştırma materyalleri, lojistik giderleri, kapasite geliştirme giderleri vb.)

Finansal takibi hangi yöntemlerle yapacaksınız?

(sosyal girişimlerde gelir gider takibi yapabilmek çok önemli. Bunun için kullanacağınız araçlar/metodlar neler olmalı? İş fikriniz için en uygun yöntem nedir?)

EK-3 YARI YAPILANDIRILMIŞ UZMAN GÖRÜŞME FORMU

Endüstriyel Tasarım Eğitiminde Sosyal Fayda Odaklıtasarım Girişimciliği Eğitim İhtiyaç Analizi

Halime Şule AK.

Eskişehir Teknik Üniversitesi Endüstriyel Tasarım Bölümü

Görüşme Soruları

1. Toplumsal ve sosyal problemlerin farkındalığında endüstriyel tasarım lisans eğitiminin katkısı olduğunu düşünüyor musunuz? Nasıl bir katkısı olduğunu düşünüyorsunuz?
2. Toplumsal ve sosyal konularla ilgili problemlerin çözümünde endüstriyel tasarımın ve tasarımcının rolünü nasıl tanımlarsınız?
3. Tasarımcının bu rolü üstlenmesi için ihtiyaç duyacağı donanımlar ve beceriler sizce neler olabilir?
4. Lisans eğitimi alan bir endüstriyel tasarım öğrencisinin sosyal problemleri fark edebilme ve çözüm önerileri geliştirebilmesinde mevcut ortam, metot ve araçların yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?
5. Sosyal Fayda Odaklı Tasarımların bir iş fikrine dönüşebilmesi hakkında ne düşünüyorsunuz?
6. Endüstriyel Tasarım Lisans eğitimi mevcut yöntem ve araçlarının sosyal girişimcilik kapsamında müdahale edebileceği sosyal problemler neler olabilir?
7. Sosyal ve kompleks problemleri odağına alan bir model önerisine Lisans eğitim sürecinde yer verilmesinin gerekliliği konusunda ne düşünüyorsunuz? Eğer cevabınız evet ise Lisans eğitiminin hangi aşamasında yer alması gerektiğini düşünüyorsunuz? (Hangi yarıyıl?

8. Endüstriyel tasarım lisans öğrencisinin Sosyal fayda odaklı tasarım fikirlerinin sosyal girişimlere dönüşebilmesi için sizce hangi beceri setlerine (ortam, metot ve araç) sahip olması gerekmektedir?

9. Endüstriyel Tasarım Lisans Eğitimi müfredatında yer alacak olan Sosyal Fayda Odaklı Tasarım Girişimciliği Modelinde eğiticinin ve öğrencinin rolleri nasıl olmalıdır? Değerlendirme kriterleri ve program çıktıları kapsamında öneriler verebilir misiniz?

10. Bir endüstriyel tasarım öğrencisinin tasarım odaklı girişimcilik sürecinde yaşayabileceği dezavantajlar neler olabilir?

11. Endüstriyel tasarım mezununun sosyal girişimcilik alanında istihdam sağlaması ve istihdam bulması hakkında ne düşünüyorsunuz

EK- 4 YARI YAPILANDIRILMIŞ ÖĞRENCİ GÖRÜŞME FORMU

Dersten beklentileriniz ne yöndeydi beklentilerinizin ne kadarı ders kapsamında karşınıza çıktı?

Bu dersin sonunda sosyal girişimcilik becerilerinizi değerlendirmeniz gerekirse dersin başlangıcına göre karşılaştırarak cevaplayabilir misiniz?

Bu kapsamında işlenmesi planlanan bir dersin müfredattaki yeri ve haftalık ders saati nasıl planlanabilir?_ Sizce seviyeniz yeterli miydi?

Sahip olduğunuz beceri setleri dersi sürdürmeniz konusunda yeterli oldu mu başka hangi beceri setlerine ihtiyaç duydunuz

Bu dersin sonunda hangi konuda kendinizi geliştirdiğinizi düşünüyorsunuz?

Sizce ders 2 dönem olmalı mı projelerinizin olgunlaşması noktasında fikirleriniz nelerdir? Süre sizce yeterli miydi?

Dersin içeriği ve biçimi hakkında önerileriniz nelerdir?

Sizce ders içeriğinde en çok bilgi edindiğiniz bölüm ne idi?

Sizi en çok heyecanlandıran bölüm ne idi?

Son projenizin çıktısından memnun musunuz sizce teslim kriterleri nasıl olabilirdi?

EK-5 YARIYAPILANDIRILMIŞ UZMAN GÖRÜŞMELERİ MAIL METNİ

Sayın ,

Ben Halime Şule AK, Eskişehir Teknik Üniversitesi Endüstriyel Tasarım Bölümü’nde yüksek lisans yapmakta aynı zamanda kurumumda Araştırma Görevlisi olarak çalışmaktayım. Dr. Öğr. Üyesi Duysal Tütüncü Demirbaş danışmanlığında yürütmekte olduğum “Endüstriyel Tasarım Eğitiminde Sosyal Fayda Odaklı Tasarım Girişimciliği Eğitim İhtiyaç Analizi” başlıklı tez çalışmam kapsamında; alanda olan akademik geçmişi, çalışmaları ve sektör deneyimi olan hocalarımla ve paydaşların görüş ve deneyimlerini almak amacı ile uzman görüşmeleri planlanmış bulunmaktayız. Sizlerin değerli bilgi, katkı ve önerilerinize başvurmayı çok isterim. Sizler ile görüşmek üzere planladığım sorularımı ve gönüllü katılımcı görüşme onay formunu sizleri bilgilendirmek üzere paylaşıyorum. Değerli katkılarınız ve desteğiniz için şimdiden teşekkür ederim.

Görüşmelerin microsoft teams üzerinden çevrimiçi olarak yürütülmesi planlanmıştır. Ortalama 30-60 dakika sürecek olan görüşmeler yarı yapılandırılmış olarak tasarlanmıştır. Görüşmemizi uygun görmeniz halinde sizler ile paylaşmış olduğum Google takvim üzerinden sizlere uygun tarih aralığında randevulaşabiliriz. Takvimi sizlerin uygunluğunuza göre revize edebiliriz. Bana iletişim adreslerimden ulaşabilirsiniz.

<https://calendar.app.google/83wH5V8bvzpEinY17>

Değerli katkılarınız ve desteğiniz için şimdiden teşekkür ederim.
Saygılarımla ve Sevgilerimle,

H.Şule AK

EK-6 GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

ARAŞTIRMA GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Bu araştırma, Eskişehir Teknik Üniversitesi Endüstriyel Tasarım Bölümü'nde yürütmekte olduğum Yüksek Lisans tezi kapsamında yapılmaktadır. Araştırmanın amacı, Endüstriyel Tasarım Lisans Programı kapsamında Sosyal Fayda Odaklı Tasarım Girişimciliği müfredatının geliştirilmesi ve bir model önerisi sunulmasıdır. Alanda olan çalışmaları, akademik geçmişi ve sektör deneyimi olan paydaşların görüş ve deneyimlerini almak amacı ile görüşme planlanmıştır. Görüşme sırasında elde edilen veriler yalnızca bilimsel amaçlarla, tasarım sürecinde, tez araştırmalarında, bilimsel yayınlarda ve sunuşlarda kullanılacaktır. Görüşme sırasında video ve ses kayıt cihazı kullanılması izninize bağlıdır. Görüşmenin yaklaşık bir saat sürmesi planlanmaktadır. Bu formu imzalayarak yapılacak araştırma konusunda size verilen bilgiyi anladığınızı, görüşme yapılmasını ve verilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını onayladığınızı belirtmiş oluyorsunuz. Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayanır. Araştırma, katılımcılar açısından herhangi bir risk taşımamaktadır. Görüşme sürecinin başlangıcında veya herhangi bir aşamasında açıklama yapılmasını veya bilgi verilmesini isteyebilirsiniz.

- Bu çalışmaya katılımınız gönüllülük esasına dayanmaktadır.
- İsminizi yazmak ya da kimliğinizi açığa çıkaracak bir bilgi vermek zorunda değilsiniz/araştırmada katılımcıların isimleri gizli tutulacaktır.
- Araştırma kapsamında toplanan veriler, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, araştırmanın amacı dışında ya da bir başka araştırmada kullanılmayacak ve gerekmesi halinde, sizin (yazılı) izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır. Araştırma bitiminde arşivlenecek veya imha edilecektir.
- İstemeniz halinde sizden toplanan verileri inceleme hakkınız bulunmaktadır.
- Veri toplama sürecinde/süreçlerinde size rahatsızlık verebilecek herhangi bir soru/talep olmayacaktır. Yine de katılımınız sırasında herhangi bir sebepten rahatsızlık hissederseniz çalışmadan istediğiniz zamanda ayrılabilirsiniz.

- Çalışmadan ayrılmanız durumunda sizden toplanan veriler çalışmadan çıkarılacak ve imha edilecektir.

Gönüllü katılım formunu okumak ve değerlendirmek üzere ayırdığınız zaman için teşekkür ederim. Çalışma hakkındaki sorularınızı şahsım Eskişehir Teknik Üniversitesi Endüstriyel Tasarım Bölümü Halime Şule AK'a yöneltebilirsiniz.

Araştırmacı Adı :Halime Şule AK
E-Posta
İş Tel
Cep Tel

Bu çalışmaya tamamen kendi rızamla, istediğim takdirde çalışmadan ayrılabilceğimi bilerek verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını kabul ediyorum.
(Lütfen bu formu doldurup imzaladıktan sonra veri toplayan kişiye veriniz.)

Katılımcı Ad ve Soyadı:

İmza:

Tarih:

EK-7 ÖĞRENCİLERE YÖNELTİLEN ANKET FORMU

THU203 TOPLUMA HİZMET UYGULAMALARI

B *I* U ↺ ↻

Bu form THU203 Topluma Hizmet Uygulamaları dersi kapsamında Dr. Öğr. Üy. Duysal DEMİRBAŞ ve Araş. Gör. Şule AK tarafından hazırlanmıştır. Anket, toplamda 13 adet sorudan oluşmaktadır. Sorular, sosyal girişimcilikle ilgili farklı konularda görüşlerinizi ve deneyimlerinizi yansıtmaya olanak tanır. Anketi doldurmak yaklaşık 5 dk sürmektedir. Sosyal girişimcilikle ilgili görüşlerinizi, deneyimlerinizi ve önerilerinizi paylaşmanız, sosyal girişimcilik alanının gelişimine katkıda bulunmamıza yardımcı olacaktır. Anketimize katılarak katkı sağladığınız için teşekkür ederiz.

Soru ve önerileriniz için ;

Dr. Öğr. Üyesi Duysal TÜTÜNCÜ DEMİRBAŞ
Arş. Gör. Şule AK

Adınız Soyadınız *

Kısa yanıt metni

Cinsiyetiniz? *

☐ Kadın

☐ Erkek

☐ Diğer...

Yaşınız? *

Kısa yanıt metni

Kaçıncı sınıfta öğrenim görmektesiniz?

- ☐ 1
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ Diğer...

Daha önce girişimcilik ile ilgili bir eğitim veya sertifika aldınız veya seminere katıldınız mı ? *

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

Daha önce sosyal girişimcilik ile ilgili bir eğitim veya sertifika aldınız veya seminere katıldınız mı ? *

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

Sosyal Girişimcilik kavramı hakkında aşağıdakilerden hangisini söyleyebilirsiniz? *

- ☐ Bu kavram hakkına oldukça bilgi sahibiyim
- ☐ Bu kavrama daha önce aşınaydım (biraz bilgi sahibiydim)
- ☐ Bu kavramı daha önce duydum ancak bilgim yoktu
- ☐ Bu kavramı ilk kez Topluma Hizmet Uygulamaları dersinde duydum

"Sosyal problemleri tespit edebilmek için gerekli araçlar ile ilgili bilgi sahibi olduğumu düşünüyorum"
Bu ifadeye katılımınızı değerlendiriniz.

	0	1	2	3	4	5	
Hiç Katılmıyorum	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Tamamen Katılıyorum

Lisans eğitiminiz boyunca toplumsal fayda (sosyal tasarım) odaklı bir proje konusu üzerinde çalıştınız mı ?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır
- ☐ Emin Değilim
- ☐ Diğer...

Çalıştığınız proje hangi alan ve alanlardan oluşuyordu ? *

- ☐ Eğitim: Eğitim alanında sosyal girişimciler, eğitim fırsatlarına erişimi artırmak, okuryazarlık oranlarını yüks...
- ☐ Sağlık: Sağlık alanında sosyal girişimciler, sağlık hizmetlerine erişimi kolaylaştırmak, toplum sağlığını iyile...
- ☐ Çevre ve Sürdürülebilirlik: Bu alan sosyal girişimciler için çevresel sürdürülebilirlik, enerji verimliliği, atık y...
- ☐ Yoksullukla Mücadele: Sosyal girişimciler, yoksulluğun azaltılması, gelir eşitsizliğinin giderilmesi ve dezav...
- ☐ Kültür ve Sanat: Bu alanda sosyal girişimciler, kültürel mirasın korunması, sanatsal yaratıcılığın teşvik edil...
- ☐ Kadın ve Cinsiyet Eşitliği: Sosyal girişimciler, cinsiyet eşitsizliği ile mücadele etmek, kadınların toplumsal, ...
- ☐ Gıda ve Tarım: Gıda güvenliği, sürdürülebilir tarım uygulamaları, gıda israfının azaltılması ve açlıkla müca...
- ☐ Erişilebilirlik ve Engelliler: Bu alanda sosyal girişimciler, engelli bireylerin topluma entegrasyonunu artırma...
- ☐ Sığınaklar ve Evsizlik: Sosyal girişimciler, evsizlikle mücadele, sığınak hizmetleri sağlama ve evsiz bireyler...
- ☐ Çocuk Hakları ve Koruma: Sosyal girişimciler, çocuk haklarına saygı göstermeyi ve çocukları istismar ve i...
- ☐ Şehir Planlaması ve Ulaşım: Sosyal girişimciler, çevresel sürdürülebilirlik, toplumsal erişim ve ulaşılabilir ...
- ☐ Sosyal Adalet ve İnsan Hakları : Sosyal girişimciler, insan haklarının korunması, toplumsal adaletin sağlan...

Aşağıdaki alanlardan hangisi/hangilerinde sosyal fayda odaklı bir proje geliştirmeyi tercih ederseniz ? *

- ☐ Eğitim
- ☐ Sağlık

Aşağıdaki tabloda size en yakın olan cevabı işaretleyiniz.

	Kesinlikle Katıl...	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılı...
Toplumda karş...	☐	☐	☐	☐	☐
Geliştirdiğim pr...	☐	☐	☐	☐	☐
Okul projelerim...	☐	☐	☐	☐	☐
Etik değerler ve...	☐	☐	☐	☐	☐
Toplumsal ihtiy...	☐	☐	☐	☐	☐
Toplumsal sor...	☐	☐	☐	☐	☐
Sosyal sorumlu...	☐	☐	☐	☐	☐
Sosyal tasarımı...	☐	☐	☐	☐	☐
Sosyal girişimc...	☐	☐	☐	☐	☐
Sosyal Girişimc...	☐	☐	☐	☐	☐
Sosyal Girişimc...	☐	☐	☐	☐	☐
Sosyal Girişimc...	☐	☐	☐	☐	☐
Sosyal girişim ...	☐	☐	☐	☐	☐
Proje sürecind...	☐	☐	☐	☐	☐

Aşağıdaki tabloda yer alan bilgi ve beceri setine sahip olma düzeyinizi değerlendiriniz. *

	Kesinlikle Sahi...	Sahibim	Kararsızım	Sahip değilim	Kesinlikle Sahi...
Karar Verme Y...	☐	☐	☐	☐	☐
Problem Çözm...	☐	☐	☐	☐	☐
İş Ahlakı ve De...	☐	☐	☐	☐	☐
Girişimcilik Zek...	☐	☐	☐	☐	☐
Liderlik ve İşbir...	☐	☐	☐	☐	☐
Finans Yöneti...	☐	☐	☐	☐	☐
Pazarlama ve ...	☐	☐	☐	☐	☐
Risk Yönetimi: ...	☐	☐	☐	☐	☐
İş Planlama ve ...	☐	☐	☐	☐	☐
İletişim Yetene...	☐	☐	☐	☐	☐
Zaman Yöneti...	☐	☐	☐	☐	☐
Dayanıklılık ve ...	☐	☐	☐	☐	☐

Aşağıdaki ifadelerden sizin için en yakın olan cevabı işaretleyiniz.

Açıklama (isteğe bağlı)

"Bir Sosyal girişim fikrim var."

- ☐ Evet
- ☐ Hayır
- ☐ Diğer...

...

"Bu dersin sonunda Sosyal Girişim yapmayı düşünüyorum."

- ☐ Evet
- ☐ Hayır
- ☐ Diğer...

EK-8 ETİK KURUL RAPORU

Eskişehir Teknik Üni. Evrak Tarih ve Sayısı: 27.02.2025 - 70083

T.C.
ESKİŞEHİR TEKNİK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Hukuk Müşavirliği

Sayı : E-87914409-050.04-70083
Konu : Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurul
Kararı (Dr. Öğr. Üyesi Duysal
TÜTÜNCÜ DEMİRBAŞ Hk.)

27.02.2025

Sayın Dr. Öğr. Üyesi Duysal DEMİRBAŞ

Dr. Öğr. Üyesi Duysal TÜTÜNCÜ DEMİRBAŞ'ın danışmanlığını yaptığı ve yazarlığını Halime Şule AK'ın yaptığı "**Endüstriyel Tasarım Lisans Eğitiminde Sosyal Fayda Odaklı Tasarım Girişimciliği Eğitim İhtiyaç Analizi**" başlıklı Yüksek Lisans Tez çalışmasının etik kurul başvurusu Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği kurulu tarafından incelenmiş olup etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve uygulama dosyasının hazırlanmasında, ilgili kurumun bulunması halinde Etik Kurulu yönergesinin dikkate alınması hususunda gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Yunus ÖZDEMİR
Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel
Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Başkanı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : BS4LV01757

Belge Takip Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/eskisehir-teknik-universitesi-ebys>

Adres İki Eylül Kampüsü Tepebaşı/Eskişehir
Telefon : +90 222 213 77 77 Faks : +90 222 335 36 16
e-Posta : gensek@eskisehir.edu.tr Web : gensek.eskisehir.edu.tr
Kep Adresi : eskisehirteknikuniversitesi@hs01.kep.tr

Bilgi için : Fatma DEMİR
Unvanı : Büro Personeli

Bu belge, Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.

ÖZGEÇMİŞ

ORCID NO: L0009-0007-5030-9312

Ad Soyad : Halime Şule AK

Yabancı Dil : İngilizce

Eğitim ve Mesleki Geçmişi:

- 2022-2025, Eskişehir Teknik Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Endüstriyel Tasarım, Endüstriyel Sanatlar Anabilim Dalı
- 2023, Araştırma Görevlisi, Eskişehir Teknik Üniversitesi, Endüstriyel Tasarım Bölümü

Yayınları ve/veya Bilimsel/Sanatsal Faaliyetleri:

- 2024, Bildiri, Exploring Local Circular Design Strategies for the 9Rs of Circular Economy in Turkey: Insights from Designers' Perspectives, İzmir